

Č A S O P I S
MAĆICY SERBSKEJE

1894.

Redaktor:
Michał Hórnik.

Létník XLVII.

Zešiwk I.

(Cyłeho rjada čisł o 89.)

B u d y š i n .

Z nakładom Maćicy Serbskeje.
W kommissiji E. Rühla.

Č A S O P I S
MAĆICY SERBSKEJE
1894.

Redaktor:
Michał Hórnik.

Lětník XLVII.

Budyšin.
Z nakładem Maćicy Serbskeje.

Dalše dodawki k textam ludowych pěśni.

Zběral w l. 1891 a podal dr. E. Muka.

I. Namjezne pěsni.

1. Tužne powjesošmo.*)

(Přir. Čas. 1877, 11 č. 18, delnjoserbski variant. Markus č. 49. — Hlós: Černý,
3. zberka č. 20.)

„Dyž se dwaj frejnej lubo maſtej
;: A předny raz gromadze wčeरjaſtej, ;:
Pan 'ima wójnu tſipojeda:
;: Aj, góleyk, ty deriš na wójnu!“ ;:
„„Aj, na wójnu ja žgan derje 'eu;
;: Ale kom' swóju lubku tſirucym?““ ;:
„Najprjedy temu lubem' bogu
;: A pot'n šym frejnym towarišam.“ ;:
„Chtoga**) budže nama te pojesći słać,
'Dyž budžemej jěd'n abo drugi chóry?“ ;:
„„Sylojašk, lubka, ten drobny ptašk,
;: Ten budže nama te pojesći słać; ;:
Ten budže nama te pojesći słać,
;: 'Ddyž budžemej jěd'n abo drugi chóry?““ ;:
Njeje minuło žadnego pól lětka,
;: Tſilečel sylojašk ku góliece. ;:
„Gólicka, twój luby je ēi zwumrjeł,
;: We czuzem kraju tam na wójnie; ;:
Ty deriš žałować rowne lětko
;: A hyšći z ručanym wěnkom chójdzić.“ ;:
„„Sedym tych lět 'eu ja lubiej plakać,
;: 'Dyžlik z tym ručanym wěnkem chójdzić.““ ;:

*) Tatú pěſničku spěvaju resp. pískaju w Brunojeach p. Mužakowa, hyž so nawożenja a njewjesta po wěrowanju z kwasarjemi k blidu sydataj.

**) To praji luba k lubemu při rozžohnowanju.

„Něchaj naju wóni zagrjebjeja,*)
 ;: 'Dzéz ludze kemši a wótemše du; ;:
 Něchaj nad naju tam sajdžeja
 ;: Kérjašk tych rožow cerjenych, ;:
 Kérjašk tych rožow cerjenych,
 ;: Kérjašk tej' ruty zeleneje. ;:
 A to budžeja 'šycke ludze prajíć:
 ;: Tu stej dwaj frejnej młodženca. ;:
 Tej stej selje zwěru lubo mělej
 ;: A něnto we bőzym raju stej.“ ;:

(Spěwachu tři Brunojske žony.)

2. Kwasna pěśnička.**)

(Hlós: Černý, 3, zb. č. 22.)

„O ty rjadna gólicka,
 To je 'šycko twójegodla!“ —
 „Kak je to 'šycko mójegodla,
 'Dyž sem tam nikula něbyla.““
 „Była sy aby něbyła,
 Radźicku pak sy radziła
 W nowej tej karcme za blidom,
 Tsi swětłym woknješku.
 Radźicku sy tam radziła
 W nowej tej karcme za blidom,
 Tsi tym mi swójim starym nanje
 Tsi swójim młodšym bratrje.““
 Měla gólicka sukni dwě,
 Dwě tej sukni lindušowej:
 Jídna ta běše 'ša zelena,
 Ta druga cerjena.

Zelena běše mótercyna,
 Cerjena bě gólicejyna.
 Wóna jej 'ceše na to dać,
 Žo by lubka něbyla.
 Góleyk mějaše kónika,
 Kónika šumjelika.
 Wón jego 'ceše na to dać,
 Žo by lubku doma měł.
 Rajdnu tam do woza sajdžachu,
 Styrjo gěrcy grajachu,
 Styrjo jej gěrcy grajachu;
 Pjaćo z scélbam' scélachu.
 „Grajtej mi, gěrca, bubnujtej
 Za móje drobne pjenjeze,
 Za móje mi drobne pjenjeze,
 Za mej (mójej) lubki tolarje!““
 (Spěwachu Brunojske žony.)

3. Swójej budžemej. *)

(Přir. Smol. I, č. 112. — Hlós: Černý, 3, zb. č. 23.)

;: Chójdžík je ten góleyk po górah, ;:
 Pó tych górah wusokich.
 ;: Pytał je selje rownja swójeg', ;:
 Nadobneje gólicki.

*) Přir. Smol. I, č. 136. II, č. 1. Markus č. 29. Čas. 1889, str. 59.

**) Spěwa so w Brunoječach při kwasnym blidže.

:: Gólicka tam chójdži pó dworje, ::;
Ma dwaj wěnka na głowje.

:: Tšiběžał gólyk tšeć do dwora, ::;
Wezel wěnka wobej dwaj.

:: Gólica běžała tšeće prec, ::;
Nadběžała karcmarja.

:: Nadběžała wóna karcmarja, ::;
Teg' nowego richtarja.

:: „Ja ēi mam skaržbu, ja skaržym ēi ::;
Na swójego lubego.“

:: „„Ca sebje ty žadaš, gólicka, ::;
Na swójego lubego?““

:: „Žadam tšeć wołtarjom stojanja, ::;
Bělej' ruki zawdaća.“ — —

:: „Kak nama te ludže zawidžeja ::;
Naju zwrne lubości!“

:: „„Něchaj nama tšeće zawidžeja, ::;
Škodzić nama něbudže.

:: Něb'dzemej lětsa, budžemej k lětu, ::;
Swójej teg'dla budžemej.““

(Spěwachu Brunojske žony.)

N.B. Poslednje tri strofy spěvaju so tam tež takle:

:: Sejdžaře stej tam dwaj marijaška ::;
Na zelenej galužee.

:: „A ludže su fałsne na tym swěće, ::;
Wóni nama zawidžeja.“

:: „„Něchaj prajeja, což wóni 'ceja, ::;
Škodzić nama něbudže.““

K

4. Gólicka a pachulo.

(Přir. Smol. I, ča. 41 a 54. Markus, č. 21. — Hlós: Černý, 3. zb. č. 26.)

Šla je gólicka do trawki
Na lücku zelenu.
Trawki je wóna nažnula,
Na górkę zběžała.

Nadběžała štyrjoch brunych,
Štyrjoch brunych sedłowanych,
Štyrjoch tych brunych sedłowa-
nych,
Ni'ďžen žadneg' pachula.

Pachulo ležy (w) stružynje
We tej gustej rězynje.
Gólicka 'cęta myta měć,
Žo nic na njeg' něpoje.

Temu ja 'šycko wupojem;
To ja jemu něpojem,
To pak ja jemu něpojem,
Žo ja drugeg' lubeg' mam.“ — —

(Spěwaše slepa Hana Nykec w Zagorju.)

5. Gólicka a kutšak.

(Přir. Smol. II, č. 14 a 52. — Hlós: Černý, 3. sb. č. 27.)

„Spěwaj mi, spěwaj, socholjašk,*)
We tej mi gustej šmrěkowince.“
„Kad'a deru ja bóžko spěwač,
'Dyž na mnje nichtó něposlu-
cha?““

Posłuchała je rjadna gólicka,
'Dyž je tak ranko po wódku šla.
Našla pak wóna wódzicki dla,
Šla je tam wóna lubego dla.
'Šycke te ludźe ležo spjeja,**)
Gólicka chójdži pó nockach,
Glèda za tymi gwězdami,
Kak wóni bystrje swěčeja.

Prědna ta schajdža z wěčora,
Ta ji swěčaše do gajka:
Drugia ta schajdža z pólnocy,
Ta ji swěčaše do Hajmburka;

Tšeća ta schajdža na ranko,
Ta ji swěčaše do kónjeńca. —

(Spěwaše slepa Hana Nykec w Zagorju.)

6. Strašny luby.

(Přir. Smol. I, č. 25. — Hlós: Černý, 3. sb. č. 25.)

Šel je ten góleyk wót Grodka,
(W) rukawje całtu nōseše.
Jego myśli jemu spojedachu,
Žo jego lubka doma njej'.

Žo wóna wěsće je na ptšaze
Tam póla bližšeje susodki.

Žo je pola bližšeje susodki
Pola předneje towariški.

* Ma byé: sylojašk.

**) Přir. Smol. II, č. 32.

Šel je ten gólcyk rowno tam,
Tšež woknješko je poglědał.

Nic jacej wón tam něwoglědał,
Ak jědno tu rjadnu gólicku.

Měz dwěma drugima sejdžucy
Měz dwěma drugima rozmołwrucy.

Šel je ten gólcyk rowno nutš,
Tsimnuł je za swój swětły měc.

A z nim je klasnuł we blido,
Tšeč*) rjadnu gólicku němějaše.

Klasnuł je zasej we blido,
Tšeč rjadnu gólicku zmóžaše.

„Něnt glědajće wy cuze gólice,
Kak se nam Zagofskim gólicam džě.

Cuze te gólicy l'ubujeja,
Nas pak tych Žagořskich zanicaja.“

(Spěwaše Hana Nykec ze Zagorja.)

7. Stej wusny lej.

(Přir. Smol. II, č. 87; Čas. 1875, str. 114, č. 9; 1883, str. 17, č. 19. —
Hlós: Černý, 3. zb. č. 28.)

Na kóniku na brunym
Wěnaška ručanego.

Gólicku k wěrowanjoj wězechu,
Góleyk džše za plugom.

Gólicce gěrcy wěsole grajachu,
Góleyk žałosnje plakaše.

„Ach, rozmilena l'ubka mója,
Roć se jědno ke mnje zas!“

„„Aj, tebje se jacej ně'roćim,
Tež se ni'dy něsmějem.

„Šako će ja njejsem šudžila,
Šak sem čí wěrnosté prajiła.

„Šako sy sam sebje obšejt 'zał,
Žo sy mje měc njóchał.“ —

Zwandrowalej stej zwandrowa-
lej**)

Džesać milow daleko.

Nawandrowalej stej nawandro-
walej

Jědnu sadowu za'rodu.

We za'rodže je zrost jablonik,
Na jabłońku jabłako.

Gólicka jo 'ceše zwótter'nuć,
Góleyk jej nědaše.

Z dejšickom je wóno narostlo.
Ze słuńckom zezgrjawjeło.

Ze słuńckom je zezgrjawjeło,
Z měsackom zeefwjenjeło.

Z měsackom je wóno zcefwenjeło,
Z wětríkom zwótpradnulo.

Gólicka jo 'ceše pówzi'nuć,
Góleyk jej nědaše.

Rozgněwalej stej se, rozgněwalej,
Tšeč* stej scicha zwusnułej.

Chtoga budže jeju zbudžować
Na ranja switanje?

Jaskolicka ten drobny ptašk,
Ten nocy tak malko spi;

Ten budže nad nima tšečečeć,
Wěsole zaspěwać.

„Swita“, džaše, „swětły džen bywa,
Cerjene zora górej du.

Chťož spi pôla lubki gólicki,
Ma něnt cač hyć wót njèje.“

) T. j. hs. přečo == dokelž, tehodla, zo.

) Tu spočina po prawom nowa pěsnička.

„Wót grozneje je dawno cas,
Wót rjadneje casa dosć.““ Góleyk se wót gólicki zgótuje,
Gólicka čažko zdychuje.

Zdychuj mi aby nězdychuj,
Teg'la derbiš ty mója być.

8. Zwěrny a falšny luby.

(Variant. — Hłos: Černý, 3. zb. č. 30.)

„Co sy tak truchla, gólicka,
Žo ty wěnkow něwiješ,
Jědenej,
Žo ty wěnkow něwiješ?..“
„O, kakga něderu truchla być,
Dyž mój luby doma njej?“
Wón je daleko na wójneje,*)
Tsi sta mile za Pragu,
Štyri sta mile za Dunawu.
Wón je mje drugemu tsirueył,
Žo deri mje zastarać.
Ten drugi mje tak zastaruje,
Kajž bog to nejlěpjej wě.
Dyž džěmej do karcmy na reje,
Z drugimi wón rejuje.
Z drugimi tšeće wón rejuje,
Ja pak zdala zględujem.
Drugich wón z piwom šenkuje,
Ja čažko zdala zdychujem.

A hyšći mi praji šybal:
‘Zdychuj aby njezdychuj,
Teg'la deviš mója być!..“
„Mělc 'šak a něplac, gólicka,
Luby twój jědze z wójny dom.
O, pó tej tamí góli zelenej
Pó pólku kwícecy.
A wěsole sebje šwikaše,
Wěsole sebje juskaše.“ — —
Schylila je se tam jědliúka,*)
Zabiła ji lubego.
„Och lejderasko, och luby bóžko,
Džě ja něnt skrydnjem drugego?
Drugego 'šak ja derje mam,
Ale mi tak zwěrny njej.
Což smej se z pjerjejšym prajilej,
Smej'sycko zwěrnje měniłej.
Což se z tym něntajšym prajinej,
'Šycko falšnje měniłej.“

(Spěwaše Hana Milkowa w Zagorju.)

9. Texty k rejám ze Zagorja.

(Hłosy: Černý, 3. zb. č. 24.)

1. K walčikej:

Mi je se wichorik do móšnje dał
A 'sycke te krošyki wujechlował;
A ja sem tam tsepil wóz a kónja,
A 'sycke teg' něrodneg' džowča dla.

(Spěwáše Hana Nykec.)

*) Přir. Smol, I, č. 9.

*) Přir. Smol, I, č. 106. Čas. 1883, str. 4, č. 2. Je po prawom druhą
pěseň k předníj připowěsnjenia.

2. *K suwakę:*

Co se stalo (w) Rótenburku na jermanku?
 Tajka mała sykorinka
 Kónja zakusała jo.
 Główku jemu rozteptala,
 Wócko jemu wuštapała;
 Tajka mała sykorinka
 Kónja powaliła jo.

(Spěwaše stary kózlař Kónjař.)

3. *Reja.*

:: Janko, poj ty do reji. ::
 :: Do reji ja něpojdu! ::
 Njochaš hyć, njochaš hyć,
 Nětrjebaš jacej ku mnje ptšić!

(Spěvaše stary kózlař Kónjař.)

4. *Reja.*

Mója Martka, poj ty ze mnu,
 'Cemej hyć ten jěden kusk.
 Mója Marka zajuska,
 To se mi tak spódoba.

(Spěvače Hana Milkowa.)

5. *Serbska reja.* (Hlós: Zady našej pjecey.)

'Šveko sem ja tšegral,
 'Šveko sem ja tšepíl,
 Něnt we ten pósledny tolař džě.

(Spěvaše mlody Kónjař.)

10. Rańša modlitwa z namjezow.

a) *Z mu,akojskeje strony.*

1. Něnto 'šycke gromadže	2. We tym našym žywjenju
Dajmy bogu knězoy džak,	'Céł nam dać ten gnadny Bog
Což wón wěcy wělike	Wěsolu t'čec' wutrobu
Na 'šycke strony cynil jo.	Ten gnadny měr nam spódarić.
Což nam to naše žywjenje	Wón 'ceł nas wobdzerzać
Dał jo a zwarnował,	We swójej gnadze sam
A 'šakorake tež	A mócnje troštować
Dobroty cynil jo.	We nuzy how a tam.

3. Cesé Bogu chwalba bydž,
Tem' wójscój ſeje gnady
A Jezom Krystusoj,
Jeg' najlubſemu synoju,
S'jatemu duchojí;
Tej s'jatej trojosći
Bydž chwalba prajena
Až do tej' wěčnosći.

4. Daj se, mój kněz Jezom Kryst,
Téz mójmu módlitwu naprosyć,
Do mójeg' doma tsić,
Tsinjes nam žegnowanje,
Howak 'ša proca a kumšt,
To 'syko darmo jo;
'Dzěz ty kněz z gnady sy,
Téidze žegnowanje do domu.
(Spěwachu Brunojske žony.)

b) *Z Komorowskej strony.*

1. Wóše, ja se či džakujom
Za 'šu dobrość, že sy ty
Mi dženca tu noc zwarnuwał
Tšež tu twoju Božu moc.
2. Dženca wo tej čamnej nocy,
'Dzěz ja běch twerdźe spała,
Zez čamnosću běch wobdana,
Wot swojich'rěchow plogowaną.
3. Wóše, ja či prosym poniznje,
Žo 'coł mi moje rěchi wodać,
Žo mi 'cel dženc' ten džen
Wo swojej radže zdžeržać,
Žo by tyn zły winik
Nam njemoł zeškodzeć
Ze swojimi luštami.

4. Regiruj nas ze swojim du-
chom,
Njedaj do 'rěchow panyć,
Žo by te moje žywjenje,
Či mo'lo spodobne być.
5. Žo by tyn fyrsta toho swěta
Nad nami njoměl moce,
'Dzěz moła być joho moc
Boža,
A ja běch jaro 'rěšna.
6. Samom Bohej budži česć
A teke joho lubom' synej,
Wo zjednosći s'jatom' duchej
Wot nět haž do wěčnosće.
(Wot Marije Šołćic z Košyny.)

11. Co 'ce Bog wót nas.

(Přir. Čas. 1882, str. 153, č. 19 dehnjoserbski var. — Hlós: Černý, 3. zb. č. 152.)

'Dyž bě na ranja switanju
Duška tam džěše ze spanja;
Wjele jich jandželow za njeju džě. —
Maš-lik ty, człowiek, tych grěchow wjele,
Da wołpajaj je zajtra ranja;
Bog či je budže derje wódać:
Wódawa Bog grěchi grěšnikam
A tež tej chudej grěšnice. —
Žaden człowiek how na swěće njej,
Tež se how žaden něnarodži,
Což by mół za naše grěchi čeřpić.
Čeřpiel jo Krystus górkú smjerć
Za nas a za naše čažke grěchi.

Poglědajće na te lube gwězdy,
Kak wóni bystrje swěčeja
Pó tych swětlych njebjesach.

Tež poglědajće na te ptašacki,
Kak wóni wěsole spěwaja
Pód swětlym njehjom zlětujeja.

Wóni něseja a njedzělja,
Do swých brožnjow něgromadžeja:
Tsěc' je ten luby Bog nasyćuje,
Tsěc' je ten luby Bog zezdžeržuje.

Tež poglědajće na te leluje,
Kak wóni wěsole rozkwićeja,
Górki a dolki spomôdrjeja
Šycko to z rjadnymi kwětaškami,
Šycko to z rjadnymi wobnožkami.

Co 'ce ten luby Bog wót nas měć?
Wón njo'ce nic 'jacej wót nas měć,
Což 'nož ten wutrobný wójscenaš.
Ten 'ce wón jary rad wót nas měć.

Tež 'ce nam za njen ten bóžy raj daé
We tym nimjernym žywjenju,
How casnje až póten tam wěcne
We tym nimjernym žywjenju.

(Spěwachu Brunojske žony.)

12. Krystusowa směrć.

Chójdžil jo Bog chójdžil*)	Ruce a těž nogi
Pó šyrokim swějē,	Su jom' na ščiž zbili
;: O po delgim šyrokim. ;:	Och z tymi dže gózdžami,
;: 'Dzěz dže wón jo tsišel, ;:	Gózdžami zeleznymi.
O Šudžen su jom' dali	'Dyž jo to mi 'laj zgónila
Jěsc' a tež laj pići. — —	Marija maćeř bóža,
To dže mi 'laj běše**)	Dała se jo 'laj wěscí
Po bóžej mi wěceri:	Ku Krystusowej martrje
;: Žydži su jogo jali, ;:	A jogo žałosnej směrči.

*) Rjadki 1—3 přir. Smol. I, 276, č. 284, rj. 1—3.

**) Tu so po zdaču nowa pěseň započina.

O jeje su jej wócy
Wóni 'laj zawěšły
Z tym mi dze šlewjerjom,
Šlewjerjom zbělenym,
Až wóna něwidžaše
Krystusowej 'laj marty
A jog' žałosnej směrči.

'Dyž Krystus wuměraše,
Hyšći jo wón spomnjeł
Swójeje maćerje,
Janoji jo ju tširucyl:
, „Jano, ty luby Jano,
Wez móju maćer k sebje,
Glědaj ty jeje z pilnosću
A z teju 'šeju ceséu.“

'Dyž Krystus wuměraše,
'Šycka zemja zdžaše,
'Šycko truchle běše;
Sluńcko a tež měsaek,*)
'Šo we čmje stojaše.
Krysta su ze šciža 'zali**)
A do rowa položily,
Do rowa do nowego.

Na tym nowym rowje
Tam dze mi jo wuroślo
Pjać rjadnych lelujow.
A to dze mi 'laj rjebě
Pjać rjadnych lelujow,
A to dze mi 'laj běše
Pjać bóžych jandželov,
Což Krysta su wachowali
A jomu poslužali.

(Spěwachu Brunojske žony.)

Přispomnjenčko k camporej. K camporowej modlitwie wot Adolfa Černého na str. 91 l. 1893 podatej mają so tele maličkoscé přilaď: Modlitwa bu namaj tež wot khoreho Kryst. Wernarja z Brunojs (?) spěvana. Po tamnej narěči ma so w rjadkach 14 a 15 'šych (město 'šeči), 18 a 24 'džęz a džęz (m. 'džęz a džęz), 20, 22 a 26 boža, wóstudžiło, boža (m. boža, wóstudžiło, boža) pisać a kóne sym sebi ja takle (w pluralu) zapisał:

Dajęc tšež Jezom Kryst,
Tšež Jezom Krysta. Amen.

II. Hornjoserbske pěsni.

(Z Kulowskej a Wojerowskej strony.)

a) *Swětne pěsniki.*

13. Serbske hudźbne nastroje.

(Hlós: Černý, 3. zb. č. 12.)

Rjane holčo, najrjeňše holčo,
Što móžeš spěwać, što móžeš piskać? —
Ja móžu spěwać, ja móžu piskać
Na jenu piščačku:
Tidlidli jo moja piščačka.
Tak móžu ja te tidlidli,
Te móžu ja spěwać, tc móžu ja piskać,
Na moju piščačku. —

*) Rjadk 36 a 37 přir. Čas. 1877, 30 č. 53, rj. 61 a 62.

**) Rjadk 38 a 39 přir. Čas. 1877 atd. rj. 79 a 80.

Rjane holčo, najrjeňše holčo,

Što móžeš spěvač, što móžeš piskač? —

Ja móžu spěvač, ja móžu piskač

Na jenu trubjałku:

Trudladla jo moja trubjałka.

Tak móžu ja te tidlidli, te trudladla,

Te móžu ja spěvač, te móžu ja piskač

Na moju trubjałku, na moju pišealku. —

Rjane holčo, najrjeňše holčo,

Što móžeš spěvač, što móžeš piskač? —

Ja móžu spěvač, ja móžu piskač

Na jenu husličku:

Ćimćidlím jo moja huslička.

Tak móžu ja te ćimćidlím, te drudladla, te tidlidli,

Te móžu ja spěvač, atd.

Rjane holčo, najrjeňše holčo,

Što móžeš spěvač, što móžeš piskač? —

Ja móžu spěvač, ja móžu piskač

Na jenu tromejtu:

Tredredre jo moja tromejta atd.

Rjane holčo, najrjeňše holčo,

Što móžeš spěvač, što móžeš piskač? —

Ja móžu spěvač, ja móžu piskač

Na jenu tarakawu:

Tratratra jo moja tarakawa atd.

Rjane holčo, najrjeňše holčo,

Što móžeš spěvač, što móžeš piskač? —

Ja móžu spěvač, ja móžu piškač

Na jenu bubončku:

Pumpudrum jo moja bubončka atd.

Rjane holčo, najrjeňše holčo,

Što móžeš spěvač, što móžeš piskač? —

Ja móžu spěvač, ja móžu piskač

Na jene kózlatko:

Rururu jo moje kózlatko.

Tak móžu ja te rururu, te pumpudrum, te tratratra, te tredredre,
te ćimćidlím, te trudladla, te tidlidli,

Te móžu ja spěvač, te móžu ja piskač

Na moje kózlatko, na moju bubončku, na moju tarakawu, na
moju tromejtu, na moju husličku, na moju trubjałku, na
moju pišealku.

(Spěwaše Marja Hercowa z Němcow.)

14. Wulke njezbožo.

(Hlós: Ja pak tam khodzach na horach, hl. Smol. I, č. 78.)

;;: Ja dyrbjach raz na hujbu*) hič, ;:	;;: Ja pak tam spanych na kamjeň, ;:
Na hujbu wusoku,	Na kamjeň wusoki,
Na hujbu šeročku.	Na kamjeň šeročki.
;;: Ja pak tam hladach z wuhla-	;;: Ja pak sej złamach ruk' a
dom, ;:	nohu, ;:
Z wuhladom wusokim,	Ruku we ramjenju,
Z wuhladom šrokim.	A nohu w kolenu.
;;: Kom' dha dyrbjal' sej runać dać? ;:	
Łazeńkej Kulowskom'	
Lékárcej Rakocian.	

(Spěwaše Marja Hercowa z Němcow.)

15. Pohonč a holičo.

(Přir. Smol. I, č. 117.)

Wot Smolerjoweho texta wotkhadžuju tele rjadki:

15—18:

Rj. 25—28:

Prjedy hač honačik zaspěva,	„Šórcia a pjelca so njesleku,
Holičcy so zastyska.	Do ťoža so njele'nu.“ —
Ha přecy wona tam běžeše	Pohonč šórc a pjelc slěkáše,
Do konjemca k pohončej.	Holič žašosnje płakaše:
Ha tam so wona sčicha klapaše	„Što budže naju horje wołać,
Ze swojim małym porsćikom.	Hdyž budže swětly dzeń buwać?“
Stawaj wšak, stawaj, pohončiko,	„Wołać budže naj' stara mać,
Zwočin nowoh' mi konjenca atd.	Jara surowje lladajcy.““
	Stara mać po dworje khodžeče atd.

(Spěwaše Marja Hercowa z Němcow.)

16. Hribař a lubowarí.

(Přir. Smol. I, č. 212. — Hlós: Černý, 3. zb. č. 11.)

'Čera sym ja 'ribach buł,	W holi steji rjana khójna,
Džensa póndu do słomkow,	Wo njej rjanu lubku mam;
Do tych słomkow, ryzykow,	Při njej wostać njemôžu,
Do toh' drobnoh' njerjada.	Prečeče mi njedadža,
	Susodža mi wobradža.

(Spěwaše Marja Hercowa z Němcow.)

*) t. j. lubju.

17. Borkaty Jank.

(Přir. Smol. I, č. 236. Hórnik w Čas. 1868, str. 115.)

Hanka: Pisane su sanki

A klinkotate konje.

Hdže ty tola jědžeš,

Ty rjany Janko mój? —

Jank: Ja njepojem!

Hanka: Lépše móslé krydnješ,

A tola mi to póješ,

Ty rjany Janko mój? —

Jank: Do Kamjenca!

Hanka: Sto předawać tam budžeš,

Ty rjany Janko mój? —

Jank: Jab(l)uka!

Hanka: A daj mi tola jenc,

Ty rjany Janko mój! —

Jank: Njedam!

Hanka: Lépše móslé krydnješ,

A tola mi jene daš,

Ty rjany Janko mój! —

Jank: Maš jenoj maš, jene z'nilo! —

Hanka: Lépše móslé krydnješ

A přec' mi jene dobre daš,

Ty rjany Janko mój! —

Jank: Tu jenoj maš jene dobre!

Hanka: Ja so ēi rjenje džakuju,

Ty rjany Janko mój! —

Jank: Dži jenoj, dži!

(Spěwaše Marja Hercowa w Němcach.)

18. Haj kak jo tom' tak?

(Přir. Smol. I, č. 30.)

Město mi podhladneho „*rudnička*“ spěwaju w Němcach „*rudniška*“. Po Smolerjowym skónčenju (Haj całtu kupić) spěwaju w Němcach takle dale:

Zo jo so 'cył holički zwostajić,	Ha wjele džen rjeňu šik'waňu,
Haj ka jo tom' tak? —	Haj ka jo tom' tak? —
Haj zwostajici.	Haj šikowaňu.

Zo ja sej 'cył druhu zwob(h)ladać,	Haj tawzynt džen razow dušniu,
Haj ka jo tom' tak? —	Haj ka jo tom' tak? —
Haj zwob(h)ladaći.	Haj džen dušniu.

(Spěwaše Marja Hercowa.)

19. Wino dawa barbu.

(Hlós: Černý, 3. zb. č. 13.)

Škoda teje holički,	„Srjedža rjadki (h)rjebička,
Kiž dej tam sama bóé.	Wo njej swětla wodzička.“
Sama bóé a sama lěhač,	„Budu-li pić wodzičku,
Sama ranko z kóžka stawač.	Budu skoro blěduška.
„Dzěž ja póndu, pojědu,	Skupj mi, luby, tunu piwa,
„Sudže 'cu ée sobu 'zač.“	Žo b' barbičku dobuła.““
„Što tam b'dzemój bóžko jěscé	Tunu piwa wupila,
We tym hustym konopju?““	Barbičku njedobula.
„Zehibuj te 'lowate (sé. konopje),	„Skupj mi, luby, běrtyl wina,
Wuljeraj te zernate.“	Žo b' barbičku dobuła.““
„Što b'dzemój mój bóžko pić	Běrtyl wina njewupila,
We tym hustym konopju?““	Barbički jo dobuła,

(Spěwaše Hana Valtynowa ze Židžinoho.)

b) Duchowne pěsnię.

20. Modlitwa.

(Spěwa so tři razy za sobu.)

Mój 'rěch mje rudži nóc a džeń,	Wón 'šak tak rjeknje: Wěriš ty
Wo mojej mi wutrobje wobčež-	Do mnje aby do Krystusa?
no jo.	;;: Krystus tón příndžo skoro zas':;
Nichtó mi spomhač njemóžo,	Stož jenoj ta štunda přiška njej?
Štož jenoj tón syn Boži sam.	;;: Stunda ta příndžo najskerje. :;

(Spěwaše Marja Hercowa w Němcach.)

21. Wječorna modlitwa při džesću.

(Přir. Čas. 1880 & 1883.)

Hdyž chce džeo wusnyć:

Dwaj jandželkaj mje wjedzetej spać,
 Dwaj b'dzetej mje zbulžić,
 Dwaj stojitej mi we hłowach,
 Dwaj stojitej mi k nohomaj,
 Dwaj stej mi na prawoj ruce,
 Dwaj stej mi na lěwoj ruce,
 Dwaj mje wodzěwatej,
 Dwaj mje wachujetej,
 Dwaj mje powjedzetej
 Do njebjeskoho kralestwa
 K wěčnomu žiwjenju. Amen.

(Powědaše Marja Hercowa z Němcow.)

22. Wječorna modlitwa.

(Přir. Čas. 1869, str. 6.)

Něnt wječor jo, nóc blízko jo,
A čma se (tež) k nam tsíbližojo;
'Dož 'co bóć rady Krystusowu,*)
Tyn derbi bóć z nim dolho žiwu.

'Dož pak 'co Krystusa koštowač
A joho 'nady spožadač,
Tyn derbi stač (w) stajnej wójnje,
Zakhowač prawo swědomje.

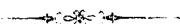
Zakhowač swoje žiwjenje,
Wéle 'jacej něžli kubło wulke:
Hotuj, próciuj so na stajnosći,
Žo budžoš ty pra'je hotowu.

Kajkohož ēe Krystus namaka,
Tajke či budžo muto dač.
Tšed tu grychtu tyn džeń sudny
Tam budžoš ty předk stajeny.

Ach, wočiko Božje milosće,
Pomhaj nam 'syckim 'romadze,
Žo nam tyn djabolnjeb'džo škodžeč,
Dokelž mu jare skabo smó.

Zdžerž nas, mój Knježo, tsi sebje,
Tsi swojom s'jatom słowje Božom,
Žo mu njebuli ponižene,
Žo buli mu 'sytee powušene.

(Spěwaše slepa 88 lét stará Žanina [masc. Žań] na Horach p.
Wojerec. — Hłos: Černý, 3. zb. č. 149.)

Zběrka ludowych pěśničkow J. Bjara.

(Variants.)

Podał dr. Ernst Muka.

Před dlějším časom nabych zběrku serbskich ludowych pěśničkow ze zawostreństwa Jana Bjara, bywšeho wučerja w Pswjach a přecela našeho njeboh Handrija Zejlerja (přir. Łužicu lětn. 1870, str. 62 a 72). Zběrka, kiž 47 pěśničkow z přidatymi hłosami wobsaha, je po zdaču wokoło lěta 1840 nastala, jako wšelacy wzdželani Serbja naše narodne pěsňe zběrachu nawabjeni z čestnym mytom, kotrež běše towarzstwo wědomosćow w Zhorejelu wustajiło. Pěśnički, wot dweju rukow (a to č. 1—16 wot jeneje a č. 17—47 wot druheje) pisane njebuchu wot J. E. Smolerja w jeho wulkim wudawku pěśničkow Łužiskich Serbow sobu wužite, štož varianty dopokazaju, kotrež wše z Bjaroweje zběrki wupisawši tu jako nowy dodawk k našim ludowym pěsnjam wozjewjamy.

*) Tu je po labialach u, ó město y.

I. Zrudny kwas.

(Smol. I, 3; str. 31.)

Srjedz 6. a 7. rjadki ma Bjar hišće tejle hrónčey:

„Hóley, što rěka to, što chee so stać,

Zo nam te rapaki rapaju tak?“ —

„Njech ſak nam rěka to, ſtožkuli chee;

W Božim wy mjeni preč rajtuječe.““

Dale podawa w 12. a 13. rjadcy lěpše „padže“ a w 20. rj. „suknju“ město „drastu“.

II. Katršinka Delnjohórčanska.

(Smol. I, 11; str. 40.)

Bjar podawa 2. strofu takle:

Njemóhla tam wostać

Žana čista knježna,

Žana čista knježna,

Žana burska džowka.

Rjadcy 37 a 38 matej so tak:

Wohladaj so konjow!

Wohladaj so žoža!

Strofa 11 rěka:

Ja pak chceu ſak ležeć

W komorcy mi čémnej,

W komorcy mi čémnej

Na tej wuzkej lawey.

W 12. strofje rěka: Před Wujerskim panom.

Strofa 18 ma so takle:

Wohladuj so hodow,

Hrodow murjowanych;

Wohladaj so kubla,

Kubla tajkoh' wulkoh'.

III. Hilžička a Hołdrašk.

(Smol. I, 1; str. 27.)

Pěseň skónča so pola Bjara takle:

Jimaše Holdraška starši bratřik,

Młodši pak hlojčku jom' rubaše.

„Jow maš, mój Holdraško, twoju mzdú,

Zo namaj sotřičku skóncoval sy.“

IV. Wukulenje.

(Smol. I, 71; str. 105.)

Pěseň wukhadža krótšo takle:

Služomna wjesele spěwaše sej,
Při tym tež domjacu troštowač chce:

„Mjelč 'šak a njeplač mi, towafška, tak,
'Šak maš ty kubla a pjenjezow dosé.“

„Ja nochcu kubla a pjenjezow měć,
'Dyž lubeho sameho njekrydnu ja!““

V. Budžer.

(Smol. I, 63; str. 99.)

Pěseň započina so pola Bjara lěpje takle:

Wón je jej zawdał žolty kroš,
Wona jem' rjane rubiško. ;;

Wón je jej zawdał pjerščenik,
Wona tu bělu ručku jem'. ;;

Dale ma twórby: wzałaj — wjezlaj (Sm. wjedlój) = synu-
łaj — wusnułaj — wołaći (Sm. horjewołać!) —

Srjedź 16. a 17. rjadka zasuwa so prawje:

A ptačk jej ranko wołaše
A wjesele tak spěvaše (zaspěwa):

Ha swita swita běły džeń atd.

VI. Ćenka košla.

(Smol. I, 177; str. 199.)

Druhi rjadk ma Bjar lěpje takle:

Ja sym w ćenkej košli.

VII. Lubośc jenička.

(Smol. I, 18; str. 48.)

Strofje 3 a 4 matej so:

Njerudz 'šak so holičo,
Ja chcu ci twój wěnc zaplaćić.

Wo twojich pjenjez njerodžu,
'Dyž tebje samoh' njeskrydnu.

VIII. Pohonč a přichodny syn.

(Smol. I, 117; str. 139.)

Rj. 16 rěka: Holičo běžeše do konjenca.

W rj. 23 a 25: Kožuch a šorc.

Rj. 51 a 52: Njewołaj, njewołaj „pohonъ!“ wjac,
Ale mje wołaj nětk „přichodny syn!“

Rjadki 53—56 pola Smolerja su njetrěbne přiwěški jeho
spěwarja.

IX. Šwarne wukhowanje.

(Smol. I, 7; str. 36.)

Pěseň spočina so lěpje takle:

Hólčik běží přez hórki
K holičynej komorecy.

X. Zapozdzenje.

(Smol. I, 7; str. 205.)

Jako 3. strofu přidava Bjar:

Přeco lubi so,
Běle posleško,
Rjane, mlode holčo do njeho.

XI. Rubježnicy.

(Smol. I, 2; str. 29.)

Strofa 10 rěka:

Příndu-li na druhí kraj,
Druhoh' skrydnu panika,
Druhoh' skrydnu panika
Hišće wjele pěknišoh'.

XII. Podarmo.

(Smol. I, 16; str. 46.)

Město Smolerjoweje 3. strofy ma Bjar lěpje tejle dwě:

Na tón mi holčyny nowy dwór,
Na jeje swětłe mi woknješko ;;
Na jeje swětłe mi woknješko,
Na jeje mi běle posleško.

W rjadku 13 sll. ma w našich słownikach dotal njezapísane
słowo: hrochula (trójcy) wułožujecy jo: Erbsenstroh, grün und
trocken.

Rjadkaj 14 a 15 ma takle:

Na swěći, na swěći žiwa ja sym,
Žaneje hrochule nihdy žnjała.

Rjadk 20 a 21: Ranko mje wuči ta stara mać,
Doňho mi lěhać a dobre snědać.

XIII. Dobra rada za ženichów.

(Smol. I, 271; str. 353.)

Strofa 10 rěka pola Bjara:

„Bohatu sej dyrbiš wzać!“
 Radzitaj či nan a mać. —
 Bohata či njedžela,
 Dha maš knjeni do žoža.

XIV. Holcy dyrbja preč.

(Smol. I, 252; str. 237.)

Strofa 3, 4 a 5 rěka:

We tej tam běchu róže tři ::;
 Zejkundej — Haj zyndom zynderideryndom
 Róže tři.

Pod kóždej róžu holičo atd.

Prěnja tam róže lamaše. atd.

XV. Stra ch o či w y.

(Smol. I, 142; str. 205.)

Strofje 3 a 4 matej so pola Bjara takle:

„By tón druhí spał, ::;
 Zakleče bych ja so na to kał.“
 :: „Pój, mój Janko, pój! ::;
 Ty sy tola ſak tón luby mój!““

XVI. Dary.

(Smol. I, 39; str. 57.)

Rjadkaj 3 a 4 rěkataj:

Prjedy hač zemje dopadže,
 Jeje ju luby popadže.

Na rj. 8 slěduja tele rjadki:

A na ličko tež njehladam,
 Jeno zo holčo pěkne je.

Ličičko pak je čefwjene,
 A holčo pěkne spodobne.

Dale ma lěpje w rj. 18 „lišči kožuch“ — rj. 37 „sebi“ (m. namaj) a rj. 41 „radsi“; pódla pak podawa variant za rj. 18—20:

„Jem dobrú trubu tobaka,
 Zo budže w heli sydowač
 A stare prawdy wukład'wač.“

XVII. Prošeř z Wuhefskeje.

(Smol. I, 67; str. 102.)

Pěseň spočina so takle:

Ha přišoł prošeř z Wuhefskej atd.
Fidralalahalej.

Potom ma w rj. 17 „swój“ (m. twój) a rj. 37: naprošu a
rj. 27 rěka:

Mój knjez, mój knjez, tón domoj dže!

XVIII. Wječorne wopytanje.

(Smol. I, 184; str. 202.)

Posledni rjadk rěka:

Kury dawno sedža.

XIX. Wowčeř — knjez.

(Smol. I, 19; str. 48.)

Bjar ma tele wotkhilki: Rj. 1: mała wjes — rj. 16, 18, 19
lěpje „bych“ (m. „by“) — rj. 21 zběhnył (m. tyknył) — a
skónčnje rj. 24: Hišće njej' zaslužena.

XX. Wbohi wowčeř.

(Smol. I, 173; str. 193.)

Jako skónčna strofa přidawa so bišće:

Dèle so wonaj synuštaj,
A čiše wusnuštaj:
Dyž běštaj wotecučíloj,
Tu wowcku njeměštaj.

XXI. Wobołhała.

(Smol. I, 27; strona 55.)

Wotkhilne a lěpše su słowa: Rj. 2: — zaso dom džéch; —
rj. 6: Po hórkach, po dólčach boju so sam; — rj. 8: — sam-
lučički hić; — rj. 13: — běžeše dom; — rj. 14: Stara tam po
dwori khodžeše mać; — rj. 21: — zwostajila.

XXII. Kupý.

(Smol. I, 167; str. 189.)

Wotkhilne słowa su: rj. 14: — šnablate; — rj. 16: — ró-
žojte; — rj. 24: Hermanka kupjene. A poslednja strofa rěka:

Luby tam dzěše na hermank
 A kipi tujawku. —
 „Teje mój trjebać móžemoj,
 ’Dyž swojej budžemoj.“

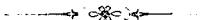
XXIII. Nowe lětko.

(Smol. I, 321; str. 307.)

Wotkhilne a z džéla lěpše su wurazy: rj. 4: — zamolić;
 — rj. 5: A wšich —; — rj. 16: K čomu je tón stary muž?
 — rj. 24: — čini.

A srjedź 7. a 8. str. zasuwa so hišće tale strofa:

Stary muž, kiž njemőže,
 Radšo sam njech wostanje;
 Tón njech doma leži.

Pohrabki z rukopisa dr. Antonia w Zhorjelu.

Podał dr. Josef Karásek.

Antonowy rukopis w Zhorjelu wobsahacy delnjoserbski słowničk a 43 serbskich ludowych pěsničkow bu wot Smolerja w jeho zběrey pěsničkow (1841—43) wužity a wot Hórnika 1881 z nowa přehladany. Wot Smolerjewego texta wotkhilne rjadki a słowa wozjewi Hórnik w tutom Časopisu (lětnik 1881, str. 129 sl.). Dokelž pak je rukopis jara čežko čitajomy, sym jón při swojim lětušim přebywanju w Zhorjelu z nowa přehladawši a wotpisawši tola hišće někotre varianty wuslědžił, kotrež do tutoho Časopisa rad podawam. Přirunaj: Hórnik, Delnjoserbske ludowe pěsni. 1882.

Čo. 7 (Sm. 128, H. 2): šmrakovince.

Čo. 11 (Sm. 142, H. 3): młode žowča.

Čo. 12 (nimataj Sm. a H.): Na te kónje górze — Z nogami górze — Zeba*) chopi z rišu wiś — Zatkaj žedoju (z) cyblu r. ś!

Čo. 17 (přir. Markus čo. 53): Rj. 1 pojědu. — Rj. 8 te rědne tance. — Rj. 10—13 maju so takle:

Šykne te druge do reje,
 To rědne žowčo do hele.

Šykne te druge za blido,
 To rědne žowčo ze jšpy wen.

Rj. 18. Rědny — Rj. 19. Pó tej že goli zelonej. — Rj. 28
 reju rejowaš. — Rj. 29 te rědne tance.

*) T. j. mjeno konja: zyba.

Srjedź rjadkow 38 a 39 ma A. hišče:

'Comej se zwěru huwitař.
Z nagima mjacoma pšež ruce, —

Rj. 44 mnjo. — Rj. 50 sll. ma A. takle:

Grajtej wej mi tu noc a zéň,
'Šyknym tym drugim (k) tuženju,
'Šyknym tym drugim (k) tuženju,
Mójej tej lubee k wjaselu.

Čo. 18. Rj. 28 zgłedowašo. — Rj. 31 Toš. — Čo. 19 (Sm. čo. 59 [nic 69] a H. čo. 5): Wot rj. 13 ma A. takle:

To ja sí gronju, žoweyščo,	To ja sí gronju, žoweyščo,
Ten jaden dejš mi daš.	Ty dejš nět mója byš.
Kaga, rejtař, debu tebi daš,	Kaga de(r)bju ja, rejtař, twója byš,
Gaž já jen debu sama měš?	Dyš t. prašaš starjejšej.

Dalše kaž pola Hórniaka.

Čo. 20 (Sm. čo. 13). Za Smol. rjadki 9—14 ma A.:

Rědny ten zěšo k Rědniškojcom,	Wozmi 'ned twój swěcycku,
Klapašo scícha do komorki.	Woglědaj žen ty, chto ja som."
„Dobry sí wjacor, lubka mója,	„„Nocy ja nicog' njeznaju,
Spiš-li ty tud abo nic:	Tek ja nikog' nutiš njepušču.““

Njeznajoš atd. kaž p. Smol.

Čo. 20 (Sm. čo. 62, H. čo. 7): Rj. 6 Zajtra. — Rj. 7 a 8 ma so tak:

Wuscili su 'še, wuscili
'še góley Bukojske.

Rj. 25 a 26: Hopasała jomu jo hopasała
Swój pasyk somotowy.

Za rj. 37—40 ma A. takle:

'Rotnik, luby 'rotnik mój,	Spušć mi wen to žoweyščo,
Spušć mi wen to žoweyščo.	Až mi wódy holujo.
	Až mi wódy holujo,
	Teje wódy stužoneje.

Čo. 23 je p. Smolerja čo. 158 + čo. 156 (nic 148 + 146).

Čo. 26 (Sm. čo. 61). A. ma srjedź 2. a 3. strofy hišče tule:

Goń sobu, Hanka, goń goń goń!
Soban b'zo se nažraš,
Ja se budu nasr.—
Goń sobu, Hanka, goń goń goń.

Čo. 27 (Sm. č. 23, H. č. 9). Po strofje 4 zasuwa so pola A. tale:

Mjelc ty a njeplac žowcyčko,
Mója lubka pjerzejša;
Jo to ten cas ak pjerzej jo był,
Ten cas jen derje jo.

Luby ten nasjet atd.

Sředž Hórníkowych rjadkow: „te 'cu ja 'šykne tebje daš“ a „Buž ty tak wjasola“ ma A. jako 8 strofu hišće:

Hundert ja tolarjow góтовých mam,
Mója ty lubka pjerzejša,
A te 'cu ja 'šykne tebje daš.
Buž tak wjasola ak pjerzej sy była.

Čo. 28 (Smol. č. 37). Rj. 11: Dejš (m. njezrozymliweho „gaž“).

Čo. 29 (Sm. čo. 94). Rj. 45: Mój luby žo mi z nazymu pšeje. Jako poslednja strofa přiweša so p. Antona:

Braš ja tebje njebudu atd.

Čo. 30 (Sm. č. 130). Anton mjcnuje spěw „polonaisu“ a ma ju ze „Střupca“ zapisanu. Rj. 6: spiwat. — Rj. 8: Gnach to kjaremy rejwat. — Město rj. 9 přistaja wón tež tule: Bubnujšo mi gercy. — Rj. 15: pšerejowaš. — Rj. 17: Njeb'žomaj wjele plašíš. — Město rj. 26 přistaja A. tež: Nět debu ja plašíš.

Čo. 32 (Sm. čo. 52). Rj. 6: bližašo. — Rj. 8: rědnym tašackom. — Rj. 11: žowcko (m. „ju“). — Rj. 12: tu (m. „ty“).

Čo. 33 (Sm. čo. 115 a 116). K Smol. čo. 115 přidawa so pola Antona tale strofa:

Witše zajtša na rano
Taki cumplisk ma.
Ej, to se mi njespodoba
A se wjelgen njezda.

W Sm. če. 116 ma Anton: žojcko (m. žóweko) a nimo „do komorki“ hišće: do póstole.

Čo. 34 (Sm. čo. 87, H. čo. 10).) Město 13. a 14. rjadki ma Anton:

Spód jablonjom se sednuštej,
Za gumnom tam za gumnom.

*) Pěseň je ze Střupca. Z cyla pokhadžuju wot tych 43 Antonowych pěsničkow: ze Střupca: dwě (č. 30 a 34) — wot Grodka pjeć (č. 17—21)

Rj. 18: 'tešk. — Rj. 28: wót njeje (m. net domoj). — Rj. 30: žojecko (m. rědna). — Rj. 32: nikul (m. wěcej). — Rj. 35, 36:

Pytaj ty se za drugeju,
Ja 'cu teker za drugim.

Čo. 35 (Sm. č. 123 + 124). Srijedź wobeju čisłow ma Anton
nišće tejle rjadecy:

Spejež, žowka, spejež,
Kak ty (mě?) lubo maš.

Dale 123, 3: žojecko. — 124, 1: mělēj — 3 a 4: Nět mě dajoš
bóz'mje: — Taki tužny placi!

Čo. 36 (Sm. č. 12). Nimo 8. rjadki stoji tam tež variant:
Sy swoju lubku dom psewozał;
ale na wopačnej (6.) rjadecy.

Čo. 37 (Sm. I, čo. 72, H. hs. čo. 1). Rj. 1: ranko dom (m.
„ja dom“).

Čo. 39 (Smol, I, čo. 88, H. hs. čo. 2). Rj. 1: skepsane „Pinte
rajte“ ma znamjenje: Pijtej, hrajtej.

Čo. 41 (Sm. 266, H. hs. čo. 3). Rj. 11 a 12 rěka p. Antonia:
Doma som mo(h)la přez płoty skokać,
Tu pak njemóžu přez pola papać (drje rěka „čampać“).
Nimo toho Anton ke kóždej strofje přistaja wobžarujući rjadku:
Ach božyčko, ach lejderaško!

Dodawki k serbskemu słownikę.

Zestajał Jan Radyserb.

(Pokračowanje.)

Pačawa, Wuchthebel.
pačeńca, Außwiegeler.

pačka-pačka, Voctruf für Schweinec.
pačekinošata (masc. und neutr.
ungebr.), Patin, welche Sechs-
wochengešchenke zu geben pflegt.

pačekinošenje, das Überbringen
der Patengeschenke.
pačekojty, perlchenähnlich.
padawa (scil. khoroba) & -winy,
pl. Fallsucht, Epilepsie.
padušina, Diebsthesindel.

— wot Lubnjowa jědnaće (čč. 23—28, 33, 36, 38, 40, 43) — wot Wětošowa
tri (čč. 31, 32, 35) — wot Wojerec dwě 41, 42) a z Lejna p. Wojerec
dwě (37, 39). — Bjez připisaneho městna su: 16 serbskich rejow (1—16) a
dwě pěsni (22, 29).

- Pachańca, widerliches Tabakrauchen.
 pachorjak, Großthuer.
 pachorjeńca, Dicthuerei.
 pakostniščo, Diebsthest.
 pakóžka, auch: Häutchen, das sich beim Verheilen bildet.
 palatosé, Brennhaftigkeit, Schärfe (v. Geschmac).
 paleak, Person mit großen Zehen.
 paleowac, einwärts treten, über die große Zehe gehen.
 paleowak, Einwärtsstreter.
 paleypěta & -hila, Einwärtsstreter, =in.
 palenčkowař, mäßiger Schnäppler.
 panak, -nach, Bürtchchen, das gerne den Junfer spielt.
 panaš, Schloßdiener.
 pancerojty, panzerähnlich.
 paney-plancy, Mäschmaſch, Mansche.
 panica, -nička, Edelsfräulein, adlige Jungfrau.
 panochtawa, Klauenseuche.
 Pan-Pišk, Herr Pišk (Held eines wendischen Märchens).
 panušk, Herrchen (vornehmes).
 papač, papkač, eßen (v. kleinen Kindern).
 papjerec, dicke Papier, Pappe.
 papjerisko, schlechtes Papier.
 papjerkowač, im Buche blättern.
 papk, fleiner Bissen (Kdrjsr.).
 papka, papawka, Mündlein (KinderSprache).
 polović, papeli (Kdrjsr.).
 parańca, Mährerei.
 paranki, (pl.), Posteleien.
 parlaty, -ličkaty, mit Perlen besetzt.
 parličkowač, glitzernd wie Perlchen (Tautropfen).
 parlojty, perlennartig.
 parnochčikaty, mit winzigen Klauen.
 paršonstwo, Persönlichkeit, wosoba.
- Pasanc, Kinderleibchen mit Unterhöschen.
 pasče, pl., Kommunweideplatz.
 paskornosc, Baſthaltigkeit (Hanfrc.).
 pasmisko, schlechte Genossenschaft, Bande.
 pastwić so, sich behaglich pflegen, sich gütlich thun.
 patočiska, pl., schlechtes Nachbier.
 patoržičny, den Tag vor Weihachten betreffend.
 pawčinki, pl., Altvieüberjommer.
 pawčinkojty, sehr dünn, spinnwebenartig (Zeug).
 pawkaty, voller Spinnen.
 pawojk, Pfauenschwanztanne.
 pazorač, Tier mit großen Krallen.
 pažeńca, Zimmer mit Holzwandung.
 pčolina, Geschlecht der Bienen.
 pěchotny, gut zu Fuß.
 pěknjenje, das Artigwerden.
 pěknolinka, liebes artiges Mädelchen.
 pěšák, der sich mit etwas sorgsam beschäft.
 pěšatko, wohlverjorger kleiner Pflegling, Hätschel.
 pěšer, -ška, Pfleger, =in.
 pěšicí, sorgsam pflegen.
 pěštak, Stampfmühle.
 pěstonjak, unüberlässiger Kinderwärter.
 pěstonka = pětonča, Kinderwärterin.
 pěstowac, Kinder warten, pflegen, behüten.
 pěstowak, Mensch mit stampfender Gangart.
 pěstowarniča, Pflegerin der Kinderbewahranstalt.
 pěstowarnja, wukhowarnja, Kinderbewahranstalt.
 pěšipuće, pl., Fußreise.
 picowanje, Fütterung.
 picysko, schlechtes Futter.

- Pičołkojty, in Form von Tönnchen.
pichotnosć, körperliche Derbheit,
Tüchtigkeit, vrgl. pšchotny.
pichotny, derb und tüchtig.
pijeleaty, mit viel Blutegeln.
pijeńca, Trinkerei.
pikwjerſba, Knackweide, Bruchweide.
pikwjerſbina, Gebüsich von Knackweiden.
pilak, Entrich (Rdrſpr.).
pilkо, Entchen, kleines schwächliches
Mädchen.
pimpla, Blatzmücke.
pimplawa, -pula, -plica, weiches
Frauenzimmer.
pimpusowy, Buttermilchbrei gern
eßend.
pinak, Umbrüftspanner beim herrschaftlichen Bolzenschießen.
pinkawa & pinkotawa, Umnanne
für Hörte.
pinkotak, Klipper, altes Klavier.
ippleńca, Getändel, Trödelei.
piplenka, Tändelprodukt, Nipp-
fächelchen.
pisanka, Schweiizerhöfe (e. Birnart).
pisany-pasany, buntfariert.
piskańca, lärmendes Musizieren.
piskawa, Musikinstrument (Rdrſpr.).
piskoric so, Grillsen fangen.
piskorjak & piskora, Grillsänger.
piskorjaty & piskorojty, grillsig,
unwirsch.
piskorjeńca, andauerndes verdrieß-
liches Wesen.
pismař, Schriftgelehrter, Bücher-
wurm.
piščenáč, Gepeipe junger Vögel;
Genatsche kleiner Kinder.
pišpolenki, pl., Gesäß.
pišpolinka, lispelndes Mädchen.
piwdo, Piepmäckchen, pinseliges Kind.
piwowy, dem Biere zugethan.
pjascowak, Schläger mit der Faust.
- Pjastač, Großfaust, einer mit großen Fäusten.
pjatač, Großferse, jemand mit großen Fersen.
pjecaf, Backofenbauer.
pjecušk, Stubenhocker.
pječenjowy, gern Braten schmausend.
pječenkowy, Freund von Backobst.
pječikowač so (z něčim), sich mit
Läßtigem abmühen.
pječikowanje a -wańca, mühsame
Beschäftigung.
pjedz-na-šę, spannenbreit.
pjedzik, Zwerg, Spanneshöheš
Menslein.
pjedźowac, mit Spannen ausmessen.
pjedźošč, Spannbreite.
pjedźwulki, „drei Käse hoch“ (vom
Gernegroß).
pjekane, Bratapfel.
pjekorič so, sehr langsam genesen.
pjelnidlo, Fülltrichter des Wurst-
machers.
pjelscojty, filzig, verfilzt.
pjeluchowańska, zärtliche Abwärte-
rin; Verhütchlerin.
pjelzkota, Schlußfrigkeit.
pjelznenje, das Schmierigwerden,
Beiflügen mit nassem Schimmel.
pjelzik (slink), Naßföhneče.
pjeňk, Stoet, Kloz, n. pr. pjeňk-
čežki, sehr schwer; pjeňkhľuchi,
stočtaub; (auch: harthörig im
moralischen Sinne).
pjeňkikař, Stöckelpalster.
pjeňkikopař, Stöckeroder.
pjeňkistajer, Stöckeaußschichter.
pjerdawka, Kinderstiepe.
pjeřch, Lustklus.
pjeřchliwość, Flatterhaftigkeit.
pjeřchliwy, flüchtig, flatterhaft.
pjeřohnjeňčko, kurzes Nieseln.
pjericaty, mit Zlossen.
pjerico, Zischflosse.

pjerisko, šchlechte, unbrauchb. Feder.
 pjerjonóžkaty, federbeinig.
 pjerše, pl., Bodenarten.
 pjeršenjaty, mit beringten Fingern.
 pjeršenka, furzer, schwacher Regenfall.
 pjesak, Hündlein, psyčk.
 placki, pl., Gemeine in Absäzen.
 placák, schlechter Zahler, Ablohnner.
 plačenje, das Zahsen.
 plačenka, Belohnung.
 plačemo, Zahlungsbetrag.
 plačenje, Segelhissung.
 plastaty, voll von Baben.
 płatak, elender Flicker.
 płatko & płatušk, Taschentuch,
     „Schnupftüchel“.
 platojty, linnenartig.
 pława, Schwemme.
 pławjenje, das Schwemmen.
 płóćomny, durchs Schwingen zu
     reinigen.
 płodnišco, sehr ergiebiges Fürsttück.
 płodoměń, Fruchtwechsel.
 płodowiki, Fruchtmarkt.
 płodzizny, pl., Produkte, wupłody.
 płójawa, Reinigungssapparat für
     Hörner.
 plomjenisko, schreckliche Flamme.
 plomjenišco, Herd des Feuers.
 plonjer, Planierungsarbeiter.
 plono, -wiščo, kahle, ebene Fläche.
 plononopač, Blattschädel, Dümpling.
 plonestopač & -pak, Plattfüßler.
 plonestopaty, plattfüßig.
 plonotupak, plattfüßiger Mensch.
 plotohnězdžak, Zaunnister (Garten-
     grasmüde).
 plotypowale & -powalak, Zaun-
     umrenner, Wildfang.
 pluco, pl. -ca, ein Lungenflügel,
     pl. Lunge.
 placanje, das Patſchen, Klecken,
     Tätscheln.

Plampica, Schwadroniergusche.
 plancak, zerlaufener Pilz.
 plapotačk, Laberhänschen.
 plapotańca, Plapperei, Geschwätz.
 plecač, Tier mit großen Hinter-
     vierteln.
 plecaty, großhammig.
 plecowina, Schinkenfleisch.
 plecawá, -wka, Winde, Convolvulus.
 plečencar, Korbflechter für Wagen *rc.*
 plečencari, Korbflechtere betreiben.
 plješka, Täterin.
 plenčatko, verhätscheltes Kleinchen.
 plenčerka, Verhätschlerin.
 plěšisko, häßliche Glazie.
 pletka, Haargeflecht, Zopf.
 pletkaty, mit Zöpfen.
 plicawa, Klatscherin.
 plicyplacy, pl., Geträtsche.
 plidrawa, Diarrhoe.
 pliskiplesk, Gellitsch.
 plistowak, Ohrfeigenaufteller.
 plistowanca, Maulschellierung.
 ploca, die Erhöhung des Ofen-
     unterbaues zwischen Ofen u. Wand.
 pluskanje, geräuschvolles Verfahren
     mit Wasser.
 pluskawa, Wäscherin *rc.*, die mit
     Wasser manticht.
 pluskotańca, großes Geplatsher.
 pluwičkaty, mit Spreuteilchen ge-
     mischt.
 pluwičkojty, Spreublättchen ähnlich.
 pobělenje, weißer Anstrich.
 pobělić, anzeigen, mit Weiß an-
     streichen.
 poběžany, angelaufen.
 poběžk, Kälteschauer, Überlauf.
 pobibliski, bibelgemäß.
 poblaznić, bethören, teilweise zum
     Narren machen.
 pobludzić, einige Zeit irren, fehl-
     gehen.
 poblyskać so, ein wenig blitzen.

Pobiwak, Treibschlägel v. Böttchers.	Podarmotny, vergeblich, erfolglos.
poblědnjeny, etwas verblaßt.	podbělizna, die untere Schale.
pobožnikarstwo, Frömmelei,	podbrjoh, Unterufer.
Muttergesellschaft.	podbroda, Gesichtsteil unter dem Kinn.
pobutrić, mit (brauner) Butter übergießen.	podeskować, das Untere mit Brettern verkleben.
pobyće, das Gewesensein, kurze Unwesenheit.	podhnic, unterfaulen.
pocyganski, zigeunerhaft.	podhorjan, Berganwohner.
pocynić, -ować, verzinnen.	podhubny, unter d. Munde befindlich.
počapnyć so, ein Weilchen hinzulauern.	podjazyk, -zyčk, das Zungenband.
počepić, ein Weilchen in lauender Stellung bleiben.	podječmien, Mäusegerste, Hordeum murinum.
počeski, nach böhmischer Art.	podkamjeni, der untere Mühlstein.
počinjak, ein Sich-Berstellender.	podkolo, das unterste Rad beim Flaschenzug.
počinjeć so, sich stellen, sich verstellen.	podkopny, zum Schacht gehörig.
počinjenje, -njanje, das Sich-Berstellen.	podkow, Eisenbeschlag v. Schlittenküfen.
počłowjeski, in menschlicher Art, Gestalt.	pódkowe, Stiefelabhaizeisen.
počah, -čehnjenje, Überzug (vom Belz, Sofa v.); Beziehung.	podkózka, Unterhäutchen.
počahać so z někim, -nje, sich mit jemandem etwas zuüsen.	podkroma, das Stück unter dem Rande.
počelnosć, Sinnlichkeit, Genüßsucht.	podława, Brett unter dem Bankiß (zum Hinstellen v. Schuhwerk v.).
počelný, sinnlich, genüßsuchtig.	podłożny horne, Nachtopf.
počemnić, verdüstern.	pódlaństwo, Schloßgesinde.
počemnjor, -čemnjak, Dunkelmacher; Verdunkeln des Thatbestandes.	podlęće, Vorsommer.
počenšić, etwas verdünnen (räumlich).	podlemić, am intern Teile anbrechen.
počesleric, eine Zeit lang Zimmermann sein.	podlep, -lęk, das Unterflekte.
počeslować, -nje, eine Weile zimmern.	podliss, Unterholz, Gestrüpp im Walde.
počežkać, mit der Hand das Gewicht prüfen.	podlětni, zur Zeit des Vorsommers.
počežmo, Vermehrung des Gewichts.	podliponk, jähriges Rispengras, Poa annua.
pociščany, bedrückt, bedrückt.	podliwak, unterschlächtige Mühle.
podarmotnosć, Vergeblichkeit, leere Mühe.	podlod, Gründel.
	podmaz, Deckfarbe des Anstreichers.
	podméra, falsches Maß.
	podmlěw, Unterwaschung, Unterwühlung von Wässer.
	podmok, -kanje, Unterwässerung, Verweich durch Unterfeuchtigkeit.

Podmošk, Unterflaum.	Podskora, die untere Rinde.
podmurja, Untermauer.	podskhód, der Raum unter der Treppe.
podnalěće, Vorfrühling, zeitiges Frühjahr.	podsmužka, Unterstrich.
podniče, pl., die unteren Zengfäden.	podsmyky, schlüpfig (vom Wege), rutschig.
podnōć, Spätabend.	podsmykowaty, ausgleitend.
podobjet, Bildner.	podstawa, auch: Strebe, Steife.
podobrić so (z někim), sich mit jemandem besser stellen.	podstup, Untertritt, Unterfunk.
podótknjenčko, schwaches Antippen.	podstupić, unter einen deckenden Gegenstand treten.
podótknyć so, schwach berühren, antippen.	podskuňja, Unterrock.
podplata, unterwärts angesehster Gliden.	podsyп, Ausfüllung durch Unter- schüttung.
podpôda, Untergrund.	podtočenje, Unterwühlung.
podpožočić, unterlegen, Unterleg- ung, Unterlage.	podtočeny, unterwühlt (v. Mäusen).
podpôslo, Unterbett.	podtřešk, Raum unter dem Dach- überhange, Dachtraufe.
podprijeć, -přimnyć, untersäßen, untergreifen; Unterfassung.	podtřešny, unter dem Dache be- findlich.
podpučak, Unterlage d. Hartlöffens.	podtwar, Unterbau.
podrjebko, kurze oder „falsche“ Rippe.	podtyčka, Unterstecker, Untervor- stecker.
podrječaz, Unterkette (am Wagen u.).	podtykować so, sich anbieten, sich herzudrängen.
podrjekowať, wer sich häufig ver- spricht.	podtykowak & wař, Budringling.
podrožeć, -ić, -ować, verteueru.	poduc, -duwać, schwach blasen (Wind).
podrožeř, -žowar, Preisauflschager.	podušenje, das Dämpfen.
podrožowak, gieriger Preissteigerer.	podušoř, -šowar, der irgend etwas erstickt, Feuer, Glauben, Em- pörung u.
područnik, Gehilfe.	pôdušořač, bejohlen.
podrukawč, Manschette.	podwalic, -leć, -lować, rollend unterzieben.
podrukawy, pl., kurzarmelige Unter- jacke der Frauenpersonen.	podwaric so, einlochen, im Kochen zusammenfallen.
podryw, Unterhöhlung.	podwiazowak, Band zum Auf- schürzen.
podrywak, -wař, Wöhler (politisch).	podwjednik, schlauer Übervorteiler.
podrywański & -rywaty, wöhlerisch.	podwjednosé, Schlaumeierei, Trug- list.
podsadžowanje, Submision.	podwjefch, Raum unter der Decke.
podskalki, pl., Klippen, Gestein am Felsenfuße.	podwoboje, Ultraquift.
podskalan (na Židowje, pod hro- dom), Sasse unter einem Felsen.	
podskočić, beim Kriegen von unten anspringen, anfallen.	
podskočny, zum Dazwischenpringen bereit.	

Podwoleń, -lowar, ein Nachgiebiger, Willfähriger.	Pohubjenje, das Verderben (tei- weile).
podwopušny, mit x dem Schwanz befindlich, Schwanzriemen.	pohubjeňšer, Verschlechterer.
podwtawia, das zweite Grummet.	pohubješ, Verderber, zahubješ.
podwyšk, Unteroffizier.	pochar, Torsarbeiter.
podymić so, etwas Sticksrauch von sich geben; Kohlendunst an- nehmen.	pochowc, Torspaßen, -ziegel.
podymjeny, ein wenig durch Stic- rauch verdorben.	pojanski, nach Johannis.
podypaný, mit einer Spize an- gehaft, umgehaftet.	pojedki, pl., Dessert.
podypowaty, anpinkend, mit Pick- umhacking.	pojēsc, -jēdowac, eine Wenigkeit, in Absäben essen.
podzadk, das Untere am Hinter- teile (des Wagens u.).	pojēzdzić, kurze Zeit führwerken.
podzakoński, unter dem Gejäge stehend.	pojeće, das Fesseln, Bügeln.
podzeń, Unterwelt, Drkus.	pojimak, Bändiger, Bügler, Fessler.
podzhilbnyć, ować, unterbiegen.	pojimnosć, leichtes Verständnis.
podzralizna, Notreise.	pojimny, schnell begreifend, auf- fassend.
podzwihowany, von Angst und Sorge niedergedrückt.	pojutrowny, nachösterlich.
podżedorowski, großvaterhaft, nach Greisenart.	pokace, kurze oder seichte Reue.
podżelać, e. wenig, dürrstig arbeiten.	pokaz, Hinwendung.
pohejsować, einige Zeit flott leben, schwelgen.	pokazmo, Vorweis, Probe, Vor- bedeutung.
pohlušenica, Betäubung durch hef- tigen Schall.	pokemšacy & pokemšny, nach den Gottesdienste.
pohlušić, betäuben, überlärmten.	pokermuška, Nachfirmeß.
pohladowař, wer zeitweilig auf- blickt, etwas ansieht.	pokermušny, nach der Firmeß.
pohodnosć, Rücksichtlichkeit, Bequem- lichkeit.	pokisirjeny, etwas angefäuert.
pohudny, brauchbar, nützlich, be- quem.	pokiwnjeničko, flüchtiger Wind.
pohošować, etwas an den Haaren zausen.	poklon & poklona, Verneigung, Verbeugung.
pohrimać na někoho, jemanden andonnern.	poklonjak, wer viele unnötige Ver- beugungen macht, Komplimen- tierer.
pohrubotny, ziemlich grob, roh, ungegeschliffen.	poklaknjenje, -kowanje, das Nieder- knien.
	poklaknyć, -klakować so, ein we- nig niederknien.
	pokliwanje, langes Verfluchen.
	pokliwarisko, entsetzlicher Ver- flucher.
	poknejski, in herrschaftlicher Weise.
	poknježniski, in jungfräulicher Art.
	pokojer, Beruhiger, Tröster.
	pokomda, kurzer Verzug.
	pokorjeć so, sich demütigen.

- Pokorm,dürftige Mast.
pokormjenk, Stück Vieh in Halbmast.
pokornik, ein Demütiger, Unterwürfiger (im guten Sinne).
pokročny, fortgeschritten, gelehrt.
pokročowak, lärmender Fortschrittler.
pokročowat, Fortschrittsmann; wirtschaftlich Gedehnder.
pokrućić, bestätigen.
pokrwawić, -wie, wenig bluten, etwas überbluten.
pokucak, wer dürtige Buße übt.
pokucawy, -kutny, bußfertig, bußübend.
pokucer, ernster Bußüber.
pokulajty, rundlich.
pokhibnosć, Zweifelhaftigkeit.
pokhilenc, wer sich (zu) tief verbiegt, Krümmbuckler.
pokhilienje, die Verneigung.
poklumre, Düslerling, Murkops.
pokhwaleński, lobhudlerisch.
pokhwalić so (něčeho), sich (irgend weßen) berühmen.
pokhwalowak, Lobhudler.
pokhwat, -tk, kurze Eile, ziemliche Eile.
pokhwilnosć, Zeitweiligkeit.
pokhwilny, zeitweilig, dann u. wann.
pol, halb, bei nahe, ziemlich, fast, zur Hälfte, zum Teil, nicht völlig annähernd ic.
polkłudny, halb albern.
polčikować, Braten spicken.
Polčenica, Pulsnitz (Fluß, Stadt).
polčomry, zum Teil schwärz.
polčowa jehla, Spicknadel.
poldnjowy, halbtätig (z. B. Arbeit).
polħluchi, sehr schwerhörig.
polknjejski, ziemlich vornehm.
polkubler, Halbhüfner.
polmortwy, halbtot.
polnahi, ziemlich nackt.
Polnj-mdry, halbnärrisch, tüchtig erzürnt.
połnohribaty, voller Pilze.
połnohriwaty, vollmählig.
połnojasny, in voller Klarheit.
połnolętnosć, Volljährigkeit.
połnoludny, stark bevölkert.
połnozornaty, vollsichtig.
połnozubaty, im Besitze sämtlicher Zähne.
połojecaty, in Halbstücken.
połojekaty, in Halbstückchen (Obst, Obststücke).
połswijaty, halb heilig (ironisch vom Grümmler).
połzbózny, halb selig, recht glücklich.
polzemjanski, in ziemlich vornehmer Weise.
połzidżany, zur Hälfte von Seide.
poleć, act. von lečeć.
połehwišće, Stelle, wo sich das Getreide gelagert hat.
polék, -kowanje, Vorschubleistung, Begünstigung.
polékarić, eine Zeit lang dem ärztlichen Berufe obliegen.
polékowańca, schädliche Vorschubleistung.
polékować, Begünstiger.
poler, Feldbesitzer, pólnik.
polęp, -pk, Überlebung.
polępšenje, -owanje, Besserung, Verbesserung.
polētowanje, Fliegeversuche, absatzweisces Aufstellen.
poležeć, kurze Zeit liegen.
poliw = poleće.
poliwane, Stichen mit Auftrag, Guß.
poliwanje, Aufguß, Auftrag des Stichens.
poliwk, Aufguß, Überguß (brauner Butter auf Milchbrei ic.).
poliwkowy, gern Suppe essend.

- Polódnica, Übereis mit Unterwasser auf altem Eise.
 polodžić so, sich mit Eisruhе überziehen.
 polohki, leichtfummig, leichtfertig.
 položenje, -owanje, das Erleichtern.
 polubić, obenhin versprechen.
 polubjerski, verprecherrisch (mit unsicherem Halten).
 pomajkać, ein wenig streicheln.
 pomakować, mit Mähnenkörnern überstreuen.
 pomałki, kleinlich, langsam, allmählich.
 pomalenko, sehr genächtlich.
 pomaz, Aufstrich auf Brotschnitte (Butter, Honig u.).
 pomazanc, Küchlein mit Aufstrich von Butter u.
 pomerancownja, herrschaftliches Gewächshaus.
 pomhlíć so, sich etwas mit Nebel umziehen.
 pomiholk, kurzes Regengenießel.
 pomichalski, zur Zeit nach Michaelis.
 pomiknyc (na někoho), einen verstohlenen Augenwink geben.
 pominak, unaußtehlicher Mahner.
 pomjatkowar, Einer mit freiem Gedächtnis.
 pomjekšić, weicher machen.
 pomjenšer, -šowar, Zügler des Großhauses; wer überhaupt etwas kleiner macht.
 pomjerzk, Eisüberzug, dünne Eisdecke.
 pomnity, eingedenkt.
 pomniwy & pomnjaty, erinnerungskräftig, reich an Erinnerungen.
 pomnenka, Andenken, Angedenken, alte Sage.
 pomnožić so, -nje, sich vermehren.
 pomor, Dämlak, Schlafruhe.
 pomora, Bewußtlosigkeit.
- Pomorecy, Dorf Pommersch; -čan, ein Pommriżer.
 pomorny, bewußtlos.
 pomorski, pommersch, aus Pommern.
 pomrok, -mróčk, undichte Bevölkung.
 pomrózk, schwacher Überzug v. Reif.
 pomrōženje, Überzug mit Reif.
 pomyslenčko, -lenka, Meinung, Einfall.
 ponabytki, pl., was man nach und nach bekommen, an sich gebracht hat.
 ponizki, po nizkim, nicht hoch, tiefliegend.
 ponižnik, ein Demütiger.
 ponižowař, ein Demütigender, Erniedriger.
 ponosk, auch: Wiesenverdewenning (mit Sand, Schlamm u.).
 popadowař, Jäger (mit Erfolg).
 popecy & popocy, Pfarrersfamilie.
 popeskować, mit Sand bestreuen.
 popik, Pfäfflein, Worführer im Konventikel.
 popierjowy, pfefferliebend.
 popierkowe placki, Pfeffermüntzkiel.
 poplačk, ein Weineanfall von kurzer Dauer.
 poplaczowak, Tüpfälzer.
 popletk, Überflechtung (z. B. bei der Reiseflasche).
 popolojčny, halbschürrig.
 poprajč, Kurierer mit Sympathie.
 poprawdny, redlich, rechtshaffen.
 poprawjenka, Zustandeszündung.
 poprawjet, Verbesserer, Einrichter.
 popraženki, plur., halbgeröste Teilstücke (Kloßscheiben u.).
 poprjancewy, auch: Pfefferküchen liebend.
 popřeče, das Vörennen.
 popřeję, wer andern Gutes gönnt, ein Mitfröhher.

Popušćenčko, schwacher Nachlaß
 (im Preſe, Wetter).
 popytać, ein biszhen jūchen.
 popytka, kurze Suche.
 poraz, -raženje, ein Schlag, der
     zum Falle zwingt.
 pórčawa, Frauensperson, die sich
     unangenehm bemerklich macht.
 porejwać, wenig tanzen.
 porchawina, die Arten des Bowist.
 porjadnik, ein Ordnungsliebender.
 porjedčeř, -džowar, Verbesserer, Re-
     parator.
 porosćeny, mit Pflanzen bewachſen
     (Fels, Dach u.).
 porostki, pl., Nachwuchs, Be-
     wachſung mit Flechten u. Moosen.
 porskawa, auch: Neigung zum
     Niesen.
 porstač, Person mit großen Fingern.
 porstnik, Fünffingerkraut.
 porstowak, Langfinger, Spižbube.
 poršć, Sumpfporšt, Ledum palustre.
 porubańca, Niedergabelung.
 porubanje, -bnjenje, das Nieder-
     hauen (mit dem Beile, mit dem
     Schwerte).
 porunk, ein gleiches Exemplar.
 poryć, ein wenig graben, umgraben.
 pósćelanje, das Betteln.
 posćenje, das Fasten.
 poserbski, nach wendischer Eigenart.
 poskakowanje, das Hüpfen, Hoppeln.
 poskićawy, gern anbietend.
 poskićenka, das Angebotene, Dar-
     gereichte.
 poskićef, -ćowar, Anbieter.
 poskoržeńčko, kurze, schwache Klage,
     Bejammerung.
 poskludny, halbzahm.
 poskradźny, verſtohlenemaßen,
     heimlich.
 poslabjenje, das Schwächermachen.
 poslabnjenje, das Schwächerwerden.

Póslanka, Sendung, posylka.
 poskód, Nebengeſchmač, Nach-
     geſchmač.
 posłodzować (za něčim), einen
     Nebengeſchmač haben.
 poslužnik, Diener, Aufwärter.
 poslužniški, nach Dienerart.
 poslēbornič, verſilbern.
 poslepic, verblenden, täufchen.
 poslepizny, pl., Blendwerk.
 poslepjer, Verblender.
 posměšowak, Bejpöttler, Lächerlich-
     macher.
 posměwkowar, Einer, der ab und
     zu lächelt.
 posmyški, pl., kleine Schluchzer.
 posonić, kurze Zeit träumen; gei-
     stig dämmern.
 póspać, ein wenig schlafen.
 pospěch, Beeilung, Beschleunigung.
 pospěchować, ziemlich fördern.
 possinkać, ein wenig schlafen
     (Řdřspr.).
 pospjećiwy, einigermaßen wider-
     seglich.
 pospodobny, ziemlich angenehm,
     wohlgefällig.
 pospyt, -tańčko, -tanka, unbedeu-
     tender Versuch; Experiment.
 pospytowar, Aufsteller wiederholter
     Versuche.
 pošćerk, -knjenje, schwaches Ge-
     frieren, dümmes Eis.
 postarańčko, ein kleines Besorgen,
     Berjorgen.
 postrow, Begrüßung.
 postrowjeńčko, freundl. Grüßchen.
 postupowak, Fortschrittler.
 postupowař, Fortſchreiter, Vor-
     wärtsſtreber.
 posušenka, halbtrocknes Obststück.
 poswar, -rk, nicht hartes Tadeln,
     Bedrohen.
 poswěćic, leuchten, e. wenig leuchten.

Poswětlić, blank machen, wachsen,	Potukak, ein Ducker, passiv Gr=
laſſieren.	duldender.
poswětlik, Lack, Bohnwachs.	potuler, Niederbeuger der Hoffart.
poswiatkowny, nach Pfingsten.	potulny, gefügig.
poswjećenie, Widmung, Einweih=	potwjerdzenje, Bestätigung, Ver=
ung.	stärkung.
posydnjenje, kurzes Plätzchen,	powabizny, pl., Lockmittel.
Niedersitzen.	powabjak, bedenlicher Unlöster.
posydnosć, Seßhaftigkeit.	powahjenje, Lockungsversuch.
posydrić, mit Reibekäse überstreuend.	powaljer, Ciner, der zuredet.
posylnjenje, die Stärkung, Ver=	powalak, -waler, Unrenner, Um=
stärkung,	stürzer.
posylnjer, -njowar, Kräftigmacher,	powaleńca, -walenje, Umsturz, das
Stärkegeber.	Umwerfen.
posyp & -sypk, Streufel.	powaler, Umstürzler.
posypanka, Überstreuung.	powara, halbgares Gelöch.
posypawa, -wka, Streubüchse.	powědka, Kleine Erzählung, Sage,
posytwa, Beſäumung, volle Aussaat.	Märchen.
pošćerk, -knjenje, schwaches Ge=	powědkar, Erzähler Kleiner Ge=
frieren, dünnes Eis.	schichten, Sagen.
pošwjeročować, -nje, mit Spec=	powěstnik, Nachrichtenträger, Zeit=
griesen beschütten (Mus, Brei).	ung.
potačnik, Rohrkolben, Typha la=	powětrowe, der den Mantel nach
tifolia.	dem Winde hängt.
potajak, -jowar, Hohler, Verberger.	powijawa, -wka, Windepflanze,
potajnostka, Heimlichkeit.	Schlinggewächs.
potajnostkar, Heimlichkeitskrämer.	powiazka, Schuhüberband (für Ein=
potalkowac, eine Weile Weber	genachtes sc.).
sein.	powjedrawka, Wetterhäuschen (hy=
potłocowak & -war, Unterdrücker.	grametrisches).
pótłutowar, „Schweißparer“, Fa=	powjedrić so, sich ein wenig auf=
lener.	heitern (Wetter).
potoło so (z někim), eine Zeit	powjewnik, Oberflächling, leichter
lang sich mit jemandem balgen,	Mensch.
andrücken.	powlac, -wlaknyć, -kować, einen
potołsty, ziemlich dick (im Umsange).	Fangapparat aufstellen.
potoržk, Zug des plötzlichen	powlečenje, -wlakowanje, das Auf=
Umreißens.	stellen von Fällen sc.
potřelić, durch einen Schuß nieder=	powlečwo, das aufgestellte Fang=
strecken.	zeug.
potrōšenčko, ein Rieselchen (Regen).	powodny, -wodziwy, bewässer=
potrōšić, ein Bißchen rieselt, schwach	ungsfähig.
bestrennen.	powodzić so (z někim), eine Zeit
potrōšk, kurzes, schwaches Regnen.	lang intimen Umgang pflegen.

Powólnik, ein Nachgiebiger,
Williger.
poworelować, verstählen.
powostatk, ein Überbleibsel.
powostawać, Nachbleiber, Zögerer,
Zauderer.
powróćec, -ciec, umstürzen, um-
wenden (Gefüße).
powróćenca, Umstürzerei, Revo-
lution.
powróćer, -ować, Umstürzler.
powrót, Umsturz.
powśrednosc, Allgemeinheit.
powuknyć, nur kurze Zeit (dürf-
tig) lernen.
powutrobný, in herzlicher Weise.
powużcie, kurzer Genuss, Gebrauch,
Benužung.
powyšenie, Erhöhung, Beförderung.
powyšer, -sowaf, Erhöher, Be-
förderer.
pozabyće, momentaner Gedächtnis-
ausfall.
pozabywanje, allmähliches Schwin-
den aus dem Gedächtnisse.
pozadny, etwas nach hinten zu.
pozběhnyć, -hować, ein wenig heben.
pozběranki pl., Nachlese.
pozbytki, pl., nachgebliebene Reste.
pozemjanski, in herrschaftlicher
(adeliger) Art.
pozhibk, Einbug, Umbiegung.
pozhibnjenčko, unmerfl. Biegung.
pozločenje, Vergoldung.
pozlotk, auch: Schamburgold.
pozloty, goldig.
poznam, -mk, Bezeichnung, Zeichen.
pozymski, herbstlich.
požadańčko, eine sehr bescheidene
Begehrung.
požadanki, -dowanki, pl., Be-
gehrungen, Wünsche.
požadować, wer sich mit Begehr-
ungen trägt.

Požadowaty, oft verlangend.
požčowak, leichtsinniger Verborger.
požčowarnja, Leihhaus.
poželenje, kurze Trauer.
poželny, mitleidig.
požeradleško, enger Schlund.
požeradlisko, ungeheurer Schlund.
požerańca, eiliges Geschlinge.
poživanje, das Anwenden, nüt-
liches Gebrauchen.
poživnosć, Anwendbarkeit; Ver-
daulichkeit.
poživny, verdaulich, genießbar.
požnjeński, nach der Getreideernte.
požohnować, Einsegner; mystischer
Vorläufer übler Dinge.
popožotk, mit Safran gegibster
Käsekuchenauftag.
požortliwy, scherhaft.
pręća, Querlöffl, Widerrede.
prjeduši & prjedyši, vorherig.
prócować, Streber.
promjenić, Streifen machen, Strah-
len werjen.
promješkaty, sein strahlig, dünn-
strahlig.
promješkować, sein strahlen, in
seine Geschlechte sondern.
prošenje, Streckung, Dickeuerei.
próskot, Geknacker, Geknatter.
prostakować, den Steifnash machen.
prostawa, ſteifes, stolzes Weib.
prosto, gedrängt voll.
prošak, Einer, d. mit Bitten belästigt.
prošeńca, Gebettle.
prošenka, Gegenstand des Bittens.
protýčny, den Kalender betreffend.
prótykar, Kalendermacher, =mann.
prózdnikować, müßiggängerisch die
Zeit verbringen, faulenzen.
prózdnik, ein Stück Sumpfbach.
prózdninski, die beschäftigungslose
Zeit betreffend.
prózdnotny, nichtig, nichtsnutzig.

- Prudlař, Sprenkelsteller, auch Vogelfsteller.
 prudniščo, Schwallkessel unterhalb der Mühlwasserausströmung, Wafferwidel.
 prudženáca, unnötiger Kummer.
 prudženje, Bekümmernis.
 prudžić so, sich beunruhigen, bekümmern.
 prupot, Geboller, Gebubber.
 prupotač, bollern, bubbbern.
 pruskač, -knyć, -kotač, dumpf krachen, prüfen.
 pruskańca, dumpfes Geträch, Gepruste, Kanonendonner.
 prutnica, lieblicher Waldstück mit jungem Gestrüpp.
 pruža, Sägebügel.
 pryskač, -knyć, -kotač, aufplatzen, auffringen (Haut); auffrischen vom Stoß oder Schlag (Sand, Tünken).
 pryski, pl., herumpritzende Sandstrahlen, Tünken beim Schmieden.
 pryskoćiwy, sprüde (Haut, Anstrich u.).
 pryzłanianje, Fossentreiberei.
 přebarbić, umfärben.
 přeběžk, kürzer Erholungsgang.
 přebíwanje, das Anschlagen der Betglocke.
 přebłaznić, durch und durch behören.
 přebłaznjak, ein gründlicher Bethèrer.
 přebłazny, -zjnene, gänzlich in Thorheit versunken.
 přebłyskowanje, vereinzelter Blitzen, Wetterleuchten.
 přebrod, Durchmatestelle, Furt.
 přebrodžić, durchwaten, durchstreiten.
 přecydženki, pl., Durchgesichtes.
- Přečakanje, -čakanka, zu langes Warten; Verlust durch überlanges Abwarten.
 přečinjenje, das Verschwenden.
 přeahowak, -ař, Umzugler, der oft wechselt.
 přečahowanje, das Umziehen, Überziehen.
 přečenki, zu dünn.
 přečerpic, das Leiden überstehen.
 přečeza, Überlast.
 přečežki, sehr schwer, überschwer.
 přečežmo, zu schwere Bürde.
 přecišćenje, -ćowanje, das Hirndrängen.
 přecišćeř, Durchdringer, etwas durchsetzend.
 přeciwjak, alberner Widerjelling.
 přeciwyńca, Widerung, Behinderung.
 předčasny, vorzeitig, verfrüht.
 předejstwa, předstwa, Vorraal, Vorstube, Hausflur.
 předesník, Regenschirm.
 předewsnik, ein außerhalb des Dorfes Seßhafter.
 předewsny, vor d. Dorfe befindlich.
 předeźneński, in der Zeit vor der Ernte.
 předhodowny, vorweihnachtlich.
 předhosćina, Vormahlzeit.
 přehrodžan, v. d. Schloßewohnend.
 přejakubny, vor Jakobi.
 přejutrowny, in der Vorsterzeit.
 překomora, -komorka, Vorkammer, Vorfämmchen.
 překomorný, vor der Kammer befindlich.
 překošlik, -košulka, Vorhemdchen.
 překhležny, vor dem Hause.
 předlēće, Frühling, Vorjömmmer.
 předměšćan, Vorstadt, vorstädtisch.
 přednjebjo, Vorhimmel.
 přednýeny, vorwäxtlich.

Předowsny, vor d. Dorfe b. jindlich.
 předpojeće, Befangenheit, Schüchternheit.
 předpóstny, vorfaštnächtslich.
 předrožowař, Übertreuer.
 předrukawč, Mänschette.
 předsmjertny, vor dem Tode, z. B. hrona.
 předspowědny, vor der Beichte.
 předstajawa, Bettſchirm, Œfenschirm.
 přestwinski, vor der Stubenthüre befindlich.
 předswjatkowny, vorpřingſtlich.
 předswjatočny, vor dem Feierabend.
 předyčka, Vorstecker.
 předt, kowak, Vorstecker.
 předwal, Vorwälzung zum Schluß einer Öffnung.
 přewěšk, Vorhang.
 předwid, Vorausſicht.
 předwidzaty, vorausſehend.
 přewjazka & -wjawowak, Serviette zum Vorbinden.
 přewječork, Vorabend.
 přewjes, Płan vor dem Dorfe.
 přewokno, Doppelfenster, Winterfenster.
 přewoltańy, vor dem Altare.
 přewólba, Vorwahl.
 přehejsować, mit Prasserei verthuni.
 přehibanje, starkes Regen, Übergarung.
 přehibany, sehr erregt, übergoren.
 přehlušić, übertäuben, überlärm'en.
 přehnawanje, Übertreibung.
 přehnawař, Übertreiber.
 přehněwany, verärgert.
 přehniče, Durchfaulung, völlige Verwesung.
 přehon, Durchtrieb.
 přehotowanje, Umkleidung.
 přehrabanje, Durchziehung mit der Harfe.
 přehrabnyć so, fehl greifen.

Přehrawak, wer oft verſpielt.
 přehustnyć, zu dick werden (Flüssigkeit).
 přehusty, sehr dicflüssig, zu dicht.
 přejedki, pl., Räjhoreien, mit denen man Geld verthut.
 překapanka, das Durchgetropfte.
 překapowančko, ganz schwacher dünner Regenfall.
 překas, die Einschnürungsſtelle.
 překasanje, zu enges Schnüren.
 překasowanje, Andersſchürzung; Andersſchönung.
 překažeńca, Verderbnis durch und durch.
 překisanje, Durchſäuerung.
 překisany, durchjäuert, -goren.
 překlad, Umlage, Umlagerung.
 překladowař, Umleger, Andersſchichter.
 překlóty, mit einem Stiche durchstochen.
 překlust, Umschwang, Berichlingung (im Leibe).
 překołk, Durchſtich mit spizen Werkzeug.
 překoriwy, zwijstfütig.
 překorjeńca, lebhafte Entzweiung.
 překornik, Zänfer.
 překrasnjenje, Verklärung.
 překrasny, sehr schön, hochherrlich.
 překřiwjer, Übervorteiler; Einer, der Geldunterſchlagung begeht.
 překupčerić, durch Mäklerei verlieren.
 překusać, -snyć, durchbeißen.
 překhmjelić, überhopfen, zu stark würzen.
 překhwawka, verborgener, versteckter Gegenstand.
 překhrobly, tollfühi, wagehalfig.
 překhwat, Überhaftung.
 překhwatowař, häufiger Überhafter.
 přelestny, orglistig.

- přeliwanje, Umguß, Vergießung u. c.
 přelutować, Verjchoner.
 přemaluško (Subst. & Adv.), sehr
     oder zu kleines Wesen; viel zu
     wenig.
 přemasnjenje, Fehlarij.
 přemasowanje, Prüfung durchs
     Durchstaſten.
 přeměna, Wechsel, Umtauch.
 přeměcować, -ſka, Person, die
     oft andre Standorte giebt.
 přeměšk, Durchmischung, Durch-
     mischtſe.
 přemjaknenje, Durchweichung,
     Weichelung.
 přemjakneny, ganz und gar vercielt.
 přemjehčeny, gänzlich weich ge-
     macht.
 přemjehki, sehr weich, zu weich.
 přemjenowak, Spitznamengeber.
 přemlew, -w-k, das Grobgemäſlein,
     Großnichtl.
 přemnoženje, überflüssige Ver-
     mehrung.
 přemónčik, ein Übermächtiger.
 přemokanje, allmähliche Durch-
     näsſung.
 přemóžef, -žowaf, Überwinder.
 přemučenje, Übermartrung, Über-
     müdung.
 přemudry, ſuperting.
 přemysl, Überlegung.
 přenahlenje, Übereilung.
 přenahlef, Übereiler, Überſürzer.
 přeněmčak, -čowak, Germanisator.
 přenocowanje, Übernachtung.
 přenocowarnja, Nachtherberge.
 přenóžkować, durchtrippeln.
 přepasowanje, Änderung in der
     Gürtung, Umſchnallung.
 přepinaúca, arge ÜberSpannung.
 přepinanje, ÜberSpannung.
 přepinat, wer zu sehr anſpannt;
     Übertreiber.
- přepławjer, Źerje, Fährmann.
 přepliw, Übersetzung des größten
     Unterentes.
 přepóznaće, Verneinung.
 přcpóznanowanje, älteres Verkennen.
 přepraſenje, -owanje, das Durch-
     fragen, Katedhijieren.
 přepříjanje, -howanje, Umſpann.
 přepřimowanje, wiederholtes Um-
     griffen machen.
 přepuknjenje, -kowanje, das Be-
     berfen, Durchplatzen.
 přepuščenje, -ćowanje, Durchlaß,
     Verſchomung.
 přepyt, Durchsuchung, Unterſuchung.
 přeradzowak, Denunziant.
 přerub, ein Streich, der durch und
     durch geht.
 přesadk, Verſejung, Umyſlanzung.
 přezadzienki, pl., Verſejlinge.
 přesudzowarnja, Multionsſtoſal.
 přesaha, Überſchreitung, das Über-
     treffen.
 přeratik, das Durchgeſiebte.
 přescich, Überholung.
 přescera, Ausſtreckungsſw.etc.
 přeslapjof, ein Überraschendr.
 přeskónčnik, Sonnenſchirm.
 přesmork, Nasenbluten durch hef-
     tiges Schnauzen.
 přespano, Einer, der es verſchläft.
 přestork, Durchſloj.
 přestren, auch: Ausdehnung, W. it-
     umſaſung.
 přestudnjenje, Verſtudium.
 přestudzenje, das Kühlmachen.
 přestwora, Unhold, Ungetüm.
 přesyčenje, Überfättigung.
 přesydlér, Überſiedler.
 přesytny, magenfüllend, schwer ver-
     dauſich.
 přeſcipnyć, mit einem Male durch-
     zwicken.
 přesiwank, Steppdecke.

Přesiwaſka, Durchnäherin, Stepverin.
přetasac, durchtaſten.
přetřelič, durchſchießen.
přetwarič, auch: durchs Bauen
Geld verbrauchen.
přetyčka, Vorſtecker.
přewěće, -wewanje, Durchwehung,
Durchworfelung.
přewid, Übersicht, Hindurchsicht.
přewidnosć, Übersichtlichkeit, Durchsichtigkeit.
přewyednik, Pfiffikus, Irreführer,
Täufcher.
přewjertnyč, mit einem Ruck umdrehen, verdrehen.
přewoblekowanje, Kleiderwechsel.
přewobrot, Umwendung, Verdruehung, Kniff.
přewobuwanje, Wechſel im Schuhzeug.
přewrócer, -cowar, Umſtürzler.
přewrót, totaler Umſtuz.
přewzatk, Übernahme zu schwerer Aufgaben.
přezepřez, durch und durch.
přewzažliwoć, Vollföhigkeit.
přezymjenje, Durchkältung.
přežahač, durchſengen.
přežehlic, durchglühen.
přežmo, Gejpani.
přežawak, Durchfauer, Wiederfauer.
přibitk, Anſchlag, Juſchlag.
přiblidko, Seitentischchen.
přibohowka, Abgöttin.
přibratr, Stief-, Adoptivbruder.
přibróžen, Notſcheume, Reserveſcheume.
přicapač so, tappend, latjehend ankommen.
přepěwař, Anſinner, Zumutungsteller.
přcislič, hinzuzähljen.

Přičešonc & -čeſenk, Müthäugling, mitgeſtilltes fremdes Kind.
přicezel, Beigewicht an der Wand oder Turnmühr.
přicišćowac so, ſich hinzudrängen, ſich unſchicklich bewerben.
přidomski, am Hause befindlich.
přidostatik, Anſuge z. Empfangenen.
přidrožnik, Landſtraßenwohner.
přidrožny, an der Landſtraße befindlich.
přidružič so, ſich anfreunden.
přidzelwo, -wješko, Zuteilung beim Erbſchichten.
přihanjer, Zutreiber.
přihnoj, Zudung, künstl. Düngemittel.
přihotowańca, große Anſchickung (Thätigkeit).
přihotowanka, Vorbereitung (Gegebenland).
přihrodzan, Schloßbauwohner.
přijedki, pl., Nebeuſpejſe.
přijim, -jimk, das Anſichnehmien.
přijimawy, leicht anmachend.
přikemšny, beim Gottesdienſte.
přikiwnjeńčko, verſtohlenes Winn.
přikmotr, Mitgevatter, „Freßgebatter“.
přikop, -pujenje, -powanje, Anhängelung mittels der Hacke.
přikromnik, ein Bescheidener, am Hande Beſindlicher.
přikromnosć, Beſcheidenheit.
přikublo, Nebengut, Beigütelchen.
přikupny, hinzutäuflich.
přikuš, abgetrennter Stumpf.
přikhablač so, anwanken, wacklig.
přikhřžny, am Hause befindlich.
přikhilenki, pl., Wohlgeneigtheit, Gunſt.
přiložmo, die beigepacpte Sachen.
přilizanki, pl., Nachtſchleckerei.
přilubjenki, pl., Geschenkzusagen.

Přiměsač, Nebenmund.	Přiwisliwość, Anhänglichkeit.
přimětki, pl., Nebenbesitztum.	přiwiaz, Anband.
přimiknjeničko, kleines liebliches	přiwork, Hinzugeadertes.
Anäugeli.	přiwzatk, das Hinzugenommene.
přimostny, an der Brücke befindlich.	přizakupić, mit einkaufsen (in eine Kasse).
přinučowanca, unaufhörliches Ge-	přizamkać, -knyć, -ować, an-
nötige.	schließen, anfügen.
přinučovař, unablässiger Nötiger.	přizamkanje, -knjenje, Anschluß,
připiwař, ein Zutrinker.	Anfuge.
připježwo, das Hinzugebäckene, die	přiženjenc, Chegatte, der nebenbei
Nachbäcke.	befchwängert.
připokaz, Zuweisung.	přiziwny, schmarotzerisch.
připołdniči, nach Art des Mittag-	přizóna, Konkubine.
gespenstes, vielfragereich.	přizónka, Nebstdirne.
připuščenie, Zulassung, Verhängnis.	přizónkafstwo, Weibshengerei eines
přirjad, Beiordnung, Anreihe.	Berehlichten.
přirubk & -ki, pl., der Hinzuraub.	přízónski, gern mit Frauensper-
přislodzenki, pl., leichte Verleum- dungen.	jonen umgehend.
přislodžerski, bösen Leumund er- regend.	přizónstwo, Konkubinat.
přislodžowak, wer öfters verleumdet.	psalmować, psalmodiieren.
přismalič, einen Bratvogel (Gans)	pstruhač, Forellenapfel.
absingen.	pstruhaty, reich an Forellen.
přispomjeničko, kleine Nachbe- merkung.	pstruhojty, forellennähulich.
přispomjenka, zusätzl. Bemerkung.	pšenicowy, Weizengebäck gern ejend.
přisporjenje, Vermehrung, Zu- nahme.	pšenicy, pl., Weizenarten, Weizen-
přisudník, Beirichter, Gerichts- offizier.	fluren.
přiswědk, Mitzeuge.	ptačisko, häßlicher Vogel.
přiščipki, pl., abgeplückte Pflanzen- spitzen.	ptačkar, Liebhaber von (Sing=) Vögeln, Vogelsjökel.
přitrjeba, Nebenbedarf.	pucernunār, Wegewärter.
přitulenki, pl., Anschmiegungen.	puchawa, Damenschwanzenteife.
přitulnik, -nica, zuthuliche Person.	pucherić so, Blasen treiben, leicht
přitwarjenje, das Anbauen, Hinzu- bauen.	übel nehmen.
přiwahljenka, eine Anreizung, Her- beilockung.	pucheskować so, feine Bläschchen
přiwalny, anbringend, heranför- zend.	werfen (Hautausschlag).
přiwar, zur Ergänzung Gefochtes.	pukotawa, Herzklapfen.
	puncuch, Latfch, Schuh von Stroh.
	pupkować so, Knöpfchen ansehen.
	pupl, pumpl, Bäuchlein (Kdrpr.).
	purpurowy, von Purpurstoff ge-
	fertigt.
	pusčenica, Verwüstungsgreuel.
	pustniščo, Wilbnis, Einöde.

Pušcawy, verſchießen, verbleichend
(von Farbe).
putnik, auch: Pilgrim.
puzolak, grämlicher Mensch.
puzoleńca, fauertöpfisches Gethue,
Gefchmolle.
puzora & puzornik, Berüber lustiger Schnurren.
puzorack, drolliges Kerlchen.
puzorić so, drollige, harmlose Scherze treiben.
puzorinka, kleines drolliges Mädchen.
pychowak, Kleidernarre, Pujmichel.
pychula, „aufgedonnertes“ Frauenzimmer.
pyrič někomu, einheizen (jemandem).
pyrizna, Heizstoff für den Backofen.
pyrjak, wer Schwächere, Abhängige mißhandelt.
pyrjeńca, grausame Behandlung, starke Backofenfeuerung.
pyrkać někomu, aufmühlen, öfters vorhalten.
pyskač, Großchnabel.
pyskaty, schauzig, schmähstückig.
pyskawa, Geranium.
pyšenje, das Schmücken.
pyšenka, Schmückstück.
pyšeřka, Schmückerin (zur Trauung usw.).
pyšnička, hübsch gekleidetes Mädchen.
pyšniwy, zierlich, schmuck.
pytak, oberflächlicher Sucher, Spürhund.
pytańca, Sucherei.

R.

Rački, pl., Blöcken in Flüssigkeiten.
radłowanje, das Ruhren.
radnik, auch: Dorfanger (Tanzplatz auf demselben).
radowanje, großes Freuen.

Radlubje, sehr gern.
radozny = radostny, wonnejam.
radylipak, Gernzeher.
radžak, ein mißlicher Ratgeber.
radžaty, ratgebend.
radženje, das Beraten; Wohlgediehen.
radženy, wohlgediehen, angeraten.
rachlić & racholić, -lować, röcheln.
Rachlowka, Bach bei Nachlau.
rakowac so, Flocken, Rocken bilden.
Ramnowy, Dorf Rammenau.
rampać, mit Geräusch gehen.
rampak, -awa, mit Geräusch ausschreitend.
ranaty, mit Wunden behaftet.
rancowanje, säuſches Leben.
ranjak, Verwunden durch böse Reden.
ranjeń, ein Verwunder (physisch).
ranyhojek, Wundenheiler.
rapakowanje, Belegung mit dem Schimpfworte „Rabe“.
rapakowišćo, Hinrichtungsstätte, Schindanger.
rapańca, großes Gebrächze.
rapanje, -owanje, Krächzerei.
Rašow, Raſha (Dorf).
rawsowanje, Sappermannierung, Bejchintzung mit raws.
raznota, Energie.
rejownišćo, rejnišćo, Tanzplatz im Freien.
rěkanje, das Heißen, Rennen; Geheißenwerden.
rějanosć, Unhaltbarkeit, Schwäche, Sprödigkeit.
repuchaty, zwießlig, zackig.
repuška, Radieschen.
repuškaty, mit kleinen Zwieseln, Zäckchen.
rězadlo, die Schneide am Werkzeug (Meißer, Säge).
rězanje, das Schneiden, Schlachten.
rězawa, Leibschneiden.

- Rěznikowač, die Fleischerei betreiben.
 rězniwość, schneidendes Wesen, Scharföningkeit.
 rězniwy, energisch, im Tone gellend.
 rězyniščo, Ort mit vielem Riedgras.
 ric-rac, heftig, hastig.
 ribańca, gellendes Gewieher.
 rihot, hochtöniges Biichern.
 rihotač, mit heller Stimme wiehern.
 ripak, Stichler.
 ripsowski, leutequälerisch, infam.
 rišk, Grieße (Fisch).
 ritač, Großpodez.
 ritka (Rdrpr.), das Ärztlein.
 ritmo & ritman, auch: verkehrt auf dem Pferde sitzend.
 rjabka & rjabicka, kleine Schwanzdenzeile.
 Rjanka-Hanka, Schönänndchen.
 rjanolinka, schönes Fräulein.
 rjanopjeraty, mit schönem Kleingefieder.
 rjanotki, pl., Putzjäckchen.
 rjanowlóskaty, schönhaarig.
 rjanowóčkaty, schönäugig.
 rjanuško, kleines hübsches Mädchen.
 rjapaty, starfrüppig (von Pflanzenblättern sc.).
 rjapotanje, Geficher.
 rjapotaty, knatterig, knackig.
 rjapuška (Mostost: rjapownik), Sammigras, Cynosurus.
 rjeblač, Großrippe, mageres Tier.
 rjeblowc, Gezippe, Stelett.
 rječaznisko, garüttiger Kettenhund (figürlich: belliger Mensch).
 rjedzak, elender Reiniger.
 rjedzaty, reinigend, säubernd.
 rjedźenica, Schauerfest, große Reinmacherei.
 rjedźenje, Säuberung.
 rjechtanje, das Quaken.
 rjekowstwo, Heldenchar.
- Rjeńko, sehr hübsch.
 rjepica, Gänsefingerfraut, Potentilla anserina.
 rjepikaty, kleinrippig (Krautblätter sc.).
 rjepočenje, Ungefeihe, Müßlinge.
 rjepotaty, knarrig, herausplatzend lachen.
 rjeśatko, Bouillonseib, Kaffeesiebchen.
 roboćef, Zwangs-, Strafarbeiter.
 roboćernja, Arbeitshaus, Zuchthaus.
 róčnočasny, in Art der hohen Feste.
 roćak, Beteurer, Schwörer ohne Aufforderung.
 roćenica, Geschwöre.
 rodžak, Einer, der alles annimmt.
 rohačsko, gräuliches Großhorn.
 rohodžinaty, schiffig, grobstrohig (fügirlich: grob).
 Roholjan, Einer aus dem Dorfe Riegel.
 rohušk & rohuška, Hornknopf.
 rojeńca, großes Geschwärme, Menschenengewühl.
 rójniči, Melissen- (Duft, Tee sc.).
 rokoćak, Verwirrungsamtstifter.
 rokoćenica, Aufrührer, Wirrwarr.
 rokotak, Värmimacher.
 rolisko, schlecht gepflügter Acker.
 ropaty, faltig, faltenreich.
 ropawa (Swejch), Faltenrock der Weiber.
 ropjenje, das Faltenmachen.
 ropotak, Verursacher von Hasselgeräusch.
 ropotanica, großes Gerassel, Geträufje.
 ropotanje, Värmerregung.
 ropotaty, lärmeregend, geräuschvoll.
 róslicojty, -jekojty, felsbirnenähnlich.
 rosopad, Taufall.
 rososkhad, Taubildung.

Rosować, betauen.	Rozestajer, <i>Auseinandersetzer</i> , Erzähler.
róstły, -róstny, wuchſig, wohl gewachsen.	rozhibanje, <i>Unbewegungsführung</i> , Zergehen des Teiges.
róstlica, ein raschwuchsiges jchupipigeš Mädc̄hen.	rozhladniščo, <i>Aussichtspunkt</i> .
róstowanje, das Aufrichten vom Baugerüst.	rozhněwanje, das <i>Erzürnen</i> .
róstowař, Baugerüsterrichter.	rozhordzić so, sehr stolz werden.
rowafstwo, Totengräberamt.	rozhorenje, <i>Entflammung</i> , Feuerung.
rowjeństwo, Zeitgenossenschaft.	rozhrot, -towanje, <i>Entkleidung</i> , Entgürtung.
rowryjer, rownik, Grabmacher.	rozjasnjenje, <i>völlige Aufhellung</i> .
rozblédnyć, gänzlich verblaſſen.	rozjedmić so, vereiternd um sich greifen.
rozbohaćeř, sehr reich werden.	rozjēsē so, sich einen großen Umfang ereffen.
rozbojenje, große Furcht.	rozjētrić, stark, umfänglich vereitern.
rozbrojak, Vergender.	rozkalanje, <i>Zerstechung</i> .
rozbubnić, sehr anschwellen.	rozkēty, <i>völlig aufgeblüht</i> .
rozćepić, -ćepać, zerſchlagen, zerklipfen.	rozkēwaty, aufblühend.
rozćiski, pl., <i>Auseinandergeworfenes</i> .	rozkidmo, <i>Schmuckbartel</i> , fauler Refel.
rozčinjowak, Zermacher, Zerſörer.	rozkisać, ganz durchsäubern.
rozčink, das Zermachte.	rozkładniščo, Platz zum Auslegen (von Waren).
rozdajak, Mundaußperrer.	rozkłdōće, das Durchstechen mit einem Stiche.
rozdarić, gänzlich verschenken.	rozklepanje, -klepnjenje, das Zerklopfen.
rozdawanki, pl., Verteilobjekte.	rozklust, <i>Neßbruch</i> .
rozderdać, -dować, völlig zerbrauschen (besonders vom Geschüß).	rozkolinka, kleine Spalte.
rozdrapk, der Kratzix.	rozkop, durchgehackte Stelle (im Damm u. c.).
rozdrjebenje, das Zerbrocken, Zerbröckeln.	rozkopać, mit der Hacke zerhacken.
rozuwanc, ein Aufgeblasener, Hochmutsnarr.	rozkorjaty & -jawy, haderſtiftend.
rozwelować so, durch Zweifeln alle Hoffnung verlieren.	rozkorjenje, <i>Zwist</i> .
rozdžēć, eine Eiterbeule öffnen; so —, selbst aufgehen (Beule).	rozkorjenki, pl., kleine Zwistigkeiten.
rozdželać so, sich zerarbeiten.	rozkornik & -korjak, Haderer, Zwieträchtler.
rozdželenia, großer Abfall, große Trennung.	rozkorny, haderſüchtig.
rozebranki, pl., Bergstedertes.	rozkrać, -awać, zerſchneiden (besonders von eßbaren Dingen).
rozeslanje, das Auseinandersetzen, Versenden.	rozkračenje, <i>Außpreizung</i> .
rozentajenje, <i>Auseinandersetzung</i> , Auseinandersetzung.	

Rozkruchować, -anje, in Stufe	Rozmochtać, unbedachtsam oder
zerteilen.	nachlässig auseinanderwerfen.
rozkrídlić so, die Flügel spreizen.	rozmórać, zeröffnieren, zerjudeln.
rozkuskowany, zerstüftelt.	rozmucić so, sich bis zur Ersthöpfung abmühen.
rozkwěk, Aufklaff, Riß.	rozmazić, mutvoll, mannhaft machen; so —, werden.
rozhad, Auseinandergang, Abschied.	rozmysliwość, Gedächtnis.
rozlamař, -owař, Verbrecher, Widerstandsbündiger.	rozmyslowak, ein Erwägender, Unentschlossener.
rozlochćować, -wanje, nach Ellen abmessen, ellenweise zerteilen.	roznjemdrjenje, Versetzung in wilde Zorn.
rozložk, Auseinanderlegung.	roznjemdrjeny, ein Zornmütiger.
rozlušćić, zerknäppern, enthüßen.	roznosjenje, -šowanje, fortgesetztes Auseinandertragen.
rozlepk, Zerflebung; die Stelle, wo sich die Flebung gelöst hat.	rozpadowyty, im Verfall befindlich, baufällig.
rozleskować, in Gartenbeete abteilen.	ropaleńca, heftige Leidenschaft.
rozlētanje, -towanje, das Von-einanderfliegen.	rozpalic, in heftige Entrüstung bringen.
rozličenje, das Abzählen, Auseinanderzählen.	ropasac, -ować, aufschürren, aufgürten.
rozličef, -fka, der Abzähler, Schieder.	rozpiće, Trinkfüllerei.
rozmachnyć, einmal auseinander schwenken (Arme, Flügel).	rozputy, vollgetrunken.
rozmazk, durch Fall breitig Ver gangenes, faule Person.	rozpjēnkowanje, Bestockung, Bewurzelung.
rozmaznyć so, durch Aufsprall breitig zergehen.	rozpjēršenje, das Zerflirren, Zersetzen.
rozmēdnjeny, durch und durch in Honigjüze versezt.	rozplakanje, das gänzliche Aufgehen im Weinen.
rozmēšenje, Anweisung der Pläße.	rozplack, breit zerklatschtes Ding.
rozmjatk, Verquetschtes, Verdrücktes.	rozplahowanje, das Vermehren durch Fortpflanzung.
rozmjatk, Kartoffelstampf.	rozplane, breitig, manchzig Ver schlagnes.
rozmjećenje, Auseinandeführung, Verquetzung.	rozpolcować, in Speckshrot zer schneiden.
rozmjerzk, etwas Verfrorenes.	rozpolkować, in Hälften zerlegen.
rozmjetki, pl., Auseinandergefehr tes, verjdwendete Gelder.	rozpora, auch: Trennung, Scheidung, Abschied.
rozmjezowanje, Abgrenzung, Grenzenzuweisung.	rozpork, Trennung der Naht.
rozmlēće, -wanje, das Zermahlen, Zerwühlen.	rozpórkać, zwedlos verwenden.
rozmōenjenje, das Überhandnehmen.	rozpožonki, pl., die Musleihen posten.

- Rozpožćowanje, das Ausleihen an
verschiedene Schuldner.
- rozprajenje, -owanje, klare Aus-
einandersezung.
- rozprasknyć, mit einem einzigen
Schlage zertrümmern.
- rozpraskotać, zerprallen, zerknacken.
- rozpredaň, völliger Verkauf, Aus-
verkauf.
- rozpunktować, verpfünden.
- rozpyrić so, ganz in Vorneifer ge-
raten.
- rozpyrity, leicht aufbrausend.
- rozrjadowanje, das ordnungs-
mäßige Aufteilen.
- rozroščenje, die Erweiterung durchs
Wachsen.
- rozrubać, -bauen, zerhacken.
- rozrudženje, grenzenlose Betrübnis.
- rozrunać, -nować, Ausgleicher,
Zwistbeileger.
- rozrypać, zerwühlen, zerstochern.
- rozryw, eine zerwühlte Stelle.
- rozsadženje, -dżowanje, das Aus-
einanderpflanzen.
- rozskobać, zerzupfen, zerrupfen.
- rozsošk, Zweig mit mehr als einer
Spitze.
- rozstorkowař, Zwietrachtanjäster.
- rozstupjenje, -owanje, das Aus-
einanderreten.
- rozswđenje, volle Erleuchtung.
- rozsyppki, pl., Zerstreutes.
- rozšećpkowac, in Scheiteln zer-
kleinern (Brennholz).
- rozšećpować, in Scheite zerhacken.
- rozšepejerić so, sich zerstreizen,
zornig werden.
- rozšerjenje, das Auseinander-
scheußen.
- rozseršenc, der hochgradig Auß-
gebrachte, Grimmige.
- rozškrabanki, pl., Berschabsel.
- rozšwikać, zerpeitschen, zergeißeln.
- Rozšwikańca, derbe Zerpeitschung,
Zergeißelung.
- roztaće, -tawanje, das Aufstauen,
gänzliche Zertauen.
- roztače, völliges Verwesen, Ver-
modern.
- roztkajty, sich im Verwesen gänz-
lich auflösen.
- roztočić, zerwühlen (von Mäusen,
Maden u.).
- roztołk, Zerstampfes.
- roztorhanje, gänzliches Zerreißen.
- roztoržk, der Niß.
- roztröšenje, das Zerstreuen in ganz
kleine Teilchen.
- roztröšenki, pl., in kleine Partikel
Zerstreutes.
- roztrëškać, -kowac, zerstechtern,
zerstechitern.
- roztrëškanje, -kowanje, Zerstömet-
terung.
- rozwaļenja, große Zertrümmerung,
Zermälzung.
- rozwarity, leicht zerlöchend.
- rozwarjenje, das Zerlöcher.
- rozwaženje, das Abwiegen, die
Abwägung.
- rozwiw, Entwicklung.
- rozwijazanje, -zowanje, das Auf-
binden.
- rozwerhać, auseinander schleudern.
- rozjeselenje, große Freude.
- rozwołenc, i.e. Übermütiger, Üppiger.
- rozwork, die Zerpflügung, das
Zerpflügte.
- rozwoženje, -żowanje, das Aus-
einanderfahren.
- rozzlobjenc, ein Erboste, sich leicht
Erbojender.
- rozžehlenje, das völlige Durch-
glühen, Zerglümen.
- rozžidnjenje, d. Dünntüjjigwerden.
- rozžwankanje, -žwjenkanje, das
Zertauen, Zerkautschjen.

Róženč, Róženſteč (im Blumenaſch).	Rupikowy. Žeigwarzenkraut (-knöllchen).
róžer, -fska, Róženfreund, -pfleger, die =gerin.	rybiščo & rybojščo, Ort (Flußwinkel) mit viel Fischchen.
róžičkaty, mit viel Blümchen; ge- blümt (Beug).	rybowy, gern Fischgerichte essen.
róžoty, rosenähnlich.	rybylojer, Fischfänger.
róžownja, Róženpflanzung, =garten.	rychlosc & -lota, Behendigkeit,
rubiščaty, mit Tüchern behangen.	Mäschheit.
rubiščaty, mit Tücheln geschmückt.	rykać, rykować, dumpf brullen, gröhlen.
rubjak, Ráuber, Plünderer.	rykanje, -kowanje, das rykać, -ować.
rubjetski, räuberisch.	rymplkaty, voll kleiner Exfremeante (Schaflorbeeren).
rubjo, rubjatko, Taſchentuch.	rynkowanje, das Machen kleiner Zeilen.
ručkikoſef, Schönhändchenküſſer, Mädchenfreund.	rynkowanje, das Herrichten von Zeilen, Reihen.
ručkojty, händchenförmig, gesingert (Blätter).	rypanje, das Wühlen, Rupfen, Stochern ic.
rudokopy, pl., Grzgrube.	rzejtosć, Goldfuchsfarbigkeit.
rudukopar, Grzgräber, Eisenstein- haſter.	ryzuch, eingerollter Blätterpilz, Agaricus involutus.
rudzeńca, große Betrübnis.	ryzykaty, mit viel Reiskern (Pilzen).
rudzeſ, Erreger von Kummer.	ryzykosmaty, goldröthlich behaart.
rukawc, Muſſ.	ryzykować, exfremetieren (Plu- standsausdruck).
rukawki, pl., Mauschetten.	ryzykřidlaty, mit rotgold. Flügeln.
rukizawdawk, Handſchlag.	ryzywlosaty, mit braurotem Kopf- haar.
rumowanje, das Räumen.	
runkaty, paarig, je zwei und zwei.	
runkować, paarweise abteilen.	
runkowaty, in Paaren aufstellend.	
runočasny, gleichzeitig.	
runostaroba, Gleichaltrigkeit.	

Drobnostka za delnjoserbsku bibliografiju.

Podał Adolf Černý.

W delnjołužiskej wsy Běłej pola Grodka namakach lětsa delnjoserbske čiščane žopjeno na sčenu, najskešo z přenich lět našeho lětstotka, kotrež dotal w žanej serbskej bibliografiji spomnjene njehě. Čiščane je in folio z čornym a čerwjenym čiščom, bjez lěta a bjez mjena wudawarja abo spisowarja; tež čiščernja nijej mjenowana. Deleka namakaju so jenož pismiki: D. T. K. Drje so njemylu, hdyž z nich sudžu, zo wudawař toho žopjena

bě David Bohuwěr (Traugott Kopf.) Z rukopisneho připiska „Christian Karrafz aus Býhlo, den 22. April 1812“ pak móžemy sudzić wo lěće wudaća. Napismo rěka:

„Wérne a wót Boga huswěsone žognowanje teje domjacneje gluki a togo měra přez to swěte a slódke Jězusowe mě.“

Srjedź lista je wobrazk: Magdalena, Jězus, Marija. — Text podawa najprjedy krótku modlitwu a potom 29 prašenjow z biblje z wotmołwjenjemi. Na pokazku prawopisa wočišcam:

a) hlowny titl: Wérne a wót Bohga hužwěichone Žognowanje teje domazneje Głuſi a togo Měra pſches to žwěte a žlotke Žeſužowe Měh; b) započatk modlitwy: O tři neizwetscheischi Řínes Žesum Krist, tři ſchitno pſhemozoni a ſchvomožni Bohg togo Něba a teje Šemě, a Kral ſchitnich Kralow. O neilubſchi Immanuel, Řínes Žesum Christ, tři ſym Dabita, ſmili ſe nad nami a nad tím Lüdom, kotoriž ſchi ſtaunie wo Modleini zeſej; c) napismo prašenjow: Kótare pſchaſchaňa ſa ſchilne Złoweki kótare to žwěte Přizmo lubuju.

Prawopis je widzomnje jara hubjeny. Je to skaženy Frycowy prawopis, skaženy wosebje přez to, zo njedžiwa na rozdžel mezej **I** a **I**, mjez **š** a **š** (pola Fryca **ž** a **ž**), mjez **ž** a **ž** (p. F. **ž** a **ž**); pódla toho njeje ani to wšudžom dodžeržane, štož je z Frycoweho prawopisa přewzate.

Prašenja su, kaž so zda, z luda wzate;**) njech tudy steja někotre na pokazku:

2. Kótare člowjekи njejsu žednje humrěli? (Henoch a Elias).***)
- 4. Chto jo se jano raz narožil ale dwójce humrěl? (Syn wudowy w Naimje a Lazarus). — 5. Chto njejo daniž fotera, daniž muterku měl? (Melchisedech; Hebr. 7). — 6. Kótare sotři su swoje bratři porožili? (Lotowe džowki; I. Mojz. 19). — 7. Chto jo se narožil a njejo humrěl, ale namakajo se hyšći na tom swěše, lěc rownož se nježywí? (Lothowa žona). — 9. Chto jo nimo až jězyka mějašo, se Boga wołał? (Abelowa krej). — 22. Kótare su te nejšězše wěcy na tom swěše? (regirowaš, hucyš, bјatowaš, porožowaš).

*) Wo jeho žiwjenju čitaj w „Pismowstwje . . . delnjoł. Serbow“ wot K. A. Jenča, vas. Mač. Serb. 1880, str. 137.

**) Ptir. „Am Ur-Quell“ III., str. 170, 300.

**.) Koždy króć je naspomnijene tež městno biblje.

Další dodawki serbských swójbnych mjen.

Z pomocou zapiskov dr. Muki zestajał *Radyserb*.

Babišk. Backo. Bač. Baćik. Baćon. Badak. Badař. Baltsar. Bala. Bališ. Balk. Balko. Baltin. Bambor. Banja. Bans. Bansk. Bardoš. Barš. Bartlik. Bartlka. Bartš. Basto. Baštař. Bastrjan. Batnik. Bawjeř. Bercko. Bergon. Bertoň. Běgoň. Běloš. Bělan. Bělin. Bělink. Bělman. Bělsa. Běrk. Běrich. Běrník. Běža. Bilas. Bistroš. Bjenaš. Bjenješ. Bjenko. Bjenuš. Bjenušk. Bjermich. Bjerš. Błowař. Boblik. Bobran. Bóh. Bohač. Bóhtwař. Bojeňk. Bóla. Bolg. Bosak. Bóša. Bóžko. Brando. Branko. Bransko. Braška. Brězak. Brězko. Brint. Brjuch. Brjušk. Broduška. Brojeř. Bruns. Brunš. Brusk. Brusko. Bryda. Bublik. Bublink. Buca. Bucak. Budzik. Bukowe. Bul. Bula. Bulak. Bulanka. Bulef. Bulik. Buliš. Bunař. Burnak. Buš. Buša. Bušk. Butřanka.

Cachoň. Cawk. Cerba. Ceroba. Ceško. Comak. Comář. Cumak. Cun. Cuška. Cuzyška. Cyplar.

Čapa. Čapo. Čeć. Čepa. Čěpk. Čepl. Čichole. Čišany. Čiž. Čižik. Čorlišk. Čorno. Čujško. Čumpjel (Holešow).

Ćaćula. Ćerň. Ćernik.

Dala. Danšpjel. Darik. Darin. Dašk. Delka. Dejnko. Dobraš. Dobrjenc. Dočko. Doch. Dochla. Dolni (Šešow). Dólnik. Domašik. Domk. Domko. Domšula. Domula. Domuš. Drjezla. Drješa. Drogóň. Drohla. Drójk. Drola. Družk. Dubaw. Dubraw. Dubrawa. Dubrink. Dučko. Dučko. Duch. Duchan. Dunš. Dworak. Dworink. Dworjeňk. Dwórnik. Dybak. Dybanja.

Džedžin. Dželak. Džeňk.

Flak.

Ganař. Ganik. Gano. Gapič. Gěrlink. Gěrt. Glawk. Glawka. Glojna. Glowka. Głowna. Gnilica. Goča. Gosław. Grašo. Grjela. Grola. Groza.

Habjel. Hablef. Habrin. Habrink. Hajak. Hajaš. Hajdan. Hajenk. Hajš. Halak. Halas. Haleňk. Haleš. Halko. Halo. Hampo. Hančak (Wučkecy). Hančo. Hančík. Hančko. Hančo. Handrijanc. Handroš. Hanič. Haniš. Hanso. Hanš. Hantka. Hantko. Hanto. Hantuška. Hapach. Harbjel. Harno. Hašak. Hašela. Hašk. Hatula. Hawčina. Hawjelka. Hawk. Hawlušk. Hawluška. Hawluško. Haža. Hažik. Hebik. Heč. Heja. Hejak. Hejlo. Hejnak. Hejniš. Hejnš. Hejs. Hejš. Hejša. Hemo. Hencko. Henčko. Hendrišk. Hendruch. Hendrušk. Hepak. Hepko. Herč. Hernška. Hibik. Hibka. Hibko. Hibla. Hilak. Hilef. Hipač. Hipak. Hódza. Hodžík. Hognac. Hořák. Hořdář. Hořšk. Holuch. Holač. Holas. Holask. Hólc. Hólcik. Holeš. Holink. Homjel. Homjela. Horbašk. Horjeńc (Jitk). Hórka. Horúčeř. Horni. Hosmank. Hosmař. Hoša. Hóšac. Hošak. Hošat. Hošk. Hošak.

Howčko. Howška. Hubač. Hubaň. Hubanja. Hucha. Hunrich. Huško. Hušto.

Jajnc. Jakubik. Janak. Janašk. Janca. Jančk. Jando. Janok. Janowic. Janš. Janto. Jawork. Jawra. Jawrich. Jebiš. Jelč. Jelenk. Jemjelk. Jemlic. Jenčel. Jerš. Jérško. Jilich. Jilik. Jilka. Jokula. Jonas. Jopo. Jórš. Junak. Jurašk. Juriš.

Kadach. Kadlub. Kałs. Kałš. Kalbas. Kalik. Kalinka. Kališ. Kamak (Brězna). Kamjeńc. Kantar. Kapo. Karš. Kawška. Kawli (Bóšecy). Kepstan. Kibuš. Kibuša. Kibušk. Kisela. Kiselic. Kiselník. Kisycia. Kisyk. Kita. Kitak. Kitan. Kito. Kiws. Klaw. Kleck. Klim (Hora). Klinč. Klink. Knipa. Kobjel. Kobjela. Kobjera. Kobla. Koč. Kočik. Kochwač. Kokot. Kokric. Kokrica. Kołpin. Kolba. Koldica. Kone. Kónean. Kopač. Kopak. Kopat. Kopjeń. Kopjenač. Kopta. Kopto. Kor. Kordas. Korjeń. Koruch. Kot. Kótlik. Kowale. Kózlo. Kožan. Kóžkař. Kožník. Kožuch. Kožušk. Kožuškař. Krač. Krakowski. Kranc. Kranik. Krjela. Krona. Kroža. Krusk. Kruž. Křeňka. Křidolk. Křidola. Křížeňk. Kubank. Kubko. Kubo. Kudoby. Kukela. Kulak. Kulan. Kulaš. Kuleš. Kulink. Kulis. Kuliš. Kulk. Kum. Kunark. Kunašk. Kupař. Kupařk. Kurich. Kurko. Kutař.

Khasak. Khemjel. Khoćima. Khójca. Khójcař. Khójčka. Khołm. Khołmař. Khrómka. Khróscík. Khróst.

Lawrjenča. Łysyna.

Lado. Laduš. Laduša. Lajdko. Lajdo. Lankuš. Lapsk. Lawka. Lawko. Lazar. Lebza. Lebzak. Lemň. Leńk. Lěpkář. Lesink. Lěsnik. Lewko. Lewo. Libik. Liń. Linda. Lindora. Lindow. Linja. Lipink. Lisk. List. Litrica. Lółak. Lónjeř. Lor. Luba. Lubin. Lubink. Luboz. Lubušk. Luka. Luks. Lutobor. Lysina.

Mačko. Madlenča. Machač. Machačk. Majčka. Maleš. Maleša. Malešk. Malíš. Malška. Maluško. Manc. Mank. Maršk. Marško. Maruš. Marušk. Maruška. Maška. Matijašk. Matik. Mats. Matš. Matško. Matuš. Matuška. Mazula. Měchar. Měršk. Měrška. Mětan. Mičeř. Mičeřja. Mičko. Michala. Michalc. Michlik. Mikleř. Miklica. Milk. Miška. Miznař. Mjecko. Mječák. Mječík. Mječk. Mjel. Mjerla. Mjertynašk. Mjertynec. Mjezak. Mjezula. Młodzínk. Mlink. Módrak. Módro. Móltki. Mórkiš. Moršnař. Mostak. Mótka. Mudrina. Mudrja. Mudruša. Mudrušk. Much. Muk. Mułk. Munak. Mydlař. Myjeř.

Nač. Načak. Načk. Načko. Nagorka. Nahły. Najka. Najko. Nakojnc. Namašk. Narčík. Nawka. Nejkar. Nejko. Něprašk. Něr. Něrc. Něsprak. Niko. Niks. Nikš. Nišolt. Njejalnich (Jitk). Njepila. Nješka (Wysoka). Nowač. Nuglan. Nuglanc. Nuhlanski. Nuza. Nysak. Nyšan. Nyšpork. Nyťš.

Pador (Šešow). Pachař. Pachoł. Pakostnik. Palak. Palek. Palef. Panoša. Panušk. Pasterna. Pawliš. Pazora. Petřan. Pětraška (Šešow). Picho. Pinak. Pink. Pinkař. Pisank. Piskař. Pisnak. Pisnok. Pjaca. Pjegeza. Pjeňčk. Pjeńk. Pjenko. Pjerko. Pjerzkal. Pjestroš.

Pješk. Pješko. Plac. Plack. Placko. Plata. Pohonč. Počenak. Pólk. Pólka. Pólnik. Pop. Popic. Popica. Popik. Popjel. Popjela. Popjelak. Pótko. Prič. Prjelop. Pšyca. Pukan. Pyšnik. Pyšny.

Radc. Radoń. Radonja. Raduš. Radyk. Rajc. Rajnč. Rakel. Rališ. Rambor. Rank. Raš. Raša. Rašink. Rašk. Ratej. Reb. Ričel. Rjekša. Rjemšel. Rjeniš. Rjeňš. Reška. Rohark. Rohork. Rokus. Rokuš. Rólan. Rórak. Rorik. Rosman. Rownač. Rozman. Ruch. Rucha. Rudoba. Rulka. Rumplaš. Runk. Runka. Rurik. Rušk. Ruška. Ryčela. Rych. Rychly. Rychla.

Sadnik. Sadžak. Scépjel. Scérnik. Sebiško. Sedlak. Sedlik. Sepš. Serbin. Skundo. Sławš. Slabik. Slabka. Slepk. Směchula. Smjerž. Sohlo. Sochor. Sok. Sokaf. Sokolc. Sokolik. Spjerk. Spork. Sporka. Sprawnik. Sroka. Stajeř. Staruš. Starušk. Stžonja. Stola. Stopjerka. Strjelka. Střežík. Stupka. Stupko. Suchole. Sule. Sulk. Swak. Swarjak. Swat. Swětoš.

Šatej. Šatk. Šatko. Šaw. Šebišk. Šeško. Šiblik. Šilak. Šimjenc. Šimko. Šiška. Šiwak. Škodawk. Škowrjeňk. Šleck. Šlecko. Šlen. Slewjernik. Šline. Šmichula. Šmjechula. Šmóčk. Šnipa. Šnypa. Sorat. Šovš. Sósich. Spreje. Šrowašk. Šubut. Šudak. Sudrak (Komorow). Šulak (Wóslink). Šunich. Šunik. Šušk. Šušwary. Šwaraš. Šwarcak (Jitk). Šwoch. Swój. Šyca (Mšyca?). Šyldan. Šynko.

Tar. Taws. Tawš. Tawuš. Tejko. Temsk. Tinko. Tóčko. Tra-nica. Tručel. Trunak. Trunk. Trynč. Třídrik. Tunka. Tupač. Tupak. Tuš. Tuša. Tyłak. Tylak. Tylik. Tyłowak. Tylš.

Walak. Walc. Walin. Wašnik. Wawor. Wawriš. Wawro. Wažnik. Wědař. Wejak. Wějak. Wěrik. Werliš. Wichor. Wichora. Witka. Witkař. Wjeck. Wjecko. Wjedrich. Wjelka (Čornow). Wjelšik. Wjeńko. Wjerabk. Wjeršík. Wjeršin. Wjeršink. Wjeza. Wobuza. Wódrich. Wogawa. Wogula. Wójc. Wójek. Wójto. Woko. Wolan. Wólenk. Wóš. Wólsik. Wólsinc. Wólska. Wólsko. Worješk. Wóseňk. Wóš. Wotruba. Wózniak. Wrótnik. Wuheř. Wuhefk. Wulak. Wur. Wusk. Wušak. Wuško.

Zajac. Zaječi. Zaječk. Zalo. Zaro. Złocink. Złoty. Zora. Zornak. Zyjac. Zynč.

Žandžel. Železnik. Želnik. Ženja. Žeňk. Žergoń. Žilak. Žiwjer. Župan. Župank.

Nekrolog XXVIII.

Julius Eduard Wjelan,
farař w Slepom.

(1817 w Slepom, † 7. hapryla 1892.)

Ličba našich starších wótčinow, kiž na koncu prěnjeje po-
lojey tuteho lětstotka počachu naše tehdom hinjace Serbowstwo

znowa wubudzować a za nje ze słowom, pjerom a skutkom wustupować, so dale a bôle pomjenšuje a zaso mamy wo jeneho tajkeho žarować, kiž bě wosebity stołp Serbowstwa mjez Serbami pruskeje Hornjeje Łužicy a je tam jara wjele za naš serbski lud a za zdžerženje jeho narodnosće, jeho bohabojosće a konservativneho zmyslenja skutkował. Bě to njeboh Julius Eduard Wjelan (Wehlan), evangelski farař w Slepom. Wón je so tam w lěće 1817 na farje narodzil a bě jenički syn swojeho nana, Jana Wjelana, kiž je tam wot lěta 1810—52 z duchownym byl. Jako bě tam bjez swojim holanskim ludom pod wotčeňenjem swojeju pobožneju staršeju a pod přením rozwučowanjom, kotrež bě wot swojeho serbskeho nana dostał, trochu wotrostl, poda so na gymnasij do Budyšina, na kotrymž sobu k najpilnišim a wot wučerow najbóle lubowanym wučomncam sluzeše. W Budyšinje stupi z našim njezapomnitym Smolerjom do zwjazka najkrućišeho přečelstwa a zahori so z nim hižom zahe za narodnu mysl, w kotrež wobaj wokoło lěta 1832 serbske towarzstwo mjez budyskimi gymnasijastami założitaj a pilnje na zbudzenju wótčinskeje mysl a na rozwučenju swojich serbskich towarzów w serbšinje džělaštaj. Ze Smolerjom wopušći jutry 1836 budyski gymnasij, po tym zo bě při maturatnym examje přenju censuru dostał. Tež za radžinu slěbornu praemiju bě wot wučerow wuzwoleny, ale přez lós připadže wona druhemu. Dla dališich studijow poda so na to do Wrótsławja, zo by tam na duchownstwo studował. Po krótkim přebytku w Wrótsławju poda so na universitu do Barlina, hdjež so wosebje na orientaliske rěče połoži, dokelž chcyše so za tute pozdžišo, by-li móžno bylo, jako wučeř při jenej univerzíce zasydlić. Při tym njezakomdí pak theologiske studije, dokelž jeho k tajkim wosebje jeho nan napominaše. Hižo jako kandidat přesydli so znowa do Wrótsławja, hdjež w měsacu júniju 1841 hnydom do tamnišeho, wot Smolerja hižo w lěće 1837 założeneho a w lěće 1838 wot akademiskeje wyšnosće připoznatého Łužisko-serbskeho towarzstwa jako sobustaw zastupi. W tutym bě wón ze Smolerjom najpilniši Serb a studowaše pod nařízenowanjom professorow Dr. Purkinje a Čelakowskeho wosebje słowjanske rěče a bě w zymskim pôhlěce 1845/46 po Smolerowym woteńdzenju starši serbskeho towarzstwa, kotrež pak měješe tehdy jenož dweju sobustawow, našeho Wjelana a Symanka z Cytowa.

Pozdžišo přebywaše tež, tak wjele, hač smy nazhonić móhli, khwili w Pólskej. Jako bě so po khwalobnje wobstatyeh du-chownskich pruhowanach domoj wrócił, přebywaše jako kandidat pola swojego nana w Slepom a podpjeraše jeho w duchownskim zastojnstwie. W lěće 1850 bu tutemu po dostatej ordinaci jako substitut připokazany. Jako bě jeho nan w lěće 1852 wumrjeł, bu wón jeho naslědnik a je jako tajki runje 40 lět z wulkim žohnowanjom w swojej Slepjanskej wosadze skutkował. Po smjerći swojego nana bě wón do swjateho mandželstwa stupil z kniežnu Eleonoru Smołec z Wrótsławja. Jeho mandželstwo wosta pak bjez džeci. Tak móžeše wón wulki džél swojich dokhodow k lěpšemu swojeje wosady a jeje khudych, kaž tež k lěpšemu Serbowstwa, serbskich wustawow a serbskeje literatury nałożić. Maćica Serbska, towarzstwo Pomocy, serbske lutherske knihowne towarzstwo, zjednoćeje serbskeje studowaceje młodziny k wudaću Zejlerowych spisow atd. mějachu w nim dobreho přečela a nadobneho dobroćela a podpjerařa, za kotrychž wotpohladanja je wón dobry džél swojich dokhodow woprował. Tehorunja wustupowaše wón sam njebajzni ze słowom a z pjerom při kóžej skladnosći, před wšelakimi cyrkwinymi, šulskimi a swětnymi wyšnosćemi, kaž na příklad na cyrkwinę synodze we Wrótsławju, w Hródkowskich a druhich němskich nowinach za swojich Serbow a za prawo jich maćernej rěče a zdžerženje jich narodnosće a wosta sam swěrny a sprawny serbski wótčinc hač do swojeje smjerće, hač runje mješe so při tym, móhl rjec přez cyłe žiwjenje ze wšelakim njepřečelstwom, ze strony wotrodžencow a tež ze strony němskich chauvinistow, wšelako bědžiē.*). Kaž w młodších lětech do Pólskeje, tak pućowaše wón pozdžišo tež do Serbskeje, zo by južnych Serbow, kotrychž wosebje lubowaše a kotrychž rěč znaješe, bliže zeznał. Z južno-serbskeje rěče je wón wšelake narodne pěsni do našee Serbšciny přeložił, kiž su w Časopisu a w Łužičanu wotčiscane. Poslednje lěta swojego žiwjenja běše naš Wjelan husto khorowaty a bu někotre razy wot Božeje ručki zajaty. Tola zhrabaše so přeco zaso, tak zo móžeše, hač runje we wulkej slabosći, tola po próstwje swojeje jeho horco

*) Přirunaj: Imiš, Deutsche Antwort eines sächsischen Wenden. Der Panslavismus, str. 95, 96.

lubowaceje wosady při tutej zawostać a te najnužniše džěla swojeho dla wulkosće wosady a wotležanych wsow khětro wobčežneho zastojnsta pak sam, pak z pomocu kandidatow, kiž pola njego serbscy wuknychu, wobstarać. Při wšej khorowatosí a slabosći džělaše při tym hišće pilnje na swojim rythmiskim přełožku Davitowych psalmow do serbskeje rěče, kotrež chcyše swojim lubowanym Serbam jako swój posledni dar a herbstwo za-wostajić. Ale lědom bě z tajkim swojim poslednim džělem tak hotowy, zo bě jo čišćany widzał, dyrbješe so na smjertne ťožo lehnyé, a jako bě na nim khwili so z wulkej slaboséu bědžić měł, wusny čiše a zbóžne 7. hapryla 1892 w 75. lěće swojeho Bohu a Serbowstwu poswjećeneho žiwjenja.

Njeboh Wjelan bě płodny serbski spisowař a wot swojich kandidatskich lětow džělawy na polu serbskeho pismowstwa. Wón dopisowaše do Serbskich Nowinow nimale wot jich spočatka, pozdžišo do Časopisa, do Ěužičana a do Ěužicy, do Zernički a t. d. W Časopisu Maćicy Serbskeje je wot njego najwažniši nastawk w lětniku 1869 str. 57—93: „Namjezno-Mužakowska wotnožka serbščiny.“ Druhe wot njego w serbskej rěci wudate pisma a knihi su:

1. Serbske pismička, wudał J. E. Wjelan 1863. (11 wot njego lithografowanych a z džela w Hródku pola Sabischa čišćanych předpismow za šulske džěci.)
2. Moja lubosc. (Khěrluš: Kak derje je mi, mój Jezuso, při tebi. Wot Wjelana pěsnjeny, z notami lithografowany a fararzej Imišej poswjećeny 1869.)
3. Evangeljska wjichjicha žyrkvina ráda ſ wožadám! (Pastyřski list ev. cyrkwineje rady w Barlinje, přełoženy wot Wjelana 1875.)
4. Konfirmaciske wopisma a dopomujenki ze wšelakimi serbskimi spruchami z módrymi kromkami. 1878.
5. Lěkarſtvo ja dušhu we khoročzi. Přichjotował Samuel Dambravski. Na žerbſſi přeheľožil Š. Wjelan. 1886.. (Wudate wot žerbſſeho Lutherſſeho knihovněho towarzſtwa.)
6. Spěwajomne psalmy, metriski přełožk, přełožil E. Wjelan. (Tute psalmy, kotrež je Wjelan z laćanskim předsłowem swojemu kollatorej, knjezej hrabi Arnimej nad Mužakowom poswjećił, je wón za swoje pjenjezy čišće a zwjazać dał,

a je potom cyły nakład serbskemu lutherskemu knihowemu towarzstwu k dališemu předawaniu darił.)

Tež je Wjelan pomhał při wudaću scéhowacych małych knižkow w mužakowskéj podręči:

Starc lube kérlijski slepjanjeje wořadý (porędzane wot f. dučownego Wjelana) wudał Ž. Schymko w Sslepom. 1884.
(Czijchczane poła Smolerja w Budyšinie.)

Naš Wjelan bě tež jara dobry rysowař a lithograf! Rysowanje bě wón na gymnasiju w Budyšinje pod nawjedowanjom wučerja z Gersheima nawuknył. Rysowanja a serbske wobrazy w Smolerjowych pěsničkach su wot njeho a je wón w času wudaća tutych krasnych knihow Smolerjej při zběranju pěsničkow a rysowanju serbskich wosobow wosebje pomocny był. Tež pozdžišo je wón wšelake episody ze serbskeho žiwjenja rysowař a mjez swojich přečelow rozdawař. Wot njeho staj tež „Hans Depla a Mots Tunka“, kiž doře lěta w Serbskich Nowinach ludzi škrěještaj, a „Čibka a Mudroń“, kiž měještaj w swojim času w „Łužicau“ swoje ważne rozrěčowanja.

Wjelanowy pohreb sta so z wulkim počesćowanjom ze wšech stronow na Slepjanskim kerchowje 11. hapryla 1892, a je w 15. a 16. čisle Serbskich Nowinow wot lěta 1892 a w 5. čisle Łužicy 1892 wopisany. Maćica Serbska połoži při tutej skladnosti přez knjeza wyšseho seminarskeho wučerja Fiedlerja z Budyšina na jeho kašć jako připóznaće za jeho swětne skutkowanje za serbski lud a jako snadny džak za wše jeho wulkotne Maćicy přinjesene wopory palmowu hałozu ze scéhowacymi wot Fiedlerja spěsnjenymi štučkami:

Što po wšech Serbach z boloznosću zhonja,
Što zrudoba so jima wutrobów?
Ach, zaso jedyn z našich wótčincow,
Naš sławny Wjelan swój běh časny skonja.

Wón, kiž je swěru Serbstwo hajil, množil,
Lud serbski wutrobiće škitował,
A duše z čerstwej wodu napojał,
Wón nětk je k rjenišim so honam zložil.

Lud serbski pak při Jeho marach płaka
A Jemu za wšo dželo wótčinske
Džens na row scèle palmy česče, džaka.

Njeh wón nětk prochnje, njeh spi wótcow spanje,
 Njeh kamjeń rowny sam so rozmjele;
 Tu w Serbach Wjelan w česći zawostanje!

K. A. Jenč.

Nekrologaj XXIX. a XXX.

Wot *M. Hórniaka*.

W minjenym lěće zhubi naša Maćica Serbska wažneju sobustawow — młodšeho, kotryž jej wosebje jako zarjadnik domu a jako rěčniski zastupnik we wubjerku słužeše, a staršeho, kotryž běše jej swěrny wot jeje założenja a k tomu pilny serbski spisowař — rěčnika Mütterleina w Budyšinje a wučerja emer. Rostoka w Huscy. Wobeju wopomnjeće wostanje mjez nami w zasluženej česći.

1. Ernst Mütterlein.

* 18. septembra 1850. † 9. julija 1893.

Naš njebohi přečel narodzi so w serbskich Koblicach, hdzež měješe jeho nan burske kubļo. Wón wopytowaše wot jutrow 1864 gymnasium w Budyšinje a w Žitawje. Na to studowaše wot 1873 prawu ma univerzitęte w Lipsku a wotpolaži přeaje juristiske pruhowanje w l. 1877, druhe pak l. 1887, hdzež bě mjez tym po nowym zastojnskim rjedže referendar pola rěčnika a na suđnistwje džělał. Za wjetšej njewotwisnoséu žadajo započa wón 1. decembra 1887 swoje skutkowanje jako rěčnik w Budyšinje. Jako tajki wužiwaše pola Serbow a tež pola Němcow z kózdym lětom wjetšu dowěru. W posledních lětech poča jemu hižo džěla přewjele być, tak zo druhdy na njestrowosé poskorži. Tola měnachmy, zo jeho hewak sylna natura nad wšitkej slaboséu dobudže, hač k naší wulkej zrudobje powěstwo wo jeho nahķej smjerći dostachmy. Wón zemrje njedželu 9. julija 1893 w přitomnosti lubeje sotry, kotař jeho hospodařstwo wjedžeše.

Jeho swjatočny pohreb sta so hižo 11. julija w Hodžiju, tak zo mnozy jeho přečeljo přepozdže wo tom zhonichu a na přewodźenje přinieć njemóžachu. Tola zastupowaše tam wosebje Maćicu Serbsku a Towarstwo Pomocy, kotrymajž běše njeboh rěčnik

najzaslužnjišo w žiwjenju słužił, dołholętny towařš we wubjerku a předsydstwu k. faraf Skala z Budyšina.

Mütterlein njeje drje serbscy spisował, khiba někotre krótke rozprawy w Serbskich Nowinach a Łužicy, ale za naše serbske na-ležnosće poča so swěrnuje starać, hdyž jako referendar do Maćicy Serbskeje a do Bjesady zastupi, a hdyž bu l. 1880 jako předsyda noweho „Towařstwa Pomocy za studowacych Serbow“ wuzwoleny. Za tuto towařstwo džesać lět pilnje dželawši nochcyše wjacy z nowa předsydstwo na so brać.

Maćicy Serbskej wosta wón swěrnv pomocnik hač do swojeje zažneje smjerće. Hižo na hłownej zhromadźizne 1881 do wubjerka wuzwoleny, wza wón po woli Brnsta Smolerja, kiž tehdy w Rusowskej přebywase, a po poručnosći předsydstwa Maćicy Serbskeje tehdy jara wobčežne zarjadowanje domu wot l. 1882 na so. Naš Časopis je wo tom rozprawy podawał, kak je njebohi Mütterlein derje hospodarił, zo stary dom M. S. tola něsto čistego wunjese. Tola jeho nadžija, zo budža Serbja sami wjetše dary za nowotwar maćiňeho domu woprować, njeje so dopjeliňa Lač na małe čestne wuwzaća. Toho dla a tež dla přemnoheho džela w powołanju poča wón w horliwoſci za dom wustawać, ale akty zarjadnistwa wjedžeše swěru hač do swojeje smjerće. Cyle po jeho myсли přepoda sotra njebočičkeho 500 hriwnow Maćicy Serbskej na nowotwar jeje domu. Tuž prajimy jemu do rowa džakownje: Bóh zapłać!

2. Michał Rostok.

* 21. hapryla 1821. † 17. septembra 1893.

Naš serbski přírodospytnik běše syn khěžkarja a krawca w Bělšecach, hdzež so na runje spomnjenym dniu narodzí. Do-kelž tehdyša wyšnosć a wosebje direktor dr. Dressler serbskich młod-dzencow w dosahacej měrje do seminara žadaštaj,*) zastupi tam l. 1837 z dowěra tež náš wjesny šuler, zo by na wučeřstwo so přihotował. Před jutrami 1841 dokonja wotkhadny examen a bu pomocny wučeř w Hodžiju. Hižo l. 1844 dosta samostatne wučeřske městno w Drječinje. Z małym spokojny a njemusi-

*) Jutry 1837 přijachu so tam 3 Serbja a 5 Němcow, 1838 pak 6 Serbow a 3 Němcy, 1839 zaso 4 Serbja a 4 Němcy. Přirunaj: Leuner, Das landständische Seminar. Bautzen 1867. atd.

kalny njemysleše wón ani na lěpšu kantorskú službu ani na ženátwu, ale chcyše pódla šulskeje wučby jenož za swoju wědomosć žiwy byé. Tak přeby tudy hač do kónca junija 1884, potajkim štyrceći lět! Jako emeritus přesydli so do blizkeje Huski, hdžež po krótkej khorosći 17. septembra 1893 číše zemrě. Na jeho pohreb příndzechu mnozy jeho šulerjo a přečeljo. Wón zawostaji swojego bratra a druhe krejne přečelstwo. Requiescat in pace!

Njebobi čuješe so jako Serb a poča hižo jako seminarist w serbščinje so wudokonjeć ze swojimi runočasnymi kollegami: J. Wjelu, K. E. Pjekarjom, K. A. Kocorom, J. Bjarom, M. Hicku, J. Bartkom a Mučinkom. Runje tak bu hižo tehdy jeho wosebita lubosć k přirodowědam zbudžena, najbóle přez wubjerneho wučerja v. Gersheima. Wot tamneho časa hač do smjerće je potom dale studował, přeptytował a spisował. Wosebje zajimaše jeho rostlinstwo a entomologija; tuž wón pilnje překhodzowaše Hornju a Delnju Łužicu, tež susodne Čechi, wšadze pytajo za mjenje znatymi rostlinami a překasancami za swoje zběrki a wobstara tajke žadnostki tež za cuzych wučencow a za wšelake museje. Tohodla běše wón z mnohimi němškimi a dalšimi přirodowědnikami znaty a listowaše z nimi. Tola njewěmy, su-li jeho hdy z čestnym diplomom počešili (khiba Isis w Budyšinje?); jenož Maćica Serbska je jemu při jeho wučeřskim jubileju zbože přała. Tehdy widźach jeho jednoru domjacnosć, tež jeho zběrki a někotre wědomostne instrumenty, kotrež je po jeho smjerći přiwuzny němški wučeř dostał. Bratrej zemrěteho wostachu jeho serbske knihi a rukopisy, kotrež je jemu Maćica wotkupila; su to: 1. Kwětnica (Flora) Hornjo- a Delnjołužiska; 2. Słownik zwěrinski (ze zapisom njerostow); 3. přirodospytniski słownik (dwaj zwjazkaj); 4. Nomenklatura z chemije, fysiki a mineralogije. Wjetši džél tutych a druhich rukopisow drje je čišcany w našim Słowniku, našim Časopisu a w druhich časopisach, tola móža druzy hišće něštožkuli ze wšoho toho wuběrać, hač runje wědomosć a tež naša serbščina so dale wudospořnuje.

Spisowańska serbska džěławosć (němscy spisa jenož časopisne małe přinoški) ma přez cyłe jeho žiwjenje dwoji změr, theoretiski abo přihotowacy, a praktiski abo wuwjedowacy. Štóż cheyše w našej serbskej, hač do něhdže l. 1840 jara zanjerodženej

rěči něšto hódne pisać, dyrbi sebi najprjedy слова a wurazy pytać, kotrež w dotalnych našich knihach njestojaču. Tak pytaše tež Rostok najprjedy za svoju lubowanu přirodowědu zeznawać, kotre trěbne wurazy abo pomjenowanja w ludže so namakaju, a potom dyrbješe po příkladze sotrowskich rěci, wosebje českeje a pôlskeje, sam techniske wurazy tworić. To žada wulku prôcu, kotruž je Rostok nałožil. Haj, bych prajił, zo je nam přewjele slowow nadželał, hdý by jemu pôdla časa njezbylo za pisanje praktiskich nastawkow a knihow za lud wo swojej wědze.

Wot założenja Maćicy Serbskeje 1847 jeje sobustaw, poča Rostok, hižo na to přihotowany, swoje přirodowěne serbske spisowanje. Hnydom w prěním lětniku našeho Časopisa (1848) je wot njeho: Pokazka z rostlinopisa; potom l. 1856—57: Žiwjenje w lěsach (pozdžišo w „Čitancy“). Mjez lětami 1862—66 wobdzeli so wón we wukładowanju Frankoweje zeloveje zahrody z l. 1594 a Mollerowych zelowych mjen z l. 1584; tež podawa přinoški k terminologiji. W lětnikach 1871—75 wočiščach ja jeho „Pokazki z přirodopisa (zwěrjatopisa)“. Na moje namołwjenje poda Rostok l. 1881 krótke: Wukładowanje někotrych rostlinskich mjenow, a l. 1887—88: Ležownostne mjena (po wsach zrjadowane) ze snadnymaj dodawkomaj.

W nowišich druhich serbskich časopisach je Rostok zwolniwje sobu dželał. Tak podawaše pôdla maličkosći z luda přirodopisne nastawki do „Měsačnego Přidawka k Serbskim Nowinam“ l. 1858—59,*) do Łužiciana**) a do Łužicy.***)

Knižki je Rostok jenož jene spisał, wot Maćicy Serbskeje l. 1866 wudate; je to přełožk wužitneho němskeho spisa dr.

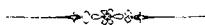
*) Błudzicy, Wo zwěrjacym rozomje, Wo potajnokćejnych rostlinach atd.

**) L. 1860: Wobrazy z prěnoswětnych časow; 1861: Rostlinske žiwjenje w zymje, Wo wublicy atd.; 1862: Swjatojanowa muška, Žiwjenje pod Pichowom, Kajke rostliny Serbjo znaja? 1863: Zwěrinska prěnjoprawa, Bože zastaranje w přirodze; 1864: Wo přirodziných njerodženkach, Přiroda a jeje wliv na člowjesku wutrobu atd. atd. Mnoge tutych nastawkow čítachu so w tehdy pilnym přirodospytnym wotrjedze M. S., nazymu 1859 założenym.

***) Drje w kóždym lětniku Łužicy wot l. 1881—92 (?). Zechce-li něchtó dla dospołnosće wjetše nastawki nadrobnje pomjenować, wočiščimy dodawk k tutomu nekrologej. Z cyia je trjeba, zo někotři mlodší „Serbsku bibliografiju“ zestajeju, hdý dotalnaj jeje zestajerzej w našim času wustawataj. Tež na druhich polach přejemy sebi nowych a wutrajnych sobudželačerjow!

Glogera: Najwunžitniſchi pſchecjeſjo ratařiſta a hajniſta vjeſ ſivě-
rjatami.

Zestajich tutón trochu wobšerny nekrolog z džakowneho při-
póznaća zaslužbow Michała Rostoka a w nadžiji, zo z pokazanjom
na jeho pilnosć a swěru młodych Serbow k naslědowanju jeho
přikłada zbudžu. To daj Bóh našemu Serbstwu.

Cyla biblij serbska a jeje nowy wudawk.

Podał *M. Hórnik*.

Naši luthersey serbsey bratřa su poměrnje předołho na pře-
łóżk cyłeje biblijie čakać dyrbjeli. Hižo M. Luther chcyše, zo by
so biblij Serbam serbska poskićiła, ale jemu naprečiwichu, zo
jich rěč w krótkim wotemrje. Tehdy běše wosebje w Delnjej
Łužicy hišće wjèle wjacy serbskich wosadow; ale ani tam ani
w Hornjej Łužicy njedokonja so serbski přełožk, najskerje dla
njedostatka pilnych a w pismje wustojnych duchownych.

Jenož po kruchach wukhadžachu džele biblijie serbscy —
dosé pozdže. Lěta 1627 wuda Martini pokutne psalmy, l. 1670
Michał Frencl sćeni Mateja a Marka, l. 1693 pak listaj na
Romskich a Galatiskich a l. 1695 perikopy z historiju čerpjenja,
zmortwychwstaća a donjebjesspěća. Lěta 1703 wuńdzechu psalmy
w přełožku Praetoria, M. Frencla a Radey, a l. 1706 skónčenje
cyły Nowy Zakoń wot M. Frencla přełoženy.*). Nětko přihoto-
wachu so kruchi Stareho Zakonja. Jurij Matthaei (Matej) wuda
l. 1710 knihi Jezusa Siracha, Leonhardi a Dumiš tohorunja wo-
zjewištaj přełožk Přisłowow, Prědarja, Spěw Salomona a tež Je-
zusa Siracha z historiju wo Susannje, wo Belu a zmiju w Babelu,
modlitwu Assariasa, spěw třoch mužow we wohnjowej pjecy a
modlitwu Manassesa.**)

Hakle l. 1728 wobstarachu z wulkej prócu cyłu bibliju
prěni króć Jan Langa z Palowa, Matej Jokuš z Čornych Noslic,

*.) Zajimawe by bylo, hdy by serbski ev.-lutherski duchowny přeptał,
w kajkim poměrje stoji po rěči a prawopisu tutón Nowy Zakoń z prjedy
wudatymi kruchami.

**) Tez poměr starozakońskich kruchow k cyłej biblijie a jeje porje-
dženje w kóždym dalším wudawku by zajimawy był, jako tež přichodna
móžnosć abo vjemónosć džiwanja na najnowše něnske wudače — „revi-
dierte Ausgabe“.

Jan Böhmar a Jan Wawer z Mješic; či pilni mužowje běchu so wot l. 1716—27 na dwaj abo tri dny 45 króć w Budyšinje skhádžowali a swoje džéle zhromadnje přehladowali.

Cyla historija prěnjeho a slědowacych wudawkow serbskeje biblije drje je w předłosowach wopowědowana, ale wona słuša jako přehlad tež do našeho Časopisa, kotryž je mnohim pisma dla přistupniši dyžli biblija. Wšomu tomu móžu hišće něšto přistajić.

Druhi króć wuda bibliju l. 1742 klukšanski farař Jan Bohuměr Kühn, rodženy Němc, z pomocu někotrych serbskich studentow a kandidatow, a to w jara drobnym pismje. Wón je přełožk přeměnjował a někotryžkuli zmylk, tež prawopisny, přidzělał. Tohodla njesluša jeho mjenou na titul knihi! A tola bu jeho přełožk za pječdžesat lět rozpředaty.

Třeći wudawk l. 1797 je wot knihiwazarja Jana D. Helmersa w Budyšinje nakładowany, z němskim předłosowem. Format je wjetší (in 4°), tež pismo wo něšto wjetše. Zmylki bě Jan Jakub Pětřka ze Židowa, kapłan w Ketlicach, porjedžíł.

Hdyž bě so l. 1814 w Drježdžanach „sakske bibliske towarzstwo“ założiło, kotrež chce po § 3 swojich wustawkow za Serbow serbske biblije ze swojim nakładom wobstarać: slubi dr. Pirkerton z jendželskeho bibliskeho towarzstwa 7800 hriwnow podpjery na wudače serbskeje biblije w 3000 exemplarach. Škoda, zo njewěmy, kelko bibliji je so w prjedyšich časach čiščało. Tak wuńdze štvörte wudače, swěru přehladane wot Handr. Lubjenskeho.

Hižo l. 1823 dyrbješe sakske bibliske towarzstwo pjaty wudawk w 5000 exemplarach nakładować, znova wot Lubjenskeho jenož mało porjedžany z pomocu kapłana Mički.

Šesty wudawk l. 1849 přehladaštaj w číšcu Theodor Wjacka a Jurij Wanak. Přečiwnicy Serbowstwa wuprajichu so, zo njebudže hižo wjèle serbskich bibliji trjeba a tohodla naćišći so jenož 2000 exemplarow. Ale přečiwnicy běchu k swojej zrudobje jara zmylili!

Hižo l. 1857 dyrbješe so sedmy wudawk z nakładom sakskeho bibliskeho towarzstwa čišćeć, kotryž zaso Jurij Wanak přehladowaše.

Wósme wudače l. 1860 sta so z nakładom jendželskeho bibliskeho towarzstwa w Barlinje, a to bjez apokryfow. Korrektoraj běštaj rektor Šołta z Wósborka a farař Jenč z Palowa.

Džewjaty król wuńdže biblija l. 1881 z nowa jako pjaty nakład bibl. towaŕstwa w Drježdānach a jako někotre předyše wudawki pola E. M. Monse w Budyšinje rjenje čišćana. Korrektoraj běštař farař Jenč z Palowa a farař Sykora w Smjelnej. Tudy je přeni król postup w prawopisu widčeć, kotrehož so do toho časa mnozy duchowni přez měru jara bojachu. Nałožuje so „č“ a rozďzel so čini mjez č (č) a č (č), kotryž Zejlef hižo l. 1830 w swojej „Wenibjische Grammatik“ wučeše, katholscy Serbja pak hižo wot spočatka swojeho pismowstwa to wobkedžbowachu. W „priedyryći“ pak revisor wudawka farař Imiš hižo „č“ piše.

Skónčenje wozjewi so před hodami 1893 nowy džesaty wudawk serbskeje biblije, nakładowany we 7000 exemplarach, na bělej papjerje w něsto mješim formaće dyžli džewjaty, wubjernje čišćany zaso pola Monse z nakładom bibliskeho towaŕstwa. Hłowny korrektor běše znova k. lic. theol. farař Imiš w Hodžiju; k. farař Wałtař z Wóslinka přirunowaše parallele a k. seminarski wysši wučer Fiedleř porjedžeše interpunkciju. Tu je tola po času postup widčeć, kotryž so před 50 lětami — nje-móžny zdaše.**) Porjedżene su mjenujcy napisma kapitlow, w prjedyšich wudawkach zwjetša žalostnje hubjenje serbske. Wažniše je tudy přeni król přijate „č“ a z tym zwisowace nowiše joto-wanje (derje, rěkać, zjewić m. dere, rječać, sjewicć). Ta kročel bu nětko sčinjena, dokelž mamy dawnwo hižo šulske knižki w tom samym prawopisu, haj tež laćanskoserbske.**) Titul je hišće po starej modze (přeni król je tu lěpsa forma „Marćin“), mjenujcy přewobsérny a tola zaso nic, hdyž tam nětčiši najwažniši porjedżeř so njemjenuje, runjež je wón najwjetšu khwalbu zaslužil.

Přeložk bibliskeho texta njesmědžeše so hišće porjedzić, khiba někotre maličkosće. Tak wostawaju tam znate germanismy, tak zo je bibliska serbska rěč jara poněmska. Jenož někotre příklady njech tu steja:

*) Přirunaj Zejlerjowe předsłowo w 1. čisle „Tydženskeje Nowiny“ l. 1842.

***) Ale wo „połtřeća“ pismika smy we frakturje přeco hišće rozďželeni (jenož antiqua jednoći): z płaći za c, ſ za z, ſj za s, jelizo wotry konsonant njeslěduje; n. pl. žpły, jeſo, ſjud (Gšerb), tola: ſčinić poprawom m. ſčinić, ſlónčić m. ſlónčić (sčinić, skónčić) atd. Dwójne „ſi, ſj, Gſ“ wšak je wěsta njewustojnosć; z poznamjenjom „c, s, z“ so pismik zalutuje! Spominam na to dla młodych Serbow.

Jako so tutón nastawk staješe a jeho
spisačel, wysokodostojny knjez

Michał Hórník,

kanonik kapit. scholastikus při tachantstwje swj.
Pětra w Budyšinje,

so hotowase, zo by někotre příklady (poslednje
słowa rukopisa, popołdnju 4 hodž. do čišćernje
pósłanego, su mjenujcy: „*Jenož někotre pří-
kłady njech tu steja*“) hišće podał, wza jemu
po Bożej njewuslđniwej radže čicha, nahła
smjeré jeho wustojne pjero z pilneje ruki dźeń
22. małego róžka popołdnju $\frac{3}{4}$. Cyłe Serbow-
stwo zhubi z nim jencho swojich najsławnišich
wótčincow a najswěrnišich wodżerjow, jeneho
swojich najznamjeničišich wučenych a najplód-
nišich spisaćelow, Maćica Serbska swojego
wysokoważenego předsydu a wjelezasłužbneho
dołholętnego redaktora swojego Časopisa. Z hļu-
bokej žclniwoścu podawamy tutu zrudżacu po-
wěsc a přejemy jemu z horcej bratrowskej lu-
boscu a džakownoscu njebjeski zbózny měr.

Have anima pia et candida!

Předsydstwo a wubjerk Maćicy Serbskeje.

Dr. Kalich, městopředsyda.

W o b s a h.

Dalše dodawki k textam ludowych pěśni. Zběrał a podař dr. E. Muka	str. 3.
Zběrka ludowych pěśniček J. Bjara. Podař dr. E. Muka	" 17.
Pohrabki z rukopisa dr. Autona w Zhorjelu. Podař dr. Josef Karásek	" 23.
Dodawki k serbskemu słownikej. Zestajał Jan Radyserb. (Po-kračowanje)	" 26.
Drobnostka za delnjoserbsku bibliografiju. Podař Adolf Černý	" 48.
Další dodawki serbskich swójbnych mjen. Z pomocu zapiskow dr. Muki zestajał Radyserb	" 50.
Nekrolog XXVIII. (Julius Eduard Wjelan.) Podař K. A. Jenč	" 52.
Nekrologaj XXIX a XXX. (Ernst Mütterlein a Michał Rostok.) Podař M. Hórník	" 57.
Cyła biblijja serbska a jeje nowy wudawk. Podař M. Hornik	" 61.

K wužitku maćičnego domu předawaju so w maćičnym kniho-składze a pola pokladnika Mjefwy za dwě hriwnje wot Ludwika Kuby wubjernje harmonisowane a serbscy a čescy krasnje wudate:

Písně lužické (serbske ludowe pěsni).

Tute pěsni hodža so derje za serbske koncerty.

 Wo zaplačenje lětnych a wosebje tež zastatych přinoškov (kóždolětnje 4 M abo w cuzych pjenjezach po kursu) a wo dary za dom M. S. najpodwilnošo prosymy. Lěto so bórzy minje! Pokladnikowa addressa za post je: Kaufmann M. Mörbe, Bautzen (Sachsen).

Tež prosymy, zo bychu naše česćene sobustawy swojich znatych k přistupjenju do našeje Maćicy Serbskeje namołwjeli.

Přinoški kwitujemy w Časopisu a „Lužicy“, darjene knihi dotal jenož w „Serbskich Nowinach“. Přeměnjenje addressy njech so předsydźe abo pokladnikoj wozjewi.

Časopisa M. S. su tež mnohe stare lětniki hišće na předaň přez knihokupca Rühla abo přez direktne skazanje pod addressu: An die Maćica Serbska in Bautzen (Sachsen).

Rozeslanje maćičnych spisow (dwójcy za lěto) wobstara kniharnja E. Rühla. Hdý by něchtó wozjewjeny spis njedostał, njech napiše kartku z addressu: Herrn Kaufmann Mörbe, Bautzen (Sachsen).

Č A S O P I S
MAĆICY SERBSKEJE

1894.

Redaktor:
dr. Ernst Muka,
ryčeř serbskeho rjada Sw. Sawy.

Lětník XLVIII.
Zešiwk II.

(Cy řeho rjada číslo 90.)

B u d y š i n.
Z nakladowm Maćicy Serbskeje.
W kommissiji E. Rühla.

P r e d s l o w o.

Časopis Maćicy Serbskeje, wot Jana Ernsta Smolerja l. 1848 założeny, wot Jakuba Buka w lětach 1853—1867 wubjernje redigowany a wot Michała Hórniaka wot l. 1868 w běhu wjací dyžli 25 lět na wšě strony přeco bóle wudokonjany a přeco wyšše pozběhnjeny, bu po přezahim minjenju tutoho našeho njezapomnitého wótčinca na namjet předsydstwa jutry 1894 wot hłowneje zhromadźizny Maćicy Serbskeje mi přepodaty. Po slabjenju, swojemu lubowanemu přecelej Hórniakę datym, sym wudawanje tutoho jeničkeho serbskeho wědomostnego časopisa rad do rukow wzał w krutej nadźiji, zo wot mnohich našich zdželanych a wučenych Serbow swérneje a trajneje podpjery dostawam. Jenož potom budže mi móžno, naš „Časopis“ na skhodźeńku zdžerzeć, kotryž je wón z prówowanjom a wustojnosémo mojego předownika dospěł. — Zo pak by kóždy wědzał, kajke nastawki a wudzélki so wosebje hodža a wote mnje přeja za Časopis Maćicy Serbskeje, kiž ma być *repertorium* a swěłk wšeho wědomostnego a duchownego žiwjenja mjez Serbami nic jenož Hornjeje, ale tež Delnjeje Łužicy, dowolam sebi to tak-rjee jako swój program w přiducych rubrikach zestajeć a z krótka rozpisać.

W Časopisu Maćicy Serbskeje maju so pěšći a předstajeć:

1. Serbske stawizny:

- a) swětowe stawizny w poáhach k Serbowstwu, přepytowanje a wučerpowanja starych lisćinow, wosebje w »*Codex diplomaticus Lusatiae superioris; Codex diplomaticus Saxoniae regiae; Codex diplomaticus Brandenburgensis; Hoffmann, scriptores rerum Lusatistarum*« atd. atd.;
- b) stawizny serbskich wosadow*) po cyrkwińskich knihach, starych lisćinach a spisach, starych ludowych powěscach atd.;
- c) stawizny starsich a nowišich serbskich wustawow, towarzstwow atd.;

*) Jeničke serbske (ale wosebje wudate) mamy dotal stawizny Hodžijskeje wosady wot njeboh kantora Liški.

d) rozprawy po džesaći lětach wo skutkowanju wšelakich serbskich bjesadow, serbskich spěwanskich, nabožinskich, burskich a druhich towařstwow atd.;

Na tutom poli staj dotal skoro jeničkaj dželałoſt naší serbskaj stawiznarjej farar Jenč a radžicel Bogusławski.

2. Serbske starožitnosće:

- a) wo starych serbskich sydliščach, hrodziščach, pohrjebiščach, popjelnicach a druhich nastrojach a namakankach;
- b) wo starych serbskich wobrjadach, prawizniskich zarjadowanach a prawniskich nahladach, wo waſnju staroserbskeho sudženja a sudniſta atd.;
- c) wo ludowym lěkarjenju a nahladach našeho luda wo wšelakich khorosčach a lěkaſkých srédkach atd.;
- d) zběrki serbskich ležownostnych a swójbnych mjenow we Žužicomaj a susodnych něhdy wot Serbow wobydlenych krajinach; hakle potom, hdyž změjemy je po móžnosći dospołne, zamóžemy k jich dokladnemu wědomostnemu wobdžělanju přistupić a z nich wšelake zajimawe stawiznske a ethnografiske wusudy éahnyć.

Tež na tutom poli je so hišće mało dželało, najwjacy dotal wot Jenča a njeboh Rostoka.

3. Serbska statistika a ethnografija:

- a) wopisowanje położenia a postupowanja serbskeje narodnosće we wšelakich stronach Žužicow nětka a něhdy;
- b) wopisowanje serbskich wobydlenjow a wsow, serbskeje žiwnosće a drasty, serbskeho swójbneho a towařsneho žiwenja, serbskich waſnju při wšelakich swjedženjach a wjesołych a zrudnych składnosčach žiwenja, serbskich nabožinskich nahladow a přiwěrkow atd. atd.

Tuto polo staj dotal skoro jako jeničkaj wobdžělowałoſt Adolf Černý a redaktor.

4. Serbske ludowe basniſtvo:

- a) zběranje serbskich ludowych pěsni,*)) přisłowow a prajimow;

---

*)) Wunjeſke pěsnje je po smjerći Handr. Zejlerja redaktor Hórník z Časopisa M. S. wuzamknýł a měsačnikoj „Žužicy“ jako najpřihodnijemu wozjewjowarjej připokazał. A to tež njech nětka dale tak wostanje.

- b) posłowne zapisowanje serbskich ludowych bajkow a powěsców;
- c) wobdželanje serbskeje mythologije (wo mythiskich bytosćach);
- d) wobkedžbowanie a hromadźenje wujawow serbskeje ludoweje rěčniwośće, n. př. rěcow serbskich braškow ze wsiełskich stron našeje Łužicy (po słowie a ze wsiami podrěčnymi wosebitosćemi).

Na tutom poli su so dotal hižo mnozy pilni wopokazali; tola mohło so tu hišeje wjely cinić, wosebje wot tych zdželanych Serbow, kiž maju abo dyrbjeli měć stajnje wobkhad z našim wjesnym ludom.

5. Serbske rěčespytstwo:

- a) prawopisne, grammatische, syntaktiske a słowniske přepytowanja;
- b) přepytowanja w słowotwórbje, słowo składźe a słowo-wuznamje;
- c) dodawki a porjedźenki za serbski słownik;
- d) dialektiske zberki a wopisowanja podrěcow;
- e) synonymika a phraseologija serbskeje rěče;
- f) zbieranje rěčnych powostankow ze starych spisow a lisćinow, z rukopisow a cyrkwińskich knihow;
- g) wujasnjenja woteznatych korjenjow, słowow a wurazow.

Serbski rěčespyt pěšacu dotal wosebje Smoleń, Pful, Buk, Hórnik a někotři druzy; nimo wšeho toho je tež tu hišeje wjely dželać, wosebje w syntaxe (składbje), słowotwórbje, synonymicy (jenoznamstwie) a phraseologiji.

6. Serbske přirodospytnistwo:

- a) rostlinopis; b) zwěropis; c) mineralogija a chemija;
- d) hwězdarfstwo.

Tu je nimale sam so prócował njebohi Rostok.

7. Serbske pismowstwo (literatura):

- a) stawizny serbskeho pismowstwa ze žiwjenjopisami serbskich spisaćelow;
- b) dospolne a porjadnje pokračowace zestajowanje serbskeje bibliografije;

- c) popjećilétnie rozhlady wo tučasnym serbskim pismowstwie z rozsudami wo nowych spisach a knihach;
- d) wopisanje namakankow ze stareho serbskeho pismowstwa (stare rukopisy a knili, njezname stare pěsni atd.);
- e) postajenje a rozpisanje zakonjow serbskeho nazynkowanja a serbskeje prosodije; serbska prosodija je dotal hiše do cyła njewobdzélana a tola tak nuzna za našich nastawacych basnikow.

Wo serbskim pismowstwie podawachu nastawki nimale jenož Jenč, Dučman a Hórnik.

8. Serbske wumještvo a wosebje serbske hudźbnistwo:

- a) pojednanja wo wosebitoscach serbskeje hudźby a serbskeho spěwa;
- b) wo cyrkwińskim a wo swětnym serbskim spěwje;
- c) ludowe hudźbnistwo (zapisowanje serbskich narodnych hłosow a rejow);
- d) wumjełske hudźbnistwo (wo wosebitoscach Kocoroweje hudźby);
- e) wo serbskich hudźbnikach a hercach a jich zamožnosći na ludowe spěwanje;
- f) rozprawy wo druhich serbskich wumjełcach a jich skutkach.

Tu matej so jako pěstowarzej wosebje mjenować Adolf Černý a Ludwik Kuba.

9. Serbske narodnohosodařstwo:

- a) wo wosebitoscach serbskeho ratařstwa nětka a něhdy;
- b) wo wosebitoscach serbskeho zahrodnistwa, sadařstwa a lěsnistwa;
- c) wo serbskim pčołařstwje něhdy a nětka;
- d) wo narodnohosodařskim žiwjenju a jeho wujawach mjez serbskim burstwom;
- e) wo socialnych wobstejenjach pola Serbow něhdy a nětka.

To je we hłownych čarach polo, kotrež ma so w našim Časopisu M. S. wobdzélować. Polo je dosé wulke a šeroke. Tuž maju wshitcy zdželani Serbja składnosć a tež přislušnosć, na nim dželać, nic jenož filologowje a duchowni, ale tež wjesni a měšćanscy

wučerjo, naši juristowje a lěkarjo a mnozy druzy. Wšo wědomstne džélo debi nas a naše Serbowstwo a budže stajnje, njech direktnje njech indirektnje, našemu narodej wužitne. Haniba pak je, hdyž damy Němcam a druhim za nas wo našich serbskich naležnosćach a wědomostnych předmjetach pisać, hdyž ruci styknywši přihladujemy, kak Zhorjelski „Lausitzer Magazin“ abo delnjołužiske „Mitteilungen für Anthropologie und Urgeschichte“ abo druhe němske wědomostne časopisy nastawki němski wot Němcow spisane přinošeju, kiž dyrbjače serbski spisane na přenim rjedze w našim Maćičnym Časopisu stać. Haj, wutroba mje boli, hdyž widžu, zo sami někotři wučeni Serbjia do wonych časopisow němski spisane nastawki wo serbskich předmjetach podawaju a zo n. př. stawizny swojich serbskich wosadov němski zestajane wudawaju, zapomnjejo a njewažujo sebi naše serbske pismowstwo a naš serbski wědomostny Časopis, kiž je dawno khwalobnję znaty a waženy daloko a široko přez wuzke mjezy našeje serbskeje Łužicy.

Tajka slabosc narodneje myslie a sebjewědomosće njije ani tym spisowačelam ani serbskemu narodej za česć a khwalbu. Zo by so tutón njedostatk porjedžíl a wotstronił, wo to prošu tu naležnje w mjenje našeho Serbowstwa. Kóždy zdželany Serb, njech je farař abo wučeř, njech je prawiznik abo lěkař, abo njech rna kajkežkuli zastojnство a stejišće w žiwjenju, dyribi za svoju česć měć, na poli serbskeje wědomosće džělać a w swojej maćeńej rěči pisać. Stanje-li so to, potom našemu Časopisej M. S. ženje nuza njebudže na dobrych a zajimawych nastawkach a pojednanjach, potom wón wostanje na wysokosći skhodžeńka dotal dospětaho. Tuž do prědka! Bohu k česći a Serbowstwu k spomoženju!

W Freibergu, hodowničku 1894.

Dr. Ernst Muka.

Wopomnjeńska rěč*)

po minjenju njeboh kanonika scholastika ryčeřja
Michała Hórnika, předsydy Maćicy Serbskeje.

Na jejnej hłownej zhromadźizuje 28. nalětnika 1894 džeržał ryčeř lic. theol.
H. Imiš, farař w Hodžiju.

Česćeni knježa a lubi serbsey bratřa!

Wosyroćene žaruje zastojnstwo předsydy našeje Maćicy Serbskeje, — wosyroćene přez njenadžitu smjerć našeho wulcy zaslužbneho Hórnika.

Wo jeho luboznej přečelnisći a čistosći jeho zmysle nosće, — wo jeho znamjenitej serbskoscí, kotař jemu jako žiweński wodých, z lětow młodosće hač na stary džeń, ze swérnej wutrajnosću wutrobu a ducha napjelnjowaše, — wo jeho hłubokej a wobšérnej wučenosći, kotař porědko swojeho runja namaka, — wo jeho njesebičiwości, kotař z nadobnej woporniwości zjenoćena měješe za wědu a zhromadne lěpše stajnje wotewrjenu ruku, — a wo jeho pilnej a wulcy požohnowanej džěławosci, kotař nic jenož za lud mnohe nuzne a wužitne knihi pisaše a z wjetša ze swojim nakładem wudawaše, ale tež pornjo stawiznařstwu našeho serbskeho naroda wulcy wažny rěče spyt našeje droholubeje serbšciny na přirunowacym stejišeu wuswětlowaše a z tym žadne, krasne pokłady, přez lěttysacy jeničcy nam Serbam wukhowane, nimo druhich wosebje sło wjanskim wučencam wotamkowaše, — wo wšem tym mohla so wulka kniha spisać, a z ēežka by zamohla našim potomnikam dospołny wobraz wo darach, prōcach a zaslužbach našeho Hórnika skići.

Nadawk nětčišich wokomikow pak, kotryž je so mi jako čestnemu předsydze Maćicy Serbskeje poručił, ma so na to wobmjezować, štož je njeboh knjez scholastikus Hórnik našej Maćicy był.

---

*) Nekrolog a nadrobny zapis spisow sławnego předsydy a Časopiso weho redaktora Maćicy Serbskeje Michała Hórnika podamy w přichodnym lětniku.
Red.

Ledy bě so naša Maćica Serbska w lěće 1845 założila a z lětom 1847 z wysokej wukaznju Sakskeje a Pruskeje wyšnosće swoje zakońske wobtwjerdženje dostała, duž tež hižo w lěće 1848 našeho Hórnika jako 15lětného młodženca do našeho sobustawstwa powitachmy, a 9 lét pozdžišo móžachmy jeho jako dobre nadžije zbudzaceho serbskeho spisaćela hižo do Maćičneho wubjerkaka wuzwolić.

W tutym wot njeho sebi wysoko waženym zastojnstwje by bórzy po swojim strowym wótčinskym začuwanju z wulkej žiwosću na wšěch wubjerkowych jednanjach so wobdzělował. Jako rozhladny wubjerkownik potrjebý našeho pismowstwa přewidžo, wón za załožerja serbskeho belletristiskeho časopisnistwa z tym wustupi, zo serbskim belletristiskim wudzělkam nic jenož durje do Maćičneho časopisa šěroko wotewri, ale tež z tym, zo z našim njezapomnitym Smolerjom wosebity belletristiski organ, w nowym prawopisu wukhadzacy „Měsačny Přidawk“ k Serbskim Nowinam założi, z čehož staj pozdžišo po jeho radže Łužičan a po nim Łužica nastaloj.

Hdyž bě so naša Maćica za drohotny čišć našeho wulkeho Łužisko-serbskeho Słownika, kotryž bě naš droholuby njeboh doktor Pful z dwacylétnej pilnosću zestajał, z jenohłosnym džakom wuprajila, je naš Hórník bórzy nic jenož wšu jeho knihičičeřsku korrekturu na so wzal, ale jón tež po Pfulowym žadanju z njeboh Zejlerjom jara džakahónje wudospołnił.

Njezapomnité mi wostanu wšitke te zajimawe a wulcy rozwučace posedženja „Rěčespytného wotrjada“ Maćicy Serbskeje, kotrež sym z přenja jako hósć a po krótkim jako sobustaw wopytował, w kotrychž bychu naši wědomnosćiwi khorhojnicy Smoleř, Pful, Zejleř, Jakub Buč a Hórník z napjatej wótrosću ducha serbske rěčnične a rěčespytné prašenja přepytowali, doniž so njebychu we wšém k njepowalnej wěstosći přebědžili, — k wěstosćam, kotrež sebi hišće džensa jako wot nich namrěte drohe herbstwo wysoko wažu. Wěda, haj wěda našeje serbšciny je teho hódna, zo by po příkladze tamnych šesćoch wótčincow so zaso wobnowił Rěčespytny wotrjad, kiž mohł z čišća podate pisma po jich rěčnej prawosći rozsudžować a hišće njewujasnjene zjewjenja narodneho ducha rozpominać, a tak wšem wobdzělnikam za rjedžerja a rjedžerja sameho jich serbskeho rěčenja a pisanja služić.

Hdyž bě naš Hórnik hižo wjacy lět za Drježdánskeho prezessa Jakuba Buka hlowne džéla Maćičnemu Časopisej podawał, bu jemu w lěće 1868 jeho redakcija tež po mjenje přepodata. W jeho zešiwkach a lětnikach, kotrychž wubjernu hódnosé sami wukrajnicy zjawnje připóznawaju, maće, lubi bratřa a přečeljo, hdyž je po zdobnosći jako zdžélani Serbja přeštuduječe, nahrjeniše dozralene wupłody wědomnostneje džélawosće našeho Hórnika.

Druhi a přeni pismawjedzéf, kaž tež městopředsyda našeje Maćicy po časach pobysi, bu naš Hórnik w lěće 1882 jeno-hłosnje za předsydu Maćicy Serbskeje pomjenowany. Tuteho wysocy wažnego zastojnsta našeje Maćicy je wón kaž zernički swojeju wočow hladał a ničeho njelutował, štož móžeše jeje rozwianju a jeje płodnosći howić.

Hnujace je, zo je hišće posleni džení swojeho žiwjenja dokončacy rukopis najnowišeho zešiwka Časopisa spisał a ze spočatkem swojeje smjertneje hodžiny hišće do čišćenje wotpóslał. — Zaplać jemu Bóh z miłym mytom wsę dobroty, kotrež je do našeho Serbowstwa bohaće wusypował, a daj wěčnemu swětlu jemu swéći.

Jeho příkladna serbskosć pak, wot młodosće hač do staroby z jasnymi skutkami bohaće dopokazana, zahoń nas wšitkich na swérne hajenje našeje wot Boha nam dateje serbskeje narodnosće we wutrajnym skutkowanju za našu lubu Maćicu Serbsku.

K temu nam zdžerž Bóh luby Knjez w žohnowanju džakne dopomnječe na našeho Hórnika!

Słowne dwojički z prajimow a přisłowow.

(Nazběrka z ludoweho erta.)

Zezběrał a podał Jan Radyserb.

I. Z alliteraciju.

Bahna a blóta — bajki a blady — blada a bambora — braška a baba — byrštuc a bobak.

Cokor a cymt — čiłosć a čerstwość — čórbas a čwica — čumpy-čampy — čwor a čweja — čěmnosć a čma.

Dań a dawki — djas a djaboł — dom a dwór — draby a drasty — dym a dusyk — džěd a džěco.

Haj a hamjeń — hamor a heja — herc a husle — hopsasa-hejsař — horjo a hubjenstwo — hory a hole — hólcy a holcy — husor a husy.

Jan a Jakub — Job a Jěwa — jejko-nejko.

Kabat a košla — kad a kur — kał a kwjasće — kalšica a kapalca — kamor a křinja — kapon a kury — karty a kóstki — kehel a kula — kerki a kamjenje — kipry a khory — klumpy-klampy — klip-klap — klipy-klapy — klipydy-klapydy — kłunki a kluudry — knjez a knjeni — kokoš a kurjo — korb a kobjel — kórkí a kyrgyz (= banje) — korušk a klós — kósc a koža — košla a kolowy — kótlik a kołbasy — kozol a koza — kral a kejzor — kral a knježa — kral a kraj — krej a kosće — křud a křjud — kruwy a konje — kruwa a koza — krymsty-kramsty — kudżel a kłanka — kukel a kostrjanc — kuluch a klumpače — kur a kad — kury a kački — kwas a kmótřenje — k(w)ork a bork — khléw a khěžka — khory a khromy.

Měch a morchej — měch a móšeń — měch a muka — měch a muž (w blóče leží) — měd a mloko — měrc abo meja — Michał a Marcin — mjaso a mjadra — mnich a mniška — mór a mrčtwa — morkot a moskot — mutej (w) a měšej (l).

Njedaš a njedaš — nop a nypa — nőž a nőžne.

Pan a pani — pampuchi a plincey — pěsty a palecy (w młyńje) — pěsk a pjeršć — Pětr a Pawoł — pica a piče — pimpus a pampus — pisany-pasany — piwo a palenc — piwo a patoki — pječeń a piwo — pječak a pěc — pjeršć a popjeł — plic-plac — plicy a placy — plincy a plancy — pliskot a pleskot — plisty a puki — podjanak a podwoboje — półdnjo a półnōc — pomazki a palenc — porsty a palcy — powóz a postronk — prajimo a přisłowo — prak a pasmo — překi a pódlu — proch a pjeršć — pruciina a praskočina — pryski a praski — puklot a pasle — pusty a prózdny — pyř a praska.

Rips-raps — ryby a raki — rympy-rampy.

Sak a syć — sekle a suki — skak a skok — sněh a sepje — spěch a směch — spěw a směw — sporušk a sněć — srěnk a srěńca — srjeda a sobota — strach a stysk — sydk a sydr — syno a sloma — swat a slónka — syn a symjo.

Šćokowy a šćudry — šěry a šědžiwy — škorjenje a šmjat — škowronec a škórc — šlapki a šlipki — šlipot a čěrlja — šparki a šlary.

Tołsty a tučny — tón a tamón — tu a tam.

Warc a warča — wětry a wjedra — wětr a wichor — wichor a wějeńca — włosy a wusy — wobjed a wječeř — woblanki a wino — woči a wuši — woheń a woda — woł a wosoł — wolij a wino — wólše a wjeſhy — wón a wona — wosrjedk a

włóża — wowcy a wjelki — wrobl a wróna — Wujězd a Wosyk — wuzda a wotežka.

Zuk a zyk.

Žumpa a žimpliwa.

II. Z pozynkom.

Ani džak ani bjak — ani pik ani mik — ani selene ani khmjelene — ani warjene ani parjene.

Bajak a lhajak — bjez ladu a składu — blkhi a wši — blesk a wrjesk — borki a storki — byr a myr (adjekt. indecl.) — bót abo wrjós (njewě hač —) — bród a khód.

Čampy-lampy — Čechi a Lechi — Coch a Włoch.

Ćok a tok.

Daće a wzaće — dušnik : wušnik — dwójcy a trójcy.

Holk a šćowk — hopsasa-hejsasa — (w) Husach a Prusach — (na wšich) hasach a kwasach — Hanka a klanka — hidrhyridrhy — holca a polca (čista ...) — holenjo a polenjo — hono a plono — holk a tolk — hrabak a škrabak — husčina a pusčina.

Kidmo a bidmo — kjawk a mjawk — kłok a prok — klepot a rjepot — klink a brink — knjez a wjes — (połno) kolčow a połčow — kołsy-čowsy — kón a brón — kopot a topot — kule a dule — kulkı a bulki (całtowe hłojčki) — kunki a brunki (w meji) — kupki a dupki — krjemić a lemić — krjózki a włóski — kur a khmur — kyre-myre — khěža a wěža — khmjel a sel.

Lip a lap.

Maliny a kaliny — měšnik a hrěšnik — mhla a čma — moje a twoje.

Nic džak ani bjak — nuch a čuch.

Panc a planc — parak a marak — parowanki : żarowanki — paski a třaski — pěšk a ješk — piščel a driščel — pjanka a ščanka — pjerdy a smjerdy — płački a skački — płaty a szaty — pleski a wrjeski — pórcdy-mórcdy — pórkı a wórkı — posoł a wosoł — prohi a brjohi — Prusy a Rusy — prut a křud — ptaki a waki — puty a truty (== pjerina).

Rakot a krakot — ruče a wuče — rypak a dypak.

Sluch a čuch — smučk a sučk — spěwki a směwki — srěžk a sněžk — suche a hłuche (pastwy) — swjatk a pjatk.

Šiplak a piplak — škla a stwa (wšo čiste) — šlip a šlap — řtrymule : rymule — šum a šrum.

Topot a ropot.

Wěcha a třěcha — wěra a swěra — woki a soki (pódlanske sywy) — wósty a khrósty — (to dže wo) wóz a nós — w poli a doli (dial. za dole) — wšelko, mój wjelko.

Zahły a nahły (člowjek).

III. Z powšitka.

(Ze znutřkownym zwisom.)

Baj-Petr a Šćer-Hila — bělę a čorne (rěčeč) — bělk a čwork — bibaski a kołbaski — bimby-lomby — bosy a nahi — brjeňk a črjony — brjuch a khribjet — bróň a škit.

Cyly swět a mała khěžka — cybla a kobołk.

Cěpc a borta — čerwje a husańcy — člonki a knyski — čmjeły a wosy — ni čate ni klóte — Čelkojta a cybnjena — čerlija a šliprija.

Dale a bóle — dešć a rosa — dołhosć a ščí — dosé a nadosé — džak a khwalba — džeh a nóc — džéd a wowka — džera a zapłata — dži mi a zańdz! — dži nam a zhuł so!

Had a zmija — Hapla a Wuršla — hatk a luža — hejduš a jahły — hłód a móř — hrěch a hańba — hród a podhród — husor a kačor — husto a často.

Jědki a pitki.

Kał a rěpa — kašel a smork — ke mši a wote mše — kleski a plicy — klij a lěp — knjez a robočan — kopik a płonašk — kórc a horšć — kórc a šćepjo — kołsak a klusak — kostrjawa a mica — kral a poddan — kral a pročef — kraje a morja — krawe a šewc — krepki a zela — kuledy-waledy — kurina a zwěrina.

Lój a sadło — lónco abo podpach(h) — luki a pola.

Lěto a džeń.

Měch a rěpa — měch a lužwo — měch a raki — měr a pokoj — měšnik a levita — mjedwjedź a wopica — mjerznenje a taće — mjerzanje a hněw — młyńca a woleńca — mróz a lód.

Naliwak a podliwak — nan a mać — narć a pódus.

Pačosy a zrělje — pan a njcpán — pawk a mucha — pičk a hračk — pichotny a masotny — pječeny a warjeny — pjérščen a wěnc — ptuh a bróny — plěšk a šiška — pos a kóčka — pót a krej(w) — prawica a lěwica — prědk a zadk — próh a wjeſchla.

Róst abo njeróst — rozkače a pokuta — ruki a nohi.

Serb a Něme — serp a kosa — skerje a lěpje — skót a grat — skót a ludžo — skhad a zakhad — slěd a čara — stróžawki a lenčk — swat a družka — syčizny a rězyna — sylzy a krej(w) — syw a žně.

Sědžiwzna a pomjerzlina — šepjerjak a zadžerak — ſewc a kopyto — ſiški a hriby — škórnja a črij — ſmałke a butra.

Tajki a hewajki — tak a hinak — tył a rjap.

Wbohi a nahi — wišnje a třešnje — wjelk a liška — wjelki a mjedwjedze — wlóže a přečnicy — wuj a četa — wustoj a přistoj — wutk a jadro.

Začink a sol — zmij a kubołčik — zwjefch a spódki.

Ženje a nihdy — Žid a pohan — židki a rědki — žito a nježito — žita a njerjad — Žmórc a Lubin — žorty a pryzle.

Mythiske bytosće lužiskich Serbow.

Napisal *Adolf Černý*.

(Pokračowanje.)

W ó h n i j o w y muž.

Podobnje kaž powěsće wo błudničkach nastachu njedwělomnje tež bajki wo wólniwym mužu. Swětleskujce prochne, tlässace, serniwe štomy abo wujawy přiwuzne z Eliasowym swětlom*) běchu drje z podłožkom tutych powěsci. Lud, kotryž sebi němóžeše tute a podobne swětlowe wujawy wukłasć, widžeše w nich nadpřirodne bytosće, kotrymž narjekny „wólniwi mužojo“ a kotrýchž byće sebi ze wšelakimi bajkami wukładowaše.

Tak nastachu mythiske byća, kotrež maju pola Čechow mjena ohnivý muž, žhavý muž, ohniváč, žhavák, světlík, dýma**) atd., pola Němcow Irwisch, feuriger Mann, Feuermann (wosebje w přeněmčenej Łužicy a Ślezskej) atd.***) Tež lužisci Serbjia jeho z němskim mjenom fajerman abo z němsko-serbskim fajermuž mjenuju. Ponich, kotryž je přeni wo nim z někotrymi słowčkami spomnił,†) jeho tež jenož z němskim mjenom mjenuje; serbske mjenno njepřistaja. Tež pola Gräve a

*) Eliasowe swětlo, Elmski woheń (Elmsfeuer), Hellenski woheń, Castor a Pollux (z wědomostnym mjenom „Hermowy woheń“) je elektriski swětlowy wujaw, kotryž so pokazuje po njewjedrach na vjeřšku łodźowych sćežorow. Tajki větomjeń bywa druhdy hač 1 m dołhi. Přiwuzny wujaw za podobnych wokolnosći je wězo tež na vjeřšku lěsnych štومow mózny.

**) J. Koštál, Světýlka a žhavý muž; Máchal, Nákres 159; Krolmus, Staročeské pověsti I. 547 atd.

***) Grimm, Deutsche Mythol. 868; Knauthe, Am Ur-Quell, III. 280; Weinhold, Schles. Provinzbl. (neue Folge) I. 193 atd.

†) Laus. Monatschr. 1797, II., str. 749.

Preuskera jenož němske pomjenowanje nakhadzamy.*). Smoleř a druzy serbscy mythologowje teje bytosće z cyła njemjenuju. Jenož w „Tydzeńskich Nowinach“ 1851, str. 334 namakach serbske mјeno *wóhnjowy muž* w bajcy, kotař pak je přełožk Grävoweje powěsće, tak zo njewěmy, hač je njeznaty přełožeř to mјeno w ludu slyšał abo hač je to same jenož po němskim Feuermann wudžołał. Ja dostach serbske mјeno „wóhnjowy muž“ jenož z Hrodžišća (podař G. Zahrjeňk), sam jo njeslyšach. Tola pak jo přiwzach, hdyž jo z najmjeńša z jeneje wsy zapisane dostach a hdyž bě raz hižo tež w čišću wužite.

Serbske powěsće wo wóhnjowym mužu su jenož na cyle snadnu wokolinu wobmjezowane. Powěda so wo nim jenož we wsach mjez Budyšinom a Wósporkom. Wosebje so pječa pokazuje (abo so bě pokazował) na Wowčej horje pola Barta, mjez Porsicami a Worcynom, mjez Worcynom a Konjecami, pola Bělo-hórskeho hrodžišća a z cyła w tej wokolinje. W druhich stro-nach Hornjeje Lužicy jeho njeznaja a tež w cyłej Delnej Lužicy ničo wo nim njewědža.

Pokazuje so pječa w nocy wot słónčka khowanja hač zaso do słónčka skhadženja, wosebje wokoło pólnoocy, tola nic přez cyłe lěto: po někotrych powěsćach jenož w póstnym času, po druhich w lěću a nazymje, po jenej skónčnje jenož w nocy swjateho Handrija.

Jeho *podoba* je wšelakora. Někotři pječa widžachu jeho w podobje swětla, wulkeho jenož kaž płomjo na pjecaku; druzy praja, zo ma podobu wulkeje swětłej kule; jedyn, kiž je sebi jeho pječa wobhladał, praješe, zo je „fajerman“ wulki kaž kóždy druhí zrosčeny muž, zo pak so jenož jeho horni džél pali, mjeztym zo je delni džél cyle čorný; tež su jeho raz jako jězdneho na konju wopak sedzaceho, we wobliče hroznje rozrubaňeho a z wóhnjom so palaceho widželi (Porsicy); najbóle pak so praji, zo ma napohlad wóhnjoweho snopa. Wón khodži po zemi abo jenož njewysoko nad zemju; tola wóhnjowy muž, kiž so pokazowaše na Wowčej horje, zlétowaše wokoło wjerškow wysokich štomow.

*) Gräve 193; Preusker, *Blicke in die vaterl. Vorzeit*, II. 118, III. 22

Samou noséć. Charakter wóhnjoweho muža je z wjetša dobrý; tón, kiž jeho na pokoj wostaji, njetrjeba so jeho bojeć. Haj husto bě so ludžom přitowařšíl z widzomnym wotpohladom, zo by jim w émowej nocy swěčíl a pué pokazował, runje kaž čéški „žhavý muž“. Wo serbskim wóhnjowym mužu so ženje njepraji, zo by ludži zawjedował, kaž błudnički činja abo kaž so wo čéškim wóhnjowym mužu (wosebje wo „dýmje“) baje. Štož wo jeho charakterje wuprajichmy, wobswědčeja slědowace powěsće:

110. Wóhnjowy muž.

Wóhnjowy muž ma, kaž powědaju, na łukach mjez Budyšinom a Hrodžišćem swoje wašnje. Wón bě ludžom, kotřiž soubotu zahe rano do města džechu, husto swěčíl, zo njetrjebachu pó émje khodžić. — Raz je jeneho wotročka, kiž bě w Poršicach pola swojeje lubki na ženitwje pobyl, wróćo hač domoj do Kumšic dowjedět.

Z Hrodžišća. Podał G. Zahrjeńk.

111. Wóhnjowy muž přewodźa pijanych.

Junu běchu třo z Poršic w Budyšinje a su so khětro napili. Hdyž nětko w nocy pó émje domoj jědžechu, rjekny jedyn wot nich: „Fajermuž tu tež přecy wokoł' łazy, džensa pak so sérb njepokaže, zo by nam swěčíl.“ Ale lědma bě wuprajíł, dha steješe wóhnjowy muž před wozom a swěčeše jara zestróžanym Poršičanam domoj.

Podał E. Herrmann z Wuric.

112. Wóhnjowy muž pola Poršic.

Wěsty muž z Kumšic, nětko njebohi, džěše raz po puću wot Běleje Hory do Kumšic. Niže Bělohórskeho hrodžišća steji nadobo na poli, k Worcynskemu knjejstwu słušacemu, fajerman. Šerjenje bě cyle njedaloko wot našeho muža, tola tón, kiž runje k bojaznym njeslušeše, džěše swój puć dale, mjez tym zo tamny na polu přeco jenak blizko z nim runy stup džeržeše. Njebě hišće pozdže wjeor, tak zo hišće poslednje směrki na zemi ležachu, abo swěčeše měsačk, njemόžu wěscě prajić — z krótka, khrobły muž sebi móžeše „fajermana“ derje wobhladać. Wón widžeše, zo bě z nim runeje wulkosće a zo so jenož jeho horný

džěl z wohnjom paleše, mjez tym zo bě delny wuhločorný na pohladanje. Přewod traješe něhdže 10 mjenšinow, po čimž so zjewjenje zhubi. — Tež wjacorych druhich ludži je w podobje wóhnjowej kule abo z cyła wulkeje swęcy w mjeńšej abo wjetšej dalokosći přewodžala, jim přeco porno stupajo. Tak staj jeho raz khětro blizko (bě jenož rynč kefkow srjedža) mój nan a jeho bratr wohladałoj, jako hromadže z Konjec domoj džěstaj. Nan tež spomni, zo je jeho w swojej młodosći, hdyž su zahe rano na syčenje syna khodžili, husto widział, kak je nazdala pola Bě-brachec hatow brozdžił. Tež džěl a wowka staj jeho w blízkosći wohladałoj, jako junu njedželu w późnym nazymskim času zahe rano při přěnim směrkanju do Poršic k spowědzi džěstaj. Tež naša džowka mi powědaše, zo je raz „fajermana“ wohladała. Wona džěše w přewodu swojego bratra z Poršic domoj; nadobo bě „fajerman“ prěki přez ščežku přejěł, hač do kefkow bliže Kumšic zlečał a tam swęćeše, zo bě kóždy kefk wosebje cyle derje widźeć.

Podał Aug. Mikela z Kumšic.

Jenož raz bě wóhnjowy muž z přičinu smjerće čłowjeka:

113. Wóhnjowy muž a rězniski.

Junu přińdže „fajerman“ na rězniskeho, kiž džěše pozdže w nocu po Wósporskej drózy nimo Běbrachec hatow. Rězniski, kiž hišće ženje wo wóhnjowym mužu słyszał njebě, so jeho smjerć nastróża; čekajo padny bjez dycha před Nowoporskím hoséncem a tam ležo wosta. Na třeći džen potom wumrě na stróžele.

Podał Aug. Mikela z Kumšic.

Tola tež tu njepokazuje so jako złomyslny duch, kiž chce ludžom škodžić; tu je jenož bjezdžak čłowjekej zeškodžił — njebý so rězniski tak přejara bojał a čekał, njebý skhorjeł a wumrjeł. Tohodla tež tuta powěś móže być dopokaz toho, zo serbski wóhnjowy muž nima zły charakter. Wón njezawjeduje a nje-čwiluje ludži, kaž česki „žhavý muž“, haj samo hdyž wéipnje sptytuja jeho potajnstwo wotkryć, so jim surowje njewjeći, ale jenož načini, zo ze strachom njemóža k njemu bliže přistupić, kaž slědowaca bajka pokazuje:

114. Njewotkryte potajnstwo wóhnjoweho muža.

Powěda so, zo chcyše so junu hajnik z Droždžija, kiž bě khróbly muž, wo wosebitosí wóhnjoweho muža přeswědčić, njech tež so jemu stanje, štoz chce. Z nabitej třílbu wobrónjeny a wo někotrych wutrobitych mužow přewodžany nastaji so na puć do Běbrachec hatow. Kaž bě wočakował, swéčeše tam „fajerman“ po zwučenym wašnu. Bóh wě, kak so sta, čim bóle so črjódka k njemu bližeše, kiž njehnuty steješe, čim dale wostawachu towařšojo nazad a čim pomalšo postupowaše hajnik, Tola wšitku khróblosc zebrawši kročeše bliže. Nadobo počachu psy, kotrež bě sobu wzął, zo by je na „fajermana“ šeuwał, winčeć a so hajnikę pod nohomaj wić. Wón sam wsón wot hrozy zajaty a zestrózany njemóžeše dale; khětiře so wobroci a z najwjetšim spěchom khwataše z toho městna. Jeho přewodnicy běchu hižo dawno čekli. Njeje ničo słyšeć bylo, hač je hdy wjacy potajnstwo „fajermana“ wočkryé spytał.

Podał Aug. Mikela z Kumšic.

Štò poprawom wóhnjowy muž je, wo tym powědatej slědovacej powěści:

115. Palerjowa pokuta.

W Napoleonské wójnje bu Poršiska cyrkę wot jeneho wojaka zapalena a spali so hač do zakładow. Wojak, kiž bě njeskutk dokonjał, padže na drózy, kotař wot Budyšina do Wósporka wjedze. Městno, hdźež je njepřečelska kula jeho žiwjenju kónc sciniła, bě pječa něhdźe srjedźa mjez Nowymi Poršicami a Worcynom bliže kefkow, kotrež su w tamnej wokolinje pod mjenom Běbrachec hatow znate (dokelž tam w zastarsku woprawdze hať běchu). Tola po smjerći za swój njeskutk njenamaka měra. Hišće nětko pokazuje so tam jako „fajerman“. Tuto mjeno ma pječa tohodla, dokelž za žiwjenja Feuermann rěkaše.*)

Podał Aug. Mikela z Kumšic.

116. Wóhnjowy muž pyta wumóženje.

„Fajermuž“, kotrež w póstnym času wot Poršic hač k Worcynej khodzi a so w podobje žehliwego snopa abo wulkeje swětlje

*) Ludowe wukładowanie mjena „fajerman“, najskerje wot susodnych Němcow z přeněmčeneje Łužicy přiwzateho.

kule pokazuje, je pječa duch rusowskeho, w Napoleonskej wojnje padnjeneho wojaka. Jemu bě rusowska wójnska pokladnica přepodata, ale wón bě ju we Worecynskich kefčkach skhował. Bórzы potom bě w bitwje zatřeleny a njemóžeše nikomu wjacy ničo prajić. Jeho khostanje nětko je, zo dyrbi w póstnym času tak dołho w žehliwej podobje khodzić, doniż jenoho njenamaka, kiž by z nim sobu šoł.

Tak zetka jeho raz žónska, ke kotrejž so wón přida. Prošeše ju, zo by tola z nim sobu šla. „Je-li ze mnu póndžeš, chcu ēe tak bohatu scinić, zo ženje wjac' džělać njetrjebaš. Bojeć so ničoho njetrjebaš, tola wobhladnyć so njesměš“, praješe. Ale ta žónska so jara boješe a jemu njeposluchaše. Duž wobroci so wón k bokej a z płaczem rječny: „Ach, nětko dyrbju hišće jene sto lět khodzić, prjedy hač směm zaso jenoho člowjeka wo přewod prosyć. Přetož tehdom hakle, hdyž ze mnu něchtón póndže, budže moje khostanje skónčene.“

Podał E. Herrmann z Wurie.

Po tymaj powěsciomaj je wóhnjowy muž duch hrěšnych ludzi, kotriž za swoje njeskutki po smjerći nimaju měra a we wóhnjowej podobje wokoło khodža, doniż jich něchtó z někajkim smilnym skutkom (kaž z tym, zo ze šerjenjom dže) njewumóže. W tym so zaso zbližuje z českim „wóhnjowym mužom“, kiž so tež jako duša hrěneho člowjeka wobhladuje.

K tomu přihladuju, štož bě runje wo wóhnjowym mužu prajene, dodawamy k runje podatymaj bajkomaj hišće slědowacu, byrnjež w njej khostany duch runje „fajerman“ abo podobnje njeřečał; tež w njej pokazuje so khostana duša w žehliwej podobje.

117. Duch na „strašnej mjezy“.

Mjeza wot Łuba do Wutoleć rěka „strašna mjeza“, dokelž je sebi tu wěsty Janka žiwjenje wzął. Janka bě něhdy korčmař we Łuhu, wśudźom jako jara sylny muž znaty. Tola wón bě njerodny člowjek a njekničomnik. Swoje zamoženje přečini a dyrbješe na służbu čahnyć. Wo jeho sylnosći so wjele powěda, ja pak chcu jenož tamón podawk naspolnić, kotryž bě přičina jeho njeskutka. Raz je ze swojim hospodarjom, pola kotrehož we Łuhu služeše, wo wětu šoł, zo donjese dwaj kórcaj pšeńcy na

khribječe hač do Wutołčanskeho młyna. „Sto toleř sadžu, zo to njedokonješ; přetož tamle přez tu hórku z dwěmaj kórcemaj pšeńcy njepřeńdzeš“, rjekny knjez. „Płaći“, wotmołwi Janka. Nazajtra stupaše Janka z dwěmaj kórcemaj pšeńcy na hórku. Ale wón njezapoca swoje džělo po starym dobrým wašnju ze słowami: „W božim mjenje.“ Wón drje rjekny te słowa, ale k nim přistaji: „Čert wě, kak pónídze.“ Tohodla so jemu džělo njeporadži, nimale bižo na hórcy pušći jeho dych a wón padže. Tak sto toleř přehra. Knjez jemu džě połoju spušći, tola tež poł sta toleř bě jemu přewjele. Tohodla hladaše přeco, zo by sebi žiwjenje wzać móhl. A tak so junu na dubje při mjenowanej mjezy wobwjesny. Wot toho časa je na tutym městnje ludži a skót šeriło. Raz jědžeše tu kowař, njewědžo, zo tu šeri. Nadobo so wšo před nim paleše, a konjej počeštej so płóši. A hdyž bě wyše pohladał, widžeše žehliweho ptaka přez po-wětr lećeć.

Po powěsći, podatej wot M. Pětranca w rkpnej „Serbowcy“ 1865—66.

Wóhnjowy muž na Wowčej horje je w někajkim zwisku z pokładem, kotryž je pječa w tej horje skhowany, podobnje kaž je Poršiski „fajerman“ abo „fajermuž“ we zwisku ze zahrjebanej wójnskej pokładnicu; wón woznamjenja městno, hdźež je pokład zahrjebany, podobnje kaž bludnički w někotrych serbskich a wosiebie ruskich powěsćach zaklate pokłady wozjewjeja. To móžemy sudžić ze slědowaceje powěsće:

118. Wóhnjowy muž a pokład.

Na tak mjenowanej Wowčej horje pola Barta pokazuje so w nocy swjateho Handrija w hodžinje duchow wóhnjowy muž, kiž so tam w daloko a šěroko praskotacych płomjenjach wjerješi. Tam je we wulkim železnym kašču (abo w piwowej pónwi) njezměrnje wulki pokład zahrjebany; na nim steji mała křinka z droheho drjewa, wukładžena z krasnymi blyščatymi kamuškami.

Wěsty hrabja z Gersdorffow, wobsedžef tutoho ryčeřkubbla, da junu (w druhej połojcy XVII. lětstotka) pod nawjedowanjom wěcywustojneho jesuity za tym pokładem ryć. Po dołej prócy a přewinjenju wšelakich zadžéwkow, kotrež wšelacy duchojco a njeduchojo dospěću pokłada napřećo stajachu, pokaza so naposledku

mjenowany kašć, štož so hrabi hnydom wozjewi. Tón so hnydom na te městno poda a wuhlada ze swojimaj wočomaj kašć a křinku, na nim stejacu. Na křince pak ležeše zawaleny pergamentowy list, na kotrymž běchu z wulkimi pismikami slědowace słowa napisane: „Štóż tutu křinku wočini, tón přisadži prěujorodženeho syna; a štož so do wulkeho kašća dobudže, zhubi tež druhého syna.“ Hrabja, kiž měješe jeno dweju synow, kotrejuž jenak lubowaše, nastróza so jara, da jamu zaso zamjetać — a poklad wosta njezběhnjeny.

Tydzieńskie Nowiny 1851, str. 334. — Přirunaj Gräve, 193.

Wo tutym wóhnjowym mužu, kiž pječa na Wowčej horje wokoło khójnowych wjerškow zlětuje,*) zdželiuje Haupt, zo druhdy tež zaleći do serbskich khěžow, hdžež potom jako zmij za wóhnišcom abo za wuhenjom přebywa.**) Na to wašnje překhadža druhdy do plona, štož so tež wo českim wóhnjowym mužu „dýmje“ powěda.

Podobne bytosce pola susodnych Němcow w přeněmčenej Lužicy su „Feuerpuhz“ w Lubanju, „der grosse Leuchter“ na Hellerbergu pola Maffersdorfa abo na Knappbergu pola Schadewalde, a skónčnje „Feuerhusar“ na mokrojtych ťukach pola Giessmannsdorfa a na polach bliže Reibersdorfa. Ze swojim dobrym charakterom je serbskemu wóhnjowemu mužej najbóle blizki „wulki swěčeř“ na Knappbergu; tón tež nócnym khodžerjam swěčeře, bjez toho zo by jim škodził. „Wulki swěčeř“ na Hellerbergu je bóle zły, wosebje so surowje wjeći swojim wusměšowarjam, podobnje jako čescy wóhnjowi mužojo. Jenemu mužej, kiž bě jeho wusměšował, zapali włosy (česki „žhavák“ je husto swojim wusměšowarjam khěžu spalił). „Feuerpuhz“ so zaso zbliža z českim „prašiwcem“ (prašivec); wobaj so pokazujetaj, hdyž so dyrbi něhdže palić.

Z podateho wukhadža, zo je serbski „wóhnjowy muž“, „fajerman“ abo „fajermuž“ parallelna bytosce ze wšelakimi českimi wóhnjowymi mužemi, němskimi Feuermannami a wóhnjowymi mužemi połnócnych a nawječornych ludow (danski „lygtemand, blaasmand“, hollandski „gloiniger man“ atd.). Pola druhich słowjanskich ludow je njeznaty.

*) Ponich a Preusker na citowanych městach; Haupt, Sagenbuch 60.

**) Dann wohnt er wie der Drache der Wenden hinter dem Feuerherde oder Schornsteine.

VII.

Wódny muž (nykus) a wódna žona.

Cyle podobnje, kaž vegetacijne daemony, sebi móžemy wuklásę težastače wódných daemonow. Tež woda měješe po přeswědčenju prěnjotnych ludzi dušu, kotař bě z woprědka něsto z wodu zjednoćene, podobnje kaž člowjeska duša z čětom. Člowjek wěrješe, zo móže duša čělo wopušćí (n. př. w sonje, při khorošcach, wosebje při zecnjenju atd.) — analogiscy pak sudžeše, zo tež wódna duša móže z wody wuńe. A to bě spočatkastača wosebitych wódných bytosći. Pomałku bě so zabylo, zo běchu tute bytosće poprawom duše wodow, rěkow, jězorow, hatow, pomałku je sebi ludžo počachu předstajeć jako wosebite byća z člowjeskej podobu — počachu je zwosobnjować. Tak sebi člowjeska fantasija wutwori samostatne byća z wobydlenjom we wodze — wšelakich wodu wožiwjacych „wódných ludži“, kotrychž samownosće su zwosobnenje samownosći tutoho mokreho živojła.

Tež w serbskich Łužicach so wjèle baje wo tychle daemonech, kotrež su po serbské přiwrje mužského a žónského rodu. Mužskemu wódnemu daemonej so w Hornjej Łužicy najbóle praji *wódny muž*, druhdy tež *wódny mužik* (Kulow), w Delnjej Łužicy a wokoło Mužakowa najbóle *nyks* (z němského Nix), w tych samych stronach a w połnocnym džěle pruskeje Hornjeje Łužicy tež *nykus*. W Zaspach zapisach formu *nykso* (masc.); tak rěka wódny muž wosebje w džěeacej rěci (Zaspy, Žylow). Wokoło Wojerec so tež husto słysi *wódnykus* (= wódny nykus), wokoło Mužakowa a Slepoho *hodrnyks* abo *wodrnyks* (woboje z němsk. Wassernix).*) — Žónského wódnego daemona mjenuja w Hornjej Łužicy *wódna žona*, z rěka tež *wódna baba*, w Delnjej Łužicy pak *nyksowka*. — Pósla wódných mužow a žonow znaja Serbjia tež *wódne džěči*.

Parallelne słowjanske bytosće rěkaju: čescy vodník, vodní muž (vodný muž pola Słowakow), vodní mužíček, hastr-

*) W přeněmčenej Delnjej Łužicy (na połnocy) rěka Kobold abo Kobilik. Hewak jeho w přeněmčenej Łužicy mjenuja Nix, Wassernix.

man (na Morawje tež bestrman, w Ślezskej hasrman); pólsey topielec, utoplec, toplec abo topich, w susodstwje Němcow (w Ślezskej, mjenujcy w Cieszynskiej) tež wasyrman; ruscy děduška wodjanoj, wodjanik, wodowik, druhdy wodjanoj cař (děduška водяной, водянникъ, водовикъ, водяной царь), w błotach je žiwy bołotnjanik (болотняникъ), małoruscy tež očeretjanyk; w słowjenskich bajkach rěka povodnji mož, vodeni mož abo vodni mož (druhdy tež divji mož), wódnej žonje pak w někotrych stronach praja copernice, štož rěka „khodojta“ (кузлаřniča). Druzy južni Słowjenjo tajkich bytosći nimaju. — Přiwuzne bytosće maju wosebje tež Němcy (Wassermann, Nix, Nixe, Nickel, w baltijskim Pomorju Sémesch, t. r. Seemensch atd.), Šwedojo (strömkarl atd.), Hollandézenjo, Jendźelčenjo atd.

W někotrych bajkach maju wódni mužojo swoje wosebite mjena, kaž ludźo maju krčeńske a swójbne mjena. Tak w jenej bajcy (č. 165) rěka wódny muž „Khilkrok“, w druhej (č. 168) ma spodžiwe mјeno „Ertom-Tertom-Parny-Telman“; w bajcy č. 171 woła wódny muž na swoju dźowku „Martka“; w jenej Schulenburgowej bajcy rěka „Jakub“ (Volksth., 58). Tež česki „wodnik“ měwa swoje wosebite mјeno, kaž Iwan, Michał.

Bajkow wo wódnym mužu a wódnej žonje so powěda w Serbach jara wjele, najwjacy wězo tam, hdzež je najwjacy wody: w delnjołužiskich Błotach a w pruskej Hornjej Lužicy (hdzež bě přeco wjele hatow). Prjedy pječa mјeješe kóžda rěka a rěčka, kóždy jězor a hat, kóžda studnja swojeho wódneho muža; haj tež we wodowych džérach a jamach, kajkež so druhdy na łukach namakaju, tući wódni daemonojo přebywachu. Wosebje hłuboke městna we wodže sebi k přebywanju wuzwołowachu; kaž so praji, bydlachu wosebje tam, „hdzež woda dna nima“. Wězo sebi wo nich najwjacy powědachu wobydlerjo při wodach, potajkim młyńkojo a rybarjo. Powědaše so, zo kóždy mlyn ma swojeho wódneho muža. Rybarjo pječa (po Schulenburgu, W. Volkssagen 115) měnjachu, zo tam, hdzež nykus přebywa, njejsu žane ryby a raki.

Wódneho muža sebi předstajachu w podobje małego stareho, šereho mužika, potajkim podobne kaž kubołíkow a lutkow,

runje kaž sebi jeho tež susodni Češa a Němcy předstajeja. Z Hrodžišća mam: Jena chcyše do wody skočić a sebi tak žiwjenje wzać; tuž je tam šery mužik přeco wokoło khodžił, a wona je so wróciła. W Košynje charakterisowachu jeho mału postawu ze słowom „člo'ječk“ (člowječk). W Němcach mi prajachu, zo su wódni mužojo „mjeńšje štałtnosće“. W Hrodžišću a Bolborcach prajachu, zo je „mały šery mužik“. W Zagorju mi jeho wopisowachu, zo je „mały clojek“. Schulenburg zdželuje (W. Volkssagen, 115), zo běchu pječa jenož kž šeslětne džěći. W Bělej pola Grodka zapisach, zo běchu „nyksy“ jenož tak wulkc, „ako te šulske zíši“. Prawa jeho podoba njebě runje lubozna, hnydom bě na nim widzeć jeho daemoniski pokhad. Jena bajka praji, zo bě mužik „šamały a dosé hrozny“. W bajcy z Džewinka so wo nim praji, zo bě „carny clojašk“, z čimž je charakterisowana jeho dacmoniska přiredz-nosé; podobnje so wo nim wuprajeja Rusojo, zo drje „budže čorniši hač naši“, t. r. hač naši ludžo.) Džěcom so lišće hroznisi wopisuje: „Njekhodž k wodže“, traši mæc džěco, „tam łaka wódny muž; dosahnie će ze swojimi dołhimi pazorami, sčehnje će do wody, zakusnje će, roztorha će a zažerje će!“^{**}) Hewak ma cyle čłowjesku podobu, wosebje hdyž mjez ludži dže. Druhdy z nim ludžo dołho rěčachu, předy hač spóznachu, zo z wódnym šerjenjom rěča (hl. na př. č. 162, 165);^{**}) tež jeho žona bě kaž kóžda druha žónska, tohorunja jeho džěci běchu cyle rjane holčki a šwarni hóley (wjacy wo nich hladaj niže). Jenož dołhe włosy ma po zdželenju Sreznewskeho zelene, hač runjež wšednjie so praji, zo ma włosy kaž ludžo; tež wo wódnej žonje praji Rabenau, zo ma włosy zelenojte (hl. niže).

Woblubowana barba jeho *drasty* bě čeřwjena (runje kaž českého a němského wódneho muža). Najčasčišo mjeńšje cylu čeřwjenu drastu, čehož dla su jemu na př. w Delnjej Łužicy

^{*}) N. Charuzin w citowanym hižo „Sborniku swěděnij...“, str. 363: „почернѣе нашихъ будеть.“ — Tež Veckenstedt zdželuje (z Myšyna), zo je nykus ein „schwarzes Männchen“ w čeřwjenej kamzolecy (str. 185, č. 2).

^{**}) Šołta, Łužičan 1876, str. 35.

^{***}) Er erscheint in einer von einem Menschen in nichts unterschiedener Gestalt. Smolef, Pěsnički II, 267.

„cerwjeny nyks“ prajili; hdyž džěci do studnje hladaju, napomina jich mać: „Njepřechylej se wjele, howacej tebje cerwjeny nykso přimje!“ (Zaspy, Žylow, hl. tež č. 134.)

119. Nykus a džěci.

We Wilkom Rabowcu*) su wilke puščadla džělali. A 'dyž su Lubušane burja róžku sykali, duž su te džěci z čudžišćem (= křudom) štapali tam nutř, kak d'umoka (dlumoka == hľuboka) ta woda jo. A nětk su zaštapiili hač do toh' błota, a njejsu (jo) móhli won krydnuć. A nětk su échnuli a z tym čudžišćem jo tajki čeŕwjene zwoblekany z wody wupuknul. A nět su te prajili: „Ow, hew jo te nykus!“ A nět su te hewo (= druhe) čerjeli preč tam k tym syčkam, a ten, hak jo te čudžišćo joho buło, jo prajił: „Toh' čuda (= křuda) cí ja ni'dy njedam!“ A čelamał tón čud a duž jo čerjał tř za tymi hewymi. A te syčki su tam šli hladać, a tam žany nykus 'jacy buł njejo.

Powědaše Madlena Měrčinkowa z Naręczeje Winicy.

Hdyž njeje cyły čeŕwjene zwoblekany, ma znajmjuša někotre kruchi drasty čeŕwjene. Tak jcho čapka je přeco čeŕwjena; samo, hdyž mjez ludzi dže, ju bjerje; druhdy ju třid widźachu samu po kače płowac̄. Ludowa pěsń spěwa wo wódnym mužu, zo „wokoło mlynz skakac̄e wc swojej módréj kholowcy, we swojej čeŕwjenej štrympicy.“ Někotre bajki praja, zo ma čeŕwjenu čipku a sukničku (kabat, „čeŕwjenu měčku a pjezlu“, Baćoń, Nčmey), druhé, zo noz̄ jenož čeŕwjeny kabačik, někotre zaco, zo khodži z čeŕwjenej čipku a w čeŕwjonych nohajcach (Hrodžišćo). W Bolborcach prajachu, zo khodži w čeŕwjonej měcy a w zelenej drasē (česki wódný muž druhdy khodži tež cyły zeleny zwoblekany). W Hrodžišću powědaju sebi pšeň wo wódnym mužu kaž bajku, a w njej wódný muž před cyrkvju w čeŕwjenej a zelenej štrympy skcka. — Tež wódna žona ma čeŕwjene štrympy (hl. tam). — Zelena barba jeho drasty (a włosow) hodži so wuklać na přirodzenym puću ze zelenojteje barby wody. Čeŕwjena drasta dyrbi bjcz dwěla jeho daemoniski charakter woznamjenić; čarta sekí lud tež husto w čeŕwjonej drasē předstaja.

*) Hat mjez Wulkim a Małym Lubušom, Čornym Khołmcem a Rězakom.

Tak zwoblekany khodži jenož we swojim mokrym kralestwje; tak zwoblekanego jeho ludžo pječa husto widžachu na brjozy wody. Tola mjez ludži je stajnje we wšednej burskej drasće khodžił, najbóle w dołej, bělzej rubjanej kapje.*). Druhdy bě spóznać po čerwjenej čapcy (Smoleř), kotruž je po někotrych stajnje tež mjez ludži nosył. Tola hdyž tež jeje njeměješe, přeradžeše jeho mokrosć jeho wodźewa. Někotři praja, zo běchu kónčki jeho kapy mokre, druzy, zo je woda z kónčkow jeho kapy runje cyrčała (č. 128); někotři měnja, zo měješe kromu kholowow mokru (Bolborcy), druzy powědajou, zo měješe kholowy hač do kolen mokre (Šołta); někotři skónčnje wobkručeja, zo bě cyły mokry (Skjarbošc, „jo ecły mokry“). Husto dosć so praji, zo khodžeše bosy (Bolborcy, Skjarbošc atd.).

Jeho drasta bě druhdy cyła zapłatana; Schulenburg zapisa, zo nykus wuhladaše, kaž by na swojim čele lute pisane zapłaty měł (W. Volkssagen, 115). W podobnej drasće wustupuje tež w tejle bajcy:

120. Lapotaty čłowječk.

W rěce wušej Němješka jo tajka wjelika dlymina buła, a tam jo nykus wobydlenje měł. Při tej rěce jo jena žona třawu žała. A to jo nimo tajki lapotaty (roztorbany) čło'ječk hnał. Wona joho prašala: „Hdze pak ženjos?“ A wón jo prajíł: „Nach Letsch“ (?). A to jo nykus buł.**)

Powědaše stary Pětrik z Košiny.

Něsto podobne praji tež Sreznewskij: drasta ze šupiznow, kaž pola ryby (платье изъ чешуи, какъ у рыбы). Z tym nje-měni, zo bě jeho drasta z rybjacych šupinow zešita, ale z lutyh kruškow, kotrež běchu tak hromadu zešite, kaž su šupizny na čele ryby zeskladzene.

Zo bychmy jeho podobu dorysowali, dyrbimy lišće přistajić, zo je wódny muž stajnje prucík sobu nosył, z kotrymž mózeše wodu rozdželić, hdyž chcyše po suchim domoj dójće abo tam ně-

*) Šołta; tež Sreznewskij praji: На мужѣ длинный белый
льняной балахонъ.

**) Němey wokoło Žitawy baja, zo je drastu w. m. z lutyh kuskow brunožołteje kože zešita; te wón při měsačnym swětle wótře liči. Haupt, Sagenbuch, I. č. 41.

koho dowjesć. W ludowych bajkach praji so pak prućik, pak hałužka, pak šmutlička. Wšěnje so praji, zo bě tuta hałužka zelená; jenož pola Schulenburga (W. Volkssagen, 121) čitamy, zo bě čerwena. W balladze „Hólc w nykusowym hrodźe“ pěsnjenej po ludowej powěści wot Pfula, rěka „wólšan (= wólšowy) prućik.“ —

Móže pak so tež do wšelakich druhich podobow přewobrocić. Tak bě so pječa jónu pokazał jako nahe*), druhí króć jako bělozdrasēne džěco; husto bě na so wzał podobu ryby, karpa abo ščuki**); tež w podobje druhich zwěrjatow (podobnje kaž česki vodník) bě so pokazał: jako woł, čelo, wowca,***) kačka (běla), kačor, husyca atd. W tychle přiwzatych polobach pokazuje so w slědowacych bajkach:

121. Wódny muž jako běle džěco.

Před nic tak dołhim časom khodžeše wódny muž jako bělozdrasēne džěco po Prěčowskich Łukach z Čornicy hač ke Kralec studženycy, a je jeho wjele ludzi widžalo. Hdyž pak su za nim šli, je do rěki skočil, zo je tak zapluskało. Junu je so črjódka młodych Prěčowčanow zmužila, zo chcyše jeho dosahnyć. Džěchu při rěcy horje a wotréznuchu wódnemu mużej wuéek do rěki. Tuž zhubi so w pomjenowanej studničcy.

E. Muka, Łužica 1883, str. 39.

(44.) Lubnjowscy widžachu raz na mosée žałosćaceho hólčka a wzachu jeho do jstwy. Hdyž jědžachu, widžachu, zo hólc njetýka jědž do huby, ale za kabat. Wón spaše w čołmje. Jako

*) Russo sebi wódnego muža předstajeja, jako naheho starca z wulkim, nadutym brjuchom a ze zaécklym wobličom (Afanasjew, Poet. wozzr. II. 237). Stari Čechowje sebi jeho tež naheho a kosmateho předstajachu (Zíbrt, Staroč. výr. obyč. 205). — W podobje džěsća je so tež česki wódny muž pokazował (Koštál: Vodník v podání lidu českého, Český Lid I. 249).

**) Ruski „wodjanoy“ so pječa tež husto pokazuje w podobje ryby, wosbję ščuki (Afan., l. c. II. 248) abo suma (sumicy, Etnogr. Obozr. 1889 II. 72); tohorunja česki „vodník“ (Čes. Lid, I. 244).

***) Po Veckenstedtowej bajcy č. 17 pječa tež jako na jenu nohu khromy zajac. Njezhonich w Serbach podobneje bajki; tola w Českej so pječa „vodník“ w podobje zajaca husto pokazowaše.

příndzechu na druhu džénu pohladač, měješe hólčk hižo samsny čolmik. Wón pak njeje na wodze pluwał, ale we wodze; kotříž su za nim w čolmje pluwali, tym so ničo stało njeje, prjedy njeho pak je so pjeć swójbow zatepiło.

122. Nahe džéco.*)

Pla Jabłońskiego jazora jo šapař (= wowčeř) wowcy pasł a jo huglēdał nage góle na jednej wólšce srjedz wody a tónidla. Toč weznojo kamjeň a šlapí do tog' góleá; góle padnjo do wody a njej nic wěc' wót njogo widzél. To jo był nyks. — Na drugu njejdu do namše paso ten šapař zasej tam wowce. Tam był tajki stary cołm: jeden kóne jo był wo wodze a drugi jo był na brjoze z pěskom zanjesony. Šapař jo 'ceř (= chcyř) se wo tym cołmje tšonkač. A 'dyž wón při jого tšonkanju był, da se cołm wóttargnuł wót brjoga a se sunjo do srj. dži. Wo tym ako ten cołm se wót brjoga wóttargnu (= wottorhny), jo šapař wuskocyl. 'Dyž ten ecłm běže wosrjedz w jazorje, da se wobroči.

Powídlo Hanco Mužík z Jemjeli y.

123. Wódny muž jako karp.

Něhdy běše w Hlinje muž, kiž rady do hribow khodíče a sebi kusto svój sak z darmi wódneho muža napjelni. Ale skónčnje dosahny wódneho muža sameho. Wón džče majenujey něhdy, kaž hewak, ze syću, sačkom a z wudami k rěkam vyše Hliny, kiž „„kadořby““ majenuja. Bě wokoło připořdnja a sačk bě hižo khětro polny, dokelž měješe naš rybak tón džen wosebne zbože. Naposlđku pak wučeře hišče njemóžnje wulkeho karpa — ale tón bě bjez wopuše! Wón jeho z wjeselom do rybjaceho sačka tylny, čisny sačk přez ramjo a chcyře domoj wotení. Mjez tym pak bu runje pořdnjo a rybę so k wobjedu wołachu; we wodze nastá pluskotanje a ryby sebi přivołachu: pojče — pojče — pojče! Jako běchu hromadze, přeličichu so, hač tu tola wšitke su. Z dobom pak so poča wołač: „Wulka ryba bjez wopuše, hdže ty tola sy? — wulka ryba bjez wopuše, hdže ty tola sy?“ A hřej, duž so ta wulka ryba w rybakowym sačku z cyłej šiju wotwola: „Ja sym w sačku při šéipatym račku!

*; Podobu džesca ma tež we Veckensiedtowej bajce č. 3.

— ja sym w sačku při šcipatym račku!“ To so tola našemu rybakej trochu džiwno zezda, wón čisny na měsće sačk z rybami a z rakami zaso do wody a činješe, zo domoj příndže. Hroza jeho přewza, přetož wón běše wódneho muža sameho w sakú poměl, kiž bě so do wulkeho karpiska přewobročil. Do tamnych rěkow pak ženje wjac wokoło připołdnjż do rybow njekhodžeše.

M. A. Kral: Lužičan, 1867 str. 75.

124. Stary karp.

Džes-li wot Koćiny při rěcy Halštrowje do Hózka, džiwaš so před Hózkovskim mlýnom zelenym ūkam a čornej wodže. Tón zahon rěka „Hana“. Tam je něbdy wódny muž bydlil, a wo nim powěda so tónle podawk. Junu tam jedyn rybak nje-dželu na kemšach wudžeše a měj še bohaty popad. W tutej hlubinje je žalostnje wjèle rybow a wosebje karpow. Wón tež derje widžeše, zo tam tž tajki stary karp wokoło jězdzi; při nim rójcše so přeco wulka črjóda druhich rybow. Skóněnje so wón tež za wudž popadnje; rybak čehnje a čehnje, a hdýž je jeho tróšku z wody wučahnył, praječe tónle mochač: „Nimas dha hišće docé?“ Wón džé wostaji wudž a wšo a wróci so dom. W nětčišim času pak tam nichtó ryby njełój, dokelž su pytnyli, zo teho, kiž to čini, za tři dny wulke njezbože potrjechi.

Mich. Róla w Pražskej rěkpnej „Serbowey“ XXI.

125. Wulka šéuka.

Jabłoński Šapař jo swětkownicku do mše z joga towarišami šel do rybow, jo čiřel do kótlišća či Jabłońska droze a tam namžka jare wjeliku šéuku. Ta šéuka jo byla wjelika kaž balka dwanasée ūhlé i wóccy měla kaž butrowe nopki. Šapař jo jednomu towarišoju kazał, wón dcri tu rybu štapié. Ten jo krydl strach. Pótn jo chopił wjeliki wětr dué, až te Pětrikowe chójcy z wjerjaškami až ku zemi doságali. Póten tych strach grabnuł a šycko su huběžali. A ta šéuka jo byl hodrnyks.

Powědaše Hanso Mužik z Jemjelicę.

126. Nykus jako woł a běž kačka.*)

Stojanec džed džěše na lubjenje do Naréa a dyrbješe khwatač. Wón džěše přez Jeňsec móst, kiž přez Jeňsec rěčku džé. Je so

*) Přir. číslo 132.

přeco powjedało, zo tam bydli wódnykus. Tam so nimale kóžde lěto něchtó zatepi, najbóle młodži ludžo. 'Dyž je přez ten móst šoł, je we wodze tajkeho woła widział, kaž by so tepił a z wody won njemóhł. Wón pak jemu pomhał njeje, ale přece dale šoł. — Na tom móscé na kromje je často běla kačka sedzala — a to je wódnykus był.

Powědaše Hosmarjec Handrij (niže 30 let) ze Spal.

127. Rjany kačor.

Pola Lubušan młyna Rězaka jo hat. Nimo teho hata jo Tornowski hajník šoł. A duž jo na tym hače jare rjaneho kačora widział, a jo swojego psa tam nutř šćuwał, a tón njejo 'cył hić. Duž jo joho nabíł, a duž jo psyk šoł a jo tam tež wostał. Tón kačor jo joho zatepił.

Powědaše M. Měřínskowa z Narćaneje Winicy.

128. Nykus w podobje husycy.

Raz jo była jedna rjadna gólica na jormanku; tam jo se namakał jedn carny cłoješk ku njej a jo ksél jej kupić jormanka. Wona na njogo glēdašo a jo widźeła, až wot njogo ta woda kapala wot kapowego roga. Wona njejo jormanka wot njogo brała, a wón jo musał ju hopušćić a jo ju praşał, wótkel wona jo? A toś jo šek do teje groble, 'džež ta gólica mimo šla. A toś jo ten nyks tam pływał kaž běla gus. 'Dyž ta gólica čišla, toś jo čišla ta gus wen a grabnuła gólicu nuč (= nutř). Toś jo se nučka płyaskało a ludże, což z tego jormanka su šli, su čiglēdowali. 'Dyž jo to chwilu čejšlo, toś jo nučka gólica njeboga ležała. A 'dyž su ju wuće'nuli, była jara zdrapana.

Powědaše Aug. Jurk z Dżewinka.

129. Pisane čelo a běły muž.

W Komorowskim hače njedaloko Jatřobja běchu něhdy nje-dželu Komorowske holcy w trawje. Nadobo so před nimi we wodze pisane čelo waleše. To so jim po prawym njezdzaše, duž prajachu: „Chcemy radšo domoj hić.“ Hdyž pak so k brjohej wobroćichu, dha tam běły muž wokoło khodźeše a holcy z blaka

njemóžachu. Jich zbože pak běše, zo Jatřobjanci hóley k temu příndzechu, před kotrymiž wódny muž čekny.

J. B. Šołta, Łužičan 1876, str. 36.

(45.) Schulenburg tež ma bajku, w kotrejž so nykus jako éelo pokazuje. Raz jědzechu džewjeć mužojo w čołmje; wosmjo widzachu nykusa w małym čołmje jěduceho, džewjaty jeho nje-widzeše a praješe: „Ja so ničeho njeboju.“ Jako je potom pola Wšoradojc w Kukawic Třeze ryby łojí, skoči jemu éelo do jědleńka; tola jako wón jědleńk wućahny, njebě w nim ničo. (W. Volksth. 53.)

Raz bě so pječa tež w podobje wowcy pokazał, kotař je wowčerja do hata zawiedła.*). Do Błotowskeho młyna (Busch-mühle) pola Lubnjowa přikhadžeše w dawnych časach nykus w podobje čorneho kocora (Haupt, Sagenb. I., č. 48). Sem tež słuša, štoż Schulenburg (W. Volkssagen, 128 w pozn.) zdželuje, zo mjenujcy druhdy w Delnjej Łužicy šerja džéći: „Njekhodź k wo-dzé, hewak příndze žaba.“ Hdyž wohladaju žabu, praja džécom: „Njekhodź tam, to jo nyks.“ W podobje žaby pokazuje so husto wódna žona, štoż budže na swojim městnje spomnjene.

W charakterje wódneho muža nakhadzamy dobre a złe smuhi. Wón je lesčiwy, njesmilny, wjećiwy, tola tež přečelnwy a dušny, runje kaž woda, kotruž zwosobnja.

Wón njeje přeco za ludźimi łakał, zo by jich tepił, druhdy je cyle měrnje žiwy był wo ludzi so njestarajo, haj před nimi čekajo. Wjeli so poweda wo tym, kak su jeho ludzo widzeli na

* Veckenst. č. 15. — Česki vodník so najhuscišo přeměnja do konja abo zajaca; tola tež w podobje woła, wowcy, psa, kački, ryby atd. je so pokazował. Vodníka-konja su tež husto popadnyli a dyrbješe potom wozy a plubi čahać. Tola njesmědžeše pić dostać, hewak so hnydom zhubi. Čes. Lid. I. 55 atd. — Schulenburg (W. Volkssagen 120) podawa mjez bajkami wo nykusu tež dwě bajcy, w kotrymajž někajke swětleško rybarjow ze wšelakimi pryzlemi hněwaše a jich šerješe. We woběmaj bajkomaj widzachu rybacy płomješko na brijozy; jako je cheyše rybak w druhej bajcy z kijom do wody dostać, skoči jemu do „kašora“ a do čołma, tak zo rybak čekny ze strachom domoij. Tola w žanej z teju bajkow so njepraji, zo bě to swětleško nykus, tak zo je dwělomne, hač sem słušatej; skerje so zda, zo słušatej do bajkow wo bělunu. Tohodla njemóžemy z njeju ničo za charakteristiku nykusa wotwiedować.

brjozy so wohrěwać, włosy sebi česać, šaty płokać a sušić (č. 145), kholowy abo črije sebi płatać; hdyž je pytnył, zo su ludzo blizko, je najbóle do wody skočił. Ludzom njeje při tym ničo zle sčinił, hdyž su jeho na pokoj wostajili.

130. Wódny muž so na słónčku wohrěwa.

W Čornym Halštrowje na jeho krótkim puću wot Koćiny hač do Kulowa su tam a sem njekrasne hłubiny, tak zo na někotrych blakach ani dwě rybarskej žerdzi do dnja njedosahatej. W tajkichle tumpjelach běchu w starym času bydła wódnych mužow; tam woni bydlachu ze žonami a z dźecimi, ludzom pak šibałstwo pak dobrotu činiwši. Husto přikhadzáchu do Kulowa abo do wokołnych wsow na piwo a na hraćo; jich hólčata a holčata khodzachu na reje a běchu druhy prawje wjesoli. Woni pak ženje dlěje njewostachu, hač do połnocy. Na drasće běchu přeco trochu mokri. Jene tychle bydłów bě we wulkim kužole a přez spuščadła k nowemu mostej. Wjele ludzi běše jow mužika widzało so na brjozy wohrěwać, čeřwjenu měčku na hłowie a w rubjanej kapje, kotrejež kónčki běchu mokre. Tak bě joho, kaž mi wowka husto powědaše, tež naš dźed widział. Hdyž w swojich młodych lětach něhdy ze sianja jědzeše a wo-koło připołdnja k nowomu mostej přijedże, wohlada mužika so na brjóžku wohrěwać; hdyž pak chyeše joho kruwarjej pokazać, skok! wali so mužik do rěki.

Mich. Haška: „Jutnička“ 1849, str. 128.

Schulenburg (W. Volksth. 58) zdželuje, kak je nyks k swojemu zabawjenju přeco z wody wustupował a zaso znak do wody skakał. To bě nyks, kiž bydleše w Šćiwakach (= Křiwakach), tonidłowych džérach w „ksebnem“ luzy pola Dżewina. („Ksebny“ widżomnje tohodla, dokelž je tym, kotriž du ze Slepoho, „k sebi“, t. j. k lewej rucy.)

131. Nykusowy česak.

W Sulšecach su tež te nykusy bóli. Hdyž su tam ludže přez rěku šli, jo na ławcy nykus sejdžał. Raz jo 'cył jedyn muž přez tu ławku hić, a tam jo sej tyn nykus sejdžo 'ši (= w ši) česał. Tyn muž jo měl łopać w rukomaj a nykusa z łopaću na rič prasnył. Nykus jo skočił do rěki a česak na ławce ležo

wostajił, a muž jo tyn česak jom' woznył. Hdyž jo tyn muž zas nimo šoł, nykus stajnje z rěki na njoh' wołał: „Knjez Wjeselo, daj mi te moje česelo!“

E. Muka: Łužica 1889, str. 79.

Podobnej bajcy mam z Kočiny a z Parcowa (přir. tež bajku č. 138). Wódny muž w čerwonej čapcy sedzi pola Salec ławy w Kočinje. Jónu příndže tam Kočinjanski Wjesela a wza jemu česak, hdyž sebi wsi česaše. Wódny muž bě jara zrudny a wołaše: „Wjesela, daj mi te moje česela!“*) — Jacławek z Parcowa je tež raz nykusej česak wzał. Tón pak, khodźo pod Jacławkowymi woknami, přeco wołaše: „Jaslo, daj mi moje časlo!“ —

(46.) Schulenburg woćišća serbscy tule bajku z Bórka pola Borkhamora: Jedyn muž džěše wot Zabroda do hole a příndže nimo hata. Na pušcadłach sedžeše jedyn čerwony zwoblekany mužik abo nykus a so wsi česaše. A jako k njemu příndže, a jemu praji: „Ty lumpako, što ty tu chceš?“ Na to počaštej so z tym mužikom wuprajeć a hadrować hač do pukow. A so biještaj tak dołho, hač so nykus do hata wali z tymi słowami: „Spomín na tón džen a lěto!“ Wón pak nimo teho hata swój čas žiwjenja šoł njeje. (W. Volkssagen, 56.)

Tež na wulkim kamjenju, kiž bě prjedy we „wulkim hače“ mjez Slepom a Trebinjom (nětka wusušenym), je něbdy „hodrnyks“ sydał a sebi wsi česał. (Ib. 59.) Jara komiske je, štož so wo nykusowym česanju powěda w bajcy, kotruž je Pful tež spěsníł („Nykus za dubrawu“, Čas. M. S. 1881, 82):

132. Přewulki česak.

W młyńce wulkim hače, kotrehož woda naliwak**) wjer-česhe, běchu liny, šéuki, pstruhi, wuhorje a druhe ryby; ale hdyž by so spušcadło sčahnyło, bychu z wodu kóždy raz tež někotre tajke wosobne ryby přez korto sobu do hrjebje šle. To mlynka mjerzaše, tehodla staji před spušcadło hrjebjenak abo mlynski česak. Nykus njewědžeše, što to bě, wobhladowaše a wobmaso-

*) Podal Mikl. Andricki z Pančic.

**) Mlyn, kotryž dostawa wodu z korta wot horjeka, mjez tym zo ju podliwaki z rěki sameje dostawaju.

waše hrjebjenak a naposledku rjekny: „Wěm, što to je; to je česak; z tym chen sebi włosy rozčesać.“ Tuž wutorže hrjebjenak, w dobo pak sčahny spuščadło. Hnydom woda na koło hrimotaše, a dokelž koło zaprěte njebě, poča młyn harować, zo bě strach; młynk, kiž běše so runja k wječeri synył, čisny třicu, skoči ze jstwy a zastorči spuščadło. Při tym hišće zawuhlada, kak Nykus hrjebjenak přez włosy čehnješe a před młynkom do hata čekny. Tón pak je wot teho časa koło kóždy raz swěru zaprět, zo jemu jankojty nykus njeby młyn zapalił; přetož njezaprěty młyn móže so zapalić.

Dr. Kř. B. Pfälz: Łužica 1887, 58. Hl. tež Časop. M. S. 1881, 82.

133. Omameny rybak.

Stary Nowak z Běleje jo šel ryby łożiś, a toś jo namakał nyksa na bomje sejzecego, ako jo se chłowy płatał. Toś jo Nowak jago šlapil ze žerdku slězy do riší a ten nyks jo gronił: „Šlapý hyšći raz!“ A Nowak tek' jo cynił. A naraz jo se jomu zezdało, aby ból w rěce. Tam jo sebje rozpnjeł swój haržnak (= dwójna syć) a měnjecy, až jo w woźe, chopil ryby štulowaś, rž se jo pěsk hokoło njogo kurił. To jom' jo nyks nacynił.*)

Fowelaše stary Mudra z Běleje.

134. Nyks sebi płata črije.

Juro Krabat w Smogorjowje jo (w) nócnym casu ze šerjonnjom (?) ryby łożił a jo śwětło palił, až to ryby su jomu skerje do syše šli. Pytom** jo přišeł nyks a sebje płatał crjeje. Krabat jo jomu zakazował, až dej' se z cołna wen pyraś. Na to njej' nyks słuchał, hyšći jo měł togo rybaka k narje. Ten jo pytom za nim z blimbawu (ze žerdku) derił. Ale nježli žerdka na njog' přišla, ga južor był (w) wóże. Py chylce jo był zas

*) Přir. č. (47.). Podobnu bajku podawa Schulenburg (W. Volks-thum 57) z přeněmecejo Kamjenneje pola Lubina. — Veckenstedt ma podobnu bajku z Bukojny pola Złeho Komorowa (č. 43.). Nyks sebi płataše kholowy a praješe pódla: „Tu lapku, tu lapku.“ Bur jeho klesny z kijom: „Tu tež lapku!“ Mužik skoči do wody. Raz w dešču zatepi so bur na dworje w deščowej lužičey.

**) ý, kotrež druhy w delnjođ. narěčach za „ó“ slyšimy, cheemys pisać ý. (Hl. č. 104, hdžež pisachmy ý; dokelž to móže mylić, wotstupujemy wot toho.)

tam. Krabat jo za nim derił hyšći raz — a ten jo zasej był (w) wóże pjerwjej, nježli jo žerdka na njog' přišla. Přtom jo nyks gronił: „Deŕso mě hyšći raz!“ Ga by ten cłoječ derił, přtom by nyks měł na nim swóju móć. Ten rybak pak jo to wěžeł a jo gronił: „Žins nic wěcej — witře wěcej!“ Tak to běšo drugi a třesi zeń zasej. — Ten nyks mějašo cerjeny kamzol a cerjeny zec, zewšym mějašo ceły cerjeny hoblak.

Powědaše 70lětny Frydrych Žurand ze Smogorjowa.

Z podatych bajkow widźimy, zo druhdy ani tym, kotřiž su jeho při jeho pokojnym počinaniu molili, so přeco surowje wječił njeje. Nowaka (č. 133), kiž bě jeho dyrił, jenož wobmami, tak zo so jemu zezda, kaž by we wodze stał. Jacsławkej z Parcowa jenož přeco pod woknom wołaše, zo by jemu česak wrócił.*) Jenož bura we Veckenstedtowej bajcy (hl. přispomn. k č. 133) je tepił.

Zo njeje přeco jenož njepřečelstwo k člowjekej khował, dopokazuje jeho towarzny, haj druhdy runje přečelnawy wobkhad z ludźimi, wo čimž so wjele w ludu powěda. Sem słušaja bajki wo jeho wopytach młynow, wo jeho přečelstwje z někotrymi ludźimi, wo tym, kak je w nuzy postajenym pomhał, wo tym, kak je ludzi wo pomoc prosił, wo jeho słuženju pola ludzi, wo tym, kak je do wsow a městow na piwo, hrače a k wšelakim člowjeskim zabawam khodził, kak je husto na wikach pobylał, kak je pola rěznika mjaso kupował atd.

Wosebje jara rozšerjena a w mnohich variantach we woběmaj Łužicomaj znata je bajka wo wódnym mužu, kiž je sebi w młynje (abo pola bura) ryby warił a so tam z mjedwjedzom zetkał. Podobna bajka je tež w Českéj znata.**) Z wjele variantow wuběram jenož slědowace:

*) To nas dopomina na němsku bajku z wokoliny Žitawy. Wódný muž bě sebi wótře swoje zapłaty ličił a pódla z rukomaj wo sčehnuje kleskał. Jedyn je z nim wusměśnje sobu ličił. Wódný muž skoči do wody, tola wot teho dnja je kóždy wječor swoje zapłaty pod jeho woknom ličił. Skónčuje raz poča wusměwačk hněwnje tež sobu ličić. Wódný muž so wonka zaklichota a wot teho časa wjacy pod wokno njepříndže. Haupt, Sagenb. č. 44.

**) Český Lid I. 247. — Grohmann, Sagen aus Böhm. 158 (w tutej město mjedwjedz zastupja wopica).

135. Wódny muž a mjedwjedź.

W dawnych časach příndže něhdy mjedwjedzeř z mjedwjedzom nawječor do Kózlikec młyна a wosta tam přez nóc, dokelž młyńk bě joho stary znaty. Zwérjo bě do tołkańje zamknjene. Na ranjo přilžeze wódny muž do tołkańje a zaklepa woheň, zo by sebi snědanjo zwarił; tohodla bě sebi brodatoho karpa a něště šwarnych šéukow přinjesł. Mjedwjedža swětlo wubudži. Wéipne zwérjo, hač runjež sebi z woprědka njewörješe, přilžeze tola po khwili k wóhnjej, hdžež wódny muž w lanowym kótłe sprócnivje z jahłowej měšawku swoje snědanjo měšeše a wobročeše. Hdyž bě dosć warjene, wučeže wódny muž karpa a poča joho kusać. Mjedwjedž to widziwi tykny tež pazory do kótła a wučahny sebi šéuku. Nětk hakle joho wódny muž wuhlada, pozběhny měšawku a rjekny: „Kac, abó éi dam plac!“ To pak joho njewotehna; wón sebi hišće jenu rybu wučeže. Zas' jomu wódny muž na te samo wašnjo hrožeše, ale podarmo; dokelž lědom bě mjedwjedž šéuku pórzejł, zběhny hižom zaso pazory. Ale nětk wódny muž joho z łopatku kruće suny. Tola wbohi! Lědom joh' klepny, wopřimny joho rozhněwane zwérjo tak kruće, zo wón z boloséu zakřiča a tak doľho wołaše, doniž młyńk a joho hósé to wuslušeštaj a mjedwjedža wotehnaštaj. Wódny muž pak khvatnje do wody złeze. Młyńk bě hižo dawno na wšo to zabył, jako přichodne lěto na swj. Mariju nadobo zasłyša wołać: „Luby młyńko, maš hišće tu hroznu kóčku?“ Mjez hrjadami pak wuhlada wódneho mužika. „To so wě“, wotmōłwi hnydom, „a mam hišće štyri młode wot njeje, kotrež su hišće dźewjeć króć hórše dyžli ta stara.“ — „Tak budź w božemje“, džeše wódny mužik, miny so a njebu ženje wjac' w młyńje widzany.

Z Kulowskich stron; zapisał w pražské rkpnej „Serkowey“ w lěće 1847—48 Michał Haška. Woćišcane w „Jutničcy“ 1849, 132. — Přir. Mich. Rostok, Měsačny přidawk 1858, 15.

136. Nykus a mjedwjedź.

Do Nydžanskoho młyна by wječor husto nykus přišoł. Hdyž by dó jstwy stuپił, by kóždy raz prajíł: „Dobry wječor, młyńko!“ Z wjetša by sačk rybow sobu měł; te by sebi potom rězał a w młyńkec kótliku warił. Młyńk drje so na to wěcene-

požčowanje mjerzaše, njewérješe sebi pak nykusa wotpokazać. Duž so raz něšto cofaše, štož jemu wupomha. Wěc bě tale. W předawšich časach by hdys a hdys cuzy muž přez naše strony éahnył, kiž skladneho mjedwjedža ze zanknjenej hubu wokoło wodžeše a za pjenjezy pokazowaše, na kotrymž by z wjetša hišće wopica z čerwjenej čapčičku sedžała. Mjedwjedž bě naučeny na zadnymaj nohomaj stać a tež někak rejwać, z přenimaj pacomaj pak žerdku džeržeć; wopica by po swojim wašnju rejwała a skakała a wšelake žortne kuski činiła, wosebje hdyž bychu hladarjo jej jabłuka abo druhu žratwu mjetali. Do wsy přikhádžejo by cuzy muž z piščałku piskał, zo by ludzi na so kedźbliwych scinił. Pokazowanje bě w korčmje abo na wsy; hladarjo běchu najbóle džéći a młody lud. Hdyž bě pokazowanje abo hraće nimo, by mjedwjedž škličku z přenimaj nohomaj wokoło nosył, do kotrejež so potom pjenjezy składowachu, najbóle po krošku; na to pak dyrbjese mjedwjedž ze škličku tež po domach khodzíć: a hdyž by mało přinjest, bychu jemu puki wěste byłe. Tajkile muž z mjedwjedžom příndže raz wječor do Nydzánskeho młyna a prošeše wo nocowanje. Młyńk, dobrociwa duša, njeby žaneho prošerja wotpokazał, da muzej a majedwjedzej něšto k wječeri a kazaše, zo byštaj w młyńcy přez noc wostałoj. W nocy so mjedwjedžerzej zezda, zo něchtó přez młyńcu dže, a wón tehdla mjedwjedzej hubu „wotankny“. Potom widžeše, zo sebi nykus (kotrehož pak njeznaješe) na wóhnisieu woheń zadžela a zo sebi ryby rězaše, kotrež potom do warjaceho kótlika zmjeta, hdjež je tež z měšawku zběhaše. Hdyž so w kótliku plapotaše, poča mjedwjedž čuchać, a hdyž so tam bóle plapotaše, mjedwjedž wjacý čuchaše; naposledku staže a k wóhnisieu džěše. Tam khwilu do kótlika hladaše; potom pak sebi z pacu rybu wučeže a do huby tykny. Nykus machny z měšawku a zawała: „Kočidło!“ Mjedwjedž so njeboješe a wza sebi druhu rybu z kótlika. Duž jeho nykus z měšawku na pacu prasny. Mjedwjedž so rozhněwa, wali so na nykusa a poča jeho kusać a drapać. Nykus wuskoči rozkusany a rozdrapany. Na druhi wječor zaso do młyna příndže, njestupi pak dó jstwy a njepraješe: „Dobry wječor, młyńko“; wón jeno durje powotčini, hłowu nutř tykny a rjekny: „Młyńko, je waša kóčka doma?“ Młyńk praješe: „„Haj, wona ma dže-

wjeć młodych.““ Nykus durje zaprasny a zawała: „Do was nihdy wjac!“ —

Dr. Pful: Łužica 1887, 59.

Cyle podobnu bajku podawa tež Haupt (Sagenb. I. č. 49) z Dubrawki w Delnjej Łužicy. Tež w njej, kaž w našej přenjej bajcy, přikhadźa nyks hakle za lěto so prašeć, hač ma mištr młyńk hišće tu wulku kóčku. Młyńk wotmołwja: „Haj, ta leži w heli (za kachlemi) a ma dżewjeć a dżewjećdzesat młodych.“ — Tež Schulenburg ma 3 tajke bajki. W jenej, ze Slepoho (W. Volksth. 59) wotmołwja młyńk hodrnyksej: „Jo, ta ma dżewjeć młodych, a te dżewjeć małe maju zasej kužda dżewjeć młodych.“ W druhzej, Bórkowskéj (W. Volkssagen 122), přikhadzachu třo nykusy do młyна, a tam bě raz jedyn ze sydom mjedwjedzami přišoł. Jako hižo dwaj mjedwjedzéj na nyksow příndzeštaj, prasachu so nyksy cuzebo muža, hač ma hišće wjacy tajkich čornych kóčkow. Potom woteńdzechu. — Tež Šołta, Rabenau a ponim Veckenstedt maju bajki wo wódnym mužu a mjedwjedžu, ja sam pak je tež slyšach w najwšelakorišich stronach.*)

Wódnny muž je so husto ludžom dobroćiwy wopokazał, hdyž běchu w nuzy postajeni. Po bajcy č. 139 je pječa Miłočanam husto z nuzy pomhał. We wšelakich stronach so powěda wo tym, kak bě khudemu mużej žito abo trěbne pjenjezy na kupjenje žita požcił. Tež młyńkej, kotremuž bě so młyń wotpalił, požci pjenjezy a wo dani njechaše ničo slyšeć (č. 164). Tajka pomoc by člowjekej stajnje zamožitosć přinjesla. Podamy tudy jenu tychle bajkow; druhe steja niže pod čč. 164, 174, 175, (59.).

137. Wódnny muž pomha khudemu.

Pola Delnjeje Hórki su hľuboke wodowe džery. Tej stronje rěka so „čertownja“. Tam je něhdy šeriło a wódnny muž je tam tež był. Raz tam khudy muž nimo džeše, kiž chcyše rady

*) Šołta, Łužičan 1876, 50. Rabenau w Kühnowej knizy „Der Spreewald“ 111 a we Veckenstedtowej zběrcy str. 195 č. 33. Přir. tež Pfulowu balladu „Nykus w Nydeji“, Čas. M. S. 1881, 84. Pódla teho podawa tež podobnu bajku M. Rostok w Měsačnym Přidawku 1858, 15 wo wódnym mužu, kiž je so husto pola Radceec mosta njedaloko Budestec widžeć dał a sebi w noocy we hajničanskim młyńje ryby warił. Tu sobu wužichmy při bajcy č. 134.

žito syć; wón pak ani žita ani pjenjez njeměješe. Tuž běše jara zrudny. Tajkeho jeho wódný muž zetka a wopraša so jeho, što jemu je. Khudy muž jemu swoju nuzu wuskorži. Wódný muž praješe: „Ja móžu éti pomhać; příndz jutře wječor, hdyž budže měsačk skhadźeć, k wulkemu dubej při wodže, tam hdzež so kužoł wjerći. Tam nadeńdzeš, štož trjebaš; ale za lěto dyrbiš mi na tym samym dnju a w tym samym času zaso dać, štož jutře wječor wote mnje změješ.“ Na druhi dzeň wječor khudy muž příndze, kaž bě kazany, a namaka tam pod dubom dwaj kórcaj žita. Tak bě jemu pomhane. Wón pak na wuměnjeny dzeň njezapomni a za lěto dwaj kórcaj žita pod dub staji. Wot toho časa měješe khudy muž stajne žita dosé.

Dr. Pfuf: Łužica 1883, 7.

Husto bě sebi wódný muž wosebje někotrych ludži wobluwoał, haj z nimi přečelstwo zwjazał. Tajke jeho přečelstwo bě druhdy trajace a njesebične, haj woporniwe, kaž w bajcy č. 173; tola druhi króć njeměješe dołheho traća a wobroći so do nj přečelstwa, w kotrymž so pokaza jeho daemoniska natura, štož widzimy w tejle bajcy:

138. Kamjeńtny zaklad zady Hućiny.)

Při kamjeńtnym zakladže zady Hućiny namakachu so kónc zańdzenego lětstotka hadlerje; nětko tam wo nich ničo wjacy widzeć njeje, a jeno stara krušwina je hišće pojnni. Při hadlerjach steješe khěža, w kotrejž něhdy rybak bydleše. Naposledku ju wobydleštej dwě khudej wudowje z małym hólčkom, synkom ieneje teju wudowow. Wódný muž pak měješe knjejstwo w blízkich rěkach. Nichtó njesmědžeše přestupić jeho zakonje, a te běchu druhdy džiwne dosé. Tola kohož wón lubowaše, temu wopokaza so hnadny a dželeše z nim swoje wódné dary. Tak scini tež přečelstwo z wudowomaj a khodžeše k nimaj njerědko na bjesadu. Prózdný pak ženje njepříndze, ale přinjese jimaj kóždy króć ryby a raki sobu, zo byštej je sebi a temu hólčkej zwarej. Při tajkich wječerjach wódný muž wšelake njejasne a čemne rěče wjedžeše, tak zo so wudowje naposledku jeho boještej a hólčkej so wlosy na hlowje šepjerjachu. — Něhdy so wón jeju

) Hladaj wo nim tež bajku č. 157.

wopraša, što jemu za wopokazanu dobrutu datej. Wudowje tam a sem hudaštej, hač skónčenje praještej, zo dyrbi tola smilnosć z nimaj měć, dokelž tola wě, zo samcji ničo nimatej. Na to wódný muž wotmołwi: „Nó, dušu tola matej“, a z tym woteńdže. Wbohej žouje ze strózelemi njewědźštej, što započeć. Na druhi džeń durje zawrjeſtej, tak zo wódný muž nutř njemóžeſe. Tež na třeći džeń podarmo wo durje kłapaſe, a hdyž so jemu nje-wotewri, woteńdže hněwny a přejeſe jimaj njezbože. — Dlější čas mějeſtej nětko wot njeho pokoj. Něhdy pak běžeſe hólcec po wodu a namaka při wodže na ławey česak. Tón pak nikomu druhemu njeslušeſe, hač wódnemu mužej, kiž bě jón tam ze zamysлом ležo wostajíł. Hólcec jón zběhny a wróci so domoj. Khětře wulěze nětko wódný muž z rěki, khwataše za hólcom a wołaſe za nim: „Hólčko wjesel, daj mój česel!“ Hólcec so smjeré wuacřoža, prjedy hač na khězny próh dóńdže, tolz pak hiſce čekny wódnemu mužej, kótryž bě jeho chcył z ławki dele do wody smyknyć, njebudžiſe so při lojenju rakow trochu zakomdžił był.

M. A. Kral: Łužičan 1837, str. 29.

Druhdy je tcž pola ludži pomoc pytał, wopokazanu službu pak kóždy króć wotpłaci. Wjèle so powěda wo tym, kak je wódný muž baby prosył, hdyž mějeſe jeļo žona do njedžel přiné (hl. niže). W jenej bajcy je sebi konja džeržeć dał, jako bě druhoho nykusa, swojeho njeřečela, skóncować přijěł (č. 149); w druherj podobnej sebi k temu tesak požci. Žonje za bajjenje zapłaci, štož jej słuſeſe abo štož sam za dobre spózna; sama sebi brać njesmědžeſe. Bur dostę za džerženje wósom krošow. Tola wojakej njeprinjese nyksowe zapłaćenje zbože, kaž powěda tale bajka:

(46.) Wojak džeſe domoj na dowolu. Pola Lapankoweje ławki sedžeſe nyks w zelenej drasée a z čerwjenej měcu; tón sebi wot wojaka tesak požci. „Hdyž běłe pucherje horje póńdu, čakaj na mje, hdyž čerwjene, dha móžeſ woteńć“, rjekny wojakej. Po khwili wuńdžechu běłe pucherje a potom tež nyks wustupi. Wróćiwi wojsakej tesak rjekny: „Dži na hrodžišeo; tam budže knjeni sedžeć a přasć, zady njeje budže žehliwe wuhlo, wot teho sebi móžeſ třikróć wzać. Domoj dži we wozowej koliji a so

njewohladuj.“ Tak tež wojak scini. Wuhlo, kotrež bě sebi přinjesł, buchu drje na druhi džeń pjenjezy, tola wojak wot stracha, kotryž dyrbješe na puću z hrodžišća wutrać, skhorje a wumrje. (Schulenburg, W. Volkssagen, 123.)

Dale so powěda, zo tež sam druhdy ludźom služeše a za swoju słužbu mzdu bjerješe; hdyž jemu jeho zrěčanu mzdu njezapłaćichu, mějachu so jeho wjećenja bojeć. Wódny muž, kiž je něhdy pola Nydžan Šołty za wotročka słužił, žadaše sebi jako mzdu za swoju tříletnu słužbu jenož dosé mjehkeho khlěba so najěsć a potom wot třoch pjećow „pjerwjeńcy“. Druhi, kiž bě w Bórku z wotročkom, je za pjenjezy słužił, doniž sebi třelbu a tesak njezasluži. Tež tón, kiž bě we Wownjowje słužił, je sebi za swoju sydomlětnu słužbu tesak žadał. W slědowacej bajcy powěda so wo wódnym mužu, kiž je wopiłca w nocy za pjenjezy domoj wodził:

139. Gmejnski kamjeń.

Bliże Miłoćic stoji kamjeń, něhdźe 8 abo 9 łohći wysoki, kotryž ma podobu sedzaceje žaby. Miłoćenjo mjenuja jón „žaba“ abo „gmejnski kamjeń“, dokelž so na gmejnskim namaka. Po starej powěści njeje tam tón kamjeń wěčne stał, ale bě wot wódnego muža přiwaleny. Wódny muž měješe swoje bydło při gmejnskich kefkach we hłubokim kótlišću niže Kólmanec skałkow. Přikhadzeše po rěcy husto do wsy. Miłoćenjo so jeho njebojachu, dokelž jim z nuzy pomhaše a ženje křiwdy nječinješe. Wjele zakrasnych lět traješe tajka přezjenosć a přečelny wobkhad. Tola skónčne so pokaza złosc wódnego muža. — Wěsty H. bě khětro pić; dokelž pak we wjesnej korěmje towařow njeměješe, khodzeše do Njebjelčic. Tam přesedža husto cyły wjechor a dyrbješe potom w nocy po njewjesołej ščežey domoj hić; dokelž bě khětro bojazny, bjerješe stajnje někoho sobu. Junu njemóžeše žaneho přewodźerja dostać, tuž džeśe čumpajo sam. Prjedy hač k Zaračam dóndže, pytny, zo nechtó před nim leži. Trochu bojaznje zawała: „Štó tu?“ — „„Ja““, wotmołwi so ze znatym hłosom. H. so nastróži, wódnego muža pónawši; byrnjež jeho hewak znał, boješe so jeho tola w nocy. „Hdže sy khodził, zo tak pozdže domoj džeś?“ wopraša so jeho. „„W ry-

bach sym so trochu zadžeržal“, wotmołwi wódny muž. Na to H. rjekny: „Prawje dušnje, zo smój so zetkałoj; móžemoj hromadže hić. Nimam bjez toho žaneho přewodžerja a přez mosćik je strašne hićo. Hdyž smoj dwaj, móžemoj sebi pomhać.“ Ducey dale powědaše, zo sebi hewak muža sobu bjerje, kiž jeho za dwaj kroškaj domoj přewodža, zo pak jeho tónkróć njeje dóstacé móhl. Wódny muž praješe: „Dawaj mi tej dwaj kroškaj a příndu či stajnje hač k Njebjelčicam napřeéo.“ Z tym bě H. spokojom a wšo bě wučinjene. Dołhe lěta khodžeštaj nětko přečelnje hromadže; při tym pak bywaše H. přeco wjetši pičk a jeho pjenyeži buchu pomałku rozmjetane. Sta so tohodla druhdy, zo jemu kroški lědma za piwo dosahachu a zo dyrkješe wódnemu mužej dołžny wostać. Tola tón so spokoji ze slubom, zo swoju mzdzu dóstanje, hdyž H. zaso wjacy pjenyež změje. Po času burjara husto dołžny wostawaše, tak zo so bě hižo tójšto kroškow dołha nahromadžilo; wódny muž bywaše tohodla njespokojny a žadaše wotměnu tydženj wot tydženja, H. pak jeho přeco prošeše, zo by hišće kusk wočaknył. Junu dźěstaj zaso hromadže a bur bě khětro skurjeny. Hdyž běštaj přez móscík hižo k zawsam dōšloj a wódny muž zaso kruče pominaše, rozzłobi so H. a poča jeho hanić. Wódny muž, byrnjež tež njemdry był, njemóžeše jemu ničo scinić; njebě dźě blizko při wodže. Tohodla tež ničo njerjekny a dowjedże bura hišće hač k gmejnskim keŕkam; tam so wotsali, a H. bórzy wusłyša džiwi khichot. Nětk poča so wódnego muža bojeć, myslo, zo móhl jeho do Wuhrody sáhnyć. W tajkich myslach skok běžeše, zo by jemu čeknył, a doběža tež zbožownje dom. Přez noc bě na wšitkón strach zapomnił. Rano, jako na dwór wuńdze, zo by na polo šoł, zasłyša z nowa tamón džiwi khichot a nastróżany pohlada k wrotam, z wotkelž směch příndže. Tam wuhlada wódnego muža w zelenym kabatku a čerwnej čapcy z wulkim kamjenjom, z kotrymž chcyše jemu runje wrota zawaļić. Naspomniwiš sebi njehody, kotrež bychu jemu z toho nastać móhlę, zmuži so a poča wódnemu mužej rjenje rěčeć a jemu mzdzu lubić. Tón njechaše z woprědka wo ničim slyšeć, tola skónčnje rjekny: „Wotnjesu jón, zaspěwa-li waš kokot do džewjećich minutow, hewak dyrbiš mi džewjeć pokrutow khlěba dać.“ Kokot zaspěwa, a wódny muž

kamjeń wotnjese a čisny jón do gmejnskich keŕkow blizko pola Njebjelčanskeje ščežki. Hdze je wón po tónle kamjeń pobyl, njeje nichtó zhonił. — Druzy powědaja, zo pijaneho H. do wody sěahny a zadusy, dokelž je jeho stajnje hanil, hdyž je pijany domoj šoł.

J. Wawrich w prašskej rkpnej „Serbowey“ XI. (1856—57).

Wódny muž přikhadžeše tež do wsow a do městow k zabawam jich wobydlerjow. Tak w bajcy č. 130 čitachmy, zo wódni mužojo z Černeho Halštrowa přikhadžachu do Kulowa a wokołnych wsow na piwo a na hračo (kharty hrač). Swobodni, nježenjeni nyksojo khodžachu podobnje kaž graby tež na přazy*) a na reje, hdzež su sebi husto žonu wubrali (hl. tam).

W Hornjej Lužicy so powšitkownje praji, zo je tež do města na wiki khodžil žito kupować abo předawać. Hdyž bě žito kupował a jo drožšo płacił, hač štó druhi, bě kózdy króć drohe lěto přišlo; hdyž pak bě žito předawał, a to tuňšo hač druzy, bě wěsće tunjota nastala.**) Tež jeho žona bě na wiki z butru přikhadžala (hl. tam). Praji so tež, zo hižo fakt, zo staj žito a butru předawać přišloj, je na tuni čas pokazował.***) Wobeju bě spóznać na mokrojtej drasē a tež na tym, zo kusk hinak powědaštej, hač runjež jimaj kózdy wšo rozymješe.†) Tu sebi bjezdžak naspominamy lutkow, kotriž pječa tež „kusk hinak“ rěčachu.††)

*) Schulenb., Volkssagen 121. — Veckenstedt (č. 19) praji: hdyž w spočatku přazy žadyn nyks njepříndže, džiwachu so přelče prajicy: „Džensa hišće žadyn nyks přišol njeje.“ Hnydom so zaklapa wo durje a nyks za-stupi. W jědnačich pak přeco woteńdze. — Tež němcy nyksojo khodžachu na přazy. Grimm, D. Sagen, č. 306.

**) Hl. niže č. 163. Přir. Ponich, Laus. Monatsschrift 1797, II, 750. Smoler, Pěnički II. 62. Gräve, 112. Haupt, č. 44. Šołta, Sreznewskij a dr. Tež ruski „wodjanoy“ bě na wiki khodžil; hdyž bě droho žito płacił, wěsćeše to drohotu, nawopak tunjotu. Máchal, 144.

***) Sreznewskij: Если же выходятъ на ярмарку, такъ и не узпаешь, что не люди, пока не заговорятъ: говорятъ иначе, хоть и все понимаешь, что говорятъ.

†) Měsačny přidawk, 1858, 15.

††) Tu tež naspominam, zo w bajcy č. 154 woła wódny muž ná hólčka němcy. Přir. tež č. 120.

Tež po mjaso bě do města k rězniček khodžiš. Wo tým, kak jemu rězník ze sekeru porst wotrubny a kak bě so jemu wódny muž tehodla wjećiš, sebi česki lud wjele bajkow powěda; tež podobnu pólsku bajku mamy; Haupt podawa z přeněmčeneje Łužicy (z wokoliny Žitawy a Rothenburga) podobne powěsće wo wódnej žonje.^{*)} Ze serbskeje Łužicy móžemy slědowacu bajku podać:

140. Wódny muž a rězník.

Jene městno w Čornym Halštrowje mjez Kulowom a Kočinu rěka Mjertnec Wopuš. Tam je něhdys wódny muž bydlíš, kiž husto do Kulowa po mjaso příndže a je za karpy a wšelake druhe ryby měnječe. Wokoło swjatkow příndže k swojemu rězniček a žadaše sebi kruch swinjaceho. Rězník so prašeše, kak wjele. Jako bě wódny muž z porstom pokazował, kak wulki kruch mjasa dyrbi wotěć, wotrubny jemu šibały rězník stavěk porsta. Ale droho to zaplaći! Zazlobjeny wódny muž so zběhny, přimny rězníka a čisny jeho do Łužički, kdžež so tón z dobom zatepi, hač runjež bě to jenož kusk wodžički z nařízenego deščika. Wot toho časa sebi wódne muže wjac' tak khroble do města nje-wěrjachu, dokelž wšitcy měščenjo běchu jim swojeho rězníka dla jara zagramili.

M. Haška: Jutnička 1819, 131.

Wšitke te bajki wobrazuju jeho jako muža nic jenož cyle člowjeskeje podoby, ale tež člowjeskich potřebnosćow, wašnjow a čućow; jenož w někotrych, kaž wosebje w poslednjej, wustupja tež jeho daemoniski charakter. Tutu člowjesku stronu jeho powahи dopjelnjeja ludowe předstawy wo jeho *wobydlenju* pod wodu a wo jeho *domjacym řízenju*. W mnohich bajkach so powěda, kak su ludžo z wódnym mužom abo z jeho džěćimi do jeho wobydlenja přišli. Wódni wobydlerjo rozdžělichu wodu z prućikom a wjedzechu ludži po zelenym puću, z trawu abo rohodžinu zarosćenym, abo po skhodže dele (č. 166) do podwódneho wobydlenja, kotrež je po někotrych bajkach rjany, krystallowy

^{*)} Český Lid I. 246. — Polska bajka steji w Ciszewskiego knizy „Lud rólniczo-górniczy“, str. 167. — Haupt, Sagenb. I., č. 53, 54.

hród,* po druhich jenož mała khěžka (č. 165), kaž mi tež w Košynje prajachu: „Pod wodu jo twarjeńčko buło.“ Nadrobnišo so njewopisuje, jenož w bajcy č. 166 so wuzběhuje, zo měješe žołte durje, hewak so wšědne jenož praji, zo tam běše jara rjenje. W slědowacej bajcy powěda so, zo we Sprjewi bě wódný muž w skalnych prózdnjeńcach pod wodu bydlíł:

141. Wódný muž w Sprjewi.

Pola papjernika na Židowje běži Sprjewja nimo skałojteho brjoha. Tole městno mjenuje so „Kólpa“. Židowčanske hólčata so tam rade kupaja, dokelž je tam hļuboko, a baja sebi, zo tam we hļubokosći do skały dołhe a wulke pincey vjedu, w kotrychž ma wódný muž swoje bydło. Ludźo su jeho tež na brjozy wiďzeli: małego mužika w čerwionym kabáce. A kóždy raz, hdźż so wón tam pokaza, zatepi so bórzy něchtó w Sprjewi.

Jan Kral: rukopisy „Lubinski nowinkař“ (organ „Lubina“, towarzystwa budyšskich gymnasialistow a seminaristow, 1871—1875) č. 9. — Tež Lužičan 1876, 36.

Tam wjedzeše wón podobne žiwjenje, kaž burjo na wsy. Ludźo, kotriž tam příndzechu, widžachu tam khlěbowe mjecki abo khlěbowu džěžu (č. 169, 170), z čohož wukhadža, zo su pola nykusec podobnje kaž pola lutkow tež khlěb pjekli. Tehodla měješe wódný muž stajnje žito, kotrež na wikach w měsće ku-powaše.**) Tež tykancey su pola wódnego muža pjekli, wo čimž je rozsérjena podobna bajka, kajkuž hižo wo lutkach slyšachmy (č. 25, 40).

142. Wódný muž jako pjekař.

Hdyž hišće připołdnicy so wuprašowachu, bože sedleška tam a sem płakachu, duchovo z pjenjezami hrajachu, smjeré so wunošowachu, bławnički ludži zawjedowachu a šerjenja jich šerjachu

*) Podobnje tež w českich (Čes. Lid I. 555), pólskich (Máchal, 148), słowjenskich (Erben, Vybrané báje a pověsti jiných větví slovanských, Praha 1868) a němskich ma wódný muž krystallowy abo škleňčany hrodzik. Pola Eusow ma pod wodu hród kamjeńtyn (Afan., Poet. vozr. II. 238).

**) Veckenstedt (č. 13) powěda, zo nyksy wukhadžachu na pola a tam ze sytom (křidu) přeciwo kłosam machachu; k sytej bě spody rub přiwiazany; do njeho padachu zorna, mjez tym zo pluwy wostachu w syče. Ja ničo tajke njesłyšach a zapisane njedostach.

— tehdom je na swěće tež wódny muž žiwy był ze swojej žonu.*). Štó by njeznał we swojej domowinje někajku rěčku abo hat, hdzež něhdy, kaž bajka praji, přebywaše wódny muž z čerwnej čapku a sukničku? Štó zo njeje jako małe džéeo na kedžbu brał před tym abo tamnym hľubokim městnom w rěcy, hdzež wódny muž přeco łaka, kak by mohł někoho za nohu hrabnyć a do wody scáhnyć? Něhdy pak njebehu wódni mužowje tak zli, kaž jich džéei znaja; wustupjachu tež z rěki a dawachu so z ludžimi do rěčow. Jedyn tajki bě tež w Nowopasličanskim hače pola Kamjencia, wo kotrehož wulkosći so w ludu powěda, zo jón jézdnik w skoku wob džeń wohyběchać njemóže.

— Při nim woraše něhdy pohonč. Kóždy króć, hdyž wokoło zjědze, slyšcše w hače praskotanje z tykancowymi łopatami. Mysleše sebi hnydom, zo w hače wódny muž bydli a zo runje tykancy pječe. Khroble zawała tehodla do hata: „Hdyž tykancy pječeće, dha přinjesée mi tež jedyn, přetož sym hľodny.“ Hdyž bě wokoło pobyl, přiběža z hata wódny mužik w čerwnej drasće z blidkom, na kotrymž kraňy tykanc sedžeše a škleńca piwa steješe, a rjekny k pohončej: „Tónle tykanc dyrbíš zjěś bjez taho, zo by jón načał, a piwo dyrbíš wupié, škleńcy pak so njesměš dótcknyé.“ To rjekši, skoči zaso do hata. Pohonč sebi khwilu pomysli, kak by to scinił, a potom scini tak: z tykanca wukra srjedźne a zjě; na to sebi wudzěla trosku ze sciny a wucydži přez nju piwo ze škleńcy. Přez to njebeh ani tykanca načał ani škleńcy so dótcknył. Hdyž bě tak hotowy, přiběža wódny mužik zaso, wza blidko a džeše k pohončej: „Čert je če mudreho činił!“ — a ēekny rozmjerzany. Přetož njebudžeše-li pohonč to dokonjał, budžeše jeho wódny muž sobu wzał a jemu šiju zwinył.

J. S. we „Łužičanu“ 1871, str. 78.

143. Wódny pjekař.

Jako něhdy na Khołmjan horje pola Jatłobja pohonč woraše, wusłyša z blizkeho hata słowa: „Hila, kulcј, kulej! pěc je hotowa!“ Pohonč, kiž sebi hnydom pomysli, zo to wódny muž tykancy

*) Tóule zawod je poprawom z Rostokoweje bajki (Měs. Přídawk 1858, 15); ja pak jón jako charakteristiski tudy wužich.

pječe, w žorče zawała: „Kulej, kulej! a mi tež jedyn skulej!“ A hlej, lědma běše brózdu wobjěł, dha tam před nim wódný muž stoješe w jenej horšći tykanc, w druhej karan piwa. Tón rjekny k pohončej: „Jěz, ale načeć njesměš; wupi, ale k hubje wzać njesměš!“ Z wulkim strachom pohonč hišće dwě brózdze zwora, potom pak wza nóż a wukra tykanc. Piwo pak wupi přez sloomjane stwjelco. Duž zasłyša z hata hněwny hłós: „Tebje je čert mudreho činił!“ Njebudžeše-li tak mudry był, budžeše jemu wódný muž šiju złamał.

J. B. Šołta, Łužičan 1876, str. 50.

144. Hodrnyks přinoša tykanc a piwo.

(Mužakowska podręč.)

Bur Šołta jo na Kromołkach wórał a jomu za tykańcami wónjało. Něnto wón tomu pogońcoju prajił: „Gólc, to za tykańcami wónja.“ Něnto dļujko njeje trało, čidźo (= příndźe) hodrnyks z čikrytym blidaškom a tykańc górejka, a pótn głašk piwa. Něnt ten nyks prajił: „Zjěz ten tykańc a ceły wóstaj, a ten głašk piwa ceły wupij a ceły wóstaj.“ Ten bur jo był tež mudry; wón jo wukrojl srjedź tykańca a hoblonk ceły wóstajil. Něnt był tykańc ceły zjěty (= zjědzeny) a ceły wóstajony. Něnt jo šum wót głaška piwa prec wezeł a scynił na bliđo. Pótn jo wupił piwo. Pótn napełnił głašk z wódou z groble a wezeł ten šum a scynił zase na głašk wódy. Něnt jo było piwo wupite a głašk zas pełny. Pótn čišeł ten hodrnyks zase a jo prajił: „Tebi jo tež cart rozym dał.“ Pótn jěl bur na drugi kóńc; a jo so zawrócił — a jo było 'šo prec.

Powědaše Hanso Mužik (70 l.) z Jemjelicy.

Podobnu bajku ma tež Schulenburg (Volksth. 58). Tam dwaj buraj pola Trjebinja widžeštaj z hata dym wustupować, z čehož sudžeštaj, zo sebi nyks k pječenju pěc wupaluje. Jako na njeho zawałachu, přinjese jimaj tykanc, kotryž wonaj na znate wašnje zjědžeštaj. — Po bajcy č. 146 wuhlada pohonč woprawdze wódnego muža z łopatu. Potom je jemu wódný muž na požadanje tykanc a piwo přinjestr. Z pohončom woraše druhi wódný muž, kiž bě we wsy wotročk, a tón jemu poradzi, kak dyrbi scinić. — W bajcy č. 166 je żonje, kotraž bě jeho żonje babiła, nakratty tykanc poskićił. — Z teje sameje bajki wěmy, zo ma nic

jenož piwo, ale tež wino. — Hewak su jeho hlowna žiwnosć ryby a raki, kotrež sebi sam ſoji, kaž ze wſelakich bajkow hižo widžachmy a hišće spóznajemy. Tola z časami jě tež druhe mjaso, kotrež sebi w měsće za ryby wuměnja.* — Ruski „wodjanoj“ ma pod wodu samsne stadla konjow, kruw, wowcow a swini, z kotrymiž w nocy wukhadža z wody, zo by je na łukach paſł.**) Wo serbskim wódnym mužu wěmy jenož, zo ma konje; w bajcy č. 149 je na konju přijěchal. — W swoim domje khowa wulke bohatſtwo; ludžo, kotriž tam přińdzechu, wiđachu tam mjecki połne pjenjez (č. 163, 165).

Wobydlenje swoje druhdy přinuzowany wopušći a so na druhe městno přečahu. Tak wučahowaše z hatow, kotrež so pušcachu abo zavožowachu. Jako so Komorowske haty pušcachu, čekny wódny muž z jednego hwizdajo, z druhego płakajo.***)

145. Nykus so přečahuje.

Na Hněwsečanskich pastwiščach je luža, hdžez husy pić khodža. Prjedy běše wjetša, nětko so přeco bóle a bóle zavožuje, tak zo je nimale wusušena. Tam je něhdy wódny muž swoje šaty płókał a na brjozy sušíł. Raz su ludžo při tej luži wóz stejo widželi, na kotryž je wódny muž ze swojej žonu nadobu kładł. Hdžz pak bu wóz połny, su jón ludžo do „Měšcankow“ wjesc widželi. „Měšcanki“ rěka luža, přez kotruž wjedze ščežka wot Delneje Hórki do Hněwsec. Na tym měsće je Sprjewja, kotař tam nimo běži, bjez dna, a tam je so tehdy wódny muž ze swojej nadobu zhubił.

J. Kral: rkpisny „Lubinski Nowinkař“, č. 10 (1875). — Lužičan 1876, 37.

(47.) Pola Lapankoje ławy widžachu nyksa, kiž sebi sedžo drastu abo črije płataše a pódla praješe: „Tu lapku na tu žérku, na tu žérku tu lapku.“ Jako so jeho ludžo woprašachu, čohodla to čini a rěci, praješe: „Naši ludžo jutře wšitey wotéahnu a ja póndu sobu.“ (Schulenburg, W. Volkssagen 128.)

*) Po Veckenstedtowej bajcy č. 14 je sebi raz w měsće pječa tež kulki kupił a domoj dowjesé dał. Bajka je z přeněmčeneje strony (Buschmühle pola Lubnjowa).

**) A fanasjew, Poet. wozzrénija II. 238.

***) Lužičan 1876, str. 37.

Hděz bě so raz wódný muž zasydlił, tam wón druhého nykusa nječérpješe; hdyž so tam tola hišće druhi zasydli abo hdyž zdaleníši susod w jeho wodach īoješe, nastá zwada mjez nykusomaj a skónčenje bitwa. Při tym dyrbješe tón, kiž bě přehrał, wotéahnyé, husto pak so tež sta, zo sylniši slabšeho skóncowa. Wo zwadach a bitwach wódných mužow powědaju sebi tež Česa, Rusojo a Němcy.^{*)} Serbskich bajkow je wjele; podawamy slědowace:^{**)}

146. Bitwa wódnego mužow.

We Wownjowje, hdyž běchu tam hišće burja, služeše něhdy pola bura Rohača wódný muž za wotročka. Při přistawjenju njeběše sebi žaneho myta wuměnil, hač zo bychu jemu za sydom lět služby tesak kupili. Běše dobry džělačeř a hospodař; susodža a towarzjo běchu z nim derje spokojom. — Junu za-worowachu na polu blízko při Sprjewi hnój; bórzy wusłyachu, zo so w rěcy z łopatami placa, a pohonč wuhlada tež wódnego muža z łopatu wokoło skakaceho. „Daj mi tykanc“, zawała pohonč. Lědym bě junu wokoło, wusuny so jemu krasny tykanc a cynowa kana z piwom. Při tym pak slyšeše so surowy hlós: „Jěz a pij, ale cyłe dyrbi wostać.“ Pohonč njewědžeše, što by činił, a njechaše jěsc. Tu bě jemu wotročk (wódný muž) pomocny, wukładujo jemu: „Jěsc dyrbiš, ale wukrawać a kromu wostawić; tež pić dyrbiš, ale kanine wěko njesměš raz zběhnyé.“ Z tym wuwjerći z fajfowym šparakom (wotročk rady kurješe) čisće pola dna džérku a natykny trosku, kotruž bě ze šcernišeo-weje stomički scinił. Tak bu pohončej pomhane, tykanc po přikazni zjědzeny a piwo porjadnje wupite a wjesele woraše pobonč dale. Wuhladawši to rjekny rozhněwany wódný muž: „To je ēe tamny nauučil!“ — Sydom lětkow běše so minylo, a wotročk žadaše sebi zasluženu mzdu, nowy tesak. Jako bě tesak dostał,

^{*)} Česki „vodník“ zabi raz druhého wódnego muža, dokelž jemu za žonu khodžeše. (Č. Lid I. 554.) — Ruski „wodjan“ rozhněwa so na swojego susoda, dokelž jemu swoju džówku za žonu dać njechaše; tola k bitwje dōšlo njeje. (Charuzin, l. c. 366.) Rusey wódní mužojo wojuju často w noczy z „lěšimi“. — Podobnu němsku bajku podawa Jahn (č. 177).

^{**)} Přirunaj tež č. (46.). — Veckenstedt podawa podobnu bajku, č. 53, z přeněmčeneje strony (z Gubina).

rjekny swojemu hospodarjej: „Tam we Sprjewi bydli mój nje-přečel a budu z nim wo borłoh wojować! Tuž hladajće do kótlišća; je-li so če fwjene pruhi pokazaja, budže ze mnū zlě; budža-li běłe pruhi, dobywam ja.“ Potym so khwatajcy zdali, a hlej, jako tam hospodař k hřubinje příndže, šumješe woda a běłe pruhi stupachu na wjeřch. Njepřečel bě přehrał a wotročk bu knjez w Sprjewi.

H. Wólinski (Dučman): Měsačny Přidawk, 1858, 43.

147. Wódnaj mužej wojujetaj.

W Bórku pola Budyšina je so raz wotročk wódneho muža pola jeneho bura přistajił a je tam słužił, doniž sebi tak wjele njezasluži, zo je sebi móhl třélbu a tesak kupić. Potym je z třélbu a z tesakom k Sprjewi šoł a swojemu sobuwotročkej sobu hić kazał. K brjohej přišedší rjekny: „Nětk hladaj, kajke pluskerje so činja. Su-li běłe, sym ja dobył; wuhladaš-li pak če fwjene, sym přehrał.“ Na to skoči do wody. Po khwilcy so běłe pluskerje činić počachu, potajkim běše wotročk dobył. Ale wohladał jeho nichtó wjacy njeje. Zo pak je to wódneho muža wotročk był, su na tym widzeli, zo je deleka wokoło stajnje mokry był.

J. B. Šołta: Łužicān 1876, str. 69.

148. Znjepřečelenaj wódnaj mužej.

Zady Nydžan Šołcic bróźnje we hľuboķej Čornej Wodźe staj dwaj wódnaj mužej bóloj. Taj njejstaj so znjesć móhlōj a sylniši slabšoho wukadzi won. Tón pak džšo k Šołce a tam so přistaji za wotročka. Tam jo wón tři lěta ból, kiž jo wón na swěće bóc směl. Hdyž su jeho tři lěta nimo boli, potn jo wón knjezej Šołce prajił: „Nět su moje lěta nimo, nět ja zas' póndu wot tebje prejč.“ Nět so joho hospodař prašeše za mzdú, kotru jo sebi wón zaslužił. Tón jo jemu wotmolwił: „Najprjedy dosé mje hke ho khlēba najěsc a pon (= potym) wot třoch pječow te tři pjerjeńce.*“ To bych ja rady 'zał, hdy by mi

*) Do pokruty, kotraž so prěnja do pjely sadža, so tři porsty wutlōčuja; ta potom rěka „pjerjeńca“ (= pjerjeńca), dokelž bě prěnja (dł. pjerwa) do pjely sadžena. Po přiwěrje služí při zarjekowanju wohnja. — Wódný muž je sebi mjehki khlēb a wosebje tři pjerjeńcy najskeře tehodla žadał, zo by přez to mocow nabýł.

ty to dać 'eył.' Šołta jo bjez rozmyslenja prajil: „Jara rady.“ Jenu pjerjeńcu jo měl sam a tej dwej (= dwě) jo sebi šoł k swojim susodam požcić. Pon jo wódný muž Šołče prajil: „Nět pój zo mnu sobu hladać zady bróžnje.“ Pon jo Šołče pokazał, we kotrym blečku we wodźe jo wón a we kotrym jo tón drubi wódný muž. A praješe dale: „Hdyž na tym blečku, hdzež ja sym, pluskerje pónďza, dha sym ja doból; jelizo pak na tamnym pónďza, dha tamón doból, a ja dyrbju hišće tři lěta služić příne.“ Pon jo Šołta widział, zo su pluskerje na blečku jeho wotročka horje přišli, a tak jo wón wědzał, zo jo joho wotročk doból.

Powědaše stary Handrij Hadam z Němcow.

149. Nykus na konju přijěcha.

Wo młónje Jatku jo nykus budlił a we Wilkom 'Rabowcu (hat) či (= při, pola) Čorneho Khóńca (= Khołmca) jo tek' jeden budlik. A tej nykusaj stej winikaj hromadźe bułoj. Jednmol (= jónu) jo nykus wot Jatka na konju čirejtował k Wilkomu 'Rabowcej, a či 'Rabowca jo bur sλanje hrabał. Tomu jo wón konja ku dźeržanju dał a jo prajil: „Ja pójdu na toho nykusa wo 'Rabowcu a budu hladać joho skóncować. Hladaj ty: čijdzo-li (= přińdze-li) krej na wodu horej, póten čín ty, haž ze tym konjom preč čijdžoš. Čijdža-li pak pucherje na tu wodu horej, a čakaj mje.“ A nykus jo skočił nutš, a duž su pucherje horej čišli; póten jo nykus čišoł zase won a jo k burej šoł, ako joho konja dźerzał, a jo jomu prajil: „Nět som joh' skóncował.“ A za dźerżanje jo nykus jomu wósom krošow dał.

Powědaše 70lětny Pětrík z Košyny.

150. Hodrnyksa.

Dwaj hodrnyksa stej byłej: jeden (w) Jabłońskim jazorje a drugi (w) Wjesce (w) Nysy. A ten Wjescanski jo kradnul ryby tomu Jabłońskemu, dokelž su byli wěkše ako (w) Nysy. Pótn jo raz čišoł Jabłoński nyks k bureau Hejnoju (w) Jabłońcu a jo prajil: „Hejno, spčen (= spřehn) kónjowu a jědž ze mnu do Wjeski na móst.“ 'Dyž jo Hejno na móst čijęł, jo nyks skocył do Nysy. Pótn stej se jare biłej, až jo woda hušej mósta lětała. 'Dyž se stej dlejko dosć biłej, hulèzļ Jabłoński nyks zasej wen a prajil Hejnoju: „Džensa som jogo jare čedzěłał, ten njebudźe

něnt zas' čijé mi karpy kradnuć.“ Pótn stej jěloj zas' dom do Jabłońca.

Powědaše Hanso Mužik z Jemjelicy.

Tak je so wódnemu muzej wšelako šlo: derje a tež zlě. W starym času je pječa spody Bohec (abo: Wbohec?) mostow pola Wbohowa wódnny muž (abo něšto tajke) w nocu přeco woał: „Zlě je, ale hórje hišće budže!“*)

W dotalnych bajkach pokazowaše so wódnny muž jako bytosé ludzom přiwuzna a wjacý abo mjenje tež přečelnawa. Po prawom pak je wón njepřečel ludzi, zły duch. *Daemoniska strona jeho charaktera* wustupuje w delnjoserbskich, wosebje Błótowskich bajkach bóle hač w hornjoserbskich.

Wódnny muž łaka a hłodzi za člowjeskej dušu kaž čert. Při twarjeaju „kamjeńtneho zakłada“ zady Hućiny žadaše sebi dušu prěnjeho člowjeka, kiž tam do wody stupi (č. 157). Wudowomaj, kotrejž njewědzeštej, što byštej jemu za jeho přečelnisosc podariłej, rjekny: „Nó, dušu tola matej!“ (č. 138). Swojim dźowkam (synam), kiž mějachu doma swojich lubych (lubki) skhowanych, praješe: „Jow za člowjeskej dušu wonja.“ (Košyna.) — W Českéj, Pólskej a pola Němcow so praji, zo je sebi wódnny muž člowjeske duše spody hornčkow přikryte khował.**) Wo tym njejsym w cyjej Łužicy ničo zhonił, tež druzy serbscy zběračeljo wo tym ničo njewědža. Jenož Schulenburg (Volkssag. 124) w jenej bajcy praji, zo měješe wódnny muž na kachlowej ławje wjele nowych hornčkow, tola bjez dna, štož běchu „zatepjeni ludžo“. Hewak je tón detail w Serbach njeznaty.

Kóžde lěto dyrbi z najmjeňša jeneho člowjeka zatepić; najbóle tepi młodych ludzi a wosebje džéci. Jórdan je zapisał: „Wót Grabjeńskich młynow až do města Chóšebuza kněžy se nykus w rěcy Sprjewi. Togodla derbi se tam kužde lěto něcht zalaš, pjerwjej ten nykus měra njama.“ (Čas. M. S. 1876, 21.) Tež we hłubinje pod skału njedaloko Budyšina, hdžež je pječa w zastarsku stał přibóh, kotrehož němske kroniki mjenuja

*) Łužica 1883, 39.

**) Čes. Lid I. 398. — Máchal, Nákres 148. — Grimm, Deutsche Mythologie 465.

„Flins“,* so dyrbi kóžde lěto něchtón zatepić, kaž lud praji: „Přiboh kóžde lěto swój wopor žada.“ Tež Haupt (č. 45, hač runjež njewém, hač ze serbskich stronow) podawa ludowy nahlad, zo ma kóždy wóldny muž prawo, kóždolětnje jeneho čłowjeka zatepić; druhdy so to stanje hakle nazymu, tola jeneho čłowjeka za lěto dyrbi dosahnyć, byrnje to dźeń swj. Sylvestra było. Podobna přiwěra knježi tež pola susodnych Słowjanow a Němcow (Grimm, D. M. 462).

Tola nic jenož ludži, tež skót a druhe zwěrjata zatepja. Tak w bajcy č. 126 zatepi psa, kotrehož bě hajnik na kačku, na wodźe pławacu, šeuwał. Druhe bajki, w kotrychž je zwěrjata tepił abo na wodźe čwilował, su:

151. Nykus kruwu tepi.

Pola hata 'Rabowca jo se kruwa pasła a jo nutř zalězła. A pótne jo se tak činiła, kaž by ju něchten za wopuš dzeržał, a jo se wjerčała we kole, hač jo se zatepiła.

Powědaše M. Měřcinkowa z Narčaneje Winicy.

152. Nyksy skót zadžeržuja.

Na knjejskim polu jo jězor „Nyk“. Moja maćerina mać jo pojedała, 'dyž su skót čignali napować, te'n (= tehdom, teh'd'n, te'n) su hodrnyksy ten skót zdžeržali, až njejo móhl wen.

Powědaše Krystian Wernař (48 lět) ze Zagorja.

(48.) W „bykowej jamje“ pola Myšyna je nyks přeco připołdnju byka ze stadła do wody wabił a tam jeho hodžinu čwilował, tak zo bě byk cyle mučny a jazyk jemu wot mučnosće z huby wisaše (Schulenb., Volkssag. 122).

Prjedy hač někoho zatepi, so ludžom na brjozy pokazuje, kaž so we wšelakich stronach praji. To slyśachmy hižo w bajcy č. 141; ze Zaspow w Delnjej řužicy mam: „W Zaspach gronje, až jo pjerwjej na wjerbję był, gaž se něchto zalał jo.“

) W tym słowie zawěscę njesměmy pytać přenjotne słowjanske jméno tamného bóžstwa, kaž bě Pful spýtał (Fline, Wline, Lwinc!); to je zawěscę němského pokhoda a bu přibohej tehodla nawdate, dokelž bě stał „upp eynem Flynssteyne“. — Lud to městno mjenuje „pola přiboha“ abo „pola čělca“ (poprawom snadž čělca = třělca). Je jara dwělomne, hač je Bothowy „Flins“ runje na tutym městnje stał. Přir. K. A. Jenč, Přiboh Fline (Čas. M. S. 1869).

Ludži, wosebje młodžinu na wšelake wašnje do wody wabi, zo by jich tam zatepił. Tak w bajcy č. 138 je na ławcy česak wostajił; w bajcy č. 122 cheyše wowčerja na čołm zwabić, na nim jeho do srjedź hata dostać a tam zatepić; wosebje pak je młodžinu ze wšelakimi pisanyми wěcam i wabił, kaž z rubiškami, bantami, rjonymi kwětkami atd.*)

153. Holči hat.

Něhdźe štŵórē hodžiny k połdnju wot Holešowskeje Dubrawki namakaš na Łupjanskich ležownosćach wulki, hłuboki hat, koło wokoło z lěsom wobdaty. Kaž so ze starych časow powěda, wuńdzechu něhdzy tři serbske holcy ze spomnjeneje wsy, zo bychu w blizkim lěsu sebi něsto trawy za swój skót nažnjałe. Bě pak to w tym času, hdźež měješe wódny muž w tamnišich wodach hišće swoje knjejstwo. Jako holcy do blizkosće hata příndzechu, wuhladachu při brjozy na wodźe tři rjane čeřwjene rubiška. Te so jim jara lubjachu, tuž so po nje do hata podachu. Tola rubiška přeco dale a dale předy nich pļuwachu, holčki pak přeco dale za nimi džechu, zo bychu je popadnyły — hač so naposledku rubiška a holčki zhubbichu. Tehodla rěka spomnjeny hat hač do džensnišeho dnja „holči hat“.

Jurij Hawš, Łužičan 1868, str. 143.

Podobna bajka powěda so tež wo Zdžerjanskim „holčim hače“; tu pak jenož jene židzane rubiško po hače pļuwaše.**) — Z Baćonja mam slědowace zdželenje:

154. Wódny muž wabi z rubiškom.

W Bachli pola Baćonja je wódny muž na njeboh Kašporka čeřwjene židzane rubiško pokazował prajo: „Junge, komm her, will dir ein schön' roth' Tüchel gab'n.“

Po powiedaniu Rebišowej z Baćonja podał J. Šewcik.

Do moey wódneho muža padnje, štóż připołdnju abo njedżelu a swjate dny w času božeje mšě ryby łożi. — Připoł-

*) Po Veckenstedtowej bajcy č. 15 je so jónu wowčerzej pola Bageńca w podobje wowcy pokazał, kotaž jeho do hata zawjedze. — Tak tež česki „wodník“ wabješe młodžinu ze wšelakimi drobnostkami, pisanyimi bančikami, hladadłami atd., kotrež na wjerbach při wodźe powěšowaše (Čes. Lid I. 249). Cyle podobneje tež pólski (mazurski) „topich“ (Wisła VI. 182).

**) Šołta, Łužičan 1876, str. 36.

dnju ma z cyła wódnny muž *najwjetsu mōć* a so wosebje w tu hodźinu pokazuje. To widzachmy hižo w bajcy č. 122, hdzež bě so wódnny muž rybakej připołdnju jako karp popadnyć dał; w bajcy č. (48.) nyks přeco připołduju byka čwiluje; tež wódnna žona so připołdnju pokazowaše (hl. niže). Tež pola druhich ludow je połdnjo za wódnne bytosći wosebje wuznamne.* — W bajkomaj č. 123 a 124 dawa so wódnny muž w podobje ryby popadnyć rybakomaj, kotrajž njedželu w času kemšow a swjatkowničku do mšě ryby łożestaj.**) Wosebitu mōć (kaž tež pola Němcow a Čechow) ma na Jana Křéenika, po druhich před Janom; štož so w tym času kupa, zatepi so.***) — Někotrym ludžom je wotsudżene, zo so dyrbja zatepić. To su pječa wosebje ludžo, narodženi na wódnego muža (njebeske znamjo, Hydrochous). W Dešnje zapisach: „Góle, ako se na wódnego muža narožijo, se zalijo.“†) Tajki čłowjek so zatepi, a byrnje w snadnej lužiccy było; wódnny muž ma mjenujcy mōć, tež z naj-

*) Čes. Lid I. 395. — Zeitschrift für Völkerpsychologie 1882, 315. — Němcy we wokoline Žitawy sebi b. ja, zo so wódnny muž pokazuje wosebje při prěnjej a poslednej štvrćí měsačka. Haupt, I., č. 44.

**) Přiwuzna je česka přiwěra, zo so tón zatepi, kiž so při wječornym „přebijenju“ (čes. „klekání“) kumpa. Čes. Lid I. 397. — Po pólskiej bajcy (Ciszewski, l. c. 167) zatepi wódnny muž pohonča, kiž so njepoznamjeni z křížom, hdyž z kónimi do wody jědžoše. — We Veckenstedtowej bajcy č. 29 sebi přikhadža wódnny muž po rejwařku, kotraž mać żarowaše; tu je najskerje změšany z čertom.

***) Schulenb., Volkssag. 116. — Haupt I. č. 45, přisp. — To tež Němcy wěrja: Grimm, D. Myth. 462. — Po českich powěśeali ma „vodník“ najwjetsu mōć dzeń sedmich bratrow, swj. Pětra, swj. Prokopa a njedželu Laetare. Na Jana Křéenika loji wěnki, kotrež holey po wodze pušeja; kotrejež holey wěnček dosahny, ta so do lěta zatepi. Čes. Lid, I. 396. — Přiwěra, zo so dzeń swj. Jana Kř. njedyrbiš kumpaē, pokazuje na pohanske swjčejenje lětnjeho słunowrota (nawrócenje słońca); wšelake přiwěry a wašnja, k temu so počahowace, buchu w křesánskich časach na křesánske swjedzenje přenesene, wosebje na dzeń Jana Kř. — Zo bu jako trašny dzeń za kumpanje wosebje swjedzeń Jana Kř. postajeny, při tym je wěsće sobu skutkowały zwisk teho swjatego z wodu. Přirunaj, štož bě prajene wo patronach khorosćow.

†) To so tež w České wěri. Komuž je wotsudżene, zo so dyrbji zatepić, ma pječa wosebite znamjo na čole; hdyž wódnny muž někoho dosahnję, jemu najprjedy na čolo pomasňe; namaka-li tam to znamjo, zatepi jeho, hdyž nic, pušci jeho. Čes. Lid I. 397.

mjeńšej mnohosću wody čłowjeka zatepić, kaž widźimy z bajkow č. 139 a 171.*). Sem słuša tež bajka:

155. Hólčk so zatepi w konjacej stopje.

Raz sedžeše hólc při wodźe a sebi wsi česaše. Wódny muž nimo dźeše, świpny jeho z hałžku a rjekny: „Dzi dom a budź doma, hewak so tepiš.“ Hólc khwatajey domoj běžeše a wosta potom cyłe sydom lét doma. Po sedmich lětach pak chcyše zaso raz před wjes won pohladać hić: při tym so před dworom wobsuże, hdźež bě so boł (bórk) wody rozlał, padže na woči a tepi so tam w konjacym kopyće.

Dr. Pful: Łužica 1883, str. 7.

(49.) Jena žona dyrbješe porodźić. Muž dźeše po babu; jako dźeštaj hromadže pola hata, wuhladaštaj na nim płomjo. Baba rjekny: „Narodźi-li so dźećo w tejle hodźinje, zatepi so jónu na tym městnje.“ Tak so tež sta. Syn bě hiżo żenjeny, dźeše raz z trawy a wuhlada na małej kupje w haće rjanu trawu. Njeda sebi wotradźić, stypi na kupu, zo by trawy wotżałał, a so do wody přepadny a tepi (Schulenb., Volkssag. 85.).

Na kajke waśnje swój wopor tepi a mori, wo tym so tež wśelake bajki bliże wuprajeja. W bajkomaj č. 142 a č. (58.) so praji, zo čłowjeka do wody za nohu sčehnje; w bajcy č. 151 je kruwu za wopuś do hłubiny sčahnył. Na stawach tepjeneho pokazuja so wułłócene slědy pazorow wódneho muža w podobje módrych blečkow; druhdy je tež zatepjeny jara zdrapany (č. 128), haj tež skusany. Kak je z wbohim so tepjacym čłowjekom zakhadźał, pokazuje bajka č. 157, hdźež so wopisuje, zo krej z wody wustupowaše, jako wódny muž syna twarskeho mištra tepeše. Husto so praji, zo swojemu popadej pod wodu šiju zwinje (kaž w bajcy č. 142).

156. Tepjena njewjestा.

W Komorowskim haće pola Jatřobja běchu něhdy holcy w trawje, mjez nimi tež jena njewjestा. Ta wuhlada při napřečiwnym brjozy rjane „koniki“. Tuž wulěze z hata a při tamnym brjozy, hdźež te rjane koniki stejachu, zaso nutř zalěze. Towarfški, kotrež dale na nju kedźbowala njebečhu, ju nadobo-

*) Přir. tež Veckenstedt, č. 43.

wjacy njewidžachu. Hdyž tehodla za njej pytać počachu, nama-kachu njewjestu tepjenu. Dokelž pak so wokoło jejnych nohow w módrych blakach porsty člowječeju rukow cyle jasne wobrazowachu, dha z teho spóznachu, zo je wódny muž njewjestu do wody sčahnył.

J. B. Šołta, Łužičan 1876, str. 53.

(50.) Podobnu bajku podawa Schulenburg (W. Volksth., 59): Raz nalěto dwě holčcy z Rownoho we wulkim haće pola Slepoho rohodź sykaštej. Jena rěkaše Tajneoje, druha Domulic. Wobě so wuslěkaštej, wzaštej so za rucy a stupištej do hata. Nadobo přimny hodrnyks jenu za nohu a tak wobě do wody sčahny. Muž, kiž bě to wot nazdala widział, přińdže z čołmom hižo pozdzie. Hakle na druhi dzeń jeju wučahnychu. Tepjenej holčey běštej zdrapanej a skusanej a cyłej módrej.

Wódny muž njemóže temu škodžić, kiž ma dorančik při sebi (hl. č. 171).*) W bajcy č. (54.) njemóžeš škodžić člowjekej, kiž bě tón dzeń hižo dwójcy khléb jědł. — W jenej Schulenburgowej bajcy dyri někajki muž nyksa dwójcy do hłowy. Nyks rjekny: „Sčin to hišće raz.“ Člowjek wotmołwi: „Cora wěcej!“ Budžeše-li prajił „wěcej witře (= jutře)“, by so jemu zlě zešlo. (W. Volkssag. 118.) W našíj bajcy č. 134 bě tež rybak nyksa dwójcy dyrił. Jako nyks rjekny: „Deŕso hyšći raz“, wotmołwi rybak: „Žins nic wěcej — witře wěcej.“ Budžeše-li jeho dyrił, budžeše nyks nad nim mówić měł, kaž w bajcy č. 133.**)

*) Runje tak pomhaše dorančík přeciwo připołdnicy, kaž w bajcy č. (26.) widžachmy. Tež po českich přiwěrach wšelake rostliny wobaraja před mocu wódneho muža, mjennujec papróc, „devětsil“ (woman), dorančík a „černobyl“ (bylica). Čes. Lid I, 470, 472.

**) České džěci so přeco pokřižuja, hdyž du do wody, zo ujebý jich wódny muž zatepił. — Małoruske džěci, stupajuey do wody, wołaju: Čortok, čortok, ne łomaj kistók; ti' z' wody, a ja w wodū! Afan., l. c. II. 242. — Rusey wobydlerjo při jězorje Wodl (Водлозеро), jědycy na łodzi tam, hdzež po jich wěrje přebywa „wodjanoy“, zejmuna čapku a so hłuboko poklonjeja. Hdyž bjeru wodu k lěkaństwu, proša: Brjožko nanko, wodžička maćerka, carjo wódny a carica wódna z małymi džěćimi, z přikhadzacymi hospicimi, do-wolęce wody wzaé nie dla překlepanosće (хитрости), nie dla mudrosće, ale dla dobreho a dla strowosće služobniku Božemu.“ Charuzin, l. c. 366, 367.

Wódny muž je knjez wody a wšeho wódneho bohatstwa, tehodla je wšudzom njepřečel čłowjeka, hdzež wón wodu a jeje dary k swojim potrěbnoscám wuživa. Njepřečelstwu wódneho muža so přicpiwa, hdyž woda brjohi torha; tak pječa w Bórkowach nyks brjohi torha (Schul., Volksth. 60). Wón tež kazy wódne twary, młyńske kolesa zastaja, rybakam při jich džéle škodzí atd.

157. Zakład zady Hućiny.

Zady Hućinjanskoho dwora je rěka khětro šeroaka a hłuboka, a to z džela tež tehodla, dokelž je wot dweju zakładow napinana. Lubata a Čorna Šéuka mócně žołmy do njeje scéletej, wosebje w nalětnym času, hdyž na horach sněh taje. Jedyn teju spomnjeneju zakładow mjenuje so „kamjeńtny war“, dokelž je cyle z kamjenjow twarjeny. Wo nim so slědowace powěda. — W času, hdyž so „kamjeńtny war“ twarješe, wódny muž swoje knjejstwo w Hućinjanskich rěkach mócnje rozsérješe: Wón bě najskerje w druhich stronach swoju móć zhubił a tuž bě nětko jara worakawy, tak zo žane puta čeřpić nochcyeše, kotrež chcychu jemu ludźo njerědko napołožić. Žadyn džiw tola, zo bě na twar kamjentnego zakłada jara mjierzaty a zo na twarbu hrozuje hladaše. Ta wěcka nochcyeše jemu do hłowy. Z tajkej njespokojnej myslu roztorha wón kóždu nóc, štož běchu ludźo wodnjo natwarili. Tuž so sta, zo njemóžachu twar dodželać. To so twarskemu mištrej jara džiwne zdaše, a skónčne bě ta wěc hižo wobužna. Wón bu tehodla njespokojny a wšón zamysleny. Junu připołdnju sedžeše tak we hłubokich myslach ponurjeny a hladaše zrudnje na zakładowe rozpadanki. A hlej, tu přibliža so k njemu někajki mužik, stary a šedžiwy, kiž měješe čerwjenu čapku na hłowje. Stary muž pak nichtó druhi njebě, hač wódny muž sam. Wódny muž pokaza na zakład, a to scini mištra hišće zrudnišeho. Tola wódny muž wědžeše pomoc a rjekny, zo chce jich na pokoj wostajić, jelizo jemu mištr přilubi, štož budže sebi žadać. Žadaše mjenujey přenju dušu, koťraž po dotwarjenju zakładu w jeho blizkosći do wody póndže. To bě mištr skónčne slubił, džělaćerjam pak přikaza, zo maja so po dotwarjenju wšitcy nadobo kupać; k temu postaji hišće wěstu hodžinu a woteńdže.

Na te wašnje chcyše so ze swojeho slubjenja wuwjazać a wódnego muža zjebać. Tola zakład bu prjedy hotowy hač so mištr wróci, a spróeni džělačerjo, njedžiwajo na poručnosć mištrowu, podachu so do wody, zo bychu sebi stawy wokrewili. Mjez nimi bě tež mištrowy syn, a runje teho sebi wódný muž jako prěni wopor wuzwoli. Młodženc, „druhich njedočakawši, zastupi spěšnje do wody a hnydom so podnuri. Krej a wulke pucherje so runje z hľubiny walachu, jako so nan k zakładej nawrőci. Tuž wbohi mištr zadwólowa a za synom skoči — a tež we hľubinje wosta. To bě druhi wopor, kotryž sebi wódný muž w tuthych rěkach žadaše. Tola jeho hrube knjejstwo bu potom bórzy skónčene, přetož tež tu su jeho pozdžišo wotehnali. Zakład pak hišće do džensnišeho dnja stoji a woda přez njón mōćenje pluskoce.

M. A. Kral, Łužičan 1866, str. 184.

Kak je wódný muž rybarjow přesčěhał, to widzachmy hižo w bajkach č. 123, 124 a druhich. Tu podawamy hišće slēdowacu:

158. Wódný muž a rybarjo.

Čorny Halštrow mjez Kulowom a Koćinu wot Přerowa hač k Šołćic hunej so mjenuje „hajna rěka“; tam jo tež wódný muž bydlíł. Dokelž jo tu rěka jara hľuboka, jo w njej tež wjele wulkich rybow, najbóle karpow. Tohodla Kulowscy wudžerjo jow na swyatych dnjach popołdnju stajne leža a so prócuja, hač so njeby karp jim na hudu powjesnył. Tak to bě hižom w starych časach. Bě to wódnemu mužej dobra přiležnosć, zo by swoje šibałstwo na wšelake wašnje pokazał. Wón hadžika přimny a kusk do srjedža joho scabnywi činješe, kaž hdyž karp cyba. Wučeze nětk wudžer wudu, njewisaše na njej ničo, ale hadžik bě sčehnjeny a wudžička widžeć, a wón dyrbješe sebi prócu wzać, joho zasy prawje tyknyć. Abo wódný muž powjesny prawje staru žabu za wudu; a hdyž wudžer čuješe, zo jo wuda čežka a so hižo doprědka na swój popad wjeseleše, wuhlada z mjerzanjom na wudže — staru, škerjedu škrodawu. Abo hdyž bě wódnemu mužej něsto naprěki šlo a chcyše so nětk na njewinowatym člowjeku kusk wutrasé, zašmjata wudu tež do pjeńkow abo do korenjow. Bě-li rěka wopadnyła, kaž so kóžde lěto stawa, a ry-

bakojo gjarnak) a přesyć a druhe graty postawjeli, zo bychu ryby dalej njemóhle, zmjeta je wódny muž do hłubiny abo je roztorha a hižo popadnjene ryby zasy spušća. — Tola pak tež někotromu služobnemu, kiž bě hewak pěkny a druhdy kusk za-službički dla wudžeše, šerokoho karpa abo brjuchatu šéuku na wudu powjesny.

M. Haška: Jutnička 1849, str. 151.

Schulenburg (Volkssag. 116) zdželuje, zo je nyks w Šrjbjenicy (promjenju Sprjewje w Błotach) ludžom čolm y zwobroćał. Po druheraj bajcy (ib. 119) je so tež w rěčcy Stawjeńcy rybarjam na čolm powěšał. Na druhim městnje (Volksth. 57) praji, kak je so raz dwémaj hólcomaj w hače Warjawje bliże Trebinja popadnyć dał, jako nocry ryby łożeštaj. Bě runje w dwanaćich a hólcaj, jako pytnyštaj, kajki popad staj sciniłoj, wot hrozy zajataj čeknyštaj.

(51.) Schulenburg, Volksth. 56, ma slědowacu bajku, kotraž tež sem słuša: Rybak při měsačku ryby łożeše. Hdyž njemóžeše doho ničo popadnyć, rjekny: „Rybys tu drje njejsu, hdy by tu tola nyks był!“ Nadobo skoči něsto čežke do čolma a tež do kašora. Domoj příndže z kašorom cyły přeopočeny, a hdyž so jeho žona wopraša, što bě jeho spotkało, wotmołwi: „Njepřašaj mě, ja som wjelgin njasł.“

W bajey č. 157 móžemy widzeć slěd zastarskich *woporow* wódнемu duchej: zo by sebi poradženje wódneho twara za-wěścił, přilubi twarski mištr wódнемu mužej přenju dušu, kotraž do wody zastupi, jako wopor. Podobne tež Rusojo praja: zo by so twar noweho młyna poradził, dosaha, hdyž so wódнемu mužej přilubi něsto žiwe (čłowjek abo zwěrjo); wón sebi swój wopor hižo bórzy abo pozdžišo namaka a zatepi.**) Móžemy tež zaznamenić rune powostanki tajkich woporow. Wjele so powěda wo tym, kak su wódni mužojo młynkam škodzili. Wjechor po słónčka khowanju njesmědžachu w młynach mlěć, hewak je něsto na kruchi šlo (Schul., Volkssag. 115); husto su nykusy młynske kolesa zastajeli. Tu dyrbjachu jim něsto do wody čisnyé,

*) Drje to samo kaž „haržnak“ (dwójna syć) w bajey č. 133. Wi-džomnie z němskoho Garsack.

**) Afanaszew, Poet. wozzr. II. 236.

159. Nykus kradnje džěčo.

Wo Łutach jo jena žeńska čezpołnje ze holećim wonkach wostała. Tam jo jej nykus te holo preč wzał, a wona njeo zhoniła, džěč jo wostało. Za lěto jo tam zase buła, a jo druhé holo porodzene měla, a jo z nim zase na tym zahončku buła. A duż jo nykus te prěnje holo jej zase činjesł, a te jo runje tak spało, ako jo spało čed lětom, ako jo ten nykus je wotnjesł. Hišće čed někotrymi lětami su wot tych zahončkow do cyrkwy wopor dawali.

Powědaše Gołbin z Łutow.

Ze wselakich bajkow wukhadźa jeho złomyslnosć, wukrutnosć, njesmilnosć a wjećiwość. Mużej Grabej, ko-trehož njemóžeše přewinyć, je so wjeiřil z tym, zo na jeho łuki njepušći wodu (č. 160); swojemu wopiłemu dołžnikę přiwali wulki kamjeń před wrota (č. 139); rěznika, kiž jemu stawčk porsta wotrubny, na měsće we łužičey zatepi, w čimž so tež jeho wukrutnosć a njesmilnosć pokazuje (č. 140); korčmarjecom, kotriž jemu přestachu tykancy dawać, zatepi hólčka we wolacej stopje (171); młyńcej, kiž bě jemu lětny wopor dać zabył, zatepi synka; rybakej w bajcę č. (55.) rozpleče syć, dokelž bě za jeho żonu ze žehliwym wuhlom čisnył atd.*). Jeho wukrutnosć pokazuje so wosebje w pěsni, hdžež samsne džěči mori (hl. niže).

Wódny muž je jara móčeny, tola jenož tam, hdžež je mokre (139, 160), najmocniši we wodze. Na suchej zemi ma jenož čłowjeske mocy a móže tež być přewinjeny; tola dosé mała mnohosć wody jemu jeho móć nawróća (160).**) Wjacy-króé su jeho tež ludzo popadnyli, hdyž běchu přečiwo jeho mocy zawěsceni. Husto sam před ludźimi čěka. Kaž z bajkow wo bitwje wódnych mužow wukhadźa, njejsu wšitcy jenak móčeni; někotři su móčniši, druzy slabší; slabší dyrbja sylnišim městno wotstupić a druhdže čahnyć. Tola móć jenych njeje w serbskich bajkach tak narostła, zo bychu jich druzy we wšěm posluchać dyrbjeli, kaž w russkich a z džěla tež českich bajkach. W někotrych stronach Ruskeje rozdžěleja „carja wodjaneho“

*) Přir. tež Veckenst., č. 26 a 43.

**) Přir. tež Veckenst., č. 23, 24. — Český Lid I. 396.

najbóle něšto žiwe, ale druhdy tež jenož pokrutu khlěba; potom džéše zaso wšo derje. Stara (86lětna) Arnaūtka w Janšoj-cach mi powědaše: „Moja muterka jo służyła we Usu (w) mļunje. Raz jo te kólaso tak wjelgin ricało; ga su gronili, až to ten nyks cyni. Pón su chyšili něco nutř do wódy, pokřutu klěba a druge.“ Z wjetša so praji, zo so dyrbješe nykusej něšto žiwe čisnyć, a mjenuja so: kóčka, psyk, swinjo, kačka, kokoš, hołb — wše wosebje čorne.*). Tak so stawaše pječa hišće před 50 lětami. Po bajcy č. 71 dyrbješe nykus tajki žiwý wopor prawidłownje kóžde lěto dostać, štož so w njej jara žiwje wopisuje. Hdyž swój wopor njodostanje, so strašnje wjeći; młyńkej w spomnjenej bajcy je jene džéco zatepił (druhe pak bu jemu přeměnjene; wot koho, so njepraji). Tež w Rabenauowej bajcy (str. 126) dyrbješe nyks kóžde lěto wokoło Michała wot młyńka swój wopor dostać (něšto žiwe), hewak so wěsće něchtón zatepi. Po Schulenburgowej powěści (Volksth. 60) dyrbjachu ludžo nykusej w hače Warjawje časčišo čerstwy khlěb abo „kołac“ (tykanc) dawać, hewak njebě za nikoho wěste tam trawu žnjeć abo do hata za-stupić.**)

W naspomnjenej našej bajcy č. 71 bu młyńkej džéco přeměnjene runje w khwili, hdyž bě so na njeho nykus rozhněwał. Štò je džéco přeměnil, so njepraji, tak zo njemožemy runje su-dzić, zo bě to snadź nykus sam sčinił, hač runjež so na to zda-dzā pokazować młyńkowe słowa: „Hdyž je tute (zatepjene) čert wzał (z tym měnješe nykusa), njech te tamne tež ma.“ — W slě-dowacej bajcy pak so cyle zjawnje praji, zo bě nykus jenej žonje připołdnju džéco kradnył; tola za lěto bě je zaso naspjet přinjesł:

*) Přirunaj Schulenburg, W. Volkssag. 127 (Die Dorfmühle, Die Buschmühle). — Veckenst., č. 32, 49.

**) Pola Rusow dawachu młyńkojo wódnemu muzej raz za lěto čornu swinju. Afan., l. c. II. 245. — W Jelatomskim wokrjesu rybakojo kóždy króć, prjedy hač započinaju żoćić, čískaju „wodjanemu“ dwě, tri rybki, kuski khlěba, njetrěbne sudobje z powostanku wina atd. Etnogr. Obozr. 1889 II. 73. — Pola ludow z primitivnej kulturu nakhadžamy wjele příkladow woporowanja wódnemu duchej. Połnocni Amerikanowje, hdyž pluwajú na łodzi přez trašne město w rěcy, mjetaju trochu tobaka do wody, prošo wódnego ducha, zo by jim dowolił přepluwać. Tylor, Antrop. 336.

a wódnemu „caricu“ (царь водяной, царица водяная) wot jednoreho „wodjaneho“, podobnje kaž rozdželeja „carja lěsneho“ wot jednoreho „lěsowika“ abo „lěseho“ (лѣсной царь, лѣсовикъ). „Wodjanowej“ dyrbí być wódnemu carja poslušny kaž poddani swojego wjeŕcha (kejžora, carja, krala). Podobnje tež někotre české bajki mjenuja „krala wódných mužow“ (král vodníků).*) K temu, štož wo mocy wódnemu muža prajichmy, podawamy slědowace bajki:

160. Bitwa z wódnym mużom.

Hdyž džeš z Malešec do Klukša, wjedźe će pué přez „suche Łuki“, na kotrychž su wjacore jamy, stajnje z wodu napjate. Přez jenu tajku jamu wjedźe mosčík, a sy-li jón překročił, wuhladaš k lěwicy samotnje stejace twarjenje, kotremuž, dokelž tam něhdy wěsty Drab bydleše, hišće džensa Drabecy rěkaju. To běše žałostnje njebojazny čłowjek, tónle Drab, tón so samo čerta bojał njeby. Měješe pak tež zabiteho susoda. Bě to wódný muž, kiž měješe tam w jamach ze swojej žonu a z džěćimi swoju dominu. Ow, to běchu šwarne khadle, jeho džowki, kaž krej a mloko, čerwjenoličkate, čornowłosate. Hdyžkuliž pachořej do wočow pohladnychu, pukotaše jeho wutroba, kaž hdyž so jehlina zapaluje. A móžachu te reje rejować! Druhdy příndzechu do bližszych wsow na piwo, a to so jeno tak po rejowarni suwachu! Běchu pak na tym lohcy spóznać, zo mějachu kóždy króć wobrub suknje mokry. Dawachu so tež husto wot młodych hólcow domoj přewodzować a přeco, hdyž so na dompuć podachu, machotachu z prucičkom w ruce; z tym potom wo wodu prasnychu, zo so rozdželi, a po suchim do swojego krystalloweho hrodžika zańdzechu. Z nimi bě dobry wobkhad, nie pak z jich nanom: to bě čeplski šelma.

Jónu džěše Drab z Malešec domoj. Jako nětčiše suche Łuki nastupi, bliži so jemu wódnemu mužu. Drab jeho njeznaješe a da so z nim do rěčow. Doļho pak njetraješe, běstaj w kuli. Wo čim běstaj rěčałoj, što bě přičina, zo so popadnyštaj a so plisztowaštaj, njewěmij; jenož to wěmij, zo Drab žane napřećiwejne znjesć njemóžeše, a wódnemu mužu tež tajki njebě, kiž by sebi poslednje słowo wzać dał. Dosć na tym, zo wot rěčow příndže

*) Charuzin, l. c. 360. — Český Lid I. 559.

k wumjetowanju a wot teho k pukam. Helsey so přimaštaj a pjereštaj; pak bě tón z knjezom, pak tamón. Najbóle pak dobywaše Drab. Wódny muž, jako bě khětry čas zemju košić dyrbjał, zběhny so zaso a při cyłym wjerješenju ryješe z bosej pjatu do zemje, hač njeby kusk włohi nadešoł, přetož potom by był z knjezom. Móžeše jenož tam dobywać a knježić, hdźež bě mokre. Dokelž pak wjacy daloko k jamje njebě, pytaše Draba hač tam sčahnyć, ale to so jemu njeporadzi, přetož Drab jeho žałostnje dźerzeše. Nadobo podtykny jemu nohu; wódny muž so wali kaž pjeńk a Drab, kiž bě spóznał, z kim ma činić, klakny so jemu na wutrobu a rjekny: „Nětk so poddaj, wódny njeplecho, a sluš mi, zo mi nihdy nanihdy na šiju njepolžeš!“ Wódny muž dołho njepřemyslowaše, ale wurazy wotnuzowane „haj“, na čož jeho Drab pušći. Na to lećeše, štož móžeše, domoj a plumpny kaž žaba do swojeje jamy. Drabej so njeje ženje wjacy pokazał. Zo by pak so někak na nim wjećił, njepřida, zo by na tamne łuki, hdźež bě so tak njezbożownje bědžił, woda wustupiła a je powodziła. A tak su tež tute łuki, na kotrychž njemóžeše při swojim wjerješenju z Drabom žanu wodu namakać, hač do džensišeho dnja suche łuki wostałe.

Skr. (Sykora): Łužičan 1862, str. 169.

(52.) Schulenburg podawa tež (serbscy) bajku, w kotrejž wo-stawa čłowjek dobyćeń nad wódnym mužom (Volksth. 56): Jedyn muž dźeše wot Zabroda do hole a příndże nimo hata. Na pušcadłach sedžeše čerwjeny zwoblekany mužik (abo nyks) a so wsi česaše. A jako k njemu muž příndże, jemu praji: „Ty lumpako, što ty tu chceś?“ Na to počaštej so z tym mužikom wuprajeć a hadrować hač do pukow. A so bještaj tak dołho, hač so nyks do hata wali z tymi słowami: „Spomń na tón dźeń a lěto!“ Wón pak nimo teho hata swój čas žiwjenja wjacy šoł njeje. (Bórk pola Bórkhamora.)*)

Haupt (I. č. 44) praji: Wódny muž je na suchej zemi bjezmocny, móže być popadnjeny a móžeš jeho potom ze swojim

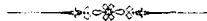
*) Veckenstedt podawa bajku: Nyks chcyše hólčka do tonidła sčahnyć. Přiběža čłowjek a so z wódnym mužom wo hólčka čaheše, doniž jeho z rukow nyksowych njewuswobodzi. Hólčk pak tola bórzy wumrě (číslo 5).

służobnikam sčinić.*). Też we wodźe móže być popadnjeny z pomocą kuzłafskich srédkow abo hdyž bě so čłowjek přeciwo jeho mocy zawěśił. Jako kuzłański srédk, z kotrymž jeho móžeš popadnyci, mjenuje so měch wot sebje šity a nic k sebi, kaž so wšednje šije, potajkim z wobroćenymi smučkami. Tak bě někajki drač popadnył tamnego nyksa, kiž je w Šrjbjenicy ludzom čolmy wobroćał.**) W českich a pólskich powěscach je tajki srédk powjaz wot lipoweho lyka.***)

(53.) Jedyn muž šćepješe łyaty. Jako bě do jeneje klin zarażył, přińdze mały nyks w zelenym kabaciku a čefwjenej čapey; tón na żerdcy jězdzeše (kaž dźeći činja) a zajedze też do rossćepjeneje łyaty. Muž wućahny klin, a nyks wołaše. Muž pak woteńdze k jědzi a wostąji nyksa hodzinu tak popadnjeneho. Potom jeho pušći; nyks čekny do wody a ženje wjac so njepokaza. (Schulenb., Volkssag. 116.)

(54.) Zady Stróże bliże Roztorhaneho Komorowa bě w Čornej Wodźe wódny muž. Wěsty Kruša z Komorowa praješe, zo jeho dosahnie. Spušći so na rječazu do wody a wódneho muža woprawdze wućahny. Zwjazany wódny muž rjekny: „Njeby-li ty džensa dwójcy khleb jědł, budzech tebje skóncował.“ Na to slubi, zo chce do dalokich krajow wotéahnyé. Tuž jeho pušćichu a wot teho časa tudy jeho ani jeho žonu njewohladachu. (Haupt, I. č. 50.)

(Pokračowanje.)

Staroserbske słowa we łaćanskej lisćinje z lěta 1241.

Podał dr. Ernst Muka.

W starych lisćinach našeu Łužicow a pôdlanskich krajinow, w kotrychž su něhdys Serbja swoje sydlišća měli, nakhadža so dosć staroserbskich słowow a wurazow, wosebje wosobowych a ležownostnych mjenow, kotrež njejsu hišće wučerpane a wozjewjene,

*) Štož Veckenstedt (č. 34) praji, zo so nyksy bojachu psow, budže změšane z luťkami. Wo wódnym mužu so to njeprajci.

**) Schulenb., Volkssagen 116. Přirunaj tež W. Volksth. 57. „Spuk in der Buschmühle“.

***) W jenej serbskej basničey, kotruž we Łazu zapisach, so praji, zo z powjazom wot lipoweho lyka móžeš sameho čerta zwjazać.

runjež su wažne a zajimawe za stawizny našeje serbskeje rěče a narodnosće. Jich zběranje nětko wjacy tak ćežke njeje kaž před 50 lětami, jako naš K. A. Jenč swoje hišće džensa wažne „*Stawizny serbskeje rěče a narodnosće*“ w tutym našim Časopisu wozjewješe, dokelž su so mjez tym nimale we wšitkich nas nastupacych krajach z najmjeňša wšě starše lisćiny we wulkich zběrkach (diplomatarach) wučenemu swětej přistupne sčiniše. Najwažniši za nas Hornjołužiskich Serbow je bjez dwěla »*Codex diplomaticus Saxoniae regiae*« (dotal 13 zwjazkow). We nim je tež woćiščana wulecy wažna lisćina, kotraž mjezy wobsedženstwa Mišnjanskeho biskopstwa w našej Hornjej Łužicy nadrobno postaja. Nastajana srjcdź lětow 1228 a 1230 bu hakle 7. meje 1241 podpisana a khowa so w 4 přenjotnych exemplarach (A. B. C. D.) w hłownym statnym archivje w Drježdānach. Wupisawši z njeje wšě serbske słowa, podawam je tu rozdželene po tych 6 Mišnjanskich (biskopskich) krajinkach w Hornjej Łužicy na zakładźe a po rjedźe lisćiny.

1. Nižanska (Nisanska) krajinka: Niza (Nizza D., Nisa B. C.) = Niža (skeps. Nisa, Nysa) — Jezwinche (w lisé. z l. 1234 Jeswiken), mons — Kamenicopkidua (1234 Duekamnegorke), cumuli t. j. Kaňenni gorki dwa (město „dwě“) — Nakuthipozcaki (Nakuthypozchaki C. Nacuchipozkaki D.), angulus t. j. na kuti po ska(l)ki (?) — Tizow (Tyzow C. Tizowe D.), mons — Moztech t. j. mostek = mosćik — Winichopez, sepulcrum t. j. Wini kopec — Quizt (Quiz B. Qwiz C. Qviz D.), rivus t. j. Gwizdī = nětko skepsane „Kwisa“ — Zagost (Zahost C.) t. j. Zagvozd — Snežnize (Snezniche C.), montes t. j. Sněžnice — Bischowe (Biskowe C.) t. j. Bisk(op)ow(e) — Zuchidol (Suchidol C.) — Rokitowikeren (Rokitouikoren C.) t. j. Rokitowy kořeň — Droszoucuph (Droszowcoph B. Droszowicoph D.), sepulcrum t. j. Drožow(y) kop — Koren, rivus t. j. Kořeň — Cameniza (rodž. Kamenize) t. j. Kamjenica, nětko n. Kemnitz.

2. Doļhačanska krajinka: Dolgawiz = Doļhaćicy — Lubotna = Lubata — Oztrochniza (rěčka) — Peztau (Peztaw B. C. Peztowe D.), rivus — Betozkaziza, semita t. j. drje Bědo-schazica = Bědna sćežka — Jelenahgora (Jelenye gora

C Jeleni hora D.) t. j. Jelenja gora, nětka n. Hirschberg (k połdnju wot Hérkec) — Budesin (Bvdissin D.) = Budyšin — Sprewa — Jawornich (Jawornik D.) t. j. Jawornik — Zalom, *villa*, nětka Sohland a. d. Spree — Jedle, *rivus* — Glussina = Hlušina.

3. Dobrušanska krajinka: Dobrus = Dobruš(a) — Daniboroubrod (Daniborowbrod B. C. Danib(r)orowebrod D.) t. j. Daniborow(y) brod (přez Sprjewju) — Weletin — Sebniza (Sabniza), rěka — Kosscitz (Kosschiz) t. j. Kočica (wjes) — Nowazodlitz (Nowozodliz B. D. Nowosedlich C.) t. j. Nowosedlice = (Běle) Noslicey — Zehozerce (Zechozerce C. Zehoherze D.), *aqua* — Dymin = Demjany — Wazouniza (Wazownica B. C.; rodž. Weszonice B. C. D.), rěka t. j. Wjazownica — Tizou (Tizow B. Tyzow C. Tyzowe D.) — Buc(h)owa(h)gora (Bucowagora B. Bukouvagora a Bukowahora C. Byckowagora a Bucowahora D.) t. j. Bukowa gora, nětka Buchberg na lužisko-českých mjezach — Welewiza, *rius* — Zalatwina (Zlatwina B. D. Zlatyna C.), *rius*, t. j. Zlatowina, nětka Zahlwasser.

4. Žičanska krajinka: Sizen (Syzen C. D.) = Žičení — Godowiza t. j. Godowica, nětka Hodžiska woda — Cossou (Cossow B. C. Cossowe D.), *cumulus*, t. j. Kosow — Zocou (Zocowe B. C. D.) = Cokow — Gusc (Gusci B. Gusty C. Gusch D.), *riulus* t. j. Gusk = Huska (?) — Radel (Rattel B.) — Camenahgora (Camenahora C. D.) t. j. Kaňenna gora, nětka Steinberg k połnocy wot Wjazońcy — Poren — Lipowagora (Lipowahora D.), nětka Lindsberg, džél Valtynowej hory — Belipotoch (Belypotok C.) t. j. Běly potok = Běla rěčka — Lanwan, rěčka — Poliza (rodž. Polize), rěka t. j. Polica, n. Polenz — Lozna (Lozina, rodž. Lozine), rěka t. j. drje Lososna, skrótšene Losna, n. Lachsbach.

5. Hodžiskska krajinka: Godou (Godow B. C. Godowe D.) t. j. Godow, nětka Hodžij (ze stserb. Godiv1) — Lezna (rodž. Lezne, Lezsne C. Leszne siccae D), rěčka — Scutkou (Scutkow B. C. Scutkowe D.), *mons* t. j. Skutkow — Redera, rěka — Ramnou (Ramnow B. C. Ramnowe D.) = Ramnow, Ramlow (wjes) — Tutize t. j. Tutice (pusta wjes k ranju wot Bisko-

pic) — Zreberniza t. j. Sreberica = Slěbornička (n. Schlieferbach). —

6. Kamjeńska krajinka: Kamenz (Camenech C. rodž. Kamentze D.) — Priszez = Protecy — Polsniza (Polzniza), rěka, nětko Połčnica — Lusna (Lvzna, rodž. Lvzne D.) rěčka, drje Łužna — Radbizec (Radebizec D.), mons t. j. Radobič, nětko n. Wahlberg — semita Pribizlai (t. j. Přibislawa) — Tussin, virus — Jawor, nětko n. Ohorn.

Nimo toho su w tej lisčinje hišće tele serbske слова: Gnaschwitz — Wichow (Wichowe B. D.) — Trelen (Ztræle D.) — Lubchow (Lubchowe D.) — Gorlitz (Zgorliz C.) — Woisitz (Wojsiz B., Woysick C.) — regius banus (t. j. ban).

Ja tu z wotpohladom njejsym wjele wužožował, zo bych sobustawow našeje Maćicy Serbskeje w tych jednotliwych stro-nach, wo kotrychž tamna dołha lisčina jedna, wabił, zo bychu so raz z tymi hišće njewujasjenymi mjenami zabjerali a wše městnosće tam mjenowane dowuslědžili a wopisali.

Za stawizny serbskeje rěče wuknjemy z teje lisčiny mjez druhim: 1) Krknik g njeje hišće do h přešoł: gora, gorki, Dolgawiz, Glussina, Godow, Gusk atd.; jenož w poslednim wotpisku D (snano z l. 1241 samoho) přikhadža tež hižo h a něsto króć we wotpisku C bora. — 2) Zynki ti, te, tè (di, de, dě) njejsu so hišće do či, čé, čë (dži, dže, džë) přewobročile: Tisow, Tutiez, Weletin mostek (starosł. mostíkū) = nětko Čisow, Tućicy, Wjelećin, mosćik (starosł. mostikū). — 3) Sobuzynki pr tr (kr) pļed e, i njejsu hišće přeměnjene do př, tř (kř): Pribislav, Trelen = nětko Přibysław, Třělany. — 4) W mjenowaku jenoty njeje krótke e (= střl. ī) hišće wustorčene: Kameneč, kopiec, moctek. — 5) Přidawniki maju z džela hišće wukónčenja wěcownikow: Drošow kop, Daniborow brod, we wotpisku D pak hižo Drožowy kop, Daniborowy brod. — 6) Jednotki: dwa = dwaj — srebro = slěbro w Šreberica — stare слово potołk = rěčka — Godowica = Hodžijska woda — Radobič = nětko němski Wahlberg.

Serbski zemjepisny słowničk.

Zestajał a serbskim spisowačelam poswiećil dr. Ernst Muka.

Tutón słowničk je druhí wo wjele rozmnoženy wudawk alfabetiskeho serbsko-němskeho a němsko-serbskeho zapiska, kotryž běch swojej nadrobnej ethnografiskej kharče Serbskich Hornich a Delnich Łužic l. 1886 wudatej přidal, zo bychu či, kotriž serbske mjena našich lužisko-serbskich městow a wsow njeznaju, je lohcy namakać a z němskimi mjenami na němskich nadrobnych khartach přirunovać móhli. Mjez tym sym nazhonil, zo bě připověsnjeny němsko-serbski zapisk jara wužitny a trěbny za našich serbskich nowinarjow a protykarjow, wosebje pak za našich młodych nastawacych spisowačelow. Přetož dla swojich studijow na němskich wyšsich šulach, hdzež so bohužel tak mało na jich maćeřnu rěč dživa, drje su woni w zemjepisnych rozwučowanjach wše móžne města a wsy, wody a hory atd. bližšeje a dalšeje wótčiny z jich němskim abo poněmčenym mjenom zeznali, nje-wědža pak, kak jim po prawom naš serbski lud rěka abo něhdy rěkaše. Tuž wosebje wot trochu dalších městnosćow w našich nowinach, časopisach a protykach njerědko přeco zaso a zaso wopačne abo skepsane, haj samo hołe němske pomjenowanje čitamy, runjež ma abo mjeješe naš lud za nje dobre serbske. Tute městnostne mjena pak su kaž wšo druhe drohe zawostajenstwo našich wótcow, kotrež mamy sebi wysoko wažić a swěru zakhować před zhubjenjom a zabyćom. A tomu ma tónle mój wospjetny a wudospołnjeny němsko-serbski zapisk serbskich zemjepisnych mjenow služić; wón ma nášim hornjo-a delnjoserbskim spisowačelam, nowinarjam a protykarjam a z dobom tež čitarjam našich serbskich nowin a časopisow być luba příručna knižka, w kotrejž sebi njech přeco pomoc a powučenie pytaju a namakaju.

A nic jenož nášim serbskim, ale tež druhim słowjanskim spisowačelam swój słowničk poswiećam. Sym džě husto ze spodžiwanjom a wobžarowanjom widział, zo woni naše dobre serbsko-słowjanske městnostne mjena w cyle poněmčenej a

skepsanej twórbje trjebaru a we swojich spisach n. př. wo „*Bautzenu*, *Görlitzu*, *Löbauje*, *Zittawje*, *Cottbusu*, *Lübbenu*, *Sora*, *Berlinu*, *Drežnie*, *Leipzigu*, *Chemnitzu*, *Magdeburgu*“ rěča město wo Budyšinje, Zgorjelcu, Lubiju, Žitawje, Choćebuzu, Lubinje, Žarowje, Barlinje, Drědžanach, Lipsku, Kamjenicy, Džéwinje. Tu dyrbjeli tola dobre słowjanske mjena wot nas Serbow přijeć a nałożować, a budu so wjeselić, by-li tutón mój zapisk k tomu nastork dał a dopomhał.

Mój słowničk podawa wše serbske městnostne mjena, kotrež sym pak z ludoweho rta slyšał, pak w staršich a nowšich serbskich pismach jako ludowe čítał. Jara mało je mjez nimi mjenow wote mnje abo wot druhich našich spisowačelow nowotworjenych; te pak sym wšudźe z hwěžku na čole jako tajke woznamjenil.

Mjena su do třoch wotdželow dželene. Do přenjeho su wše serbske mjena Hornjeje a do druheho wše Delnjeje Lužicy w jeju cyjej starej wobsažnosći zestajane, nic jenož, kaž w mojim starym zapisku mjena tych wsow, kotrež we wobłuku mojeje nadrobneje ethnografiskeje kharty zapisane steja. Třeći džel pak wobsaha najwažniše městnostne mjena z krajinow něhdy wot Serbow wobydlenych, z dalšich słowjanskich krajow a skónčnje z cyleho swěta, tak daloko hač su našemu ludej znate a hač móžach je dowuslědžić. W kóždym wotdžele synr zaso do třoch poddželow hromadu zjednočał: a) mjena krajow a ludow — b) mjena městow a wsow — c) mjena wodow, horow a lěsow.

Pismiki zady němskeho mjena woznamjenjeju wokrjes, do kotrehož městnosć sluša. — Při serbskim pomjenowanju pak sym z wjetša wukónčenje rodžaka (genit.) přistajił, a hdzež so wužitne zdaše, tež ród (genus): *m.* = mužski (masc.), *ž.* = žónski (fem.), *sr.* = srědni (neutr.). — Wše substantiva pluralia z kóncowkami hs. **-acy, -ecy, -icy, -ocy** a ds. **-ojce, -ejce, -ice** wukónčenju so w rodžaku na hs. **-ac, -ec, -ic, -oc** a ds. **-oje, -eje, -ie** a wše singularia z **-ow, -iu, -yn** na **-owa, -ina, -yna**. — Wjesne mjena z předstawkami **Alt-, Neu-, Klein-, Gross-, Nieder-, Ober-, Mittel-, Wendisch-, Deutsch-** = **Stary, a, e; No-**

wy, a, e; Mały, a, e; Wulkı, a, e (ds. **Wjeliki, a, e**); **Delni, ja, je** (ds. **Dołojeny, a, e**); **Horni, ja, je** (ds. **Górjejeny, a, e**); **Srzedzni, ja, je** (ds. **Srědny, a, e**); **Serbski, a, e; Němski, a, e** (ds. **Nimski, a, e**) z wjetša njejsym wosebiće zapisał, hdyž w słowničku hižo to same mjeno bjez teje předstawki steji, dokelž móže sebi jo kóždy sam lohko prawje zestajeć.

1. Hornja Łužica.

Horni Serbja maju abo mějachu nimale za wšě městnosće Hornjeje Łužicy, tež za te, kiž buchu wot Němcow założene, wosebje w jeje horatym južnym dźěle, swoje serbske abo poserbšcene pomjenowanja. — Hornja Łužica słuša z dźela k sakskemu, z dźela k pruskemu kralestwu; sakska Hornja Łužica je do 4 hamtskich hetmanstwów (Amtshauptmannschaften), pruska pak do 5 resp. 6 wokrjesow abo wobwodów (Kreise) dźělena. Skróćenki zady němskeho pomjenowanja maju znamjenjeć:

B. = Budyšske	hamtske hetmanstwo	(Amtshmsch. Bautzen),
L. = Lubijske	" "	(" Löbau),
K. = Kamjeńske	" "	(" Kamenz),
Ži. = Žitawske	" "	(" Zittau),
W. = Wojerowski	wobvod	(Kreis Hoyerswerda),
R. = Rozbórski	"	(" Rothenburg),
Zh. = Zhorjelski	"	(" Görlitz),
Lb. = Lubański	"	(" Lauban),
Žah. = Žahański	"	(" Sagan),
Ból. = Bólesławski	"	(" Bunzlau).

Žahański a Bólesławski wobvod słušatej po prawom k Slezskej, běstaj pak tak daloko, hač su tu jeju města a wsy mjenowane, něhdý wot Serbow wobsydlenaj.

1. Mjena kraja a luda.

Lausitz Łužica, y.	Niederlausitzer Delni Łužičan.
Lausitzer Łužičan, pl. Łužičenjo, rodž. Łužičanow a Łužičan.	Wende Serb pl. Serbja (Serbjo), rodž. Serbow.
Oberlausitz Hornja Łužica.	Oberlausitzer Wende Hornjołužiski Serb, Horni Serb.
Oberlausitzer Horni Łužičan.	
Niederlausitz Delnja Łužica.	

Niederlausitzer Wende Delnjołužiski Serb, Delni Serb.
Mil(c)zener (zastarske mjeno Hornich Serbow): Milčan, pl. Milčenjo, rodz. Milčan(ow).
Mil(c)zenerland Milska, eje.
Lusitzer (zastarske mjeno Delnich Serbow): Łužičan, pl. Łužičenjo.
Sagost (zastarske mjeno Žitawskeho wobwoda): Zahozd (sts. Zagvozd).
Oberland (južny horaty džel H. Łužicy): Hory.
Oberländer Horjan (Horak), pl. Horjenjo (Horacy).
Flachland (džel H. Łužicy srjedź smuhi wot Lubija přez Budyšin do Halštrowa a saksko-pruskich krajnych mjezow): Polo.
Flachländer Polan (Pólnik), pl. Polenjo (Pólnicy).

Nederland (pruska Hornja a Delnja Łužica přez cylo): Delany.

Niederländer: Delan, pl. Delenjo. Heideland (pěsačny wosebje z khójinu wobrosćeny džel pruskeje Łužicy wokoło Mužakowa a Hrdka): Hola.

Heidebewohner Holan, pl. Holenjo, rodz. Holanow a Holan.

Spreewald Błota.

Spreewäldler Błotowčan, pl. Błotowčenjo.

Žortne pomjenowanja:

Hajak, pl. Hajaki a Prajak, pl. Prajaki za Hornich Serbow ze strony Delnich Serbow („haj“ a „praju“). — Jojak, Jojacy a Gronjak, Gronjacy za Delnich Serbow ze strony Hornich Serbow („jo“ a „gronim“).

2. *Města, wsy a mjeňše sydlišča.*

Altbernsdorf L. Stare Bjenadžicy. Alte Ziegelscheune K. Stara Cyhelnica, v.
 Altliebel R. Stary Lubolń, rja. Altlöbau L. Stary Lubij.
 Amtsbanau W. Hamtskékhěže, pl. Arnsdorf B. W. Zh. 3 wsy, Warońcicy (skeps. Warnaćicy). Attendorf R. Oćicy.
 Auritz B. Wuricy.
 Auschkowitz K. Wučkecy.
 Baarsdorf R. Bartecy.
 Balakmühle W. Balak, a.
 Barutsche B. Borowišča, ow pl. Baruth B. Bart, a.
 Baruther Berg R. Bartska hora.
 Bäruschmühle W. Boroščowski mlyn.
 Basankwitz B. Bozankecy.
 Baschütz B. Bošecy.
Bautzen Budyšin, a.

Bederwitz B. Bjedrusk, a.

Beerwalde W. Bjerwald, a.

Beiersdorf L. Bejerecy.

Beinsdorf R. Bjenišow.

Belgern B. Běla Hora.

Bellwitz od. Belbitz L. Bělecy.

Belmannsdorf Lb. Bałdrijanecy (Belmanecy).

Belmsdorf B. Baldrijanecy (Bałdanecy).

Berg R. Hora (Góra).

Bergdorf Bartow.

Berge B. Zahof, rja.

Bergen W. Hory, Hór, pl.

Berna Lb. Berno, a.

Bernbruch K. Bambruch, a.

Bernsdorf W. Njedžichow.

Bernstadt L. Bjenadžicy (Bjarnaćicy).

Berzdorf L. Bartono, a.

Berthelsdorf L. Lb. Bartromeey(2).

- Bewoschnühle W. Běloš, a, m.
 Biehain R. Běhany, ow.
 Biehla K. Běla, eje, ž.
 Biehlen W. Bělno, oho, sr.
 Bielau Zh. Běla, eje.
 Biesig Zh. Dězik, a.
 Biesnitz Zh. Běžnica, y.
 Binnewitz B. Bónjecy.
 Birkenrode B. *Brěžyščo, a, sr.
 Bischedorf L. Biskopow (tež Bis-
     kopicy).
 Bischheim K. Biskopicy.
Bischöfswerda B. Bi-
     skopicy.
 Bloaschütz B. Błowańcy.
 Blösa B. Brězow.
 Bluno W. Bluń, nja.
 Boblitz B. Boboley, olc.
 Bocka b. Milkel B. Bukowka, i.
 Bocka b. Uhyst K. Bukowc, a.
 Bohra K. Lb. Borow (2).
 Bolbritz B. Bolborecy, orc.
 Borda Zh. Borda, y.
 Bornitz B. Boranecy.
 Boxberg R. Hamor, a.
 Brachenau Zh. Prochnow.
 Brand R. Spaleno, oho, sr.
 Brauna K. Brunow.
 Braunsdorf R. Brunojee, ojc.
 Brehmen B. Brěmjo, mjenja, sr.
 Breitendorf L. Wujezd, a.
 Brettnig K. Brětnik, a.
 Briesing B. Brězynka, i.
 [Brieske b. Senftenb. Ka. Brězki,
     ow.]
 Briessnitz B. Brězecy.
 Brischko W. Brěžki, ow.
 Brohna B. Bronjo, a, sr.
 Brösa B. Brězyna, y.
 Brösang B. Brězynka, i.
 Brösern Gr.- u. Kl.-B. W. a M.
     Přezdrén (Přezdrjeń), nja.
 Brösingmühle W. Brězynkec
     młyn.
- Bröthen W. Brětnja, e.
 Buchholzmühle K. Bukowski
     młyn.
 Buchwalde B. W. R. Bukojna (3).
 Buda L. Buda, y.
 Dulleritz K. Bulericy.
Bunzlau Bolesław, a.
 Burg W. Bórk, a.
 Burghammer W. Bórkhamor, a.
 Burglehn W. Podhród, a.
 Burk B. Bórk, a.
 Buscheritz B. Bóśericy.
 Burkau B. Porchow.
 Bührau Žah. Běrow.
 Bürkau B. Brěza, y.
 Callenberg B. Khemberk, a.
Camenz Kamjeńe, a.
 Camina b. Rad. B. Kamjenna,
     eje, ž.
 Caminau b. Kön. B. Kamjennej,
     eje, ž.
 Cana s. Kaana.
 Canitz-Christina B. Konjeev.
 Cannowitz b. Baruth B. Skaneey.
 Cannowitz K. Kanecy.
 Cannowitz b. Göda B. Khanecy.
 Carlsberg B. *Karlowa hora.
 Carlsbrunn hl. Karlsbrunn.
 Carlsdorf B. Karlocy (2).
 Caseritz K. Kozařcy, afc.
 Casslau B. Koslow.
 Coblenz B. W. Koblicy (2).
 Collm R. Khořm, a.
 Commerau b. Klix B. Komorow
     (Dobry).
 Commerau b. Königsw. B. Ko-
     morow (Roztorhany).
 Cortnitz B. Khortnica, j.
 Cosel R. Kózlo, oho, sr.
 Cosel i. Geb. B. Kózly, ow.
 Cosma Zh. Kosmow.
 Cossern B. Kosarń, nje, ž, resp.
     Kosernja, e.
 Cölln B. Khelno, a, sr.

- Creba R. Krjebja, e.
 Crosta B. Khróst, a.
 Crostau B. Khróstawa, y.
 Crostwitz K. Khrósćicy.
 Cunau Žah. Kunowa, eje.
 Cunewalde L. Kumwałd, a.
 Cunnersdorf b. Cam. K. Hlinka.
 Cunnersdorf L. Zh. Kundraćicy (2).
 Cunnewitz K. Konjecy.
 Cunnewitz L. Khójnica, y.
 Dahlowitz B. Dalicy.
 Dahren B. Darin.
 Daranitz B. Torońca, y.
 Dauban R. Dubo, oho, sr.
 Daubitz R. Dube, a.
 Däschko W. Daški, ow, pl.
 Demitz B. Zemicy.
 Denkwitz B. Dženikecy.
 Deschka Zh. Deško, a.
 Deutsch - Baselitz K. Němske
     Pazlicy.
 Deutsch-Paulsdorf Zh. Wjacsława,
     a.
 Diehmen B. Demjany.
 Diehsa R. Dzěže, ow, pl.
 Dittmannsdorf Zh. Dytmarjocy
     (Džétmarjocy).
 Dobers R. Dobra Wjes.
 Doberschau B. Dobruš(a), e, ž.
 Doberschütz b. N.-Gurig B. Do-
     brašecy.
 Doberschütz b. Neschw. B. Do-
     brošicy.
 Dobranitz B. Dobranecy.
 Dobrig K. Dobrik, a.
 Dohms Žah. Domuš, a.
 Dolgowitz L. Dołhaćicy.
 Döberkitz B. Deberkecy.
 Döbra K. Debr(i)cy.
 Döbschke B. Debiškow.
 Döbschütz B. Debsecy.
 Döbschütz Zh. Debšk (Dobšicy).
 Döhlen B. Delany, an.
 Dörgenhausen W. Němcy, ow.
- Drauschkowitz B. Družkecy.
 Drausendorf Ži. Družedy.
 Drebnitz B. Drjewniščo, a.
 Drehsa B. Droždžij, a, m.
 Dreihäuser b. Räck. K. Tři Khěze.
 Dreikretscham B. Haslow.
 Dreiweibern W. Tři Žony.
 Dretschen B. Drječin.
 Driewitz W. Drěwcy, ow.
 Drobien B. Droby, ow.
 Dubrau Žah. Dubrawa.
 Dubraucke B. Dubrawka p. Barta.
 Dubring W. Dubrjeňk, a.
 Dürrbach R. Dyrbach, a.
 Dürrhennersdorf L. Suche Hen-
     drichecy.
 Dürrwicknitz K. Wěteńca.
 Ebendörfel B. Bělčecy (Bělšecy).
 Ebersbach L. Zh. Habraćicy (2).
 Ebersdorf L. Habrachćicy.
 Eibau L. Eibawa, y.
 Eiserođe L. Njeznařowy, genit.
     Njeznařow, pl.
- Elstra K. Halštrew.**
- Entenschenke B. Kača korčma.
 Eselsberg R. Wóslíča Hora.
 Eulowitz B. Jiłocý, oc.
 Eutrich B. Jitk, a.
 Fasanengarten W. Bažantowa
     zahroda.
 Förstgen R. (Dolha) Boršč, e, ž.
 Fleissig B. Flisak, a.
 Förstchen Ober-, Klein-, B. Borsč,
     Hornja, Mała.
 Frauendorf W. Žonow.
 Friedersdorf K. Ži. Zh. W. L.
     Bjedrichecy (5).
 Fritzkau L. Frickow.
 Gablenz R. Jabłońc, a.
 Gaussig B. Huska, i.
 Gebelzig R. Hbjelsk, a.
 Geierswalde W. Lejno, oho, sr.
 Geislitz W. Kislik a Kiselk, a.
 Geisslitz B. Kislica, y.

- Geismannsdorf B. Džibrachćicy.
 Gelenau K. Jelenjow.
 Georgewitz L. Korecy.
 Gersdorf K. Ži. Zh. Gerha(r)ćicy (3).
 Glaubnitz K. Hlupońca.
 Glauschnitz K. Hlušnica.
 Gleina B. Hlina.
 Glossen L. Hlušina.
 Gnaschwitz B. Hnašeacy.
 Goldbach B. Kadołba, y (vulgo
     Góldbach).
 Golenz B. Holca, y.
 Gosswitz L. Hosćilecy (vulgo
     Hóswecy).
 Gottschdorf K. Kočica.
 Göbeln B. Kobjelin (skeps. Ko-
     bjelń), a.
 Göda B. Hodžij, a.
 Gödlau K. Jědlow.
Görlitz Zhorjele (staro-
     serbski Drjewnow), m.
 Gräfenhain K. Žah. Hrabicy (gra-
     bicy) (2).
 Gränze K. Hraúca.
 Gross-Bogendorf Žab. Babjeg, a.
 Gross-Dehsa L. Dažin.
 Gross-Dubrau B. Dubrawa, y.
 Gross-Düben R. Džewin.
 Gross-Grabe K. Hrabowa, eje.
 Grosshänchen B. Wulki Wosyk, a.
 Gross-Krausche Zh. Krušow, a.
 Gross-Kunitz B. Khójnica, y.
 Grossnaundorf K. Nowa Wjes.
 Gross-Partwitz W. Parcow.
 Gross-Radisch R. Radšow.
 Gross-Särchen W. Wulke Ždžary,
     ow.
 Gross-Saubernitz R. Zubornica.
 Gross-Seitschen B. Žičeń, nja, m.
 Gross-Selten Žah. Želatow.
 Gross-Schönau Ži. Wulki Šunow.
 Gross-Waldau Žah. Wulki Borow.
 Grosswelka B. Wulki Wjelkow.
 Gröditz B. Hrodišće, a, sr.
- Grube L. Jama, y.
 Grubschütz B. Hrubjelćicy.
 Grubtitz B. Hruboćicy.
 Gruna Zh. Hronow.
 Grunau Ži. Hronow.
 Grünbuschschenke b. Milkel B.
     Korčma w Haju.
 Grünbusch b. Camina B. Kamjeń-
     čanski Haj, a.
 Grünbusch b. Radibor B. Rad-
     woński Haj, a.
 Grüngräßchen K. Zelena Hra-
     bowka, i.
 Grünwalde W. Zeleny Hózd, a.
 Guhra B. Hora.
 Gurick Zh. Hórka, i.
 Guteborn W. Wudwoń, rja.
 Guttau B. Hućina, y.
 Günthersdorf B. Hunćericy.
 Haag W. Haj, a.
 Hässlich K. Haslowk.
 Hain Ži. Haj, a.
 Hainewalde Ži. Hajnwald, a.
 Hainitz B. Hajnicy.
Halbau Žah. Jilwa, y.
 Halbau L. Jiłow.
 Halbendorf i. Geb. B. Wbohow.
 Halbendorf a. d. Spree B. Poł-
     pica, y.
 Halbendorf b. Schleife R. Brě-
     zowka, i.
 Hammermühle B. W. Hamorski
     mlyn (2).
 Hammerstadt R. Hamoršć, a, m.
 Harthau B. Ži. Hartawa, y (2).
 Hartmannsdorf Žah. Hartmanojce.
 Hausdorf K. Wukecy.
 Heide R. Hola (Góla), c.
 Heinersdorf W. Hendrichecy.
 Hennersdorf L. K. Zh. Lb. Hen-
     drichecy (4).
 Hermsdorf W. Hermanecy (2).
 Hermsdorf b. Musk. Ža. Sekow-
     ka, i.

- Herrenwalde Ži. *Knježi Hózd.
 Herrmannsdorf R. Kuty, ow.
 Herwigsdorf (Herb-) L. Herbi-
     kecy (Hewjerkecy, Hérkecy).
 Hilbersdorf Zh. Hilbjeſcy.
 Hochkirch L. Bukecy.
 Hochkirch Zh. Milkow.
 Hohenbocka W. Bukow.
 Holscha B. Holešow.
 Holsch-Dubrau B. Holešowska
     Dubrawka.
 Holtendorf Zh. Holečin.
 Horka K. Hórki, ow.
 Horka (Langenhorke) R. Dolha
     Hórka, i.
 Horscha R. Hóršow.
 Hosena W. Hóznija, e.
 Hoske W. Hózk.
Hoyerswerda Wojerecy.
 Höckendorf K. Wujkecy.
 Höflein, K. Wudwoń, rja.
 Hörnitz (Alt-, Neu-) Ži. Hór-
     nica, y.
 Hummelmühle W. Homolanski
     młyn.
 Jahmen R. Jamno, oho, sr.
 Jamnitz b. Prieb. Žah. Jamnice, ic.
 Jannowitz B. W. Janecy (2).
 Jauer K. Jawora, y.
 Jauernik L. Zh. Jawornik, a (2).
 Jankendorf R. Němske Jeńkecy.
 Jankendorf Žah. Jeńkecy.
 Jenkwitz B. Jeńkecy.
 Jerchwitz R. Jěřchcey.
 Jesau K. Jěžow.
 Jeschütz B. Ješícy.
 Jessnitz i. Geb. B. Jasońca, y.
 Jcssmitz b. Neschw. B. Jaseńca, y.
 Jetscheba B. Jatřoň (Jatreň), bja, m.
 Jetschko Žah. Niwjerla, e.
 Jiedlitz K. Jědlica (vulgo Jělc), y.
 Joachimstein Ži. *Joachimowy
     kamień.
 Johannisthal W. Janowy Dol.
- Johnsłorf B. Ži. Jeńšecy (2).
 Josephsdorf Ži. *Josefecy.
 Irgersdorf B. Wostaſecy.
 Kaana R. Kanjow.
 Karlsbrunn L. *Karlowa studzeń,
     Karloweje studnje.
 Kaschel R. Koſla, e.
 Kaschwitz B. Kašečy.
 Katschwitz B. Kočica.
 Kauppa B. Kupoj (-ej), e, ž.
 Kennitz L. Kamjenica (Kamjeń-
     ca), y.
 Keula R. Kij, a, m.
 Keula W. Kulowc, a.
 Kiesdorf a. d. Eigen L. Kislica, y.
 Kindisch K. Kinč, město Khój-
     nič, a, m.
 Kirschau B. Korzymń, mja, m.
 Kittlitz L. Ketlicy.
 Kleinbautzen B. Budyšink.
 Klein-Dehsa L. Dažink, a.
 Kleindittmannsdorf K. Dytmář-
     kecy (Džétm-).
 Klein-Dubrau B. Dubrawka p.
     Malešec.
 [Klein-Düben Žar. Džewink.]
 Klein-Krauscha R. Krušowk.
 Klein-Kunitz B. Khójnička, i.
 Kleinhänchen K. Mały Wosyk, a.
 Klein-Oelsa R. Wolešnica.
 Klein-Partwitz W. Bezdow a
     też pl. Bezdowy.
 Klein - Postwitz B. Bójsweczy
     (Bójswoj[j]ey).
 Klein-Praga B. Praha, i.
 Klein-Priebus R. Přibuzk (Muž-
     nar. Tšebuzk).
 Klein-Radisch R. Radšowk.
 Klein-Radmeritz L. Małe Rad-
     měrcy, ěrc.
 Klein-Saubernitz B. Zubornička, i.
 Kleinseidau B. Zajdow (Zawidow).
 Klein-Seitschen B. Žičeňk.
 Klein-Selten Žah. Želatowk.

- Klein-Schönau Ži. Šunowk.
 Klein-Tettau L. Četowk (Cytowk).
 Kleinwelka B. Mały Wjelkow.
 Kletschkomühle W. Klečkec mlyn.
 Klitten R. Klětno, oho, sr.
 Klix B. Žah. Klukš, a (2).
 Kmehlen W. Khmjelný, ow, pl.
 Kohlwesa L. Kołwaza, y.
 Kochsdorf b. Musk. Ža. Kochac, a.
 Koitzsch K. Khójnišćo, a.
 Kolbitz W. Kołpica, y (skeps. Kołbic, a).
 Kolpen W. Kołpin.
 Kopschin K. Kopšin.
 Kortitzmühle W. Kortec mlyn.
 Kosel K. Kózły, ow.
 Kotitz L. Kotecy.
 Kottmarsdorf L. Kotmař, rja, m.
 Kotten W. Koćina, y.
 Köbeln R. Kobjelin.
 Köblitz L. Koblica, y.
Königsbrück R. **Kins-pórk, a.**
 Königshain Ži. Zh. * Kralowy Haj (2).
 Königsmühle B. Kralowski mlyn.
 Königswartha B. Rakecy.
 Körbigsdorf L. Korbjelcy, elc.
 Köslitz Zh. Kózlicy.
 Kötzschau L. Koča, eje, ž.
 Krakau K. Krakow.
 Krappe L. Khrapow.
 Krauschwitz R. Krušwica.
 Kreckwitz B. Krakecy.
 Kriepitz K. Krépecy.
 Krinitz B. Krónica, y.
 Kringelsdorf R. Krynelecy.
 Krischa Zh. Kříšow.
 Krobnitz Zh. Krobnica.
 Kronförstchen B. Kříwa Boršć, e.
 Kropfen W. Kropnja, e.
 Kubschütz B. Kubšicy.
- Kuckau K. Kukow.
 Kuhna Zb. Kunow.
 Kumschütz B. Kumšicę.
 Kunnerwitz Zh. Kunowica.
 Kuppritz L. Kop(e)rcy.
 Kutschig R. Kućik, a.
 Kühnicht W. Kinajcht, a.
 Küpper Lb. Koprow, a.
 Kynitsch (resp. Kessel) B. Kinč, a, město Khójnič, a.
 Laske K. Łazk, a.
 Lauba L. Luboz, a.
Łamban Luban, nja.
 Laubusch W. Lubuš, a.
 Laucha L. Luchow.
 Lauske b. Hochk. L. Łusk, a.
 Lauske b. Neschw. B. Łusč, a.
 Laussnitz K. Łužnica, y.
 Lautitz L. Łuwoćicy.
 Lawalde L. Lewald, a.
 Lehn B. L. Lejno, a, sr. (2).
 Lehndorf K. Lejno, a.
 Leichnam B. Lichań, nja.
 Leipe R. Lipej, e, ž.
 Leipe W. Lipoj, e, ž.
 Leipgen R. Lipinki, ow.
 Leschwitz Zh. Lěšwica.
 Leuba Ži. Lubin.
 Leuten Žah. Lutol, a.
 Leutersdorf Ži. *Lutarjecy.
 Leutwitz B. Lutyjecy.
 Libon B. Liboń, nja, m.
 Lichtenau (Ober-, Nieder-) K. Lichtnow.
 Liebegast W. Lubhozdź, a, m.
 Liebenau K. Lubnjow.
 Liebsen Žah. Libušin, a.
 Lieska W. Lěskej, e, ž.
 Lieske b. Neustadt R. Łužki, ow.
 Liesska K. Lěska (-ej), eje, ž.
 Linde R. Podlipa, y.
 Lindenau W. Lipina, y.
 Lindenberg L. Lipowa hora.
 Lippen W. Lipiny, ow.

- Lippitsch B. Lipič, a.
 Lipsa W. Lipsa, y.
 Lipschau Žah. Lipišk, a.
 Lissa Zh. Liša, eje.
 Lissahora B. Lisa Hora.
 Litschen W. Złyčin.
 Litten B. Lětoń, nja, m.
 Lodenau R. Lodnjow.
 Loga B. Łahow.
 Lohsa W. Łaz, a.
 Lohsaer Schäferei R. Łazowske
 wowčeńje, pl.
 Lomnitz Zh. Łominica, y.
 Lomske B. Łomsk, a (2).
Löbau Lubij, a.
 Lömischau B. Lemiszow.
 Löschau B. Lesawa, y.
 Lubas B. Luboz, a.
 Lubachau B. Lubochow.
 Luga B. Łuh, a.
 Lugknitz R. Wjeska.
 Lückendorf Ži. Lěpkarjecy.
 Lückersdorf K. Lěpkarjecy.
 Luppa B. Łupoj, e, ž.
 Luppisch-Dubrau B. Łupjanska
 Dubrawka.
 Luptin Ži. Lubočin.
 Luttowitz B. Lutowč, a.
 Lüttichau K. Lutychow.
 Malsitz B. Małsecy.
 Malschwitz B. Malešecy.
 Maltitz L. Malećicy.
 Marienborn, Bad K. Kupjele
 (Marijne K.), pl.
 Marienstern, Kloster K. Klóšter
 Marijna Hwězda.
 Marienthal, Kloster Ži. Klóšter
 Marijny Dol.
 Markersdorf Ži. Mark(w)arcicy (2).
Marklissa Lb. Lěsna, eje.
 Maukendorf W. Mučow.
 Mauschwitz L. Mučnica, y.
 Medewitz B. Mjedžojěz (Mje-
 džojz), a.
- Mehltheuer B. Lubjeać, a.
 Melaune Zh. Měrjow.
 Mellendorf Žah. Mjelin.
 Merka B. Měrkow.
 Merzdorf W. Łućo, a, sr.
 Merzdorf b. Zib. Žah. Měrcink.
 Meschwitz B. Mješecy.
 Meuselwitz Zh. Myslecy.
 Michalken W. Michałki, ow.
 Milkel B. Minakal, a.
 Milkwitz B. Milkcey.
 Milstrich K. Jitro, a, sr.
 Miltitz K. Miłoćicy.
 Moholz R. Wuhełc, a.
 Mocholz R. Mochołc, a.
 Mortka W. Mortkow.
 Moys Zh. Mojš, a.
 Mönau W. Manjow.
 Mönchswalde B. Mnišonc, a.
 Mulkwitz R. Mułkecy.
 Munschke L. Mlynček, a.
 Muntzsching p. Njeradec K.
 Mlónčik.
 Muschelwitz B. Myšecy.
 Muska-Vorwerk R. Mosty, ow.
Muskau R. Mužakow.
 Mücka R. Mikow.
 Mühlrose R. Miłoraz, a.
 Nadelwitz B. Nadžanecy.
 Nappatsch R. Napadž, e, ž.
 Nardt W. Narć, a.
 Naundorf B. Nowa Wjes.
 Nauslitz K. Nowoslicy.
 Nebelschütz K. Njebjelčicy.
 Nedaschütz B. Njezdašecy.
 Nechen L. Njechań, nja.
 Nechern B. Njechorń, nja.
 Neida bei Hoyerswerda W. Ny-
 dej, e, ž.
 Neida b. Lohsa W. Nydej, e, ž.
 Neraditz K. Njeradecy.
 Neschwitz B. Njeswačidlo, a, sr.
 Neudorf B. L. W. R. Nowa
 Wjes (8).

- Neudörfel B. K. R. Žab. Nowa Wjeska (4).
 Neu-Driewitz W. Bórduc, a.
 Neue Ziegelscheune K. Nowa Cyhelnica, y.
 Neuhammer R. Nowy Hamor.
 Neuhof K. Nowy Dwór.
 Neukirch B. Wjazońca, y.
 Neuliebel R. Nowy Lubolń, nja.
 Neundorf a. d. E. L. Nowa Wjes.
 Neu-Oppitz B. Njeradk, a.
Nensalza L. **Nowosolec** (**Nowosalec**), a.
 Neustadt W. R. Nowe Město (2).
 Neustädtel K. Nowe Město.
 Neustädter Hammer W. Hamor, a.
 Neuwiese W. Nowa Łuka, i.
 Nickrisch Zh. Nikriš, a.
 Niecha Zh. Njechow.
 Nieda Zh. Nida, -eje.
 Niedergurig B. Delnja Hórká.
 Niederkaina B. Delnja Kina.
 Niemitsch W. Němješk, a.
 Niesendorf B. Niža Wjes.
Niesky R. **Nizka, eje.**
 Niethen L. Něćin.
 Nimschütz B. Hněwsecy.
 Nochten R. Wochozy, oz.
 Noës (Nooss) R. Nowa Wjes.
 Nostitz L. Nosaćicy.
 Nucknitz K. Nuknica, y.
 Obereulowitz B. Pakostnica abo Hornje Jiloye.
 Obergurig B. Hornja Hórká.
 Oberkaina B. Hornja Kina.
 Oderwitz Ži. Wódrjeńca.
 Oedernitz R. Wódrjeńca, y.
 Oehlisch L. Wólšina.
 Oehna B. Wownjow (H.).
 Oelsa O.-u. N.-, resp. Lang-Oelsa, R. H. a D. Wólšina.
 Oelsa R. L. Wolešnica (2).
 Ohorn resp. Mohorn K. Jawor, a.
 Oppach L. Wopaka, eje, ž.
- Oppeln B. Wopaleń, nja, m.
 Oppeldorf Ži. Wopalenica, y.
 Oppitz B. Psowje, ow.
 Ossel K. Wóslin.
 Ossig (Deutsch-, Wendisch-) Zh. Wosyk (Němski, Serbski).
 Ostrichen Lb. Wostrožin, a.
Ostritz Ži. **Wóstrowe, a.**
 Ostro K. Wotrow.
 Ossling K. Wóslink, a.
 Ottenhain L. Wotłshań, nja.
 Otterschütz K. Wotružica, y.
 Oybin Ži. Ojwin, a.
 Pannewitz b. Weidl. B. Banecy.
 Pannewitz b. Bisch. B. Panjecy.
 Panschwitz K. Pančicy.
 Papiermühle B. Papjernik.
 Pasditz K. Pozdecy.
 Pasternakmühle W. Pasternakec mlyn.
 Patach b. Prieb. Žah. Pótach, a.
 Paulsdorf L. Pawłecy (Pawlocy).
 Pechern Žah. Pěchě, a.
 Peickwitz W. Čikecy.
 Penzig Zh. Pjeńsk, a.
 Peschen L. Stwěšin.
 Petersbach B. Pětrowa, eje.
 Petersdorf Žah. Pětrojce.
 Petersbain K. R. Hóznica, y (2).
 Pethau Ži. Pětow.
 Picka L. Píkow.
 Pickau B. Špíkowy, ow, pl.
 Pielitz B. Splósk, a.
 Pietschwitz B. Běčicy.
 Piskowitz K. Pěskecy.
 Plieskowitz B. Plusnikecy.
 Plotzen L. Blóčany, an, pl.
 Plutomühle (Blutm.) W. Blotowski mlyn.
 Podritz K. Podricy.
 Podrosche b. Prieb. R. Podroždž, a.
 Pohla B. Palow.
 Pommritz B. Pomorecy (Pomorecy).

- Poritzsch (Gross-, Klein-) Ži.
Porč, a.
Posottendorf Zh. Božećin, a.
Posthorn B. *Póstoróžk, a.
Postschenke B. Póstowa korčma.
Postwitz, Gross-P. B. Budestecy.
Potschaplitz B. Počaplicy.
Praschwitz Vw. bei Baruth B.
Prašica, y.
Prauske b. Gebelzig R. Hornje
Brusy, ow.
Prauske bei Daubitz R. Delnje
Brusy, ow.
Prautitz K. Prawoćicy.
Preititz B. Přiwćicy.
Presske B. Praskow.
Preuschwitz B. Přešecy.
Priebus Žah. **Příbuz** (Muž.
nar. **Tšěbuz**) a.
Prietitz K. Protecy.
Primsdorf Ból. Přemysłecy.
Pritchitz B. Přečecy.
Publick R. Publik, a.
Pulsnitz K. **Połćnica**, y.
Purschwitz B. Porsicy.
Puschermhüle B. Póžefski młyn.
Puschwitz B. Bóšicy.
Putzkau B. Póckowy, Pockow, pl.
Quatitz B. Khwaćicy.
Quitzdorf R. Kwětonecy (-tan-).
Qumälish Žah. Klmjeliš, a.
Quolsdorf Žah. Faloice (Khwa-
lecy) (2).
Quosdorf K. Khasow.
Quoss B. Khasow.
Rabitz B. Rabocy, oc.
Rachenau Zh. Rachnow.
Rachlau B. W. Rachlow (2).
Rackel B. Rakojdy, ojd.
Radgendorf Ži. Radkecy.
Radibor B. Radwoř, rja.
Radmeritz Zh. Radměricy.
Ralbitz K. Ralbicy.
Rammenau B. Ramnow (-low).
- Rascha B. Rašow.
Rattwitz B. Ratarjecy.
Ratzen W. Radská, i.
Rauden W. Rudej, e, ž.
Rauscha Zh. Rušow.
Raussen Žah. Rusno, a.
Rauschwalde Zh. Rušovk.
Rauschwitz K. Rušica, y.
Räckelwitz K. Worklecy.
Rädel Žah. Radlo, a.
Rehnsdorf K. Rančík, a.
Reibersdorf Ži. Rybarjecy.
Reichenau K. Ži. Žah. Rych-
now (3).
Reichenbach Zh. **Rych-
bach, a.**
Reichenbach, K. Rychbach, a.
Reichwalde R. Rychwald, a.
Rennersdorf (Ober-, Nieder-) L.
Rynarjecy.
Reutnitz Ži. Rutnica, y.
Riegel W. Roholin (vulgo Ro-
holí), a.
Rieschen B. Zrěšin.
Rietschen R. Rěčica, y, tež Rě-
čicy, pl.
Ringenhain B. Rynař, rja.
Rodewitz b. Postwitz B. Rozwo-
decy.
Rodewitz b. Hochk. L. Rodecy.
Robna K. Rowno, oho, sr.
Rohnau Ži. Ronow.
Rohne R. Rowne, eho, sr.
Rollmühle b. Mühlr. R. Rula, e.f.
Rosenhain L. Różan, a & Różany,
žan, pl.
Rosenthal K. Ži. Różant, a (2).
Rossnitz Žah. Rosnica, y.
Rothenburg, Rozbork.
Rothkretscham b. Tetta Zh. Čeř-
wjena, eje, ž.
Rothnauslitz B. Čeřwjene No-
slicy.
Röderbrunn B. Rědorica, y.

- Röhrsdorf (Groß-, Klein-) K. Rědorjecy.
- Ruhenthal B. *Wotpočink, a.
- Ruhland** W. **Rólaný, an.**
- Ruppendorf Žah. Rupin.
- Ruppersdorf (Ober-, Nieder-) L. Ruprichecy.
- Rysak W. R. Rězak, a (2).
- Saalau W. Salow.
- Saalendorf Ži. Salow.
- Sabrodt W. Zabrod, a.
- Sagan** Žahaú, nja, m.
- Sagar R. Zagof, rja.
- Sagarlug R. Ług, a.
- Salga B. Zahow.
- Salzenforst B. Słona Boršc.
- Sandförstchen R. (Pěsačna) Borštka.
- Saritsch B. Zarěc, a.
- Sänitz R. Sanica, y.
- Särchen bei Klix B. Ždzáry, Ždžar.
- Särichen R. Ždžarki, ow, pl.
- Särka L. Žarki, ow.
- Säuritz K. Žuricy.
- Schadendorf R. Pakostnica, y.
- Scheibe W. Šiboj, e, ž.
- Scheckthal K. Pisany Dol.
- Scheckwitz B. Šekcocy.
- Schiadel K. Přidol (Křídol), a.
- Schildamühle W. Šildowski mlyn.
- Schirgiswalde** B. Šera-chow.
- Schleife R. Slepø, oho, sr.
- Schleißermühle B. Slěborničanski mlyn.
- Schlungwitz B. Slónkecy.
- Schmeckwitz K. Smječkecy.
- Schmerlitz K. Smjerďaca, eje, ž.
- Schnochtitz B. Smochćicy.
- Schmole B. Smolicy.
- Schmorkau K. Ponchawecy.
- Schmölln B. Smjelna (Smělna).
- Scholtschickmühle W. Šołćikec mlyn.
- Schönau K. L. Šunow (2).
- Schönbach K. L. Šumbach, a (2).
- Schönberg L. *Jasna Hora.
- Schönbrunn B. Šumborn, a.
- Schönfeld Ži. *Jasne Poł.
- Schöps Zh. Šepe, a.
- Schöpsdorf W. Sepšecy.
- Schwarzbach W. Čorna Woda.
- Schwarz-Collm W. Čorny Kholmc.
- Schwarzer Adler B. Čorny Wo-roj, rla.
- Schwarznauslitz B. Čorne Noslicy.
- Schwarzwasser B. Čorna Woda.
- Schweidnitz (Gross-, Klein-) L. Swidnica (vulgo Swóńca).
- Schweinerden K. Swinjańja, e.
- Schwepnitz K. Sepicey.
- Schwerta Lb. Swětow.
- Schwoosdorf K. Šwobicy.
- Sdier B. Ždžef a Zdef, rje, ž.
- See R. Jězor, a.
- Seedorf Žah. Jazor, a.
- Seidau B. Židow.
- Seidenberg Lb. Židzin, a.
- Seidewinkel W. Židzino, oho, sr.
- Seifersdorf Ži. R. Šiborćicy (2).
- Seifhennersdorf Ži. Wodowe Hendrichecy.
- Seitendorf Ži. Zatoń, nja.
- Sella K. Želnja, e, ž.
- Sella V. Želnje, ow, pl.
- Sercha Zh. Zdžarki.
- Siebitz b. Göda B. Dživoćicy.
- Siebitz b. Kloster H. Zywiecy (Zyjicey).
- Singwitz B. Dženikecy.
- Sinndorf Žah. Sy-jeńce, ſc.
- Skalmühle B. Skalanski mlyn.
- Skaska K. Skaskow.
- Skerbersdorf P. Skarbišecy.
- Soculahora B. Sokol(ni)ca, y.

- Sohland a. d. Spree B. Załom, mja nad Sprjewju m.
- Sohland a. Rothstein L. Załom, mja při Čerwjenym Kamjenju.
- Sohra Zh. Žarow.
- Sohra B. Žďár, rja, m.
- Sollschwitz B. (Hornje) Sulšecy.
- Sommer-(Sauer-)Luga K. Łuh, a.
- Sonnenberg b. Rod. B. Słónčna Hora.
- Soritz B. Sowrjecy.
- Sornssig B. Žornosyki, -syk.
- Spittel b. Cam. K. Špital, a.
- Spittel b. Nost. L. Špikaly, ow.
- Spittowitz B. Spytecy.
- Spitzkunnersdorf Ži. Wjefšne Kundraćicy.
- Spohla W. Spale, Spal, pl.
- Spree R. Spr(j)owje, ow.
- Spreedorf L. Sprjewica, y.
- Spreewitz W. Spr(j)ejcy, eje.
- Spremberg i. O. L. Horni Hrōdk.
- Sproitz R. Spr(j)ojet, oje.
- Stacha B. Stachow.
- Stannewisch R. Stanojščo, a. sr.
- Starick R. Starik, a.
- Steina (Ober-, Nieder-) K. Šće-njow.
- Steinborn K. *Kamjeńta Studzeń.
- Steindörfel B. Trjebjeńca, y.
- Steinigtwolmsdorf B. Wolbra-mocy (-eey).
- Steinitz W. Šćeńca.
- Stein-Ölsa R. Kamjeńta Wól-šinka.
- Stenz K. Šćeńc, a.
- Stiebitz B. Šćijecy.
- Storcha B. Baćoń, nja.
- Strahwalde L. Strawald, a.
- Strassenhäuser B. Nadrózne Khěže.
- Strassgräbchen K. Nadrózna Hra-bowka.
- Strehla B. Třelany, an.
- Strohschütz B. Stróžiščo, a.
- Sullschwitz W. (Delnje) Sulšečy.
- Suppo B. Supow.
- Talpenberg R. Talpin.
- Taschendorf B. Ledžborcy.
- Taubenheim L. Hołbin, a.
- Taubitz (pustowniščo) B. Tućicy a Tupicy.
- Tauchritz Zh. Tuchorice.
- Tauer R. Turjo, oho, sr.
- Tautewalde B. Tućicy.
- Tätzschwitz W. Ptačecy.
- Techritz B. Čehorecy.
- Teicha b. Milkel B. Hat, a.
- Teicha bei Räckelw. K. Haty, ow, pl.
- Teicha b. Daubitz R. Hatk, a.
- Teichnitz B. Čichońcy.
- Temritz B. Čemječcy, fc.
- Tetta Zh. Četow (Cytow).
- Tettaw W. Četowa, eje.
- Theeröfen W. Pečerec a Cynkec Mazniki, ow.
- Thielitz Zh. Delič, a.
- Thiemendorf K. R. Čemniecy (2).
- Thomaswalde R. Domswald, a.
- Thraena R. Drěnow.
- Thraena (Draehna) W. Tranje, ow, pl.
- Thumitz B. Tumicy.
- Tiegling W. Tyhelk, a.
- Torga R. Torhowa, y.
- Torno W. Tornow.
- Tradow K. Tradow.
- Trattlau Ži. Trapidlow.
- Trauschwitz L. Trusecy.
- Trebendorf R. Trjebin.
- Trebus R. Třebuz, a.
- Tröbigau B. Trjehowy, chow.
- Truppen B. Trupin.
- Tschaschwitz B. Časecy.
- Tschelln R. Čelno, oho, sr.
- Tschirna Ból. Čorna, eje.
- Tschirndorf Žab. Čornjow.
- Tschocha Lb. Čochow, a.

- Tschöppeln R. Třeplin.
 Türebau Ži. Derchow.
 Uebigau B. Wbohow.
 Uhna B. Wunjow (Hu-).
 Uhsmannsdorf R. Husmanecy.
 Uhysta d. Spr. W. Delni Wujezd, a.
 Uhyst a. Taucher B. Horni Wujezd, a.
Ullersdorf (Ober-) Ži. (Hornje) Wuldrichecy.
 Unterm Schlosse B. Podhród, a.
 Unwürde L. Wujeń, rja, m.
 Viereichen R. Štyri Duby.
 Voelgesang B. *Ptačkecy.
 Waditz B. Wadecy.
 Wallisch Žah. Wilsk, a.
 Waltersdorf Ži. Waltarjecy.
 Wanscha Ži. Wonešow.
 Wartha B. W. Stróża, e (2).
 Wasserburger Mühle W. Wodowy młyn.
 Waszkerkretschan L. Wodowa.
 Wawitz B. Wawicy.
 Wehra Ból. Wěrow.
 Wehrsdorf B. Wjernarjecy.
 Weicha B. Wichowy, ow.
 Weickersdorf B. Wukranćicy.
 Weidlitz B. Wutołćicy.
 Weifa B. Motydło, a.
 Weigersdorf R. Wukranćicy.
 Weigsdorf L. Wuhańcicy.
 Weinberg W. Winica, y.
 Weissbach K. Běla Woda (2).
 Weissculm W. Běły Kholme, a.
 Weisse Lilie B. Běla Lilija.
Weissemberg L. Wós-pork, a.
 Weissig B.K.W. Wysoka, eje(3).
 Weisskeitsel R. Wuskidź, e, ž.
 Weisnaußlitz B. Běle Noslicy.
 Weisswasscr R. Běla Woda.
 Welka K. Wjelkow.
 Wendisch-Baslitz K. Serbske Pazlicy.
 Wendisch-Cunnersdorf L. Serbske Kundraćicy.
 Wendisch-Musta Žah. Mósty, ow.
 Wendisch-Paulsdorf L. Serbske Pawłecy (Pawłocy).
 Wendisch-Sohland B. Serbski Załom, mja.
 Werda R. Werda, y, ž.
 Werdeck R. Werdek, a.
 Wessel B. Wjesel, a, m.
 Wiednitz W. Wětnica, y.
 Wiesa K. Brězna, e.
 Wiesau Žah. Łukow.
 Wietrau (Wetro) B. Wětrow.
 Wilhelmsfeld R. Wylemo(j)cy, oc.
 Wilka Lb. Wjelkow.
 Wilthen B. Wjelećin.
 Wittgendorf Ži. Witochow.
Wittichenau W. Kulow.
 Wohla b. Cam. (też Ländchen Wohla) K. Walow, a.
 Wohla b. Löb. L. Walowy, ow, pl.
 Wolschinksmühle W. Wólśinkęc mlyn.
 Womjatk W. Womjatk, a.
 Worbis B. Wurbis, a.
 Wölkau B. Wjelkowy, ow.
 Wuischke b. Hochkirch B. Wuježk, a.
 Wuischke (Ziegen-) b. Weissenb. B. (Kozacy) Wuježk, a.
 Wunscha R. Wunšow.
 Wurschen B. Worcyn, a.
 Zedlig R. Sedlik, a, abo Förbark.
 Zeipau Žah. Ćipow.
 Zeisholz W. Ćisowa, eje, ž.
 Zeisholz K. Ćisow, a, m.
 Zeisig W. Ćisk, a.
 Zeissau Žah. Ćisow.
 Zerna K. Sernjany, njan, pl.
 Zerre (Schilde) W. Drětwej (Drětwja), gen. Drětweje.
 Zescha B. Šešow.
 Zessendorf Žah. Sešow.

Zibelle Žah. Cybalin.	Zochau K. Cochow.
Zieschütz B. Cyžecy.	Zockau B. Cokow.
Zietzscht K. Žič, a.	Zodel Zh. Zadžel, a, m.
Zimpel R. Cympel, pla.	Zscharnitz B. Čornecy.
Zischkowitz B. Čěžkocy.	Zschernske R. Černsk, a.
Zittau, Žitawa, y, ž.	Zschillichau B. Čelchow.
Zittel Ži. Žitawka, i.	Zschorna L. Čornjow.
Zoblitz L. Sobołsk, a.	Zschorna(u) K. Čornow.
Zoblitz R. Sobołkocy (Sobołsk).	Zweibrücken R. Zamosty, ow.

3a. *Rěki a rěčka, jězory a haty.*

Albertsbach B. Albertowa rěčka.	Queiss Lb. Hwizda (vulgo Kwisa).
Belke B. Bělka (rěčka p. Korzymja).	Radoschnitz die, b. Muskau R. Radošnica, y.
Bielau Zh. Běla.	Redlitz die, bei Creba R. Redlica, y.
Bober Žah. Bobr, a.	Rieglitz die, b. Gaussig B. Rychlica, y.
Elster, die Schwarze und Weisse K. W. Čorny a Běły Halštrow.	Röder (Fluss) K. Rědora & Rjedera, ž.
Goile L. Hoła (sts. Goła), eje.	Satkula die, bei Crostwitz K. Satkula, e.
Gödauer Wasser B. Hodžíjska Woda (staroserbski Godowica = Hodojca).	Schlieferbach b. Wölkau B. Slěbornička, i.
Kotołka die, b. Baruth B. Kotołka.	Schöps, der Weisse u. Schwarze Zh. R. Běly a Čorny Šepc.
Kemnitz L. Kamjenica, y.	Schwarzwasser B. W. Čornica, y.
Kipperbach Ži. Kipra, eje.	Schwarz-Wasser bei Ruhl. W. Čornica, y.
Lache, die Weisse und Schwarze b. Creba R. Běla a Čorna Łuža.	Spree, die Gr. u. Kl. — W. a M. Sprjewja, e.
Lecknitz die, b. Musk. R. Łuknica.	Strube die, bei Neustadt W. R. Pstruha, i.
Lipica die, bei Nebelschütz K. Lipica.	Tschirna Žah. Čorna (do Bobra).
Löbauer Wasser L. Lubata, y, ž.	Wesenitz die, b. Bisch. B. Wjazońca, y.
Lubatge-Bach Žah. Lubotka, i.	Wolschinka die, bei Klitten R. Wólsinka, i.
Lug der, See bei Gr.-Grabe K. Łuh, a.	
Mandau Ži. Mandawa, y.	
Neisse, Fluss. Nisa resp. Nysa, y (město Niža, e, ž.).	
Pliesnitz L. Plesnica, y, rěka.	
Pulsnitz die, K. Połčnica, y.	
	3b. <i>Hory, hole, lesy atd.</i>
Baruther Berg R. Bartska hora.	Butterberg b. Bischofsw. u. Cam.
Bieleboh (Pilobog) L. Běly Böh.	B. K. Butrowa hora (2).
Buchberg B. Bukowa Hora (p. Noweho Města).	Darner Berg bei Ringenhain B. Darinska Hora.

- Dehsaer Berg L. Bubnik, a.
 Dubona-Heide W. Dubowna hora.
 Dubrawa, Berg b. Gr.-Radisch
     R. Dubrawa.
 Ente die, Berg b. Hochkirch B.
     Kačka.
 Falkenberg B. Sokolnik.
 Frageberg b. Hochkirch B. Pra-
     šica, y, ž.
 Galgenberg K. B. Šibjeńca (2).
 Gerichtsberg b. Wittichenau W.
     Sudna hora.
 Görlitzer Heide Zh. Zhorjelska
     hora.
 Hahneberge die, bei Droben B.
     Kaponica, y.
 Hasenberg bei Löbau L. Zaječa
     hora.
 Heideberg b. Cam. K. Holina, y.
 Hengstberg b. Sohland L. Zrěb-
     cowa hora.
 Hirschberg Ži. Jelenjowa Hora
     (p. Hirschfelde — *Jelenjowe
     Polo).
 Hochstein, Geb. bei Görlitz Zh.
     Wysočiny.
 Hohe Hahn, Berg bei Neukirch
     B. Honak, a.
 Hromadnik, 4 Berge B. W. Zh.
     Hromadnik.
 Hutberg (2) L. K. Pastwina (hora).
 Isergebirge Lb. Sněžnicy, ow.
 Jungfernberg bei Hosena W.
     Knježnina hora.
 Keulenberg K. Heja (hora pola
     Polčnicy).
 Klosterberg b. Demitz B. Klóšter-
     čka hora.
 Kottmar-Berg L. Kotmař, rja.
 Königshainer Gebirge Zh. Li-
     mas, a.
 Kray der, W. Kraj (lěs p. Rólan).
 Landskrone Zh. *Krajna króna.
 Lausche Ži. Lysa resp. Liša (hora).
- Leipsberg K. Lipica (p. Jědłowa).
 Lindenbergs b. Biehla K. Lipowa
     hora.
 Lindsberg B. Lipowa Hora (p.
     Wjazońcy).
 Löbauer Berg L. Lubijska hora.
 Mönchswalderberg B. Mnišonc.
 Muskauer Heide R. Mužakowska
     hora.
 Picho-Berg b. Dretsch. B. Pichow.
 Pohlaer Berg B. Palowska hora.
 Popica, Hügel bei Eiserode L.
     Popica.
 Richtersberg bei Dehsa L. Ru-
     bježny hród.
 Rollig Ži. Rólik (hora p. Hajn-
     wałda).
 Rotstein L. Čerwjeny kamień.
 Rowatsch-Heide W. Rowač (hora
     p. Bukowa).
 Sagener Heide Žah. Žahańska
     hora.
 Schafberg b. Baruth und b. Löb.
     B. L. Wowča hora (2).
 Schmoritz-Berg B. Žmorec, a, m.
 Schwarze Berg K. Čorna hora
     (p. Halštrowa).
 Schwarze Lug, Heide b. Hoyers-
     werda W. Čorný Łuh.
 Sibillenstein b. Pulsnitz K. Ži-
     winy Kamień.
 Steinberg B. Kamjeńtña hora (p.
     Wjazońcy).
 Streit, Heide b. Muskau, Žah.
     Šrot, a.
 Stromberg bei Weissenberg L.
     Wósmužowa hora (sts. Stroma
     hora).
 Swotnick, Schanze B. Złotnik
     (hrodzišče p. Rakojd).
 Taucherwald b. Uhyst b. Bischofs-
     werda B. Tuchoř, rja, m.
 Teufelswinkel, Heide b. Schw.-
     Collm W. Čertowe nūhlo.

Thronberg (Dromberg) B.	Lubin.	Welsch-Heide W.	Wólšina (při Počenicy).
Vogelberg b. Cam.	F. Pteča hora.		
Wahlberg K.	Radobič, a, m.	Wiwalze die, bei Kl.-Welka B.	
Wald der grüne, b.	Hoyer sw. W.	Wiwalca.	
Zelenc, a, m.		Wohlaer Berg L.	Błyćin (Błó- ćin), a, m.
Weinberg b.	Schwarz-Collin W.	Zschorneboh B.	Čorny Bóh (horá).
	Winica.		

II. Delnja Lužica.

Delnja Lužica wobstoji z 9 wobwodow; tola pak bydlachu Delni Serbjo abo Lužičenjo tež hišće k ranju w Krosynskim wobwodze hač do rči Bobra a k wječoru we wšech z Lužicu mjezowacych krajinach Braniborskeje a Sakskeje provincy hač něhdče k Lobju a Solawje, tak zo su wšě stare městne mjena tamnych stron delnjoserbske a wosebje Delnim Serbam znate. Tohodla sym najznačiše z nich w tutym zapisku w jich delnjoserbskej twórbi sobu podal a z tym woznamjenil, zo sym je do spin-kow stajil; jenož Krosynsc sym połnje do delnjoserbskich ličil.

Skrócenki zady němskeho pomjenowanja maju znamjenjeć:

Kh.	= Kłodzkoński wodvod (Kreis Cottbus),
Ka.	= Kalawski „ („ Kalau),
Gr.	= Grodkowski „ („ Spremberg),
Ž.	= Źarowski „ („ Sorau),
G.	= Gubinski „ („ Guben),
Lu.	= Lubinski „ („ Lübben),
L.	= Lukowski „ („ Luckau),
Be.	= Bezkowski „ („ Beskow),
St.	= Storkowski „ („ Storkow),
Kr.	= Krosynski „ („ Krossen),
[Žag.]	= Źagański „ („ Sagan).]

1. Mjena kraja a luda.

Lausitz	Lužyci, e.	Oberwende Górnny Serb.
Obersitz r. Lužycan, pl.	Lužycany.	Niederwende Dolny Serb.
Oberlausitz	Górjcena Lužyci.	Oberland Góry, ow.
Oberlausitzer Górnolužycan.		Oberländer Górzany, ow, pl.
Niederlausitz	Dolojena Lužyci.	Flachland Pólo, a.
Niederlausitzer Delnolužycan.		Flachländer Pólany, ow, pl.
Wendy Serb (Serkeli). pl.	Serby (Serbske).	Heideland Góla, e.
		Heidclander Gólany, ow, pl.

Niederland Dol, a.
 Niederländer Dolany, ow, pl.
 Spreewald Blota, ow, pl.
 Spreewälder Blotanarje, ow, pl.
 Staroserbske pomjenowanja wot-
 žélow Delnich Serbow abo Łu-
 žič-now:
 Golešyncy, wobydlerjo wo'oko
 Gólešyna (Golssen) we Łu-
 žowskim wobwodze.
 Lubušany, wobydlerjo Gubin-

skcho wobwoda při rěcy Lu-
 buši (Lubst).
 Nižowcy, wobydlerjo nižin Lu-
 binskeho wobwoda.
 Slubjany, wobydlerjo Gubin-
 skeho wobwoda při rěcy Slubi
 (Schlauba).
 Trjebulany, wobydlerjo w holi
 a lesach wokolo Trjebulow a
 Mužakowa.
 Žarowjany, wobydlerjo Žarow-
 skeho wobwoda.

2. Města, wsy a mjeńše sydlišća.

Almosen Ka. Wołobuz, a.	Bee-lau Ł. Bezdom.
Alt-Döbern Ka. Stara Darbna, y, ž.	Beesjen G. Bezien, ow.
Alteno Ł. Rudow, c.	Běl'lów Lu. Bělow.
Alt-Forste Ž. Stary Baršć, a.	Beitzsch G. Bušc, a.
[Altlipke Stara Lipka].	Belkau Ž. Bělkow.
Altnau Ka. Hołtna, y.	Beltén Ka. Bělošin.
Amtitz G. Komica.	[Belzig] Bělsko, a, sr.]
Amtsmühle Fa. Knězske mlýny.	Benau Ž. Bjenow.
Atterwasch G. Wótřowaš, a.	Berge Ž. Góra, y.
Auras Kh. Huraz, a.	Bergen Ł. Góry.
Babben Ł. Babin, a.	[Berlin Barliń, nja].
Babow Kh. Bobow.	[Berlinchen Barlińk].
Bademeusel Ž. Bóžemysle, i, pl.(2).	Berloge Kr. Barłog, a.
Bagenz Gr. Bagęće.	Beskow Bezkow.
Bahnsdorf Ka. Bobošoje.	Betten Ł. Butyn, m.
Bahren Ž. Baran, a.	Biebersdorf Lu. Njacyna, y.
Bahrensdorf Be. Baranojce.	Biehla Ł. Běla.
Bahro G. Barow.	Billendorf Ž. Bělojce.
Baitzen Lu. Bucyń.	Birkenberge (ł. Brjazow.
[Balkow Balkow].	Birkenhainchen Lu. Brjazynka, i.
Barak Ka. Barak, a.	Birkholz St. Be. Brjazowe (2).
Bardutz Gr. Barduc, a.	Bischdorf Ka. Wótřowee, owc.
Bartzig Ka. Barce, Barc.	Blasdorf Lu. Brjazka, i.
[Baruth Želm, a].	Bliskendorf Ka. Wjelchna, eje.
Bathow Ka. Batowk, a.	Bloischdorf (Gr. Błobošojece.
Batzlin Ka. Baclin.	Blossin St. Błożyn.
Baudach Ž. Budych, a.	Bobersberg Kr. Bobrowa Góra.
[Bautzen Budyšyn, a].	Boblitz Ka. Bobolce, olc.
Bärenbrück Kh. Barbuk, a.	[Bochow Bochow].
Bärenklau G. Barklawá.	[Bockwitz Bukowc (p. Kupska)].

- Bohrau Ž. Bórow (2).
 Bohsdorf Gr. Bóšojce.
 Bohsdorfer Post Gr. Bóšojska
 póstownja.
 Bolšchwitz Ka. Bólašoje.
 Borack G. Bórák.
 Bornow Be. Bornow.
 Boschwitz Ka. Bóšac, a.
 Bothendorf Kr. Batyń, m.
 Brahmow Kh. Brama, y.
 Branitz Kh. Rogeńc.
 Brankow G. Bronkow.
 Braunsdorf Be. Brunojcc.
 Bráschen Kr. Brjazka.
 Brásinchen Kh. Brjazynka, i.
 Brehnitz Ł. Branica.
 Breitenau Ł. Brétnja, e.
 Bresinchen G. Brjazynka.
 Breslack G. Brjazowy Ług.
 Brestau Ž. Bréstowa, eje.
 Briescht Be. Brjaze, a, m.
 Briesen Ka. Brjaze, ow, pl.
 Briesen Lu. Ł. Brjazyn, a (3).
 Briesen Kh. Brjazyň, nje, ž.
 Briesenluch Be. Brjazowy Ług.
- Brieske Ka. Brjazk, a (tež Brjazki).
 Briesnick Ž. Rjasnik, a.
 Briesnitz Kr. Brjaznica.
 Brodkowitz Ka. Brodkojce.
 Bronkow Ka. Bronkowy, ow.
 Brunschwig Kh. Brunšwik, a.
 Buchholz Ž. Ka. Bukowina (2).
 Buchwalde Ka. Bukojna, y.
 Buchwälđchen (Peitzendorf) Ka.
 Bukowinka.
 Bucko ke Ž. Bukowka.
 Buckow Ka Ł. Be. Bukow (3).
 Buckowien Ł. Bukowina.
 Buderose G. Budoraz.
 Bugk St. Buk, a.
 [Bunzlau Bólesław.]
 Burg Kh. Bórkowy, ow.
 Burig Be. Bórk.
 Burglehn Lu. Bórklin.
 Butzen Lu. Bucyn, a.
 Bückchen Lu. Bukowka.
 Bückgen Ka. Bukowka.
 Byhleguhre Lu. Běla Góra.
 Byhlen Lu. Bělin.
 Byhlow Gr. Běla, eje, ž.

(Pokračovanie.)

Přinoški sobustawow M. S. (1893—94).

W běhu lětow 1893 a 1894 zaplácichu přinošk tute sobustawy:

Na l. 1894: kk. arcyměšník Eugenij Sołowjew z Koburga; farař Matyjk z Hućiny; prof. Basil Kopyczak z Tarnopola; dr. Ernst Muko z Freiberga; farař kanonik Hermann z Wotrowa; překupe Domanja z Khrósćic; gymn. Boživoj Kýselý w Kroměříži; prof. dr. Baudouin de Courtenay z Krakowa; serbske towarzstwo w Khwaćieach; rěčník dr. iur. Tilsch z Prahi; dr. med. Bötticher z Budyšina; prof. Morfill z Oxforda; spisovař Stef. Ramult z Lwowa; wučefka Kramottowa z Prahi; kantor Wjenka z Różanta; stud. theolog. M. Šewčik w Prazy; theolog Domaška w Litoměřicach; stud. theolog. Winger w Prazy; farař lic. theolog. Imiš z Hodžíja; farař Jakub z Njeswačidla; překupe Valten z Wojerec; archidiakon Dobrucki z Wojerec; kublef Smola ze Spytec; kantor em. Kocor w Ketlicach; kaplan Just z Khrósćic; diakon Křižan z Hodžíja; kublef

Młyńk z Ćemječe; farař Renč z Ketlic; pismikowník Lapstich z Wojerec; diakon Domaška z Ketlic; administrator Žur z Radworja; kaplan Nowak z Radworja; kaplan Stranc z Lipska; prof. Alex. Petrów z Krasnoufimska; farař Mrózak z Hrodišća; sekretář Delenčka w Klóštrje Marijnej Hwězdźe; farař dr. Renč z Wjelećina; wučer Franka z Małego Wjelkowa; kaplan Křižank ze Seitendorfa; prof. Konst. Grot z Waršawy; kubl. Jakub Cyž ze Stróžišća; farař em. Rejda w Mužakowje; theolog Frant. Malý w Prazy; wučer Panachl z Wulkeho Wjelkowa; kubler Žur z Delnjeho Wunjowa; kubler Skop z Křiveje Borsće; stud. theol. Wylem Nowy w Barlinju; kubler Wrobl z Lětonja; farař Wjacka z Wujezda; farař Kubaš z Njebjelčic; kaplan Jawork z Njebjelčic; dr. Jurij Pilk z Drježdžan; Karl Kejklíček w Prazy; farař Golč z Rakēc; statný radíč Holan z Nižnjeho Nowohroda; rěčník dr. iur. Havlíček ze Železného Broda; wučer Jurij Slodeňk z Radworja; prof. Michał Krzyżanowski z Pětrolroda; prof. Wlad. Francew z Waršawy; wučer E. Łodny z Khwaćic; stud. theol. Śwjela ze Skjarbošca; farař Mrózak z Rychwałda; wučer Jenč z Drježdžan; farař Skala z Budyšina.

Na l. 1893: prof. Alex. Petrów; kaplan Kral z Drježdžan; wučerka Kramottowa; kaplan Just; kaplan Křižank ze Seitendorfa; farař lic. theol. Imiš; farař Jakub; kubler Młyńk; překupce E. Měřs z Budyšina †; překupce E. Bart z Brězynki; farař Wičaz z Nosačic; kaplan Nowak z Radworja; kantor em. Kocor z Ketlic; stud. theol. M. Šewčík; sekretář Delenčka; farař Golč z Budyšinka; diakon Domaška; wučer Beier z Bolbore; prof. Baudouin de Courtenay; rěčník dr. iur. Kaizl z Prahi; arcyměšnik E. Sołowjew; rěčník dr. iur. Jedlička ze Zbirowa; administrator Hicka ze Spitala; kantor Wjenka; piwarz Radca z Prěčec; kanonik schol. Łusčanski z Budyšina; serbski seminar w Prazy; rěčník dr. iur. Ryba z Kralowěje Hradca; překupce Lorenc z Budyšina; prof. B. Kopytczak; dr. Ernst Muka; stud. theol. Andricki w Prazy; wučer Jak. Klimank z Khróscie; P. Benedikt Chejnovský z Oseka; rěčník dr. Havlíček; dívčí radíč prof. dr. Jakub z Drježdžan; dr. med. Dučman z Budyšina; farař Matyjk z Hućiny; farař Wendt z Čorneho Kholmca; překupce Domanja; serbske spěwanske towarzstwo „Jednota“ w Khróscie; chemik Hórnik z Gernsheima n. Rh.; rěčník dr. Tilsch; katolska bjesada w Jaseńcy; docent dr. Fr. Pastrnek z Winja; farař P. Meth. Halabala z Rajhrada; farař em. Rejda w Budyšinje; překupce Mjeřwa z Budyšina; kantor Rjelka z Rakēc; wučer Kral ze Sokolcy; kantor Jordan z Popoje; wučer Wustumann z Hodžija; kantor Kocor z Hodžija; kantor em. Bartko w Budyšinje; překupce Valten; archidiakon Dobrucki; farař Kubica z Bukēc; referendar dr. iur. E. Herrmann z Lubija; kubl. Smoła; farař Matyjk z Barta; diakon Křižan; farař Renč z Ketlic; farař Dučman w Lipsku; farař

em. Domaška w Nowosolcu; administrator Žur; kapłan Renč z Budyšina; kapłan Stranc; farař Mrázak z Hrodžišča; diakon Rejda z Budyšina; farař dr. Renč; sem. wyšsi wuč. Fiedler z Budyšina; kapłan Jawork; statny radzićel Holan; serbske towařstwo w Bukecach; farař Skala.

Na l. 1892: praeses F. Rězak w Prazy; wuč. Kral ze Sokolcy; far. Handrik z Huski; far. Waltař z Wóslinka; kapł. Šołta z Kułowa; kapł. Žur z Lubecko na Slezsku; překupc Bart; far. Kubica; far. Handrik ze Slepoho; far. Więz; far. Renč z Ketlic; far. em. Domaška; wyšsi wuč. Fiedler; ref. dr. iur. Herrmann; diak. Křižan; kantor em. Bartko; rěčn. Alfons Parczewski z Kalisza; arcyměšnik Sołowjew; administrator Hicka; piwarec Radca; rěčn. dr. Ryba; rěčn. dr. iur. Stranský z Kraloweje Hradca; překupc Lorenc; dr. E. Muka; P. Ben. Chejnovský; dr. med. Dučman; sejmski zapoślanc klubu Kokla z Khrósćic; serbske burske towařstwo we Wojerecach; serbske towařstwo w Bukecach; chemik Hórnik; katholska bjesada w Jaseńcy; dr. Fr. Pastrnek; far. em. Rejda w Bud.; kantor Rjelka; far. dr. Kalich z Budyšina; far. Dučman; administr. Žur; kapł. Renč z Bud.; far. dr. Renč; kantor Rězak z Wotrowa; kapł. Jawork; far. Jenč z Palowa †; statny radzićel Holan; direkt. Pohonč z Lipska.

Na l. 1891: praeses Rězak; wuč. Kral ze Sokolcy; far. Waltař; kapł. Šołta; far. Kubica; diakon Křižan; rěčn. A. Parczewski; prof. Adolf Černý z Kraloweje Hradca; arcyměšnik Sołowjew; administr. Hicka; piwarec Radca; překupc Lorenc; kantor Rjelka; dr. med. Dučman; serbske burske towařstwo we Wojerecach; chemik Hórnik; katholska bjesada w Jaseńcy; far. em. Rejda w Bud.; far. Dučman; administr. Žur; far. Henčka z Wochoz; far. dr. Renč; kantor Rězak; kapł. Jawork; far. Jenč; statny radzićel Holan; direktor Pohonč.

Na l. 1890: diakon Křižan; rěčn. A. Parczewski; prof. Adolf Černý; arcyměšnik Sołowjew; překupc Lorenc; kantor Rjelka; dr. med. Dučman; serbske burske towařstwo we Wojerecach; chemik Hórnik; far. em. Rejda w Bud.; far. Dučman; far. dr. Renč; far. Jenč; statny radzićel Holan.

Na l. 1889: diakon Křižan; Alfons Parczewski; kantor Rjelka; far. em. Rejda w Bud.; serbske towařstwo „Lipa“ w Rakecach.

Na l. 1888: kantor Rjelka; serbske towařstwo „Lipa“ w Rakecach (też na 1887).

Dary za dom M. S.

Dale su wot spočatka julija 1893 hač do kónca februara 1895 darili w hriwnach: praeses kanonik Łusčanski z Prahi 10; dr. med. Matiegka z Prahi 10; hudźbnik wučeř B. Krawe z Drježdžan nazběrał 45,50; dr. med. Blažík z Bukec 10; přez Ja-

kuba Žura Serbski Seminar w Prazy 93,35; prof. Conrad z Prahí 5; zbytk wot stipendija Kraszewskeho 15; statny rěčnik J. Lisec z Brna 3; hrabja Mieroszowski w Krókowje 4,80; Króna z Bukec 1; Serbske towarzstwo w Bukecach 5; Khwačiánske serbske towarzstwo 3; za 9 exx. Ad. Černeho „Svatba u lužických Srbů“ 10; professorsky kolleg wyššeje realki w Písku 5; ingenieur Wjaesław Fiala w Žilzkowje p. Prahi 1,65; Jurij P. Panart z Mitrowicy **114,09**; Adolf Černý wot dweju knjezow 13,10; přez překupca Valtena z Wojerec 8,10; kantor Jordan z Popoje 5; kantor a redaktor Šwjela ze Skjarbošca 3; kantor Wjenka z Róžanta I. přinošk na 100 hr. 15; tachantski vikar Nowak z Budyšina I. přinošk na 100 hr. 15; professor Alexander Petrów z Krasnoufimiska 4,23; wot zastupjerjow towarzstwa serbskich burow w Baćonju nawdate 27,50; Hajnk z Libochowa 1; August Skop z Lutowča 1; Wotrowska nalutowarnja 20; kantor Zahrjeňk z Hrodžišća 20; prof. K. Grot z Waršawy 13; Marja zwud. Mucyna (Mukec mać) we W. Wosyku 3; dr. E. Muka wot rozpredat. pap.: Dar wótc. lub. za S. D. 4; knjenci Höfertowa rodž. Wjelic z Drježdžan 3; priv. Ulrich z Budyšina 1; wučeř Sommer z Budyšina 1,31; kubleř Jakub Čež ze Stržišća 5; kubleř Korla Skop z Křiweje Boršće 1; farař em. Rejda z Mužakowa 10; Khruscicánska wupožčernja 50; Kralec kwasarjo w Čenjeřcach 38,35; překupe Bartko w Budyšinje 3; farař dr. Kalich w Budyšinje 10; Hohenhausen w Budyšinje 0,50; Gusta Skop z Lutowča 1; Jan Skop z Křiweje Boršće 5; knjeni Skopowa z Křiweje Boršće 5; knjeni Hana Křižanowa z M. Prahi 2; knježnje Selma a Greta Křižanec w M. Prazy 3; Iwan Jaroměr Ukašewski 1,10; knjeni Lejna Smolic ze Spytec 2; knježny Marja, Hana a Emma Smolic w Spytečach 4,50; pjekařski mišter Biesold w Budyšinje 1; Pawlik w Budyšinje 0,20; Schütza w Budyšinje 0,10; Budyska Serbska Bjedasa 23,54; wučeř Schütza z Lubija 2; knjeni A. R. w Drježdžanach I. přinošk na 100 hr. 3; wučeř Sommer I. přinošk na 100 hr. 4,32; H. L. w H. 20; z D. Wunjowa: J. Žur 6, E. Škleńčer 2, J. Schütza 3, A. Frejda 0,50, A. Mičerlink 1, E. Gošman 2, A. Schönfelder 1; H. ze Zajdowa 5; wučeř Hoker z H. Hórki 3; kantor Hatnik z Bukec 3; Jan Skop z Kř. Boršće 1; přez kn. Króna w Bukecach 13,80; džel danje z Kraszewskeho fonda 15; překupe Arthur Gruban z Riese 5; kantor Šimjene z W. Radšowa 4; Jurjene ze Zeleneho Doňha 1,50; Jakub Kokla z Khruscic 1; Njemjenowana z Barta 0,50; z Barlinja studenči theol.: Wylem Nowy 1, B. Nowak 1, H. Rěžo 2, G. Třachman 1, B. Gatik 2; z Budyšina: zwud. Panachowa 2,50, Hanža Panachee 2,50; wučeř Kral z Radworja 4; w Hodlerju: Jan Mička 3, J. Njekela 2; H. Krečmař z Měrkowa 3; knjeni Mišnářka z Radworja 3; z Khasowa: Jan Kubaš 3, Jan Mička 3; z Łuha: J. A. H. Królik 1, J. Kowafk 1, M. Kl. Womań 3;

z Ľupoje: J. Wrobl 3, J. Lowka 2, knjeni Lenertowa 0,50, A. Pilka 0,50; z Hodžja: česla Lowač 1, Pětr Kocor 1, Hana Bóršec 1, Matej Wičaz 2; z Cokowa: Pětr Lenert 3, Aug. Lenert 1,50, Handrij Holan 0,50; přez knjeni statnu radžícelowu Róženku Holanowu 40; překupc J. Wičaz w Budyšinje 3; z Bobole: J. Bjar 3, E. Mět 2, H. Król 0,50, A. Pětr 1, A. Broda 0,50, J. Krušwica 0,50; knjeni A. R. z Drježdáň II. přinošk na 100 hr. 3; wučer Sommer w Budyšinje II. přinošk na 100 hr. 3,22; K. B. P. z Karlowych War 6,50; knježna Madlena Krawcec z Bělčec 3; knjeni zwud. Nučanowa z Delan 3; přez kublerja Wrobla z Lětonja 54; přez stud. theol. M. Šewčika w Prazy 42,12; přez Klaru z Třešlan 20; Woka z Podhrada 0,30; z Łomska p. Minakała 5,30; ze Sulšec 4; J. G. w D. 5; kubler Jan Skop z Kr. Boršce **100**; G. Hatas a mandželska z H. Wujezda 3; z Wuric: kublerjo August Król 5, August Křižank 5, H. Kalich 5, Jan Helm 5, Wičaz 2, gmejnski předst. Herrmann 3; zwud. Nowakowa z Łahowa 0,50; N. z Čorneho Hodlerja 1; z Lutyjec: Pětr Kalich 6 a Ernst Kalich 1; Jan Rychtař z Metza 3; z Łahowa: Bohuwěr Pěťka 0,50 a Gusta Engelma 1; na Jaworkę kwasu w Miłocicach 43; farař kanonik Wornat w Khróscicach 30; přez kn. wučerja Rošera z Jitra 17,16; z Wóslinka 6,60; knjeni Wičazowa z Hornjeje Hórki 6; stud. Ržehak w P. 0,50; z Małejce Boršce, z Dživočic, z Praskowa a z Brézy 4,50; přez kn. stud. iur. E. Herrmannia Lipsčanske Serbske blido **100**; z Budysinka: gmejnski předst. Jan Fryča 2, Jan Krawec 0,10, Ernst Běrka 0,10, Jan Freund 0,50, Max Ryčer 0,50, Jan Mikanka 0,30, Aug. Pěťka 0,50, Gusta Šćepan 0,30, Jan Wowčef 0,50, A. Mjertynk 0,10, H. Senk 0,50, A. Jeremias 0,50, H. Jermias 0,50, J. Król 0,50, K. Hemmersdorf 0,20, H. Nowak 0,50, Hana Hedušowa 0,20, J. Kowař 0,30, J. Holan 0,50; knjeni A. R. z Drježdán III. přinošk na 100 hr. 3; přez kn. wučerja Sommerra w Budyšinje 10,40; dar wótčinskeje lubosće wot skhadž. s. stud. ml. w Bukecach 34,88; stud. theol. Šwjela w Lipsku 8; přez kn. fararja Matyjka z Hučiny 26,20; Natušec kwasarjo w Kukowje 8,50; přez kn. wučerja Wičaza z Khwaćic 18,30; wot sobustawow předsydstwa a wubjerka M. S. 31; přez kn. fararja Wičaza z Nosacic 12; při worčizne w Budestecach 2,50; z Jawory 5; knjeni Hana Pózerjowa w Budyšinje 50; sklad z Litwy 65,85; dar přez póst Stryj 3,28; přez knjeza P. M. Halabalu w Rajhradze 14,76; přez knjeza Rusteyka knjeni hrabina Działyńska z Goluchowa a jeje synowcy Adam Czartoryski, Witołd Czartoryski a J. Grudziński **260**; burowka z Njeswačidla 5; přez kn. Jana Žura w Njebjelčicach 10,80; na Mětec domkhownacy w Lětonju 8; Mikelec swójba a čeledź w Kumšicach 6,50; z Kumšic: kublerjo Guda 5 a Wjela 6, knjeni zwud. Wujancowa 6, Šramic swójba 6, K. A. Swora 0,50, kubler

Vogel 5; žiwnosć Mužik w Bošceach 2; přez dr. Muku kofejowe blido w Dietenmühle 10 a Głos narodu w Krakowje 8,71; knjeni A. R. z Drježdžan IV. přinošk na 100 hr. 3; wučeř Sommer w Budyšinje III. přinošk na 100 hr. 2; Serbske towařstwo w Khwačicach 7,50; čistý wunošk zabawnego wjč. serb. stud. młod. w Radworus 60; kn. justicny radžičel Mosak Kłosopolski w Lubiju **500**; přez kn. Łukaša z Komorowa pola Rakec 10,40; knjeni A. R. z Drježdžan V. přinošk na 100 hr. 3; wučeř Sommer w Budyšinje IV. přinošk na 100 hr. 2,14; na kwasu knježny Marije Smolic we Spytecach z kn. M. Křižanom z Prečec **100**,74; z Drježdžan: M. Kowař 1 a wučeř Jenč 3; přez kn. fararja Jurka z Mužakowa 12,60; přez k. Barta w Brězynce wot Malešecan kk. fararja Handrika 5, kantora Keřka 3, dr. med. Pětranca 5, kuhlerja Sendy 0,50; přez kn. Žura w Njebjelčicach 18,15; dr. med. Blažík z Bukec 10; serbske towařstwo w Bukecach 5; Króna z Bukec 1; wučeř Sommer w Budyšinje V. přinošk na 100 hr. 2,14; knjeni A. R. z Drježdžan VI. přinošk na 100 hr. 3; wučeř Krawc z Rozwodec 3; z Wotrowa: kanonik faraf Hermann **100**, wučeř Rězak 30, zwóñk M. Krawc 2, Marja Justec 2, Hana Koplanskec 1, Jakub Symank 2, Miklawš Hejdán 3, N. N. 2, N. N. 1, Hana Nowakowa 1, Michał Łusčanski 2; z Kanec: Jan Pječák 2, Mikl. Nagel 3, Mikl. Cyž 10, Pětr Kocor 5; ze Žuric: Marja Strancowa 2 a Jurij Wjenka 6; přez kn. fararja Kósyka w Princetown, Nebraska, Mato Kósyk, Mato Wuska, John Panko, John Janssen, Fr. Enders, John Rulla st., John Rulla ml., Rev. Jul. Wolf 72,16; hrabja Mieroszowski w Krakowje 5; wot kn. kapł. M. Šewčika w Ralbicach z rozpředadlych wótčinskich papjerkow 5,70; krawski mišter Narčík ze Šunowa 0,50; Jakub Delenčka w Marinej Hwězdze 10; dr. med. Mikl. Rachel z Pančic 10; kubleř Jan Smola z Kašec 2; N. N., gmejnski předst. z Kukowa 2; přez dr. Muku k. hrabja St. Žólkowski w Niechanowie 50; towařstwo Čornoboh w Drježdžanach 30; w Drježdžanach nazběrane wot kn. Pentarja 45,55 a wot kn. Rječki 34,50; slezscy akademicy w Prazy 2; překupce Mikla z Ketlic 1; zahrodník Bórk z Brězy 1; Bělčanske Towařstwo serbskich burow 26,70; wučeř Sommer w Budyšinje 2; přez kn. kan. Hermanna z Wotrowa 11,26; Ernst Lohe w Barlinjn 4; ze Zahorja, narodneje wsy našeho serbskeho komponisty K. A. Kocora k jeho počesćenju 17,50; přez kn. Jurja Valtyna we Wojerecach 7,60; knjeni M. M. w Błowašecach 30; Swětoš z Wulkich Žďar 1.

W Budyšinje, 1. měrca 1895.

M. Mjeŕwa, pokladník M. S.

J. Bartko, předsyda twar. wubjerka.

Zlicbowanie M. S. w 47. lěće (1893).

A. Dohody.

I. Zbytk w pokladnicy.

Z lěta 1892 . . . hrinow 39. 36.

II. Domoj wzate kapitale.

Vacat.

III. Daň z pjenjez.

Z knižkow č. 54600 . . .	30. 80.
Ze statneje papjery wot rěčnika Jakuba . . .	10. 50.
Z 500 hr. M. Ľehody na domje M. S. . .	20. —
Z legata dr. Tyburowskeho na domje M. S. . .	40. —
	101. 30.

IV. Přinoški sobustawow.

Wot 49 sobustawow . . . 196. —

V. Předpłačenje.

Wot 13 sobustawow . . . 52. —

VI. Dopłačenje.

Z ejek . . . . . 276. —

VII. Z předawanja knihow.

Z cyla (z protyku) . . . . . 2079. 04.

VIII. Dobrowólne dary.

Z rozprěda Jelskeho bro-	3. —
Redak.č. Wolf we Wołomucu	3. 75.
Nikodem z Brna, zbytk z	—
přinotka	77.
Dr. Tilsch z Prahi, zbytk	—
z pínoška	11.
Ferář Halabalk. z Rajhrada	2. 80.
	10. 43.

Wospjetowanje.

Staw	I.	29. 36.
"	III.	101. 03.
"	IV.	196. —
"	V.	52. —
"	VI.	276. —
"	VII.	2079. 04.
"	VIII.	10. 43.
		Do hromady 2754. 13.

B. Wudawki.

I. Zapłáčenje łoňšeho wułożka.

Vacat.

II. Wupožcene pjenjezy.

Do knižkow č. 54600 . . . 400. —

III. Čestne myto.

Vacat.

IV. Čišć knihow.

Časopis č. 85	240. —
č. 86	260. —
Mały gratulant	65. —
Nowe trojniky	374. 50.

939. 50.

VI. Wjazanje knihow.

Časopis č. 85	18. —
č. 86	18. —
Nowe trojniky	9. —
Mužske chory	17. 20.
Citanka	211. 61.
Spěwna radosé	40. —
Bibliske stawizny	150. —
	163. 81.

VII. Wšelčizny.

Inseraty pola Smolerja	3. 60.
Inseraty pola Monsy	7. —
Wotnaječe za knihownju	90. —
Zawěscenie	17. 60.
Dokhodny dawk	8. —
Porto pola pokładnika	6. 83.
Za rozesłanie knihow	119. 20.
Sekla k palmowej hałoży	4. —
Čišćane kwitowanki přinoš-	
kow	4. —
	260. 23.

V. Wudawki za protyku.

Čišć (6000 ex.)	252. —
Papjera	191. 40.
Wobrazy	113. 50.
Pjenčk za wobrazy	96. —
Wjazanje	89. 70.
Spisanje kalendaria	12. —

659. 56.

Wospjetowanje.

Stw	II.	400.	—
"	IV.	939.	50.
"	V.	659.	56.
"	VI.	463.	81.
"	VII.	260.	23.
	Do hromady	2723.	10.

Přirunanje.

V. lit ^h e dokhody	2754.	13.
W. wudawki		2723.

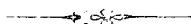
Zbytk 31. 03.

Zamóženje knižneje pokladnicy.

W lutowarni na č. 54600	2453.	50.
Na starym maćichnym		
domje	1500.	—
Awstriska statna papjera		
k. Halabale	165.	50.
Sakska statna papjera č.		
60945 rěčnika Jakuba	300.	—
Zbytk p. pokladnika	31.	03.
Z cyła	4450.	03.

W Budyšinje, 28. měrca 1894.

M. Mjeŕwa.

Zličbowanje domu Maćicy Serbskeje (č. 688) z l. 1893.

A. Dokhody.

1. Zbytk z l. 1892	780.	62.
2. Vunošk přenjeá: wot Smolerja 750 hr., Valtena 600, Bartheila 480, Grofy 160, Kučki 60, Hulča 30, za knihownju 90	2170.	—
3. Dobrowolých darow pola Mjeŕwy	538.	—
4. Dar z Mütterleinoweho zawostajenstwa	500.	—
5. Wot Valtena za drjewo	8.	—
6. Daň z wupožčených pjenjez	20.	73.
	4017.	35.

B. Wudawki.

I. Daň hypothekarneho doňha.

Farekemu lennistwie w Hrodzišku za 12000 hr. po 4% wot 1. okt. 1892 do 30. sept. 1893	80.	—
Towarſtwu Pomocy za 5300 hr. po 4% na l. 1893	212.	—
M. Čanskej lutowarni za 2000 hr. po 3 3/4 % wot 1. okt. 1892 do 30. sept. 1893	150.	—
Więzazowej w Janecach za 1500 hr. po 4% wot 1. okt. 1892 do 31. dec. 1893	75.	—
Farek Kraszowskeho za 2000 hr. po 3% na l. 1893	60.	—
Tvarskemu fondej M. Łahody za 500 hr. po 4% na l. 1893	20.	—
Farek K. A. Jenčej za 1000 hr. po 4% na l. 1893	40.	—
Farek dr. Tyburowskeho za 1000 hr. po 4% na l. 1893	40.	—
	1077.	—

II. Krajne a měščanske dawki.

L. kownostny dawk	6.	78.
Městski dawk	39.	78.
Wetzel'ska pokladnica	36.	51.
F. rijnja (geschoss)	8.	30.
W. dörfel dawk	7.	10.
Wuprýždnenje jamy	8.	10.
Wuhnjurjej	6.	—
	112.	57.

	III. Twarske porjedženja.	
Murjerjam atd.		98. 01.
	IV. Za zarjadowanje.	
Zarjadnikomaj		55. —
	V. Powšitkowne.	
Valtenej za wjezbu		3. —
	Wospjetowanje.	
Staw I.		1077. —
" II.		112. 57.
" III.		98. 01.
" IV.		55. —
" V.		3. —
	Do hromady	1345. 58.
	Přirunanje.	
Wše dokhody		4017. 35.
Wše wundawki		1345. 58.
Zbytk jako wanošk		2671. 77.

W Budyšinje, 31. decembra 1893.

Jan Bartko,
zarjadnik domu M. S.

Zličbowanje domu Maćicy Serbskeje z lěta 1894.

A. Dökhody.I. Zbytk w pokladnicy.
Vacat.

II. Wunošk přenajeća.

Wot Smolerja 750 hr., Valtena 600, Barthela 480, Grofy 160,
Hulča 30, za knihownju 90 . . . . . style="text-align: right;">2110. —**B. Wundawki.**

I. Daň hypothekarneho doňha.

Farskemu lennistwie w Hrodišču daň za 12000 hr. (4%) wot 1. okt. 1893 do 30. sept. 1894	480. —
Towarstwu Pomocy za 5300 hr. (4%) na 1. 1894	212. —
Měšćanskej lutowarni a twarskemu fondej za 4000 hr. (3 3/4 %) wot 1. okt. 1893 do 31. dec. 1894	187. 50.
Wičazowej w Janečach za 1500 hr. (4%) na 1. 1894	60. —
Fon dej Kraszewského za 2000 hr. (3%) na 1. 1894	60. —
Fararzej K. A. Jenčej za 1000 hr. (4%) wot 1. oktobra 1893 do 30. sept. 1894	40. —
Twarskemu fondej M. Łahody za 500 hr. (4%) na 1. 1894	20. —
Fon dej dr. Tyburowského za 1000 hr. (4%) na 1. 1894 (do knižneje pokladnicy)	40. —
	1099. 50.

	II. Dawki a bjernje.	
Městski dawk	.	37. 80.
Wotpaleńska pokladnica	.	24. 34.
Ležownostny dawk	.	6. 78.
Bjernja (geschoss)	.	8. 30.
Wodowy dawk	.	7. 70.
Wuprózdnjenje jamy	.	5. 75.
Wuhnerjerj	.	<u>6. —</u>
		95. 87.
	III. Twarske porjedženja.	
Murjerj	.	2. 25.
	IV. Zarjadnistwo.	
Zarjadniķej	.	30. —
	Wospjetowanje:	
Staw I.	.	1099. 50.
" II.	.	95. 87.
" III.	.	2. 25.
" IV.	.	<u>30. —</u>
		Do hromady 1227. 62.
	Přiruňanje.	
Wše dokhody	.	2110. —
Wše wudawki	.	<u>1227. 62.</u>
		Zbytk jako wunošk 882. 38.

W Budysinje, 31. decembra 1894.

Jan Bartko,
zarjadnik domu M. S.

Zličbowanie twarskeje pokladnicy mačičneho domu z lěta 1894.

A. Dokhody.

1. Čisty wunošk stareho mačičneho domu, darow a darje z lěta 1893 (hladaj zličbowanje domu Maćicy Serbskeje z l. 1893)	2671. 77.
2. Wunošk mačičneho domu z lěta 1894	882. 38.
3. Wot pokladnika Mjerwy z dobrowolnych darow w hotowych pjenjezech	2068. —
4. Wot pokladnika Mjefawy z dobrowolnych darow zaplaćene krajne a měščanske dawki	615. 87.
5. Z krajnostawskeje banki domoj wzate nalutowanie z knižkow čo. 49829	3438. 60.
6. Daň w Mało-Wjelkowskej lutowarni na knižki č. 41	<u>123. 98.</u>
	Do hromady 9800. 60.

B. Wudawki.

1. Do měščanskeje lutowarnie zaplaćena hypotheka na mačičnym domje ležaca	4000. —
2. Wselčizny	<u>87. 20.</u>
	Do hromady 4087. 20.

Přirunanje.

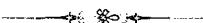
Wšitke dokhody	9800. 60.
Wšitke wudawki	4087. 20.
Zbytk	5713. 40.

Přehlad zamóženja za nowotwaf.

Na starym domje M. S. w lěće 1892	8100. —
Wotpłaćeny dołh z l. 1892	1000. —
Na starym domje M. S. ležaca hypotheka	4000. —
W knižkach Mało-Wjelkowskeje lutowarnje č. 41	5713. 40.

Z cyła 18813. 40.

W Budyšinje, 31. decembra 1894.

Jan Bartko,
předsyda twarskeho wubjérka M. S.

Wobsah.

Dalše dodawki k textam ludowych pěsni. Zběral a podař dr. E. Muka	str. 3.
Zběrka ludowych pěsniček J. Bjara. Podař dr. E. Muka	" 17.
Pohrabki z rukopisa dr. Antona w Zhorjelu. Podař dr. Josef Karásek	" 23.
Dodawki k serbskemu słownikej. Zestajař Jan Radyserb. (Pokračovanie)	" 26.
Drobnostka za delnjoserbsku bibliografiju. Podař Adolf Černý	" 48.
Další dodawk serbskich swójbnych mjen. Z pomocu zapiskow dr. Muki zestajař Radyserb	" 50.
Nekrolog XXVIII. (Julius Eduard Wjelan.) Podař K. A. Jenč	" 52.
Nekrologaj XXIX a XXX. (Ernst Mütterlein a Michał Rostok.) Podař M. Hórnik	" 57.
Cyła biblija serbska a jeje nowy wudawk. Podař M. Hórnik	" 61.
Předsłowo redaktora	" 65.
Wopomajenna rěč po Michału Hórniku. Díleržař H. Imiš	" 70.
Słowne dwojički z prajimow a přisłowow. Zeb, a podař J. Radyserb	" 72.
Mythiske bytosée lužijskich Serbow. Napisal Ad. Černý (pokračovanie)	" 76.
Staroserbske слова we łęcanskej lisčinje z l. 1241. Podař dr. E. Muka	" 127.
Serbski zejmepisny słowničk. Zestajař a serbskim spisowačelam posvjećiř dr. Ernst Muka	" 131.
Prinoški sobustawow M. S. (1893 a 1894)	" 150.
Dary za dom M. S. (1./7. 1893 — 1./3. 1894)	" 152.
Zličbowanje M. S. w 47. lěće (1893)	" 156.
Zličbowanje domu M. S. z lěta 1893	" 157.
Zličbowanje domu M. S. z lěta 1894	" 158.
Zličbowanje twarskeje pokladnicy domu M. S. z lěta 1894	" 159.

W o b s a h.

Předsłowo redaktora	str. 65.
Wopomnjeńska rěč po Michału Hórniku. Džeržał H. Imiš	" 70.
Słowne dwojíčki z prajimow a přisłowow. Zezb. a podał J. Radyserb	" 72.
Mythiske bytosće lužiskich Serbow. Napisał Ad. Černý (pokračowanje)	" 76.
Staroserbske słowa we laćanskej lisćinje z l. 1241. Podał dr. E. Muka	" 127.
Serbski zemjeipsny słowniček. Zestajał a serbskim spisowaćelam poswjećil dr. Ernst Muka	" 131.
Prinoški sobustawow M. S. (1893 a 1894)	" 150.
Dary za dom M. S. (1./7. 1893 — 1./3. 1894)	" 152.
Zličbowanje M. S. w 47. lěće (1893)	" 156.
Zličbowanje domu M. S. z lěta 1893	" 157.
Zličbowanje domu M. S. z lěta 1894	" 158.
Zličbowanje twarskeje pokladnicy domu M. S. z lěta 1894	" 159.

Wušla je:

93) Protýka na l. 1895.

 Wo zaplačenje lětnych a wosebje tež zastatych přinoškow (kóždolětnje 4 M. abo w cuzych pjeniezach po kursu) a wo dary za dom M. S. najpodwlōnišo prosymy. Lěto so bórzy minje! Pokladnikowa addressa za póst je: Kaufmann M. Mörbe, Bautzen (Sachsen).

Tež prosymy, zo bychu naše česéne sobustawy swojich znatych k přistupjenju do našeje Maćicy Serbskeje namołwjeli.

Priñoški kwitujemy w Časopisu a we „Łužicy“, darjene knihi dotal jenož w „Serbskich Nowinach“.

  Jutry 1897 budźe naša Maćica Serbska swój 50lčtny jubilej swjećić. Za tutón swjeđeň přihotuje redaktor tutoho „Casopisa M. S.“ mjez druhim dospołny a nadrobný zapis wšitkich sobustawow Maćicy Serbskeje wot jeje spočatka z wosebitym přispomnjenjom lět jich sobustawstwa. Tohodla prosy wón z tutym wšitke česé sobustawy, zo cheyli jemu k tomu z póstowym lisćikom pod addressu: Dr. Ernst Muka (Mucke), Freiberg i. Sa. wozjewić:

a) połne mjeno z předmjenami — b) swój staw a wšě swoje titule a čestne wuznamy — c) městno swojego přebývanja z póstowskej staciju — d) hač do kotreho lěta su swoje sobustawske priñoški zaptaćili — e) kajki dar za nowy dom M. S. k jeje jubileju přilubia — f) koho su za noweho sobustawa M. S. we wočakowanju jeje jubileja dobyli.

Wozjewjenje twarskeho wubjerka M. S.

Dla wšelakeho naprašowanja dawamy čc. sobustawam M. S. wědzeć, a) zo staj twarski wubjerk a předsydstwo z wubjerkom M. S. w januariju 1895 z nowa wurdzują wobzamkloj, zo ma so z nowotwarbu Maćičneho domu hišće lětsa (1895) započeć, a b) zo dwaj architektaj (1 Budyšski a 1 Drieždžanski) na nowych planach džěłataj, kotrež budža hišće w naleču 1895 hač do nadrobna hotowe. — Tuž prosymy naležinje, zo cheyli so wšitey swěru za to starać, zo bychu Maćicy Serbskej trěbne srédki za nowotwar džeń a bóle přibyłe.

Dr. Ernst Muka,
pismawjedzeř twarskeho wubjerka M. S.

Čišćał E. M. Monse w Budyšinje.